

HARSÁNYI ZSOLT

JÓKEDVŰ KÖNYV

BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET R.-T
KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5572-24-1 (online)
MEK-14089

TARTALOM

RÉGI JÓ IDŐK
A GRÁCI PAD
A HARMADIK TÖRTÉNET
RAVASZ BOSSZÚ
AZ EMBERSÉGES SEJK.
ROSSZ IDŐKBŐL JÓ EMLÉK
A JÓ INAS
LÉGÁCIÓ
URFICSKA
A PATAKI NYAKLEVES
FÁNKESŐ
BOSSZÚ
ABA SÁMUEL KARDJA
A PÜSPÖK DOHÁNYA
SZONTAGH PÁL ISPÁNJA
A JENEI TŰZ
GALGÓCZY
TILLER.
NEGYVENNYOLC
IDEGEN TOLLAK
SIETEK.
ÖNNEK EGY SZAVÁBA KERÜL
AJÁNDÉKOT KAPTAM
NYILVÁNOS TELEFON.
FELHÍVOTT ÉS FELHÍVÓ.
CSALÓDÁST OKOZTAM.
A KESERŰ EMBER.
KIS TAXI.
ROSSZ NAP.
FOROG AZ ÁGY
DOHÁNYZÁS
JOGI PROBLÉMA.
REJTELMES HANGOK
CLEARING
HAJNALI VADÁSZAT
TALÁLMAIM
ZSIGA
MIKSZÁTHÉKNÁL
CSÓK
HEKLER ÉS HORGER.
EGY KIS FÉLREÉRTÉS
TEA
RENDELÉS

A HASBESZÉLŐ
A BÁMULATOS CSALÁD
UDVARIAS HÁZ
A JÓ ALVÓ
AZ ÓRIÁSI SZENZÁCIÓ
CIGÁNYOK
A GYILKOSOK
MISKA EBÉDJE
A KÁVÉ
A SZEKRÉNY
HÁROM TANÁR
A VERSENY
HAT FILLÉR
NEHÉZ MA PÉNZT KERESNI.
A TÖKÉLETES KOCSI.
NYUGDIJASOK.
A HIDON.
KILENC KACSA
MENTŐK!
NÉGYSZEMKÖZT.
VENDÉGEK
„...MEGÉRKEZIK”
A TAKARÉKOS ATYA
GRAFOLÓGIA.
ORDÍTÓZÁS A KISKOCSMÁBAN
ELADNI.
KÁRTYA
BELÉPTI DIJ
FOGOTT FOGOLY
PALI ÉS A POHÁR
AZ AMERIKAI NAGYBÁCSI
ELLENSZÁMLA
HOGY KELL SZAPPANT ELADNI?
KÉT TOJÁS POHÁRBAN
PIROS BÉKA
AZ ERNYŐ
FURCSA EMBER
GALGÓ JOGESETE
A SAS.
SZEGÉNY CSÁK
A NÉGYFILLÉRES AKTÁK
CSEMPÉSZTÖRTÉNET

RÉGI JÓ IDŐK

A ferencjózsefi világ egy előkelő politikusával üldögéltem a minap kettesben. Ő mesélt, én hallgattam. Választási visszaéléseket mondott el. Mert a választási visszaélés nem mai találmány. Nem is a félmult politika találmánya. Mindig használatos volt, mióta világ a világ. Csak a stílusa változik, az íze, a hangja. Maga a visszaélés örök, csak a stílus a koré.

A Bánffy-éra alatt a néppárt mindenáron be akart hozni egy jelöltet Nemtudomhol községben. Ez a község volt a kerület székhelye, egyszersmind főszolgabírói székhely. Mint ilyenkor szokás, a miniszterelnökségről szóltak a belügynek, a belügy szólt a főispánnak, a főispán szólt a főszolgabírónak: a néppárti jelöltnek nem szabad bekerülni a Házba.

Azonban a néppárti jelölt mindenáron be akart kerülni a Házba. Helybeli úr volt, jó család sarja, fehér kúriában éldegélő, négy lovat hajtó birtokos. De hiába volt birtok, mód és tekintély, még azt se tudta elérni, hogy a programmbeszédét elmondhassa. Ha a piacon kezdett volna beszélni, azonnal megszólaltak a harangok, mert a Bánffy-párti főkortes éppen akkorra rendelt harangozást elhunyt nagyanyja emlékére, s a jelölt szavalatából egy szót sem lehetett hallani. Ha pajtába hívták össze a népgyűlést, kitünt, hogy a pajta tűzveszélyes, ahol nagyobb csoportosulás nem engedélyezhető. És így tovább.

Végre a jelölt kieszelte, hogy bált fog rendezni és majd a bálon egy adott jelre elhallgat a zene, ő kiáll a terem közepére és csak azért is elmondja a programmbeszédet. Ha ugyan a főszolgabíró megadja a bál-engedelmet, mert a bálozáshoz közigazgatási engedelem szükséges. A jelölt maga ment el a bál napján reggel a főbíróhoz és íme a főbíró akadálytalanul kiállította az engedelmet.

No végre, - örvendezett a jelölt, - a programmbeszédet bál örve alatt mégis el lehet mondani. Minden jól ment, a kitűzött időben megjelent a báli közönség előtt. Már meg is nyitották a táncot: a jelölt maga kérte fel az első csárdásra a főkortes lányát. Ekkor belépett a bálba két csendőrrel a főszolgabíró.

- Mi van itt? - kérdezte.

- Bál, - felelte a jelölt.

- Van engedélyed?

A jelölt diadallal húzta elé belső zsebéből az írást, amit éppen a kérdező állított ki aznap reggel. A főszolgabíró hivatalos arccal átvette az írást, elolvasta, bólintott és visszaadta.

- Neked van bál-engedélyed, te bálozhatsz. A többinek nincs, a többi hazamegy.

A terem öt perc alatt üres volt. A jelölt ott állt a négy fal között az el nem mondott programmbeszéddel.

A GRÁCI PAD

Arról beszélgettek társaságban az urak, hogy ki milyen jókedvű volt fiatalkorában. Ugratások, egyetemi csínyek, az ifjú virtus nagyvérű és jókedvű történetei követték egymást. Tele lehetne írni ezekkel az egész ujságot. De mivel az olvasót nem csak az ilyen mókák érdeklik, hanem a politika ugratásai és a bankélet csinyjei nemkülönben, ezért csak a gráci pad történetét mondom el.

Pista és Laci itthon voltak jogászok, de túlságosan vidáman viselkedtek az egyetemen. Ezért a két apa összebeszéltek és elhatározták, hogy Pistát és Lacit egy esztendőre elküldik Grácba. Csendes kis város az, őket is majd megcsendesíti, aztán meg a német szó sem fog nekik ártani.

Így kerültek Pista meg Laci Grácba. Hát bizony ott igen csendes volt a világ. Este tíz után teljesen kihalt az élet, pedig a két magyar fiúnak akkor kezdődött volna a jókedve. Igen ugrált bennük a természet: kellene csinálni valamit. Törték a fejüket sokáig, mígnem a városi parkban tétlenül ödöngvén, Pistának eszébe jutott valami.

Elmentek egy asztaloshoz, ott fogtak egy segédet és kivitték a városi parkba. A derék gráci lakosság kényelmére zöld fapadok állottak ott a lombok alatt.

- Rendelünk egy ilyen padot. De pontosan ilyen legyen. Mértéket kell venni róla collstokkal, meg kell jól nézni a színét. Szakasztott ilyen legyen a pad.

A segéd megvette a mértéket, azzal mentek vissza az üzletbe. Az asztalosmester furcsálta a dolgot, de hát sokféle bolondság van a világon. A két idegen fiatalember nem sokat alkudott, tetemes előleget is adtak, a mester tehát vállalta a dolgot.

A pad elkészült. Nem ugyan a mondott napra, de elkészült. (Grácban sincs ez másképpen, mint akárhol a világon.) A két fiú kifizette a számlát. De azonfelül írást is vettek az asztalosmestertől, hogy önekik ekkor és ekkor egy zöld fapadot szállított, s a zöld fapad a nevezett urak kétségbevonhatatlan magántulajdona.

Este megvárták a tíz órát és a padot járatlan utcák sötétjén keresztül vállukon elvitték a városi parkba. Ott letették a kavicsos gyalogút szélére, leültek a padra és elkezdtek énekelni, hogy „Maros vize folyik csendesen”. Természetesen két perc múlva ott volt a rendőr és felszólította őket, hogy viselkedjenek csendesen. Ők azonnal engedelmesen elhallgattak, megemelték kalapjukat és vállukra vették a padot, hogy induljanak. A rendőr megdöbbenve kiáltott rájuk:

- Hohó! Mit akarnak az urak azzal a paddal?

Ártatlan és természetes arccal felelték mind a ketten:

- Visszük haza.

A rendőr hangosan tiltakozott. Ők csendesen, de makacsul ragaszkodtak azon szándékukhoz, hogy a padot hazaviszik. Hosszú vita kezdődött. A vége természetesen az lett, hogy mind a négyen elmentek a legközelebbi őrszobára: Pista, Laci, a rendőr, meg a pad. Egy zordon fogalmazó elé kerültek az esettel, aki annál mérgesebb volt, mert éppen lefeküdt egy kicsit szundikálni, mikor a pad dolgában felköltötték. A fogalmazó nagyot sóhajtva nekiült a jegyzőkönyvnek. Fölvette a személyi adatokat, részletesen írásba foglalta a rendőr által ismertetett tényállást és mikor már négy árkust teleírt, megkérdezte a két fiatalembert:

- Miért akarták önök elvinni a padot, mi?

A két ifjú szeliden és ártatlanul felelt:

- Nem akartuk éjszakára az utcán hagyni, hátha elviszi valaki. Aztán meg otthon szükségünk van rá, mert az előszobában tartjuk.

- Micsoda? Önök a padot a lakásukon tartják? A város tulajdonát képező padot?

Pista álmélkodó arcot vágott.

- A város tulajdona? Hogyhogy a város tulajdona? Ez a mi saját padunk. Szerencsére ezt okmányokkal tudjuk igazolni.

Azzal előszedte az írást, amelyben az asztalosmester hitelesen bizonyítja, hogy a padot ő csinálta a két rendelőnek s az árát teljes összegben fel is vette. A rendőrfogalmazó valósággal szikrázott a méregtől.

- Miért nem mondták ezt rögtön az urak? Miért iratnak velem három árkust éjszakának idején?

- Bocsánat, de nem méltóztatott kérdezni. Végtelenül sajnáljuk.

A rendőrfogalmazó összetépte a jegyzőkönyvet, a rendőrt elküldte, a két fiatalembert és a padot szabadon eresztette. Aztán lefeküdt aludni. A fiúk a padot megint a vállukra vették és mentek haza. Igaz, hogy egy kis kerülővel. A városi park felé kerültek, azon mentek keresztül. Alighogy elhagyták a parkot, találkoztak egy másik rendőrrel.

- Hohó! Hova viszik azt a padot?

- Visszük haza, mert már későn van.

A részleteket nem mesélem, azokat mindenki kitalálhatja. Egy negyedóra múlva a rendőr ott volt a két fiatalemberrel és a paddal az őrszobán. Felrázta a fogalmazót, aki csak most aludt el. A fogalmazó elkeseredve, álmosan felült a lószőrtakaróval leborított priccsen. Mikor meglátta a két fiatalembert, majd megpukkadt a méregtől.

- Már megint itt vannak ezzel az átkozott paddal?

- Mi nem tehetünk róla, fogalmazó úr, mi haza akarjuk vinni, de folyton feltartóztatnak bennünket.

A fogalmazó mérgesen felvilágosította a rendőrt és elküldte a társaságot. Aztán levágta magát a priccsre aludni, de úgy, hogy a priccs majd eltört.

Nem telt bele egy félóra, megint rázogatta egy rendőr a vállát.

- Fogalmazó úr kérem, ez a két fiatalember padot akart lopni a városi parkból, de szerencsére megfogtam őket.

A fogalmazó most már nem felült, hanem felpattant és olyan pofont adott szegény rendőrnek, hogy az az eget is bögőnek nézte. Aztán leült az íróasztalhoz és mégis csak fölvette a jegyzőkönyvet. Megint telekörmölt három árkust s a végén kihirdette az ítéletet: a padot a hatóság ezennel lefoglalja, a két fiatalember hazamehet.

A szegény rendőr nem járt rosszul. A felsőbb hatóság engedelmével a két fiú egy hízott disznót ajándékozott neki másnap. A gráci rend derék őre ma is áldja a magyarokat, ha még él.

És mi lett a paddal? Azt a hatóság hivatalosan hazaküldte nekik. De nappal. Éppen jókor jött. Hatodika volt már, tehát idestova hónap vége, a fiúknak nem volt pénzük fűtésre. A zöld pad vidáman ropogott a kályhában.

A HARMADIK TÖRTÉNET

Három testvérről mesélték ezt nekem, akiket apjuk úgy kereszteltetett sorban, hogy: Gáspár, Menyhért, Boldizsár.

A három fiú egyetemi hallgató korában kikerült Párizsba. Apjuk úgy gondolta, hogy nem árt nekik, ha francia szóra kapnak egy kicsit, amellet egy kis önállóságot is tanulnak idegenben.

Egy keskeny, de annál magasabb bérházban vett lakást a három fiú. Olyanok ezek a francia házak, mint a torony. Oldalt szorítja őket a megfizethetetlen telekár, de Isten szabad ege felé szabad a terjeszkedés. Ez a ház is tizenkét emeletes volt felfelé, oldalt azonban nem fért el más homlokzata szélességében, mint két szoba, meg a szűk lépcsőház a lifttel. A fiúk, rettentő kövér, testes fiatalember mind a három, fent laktak a legfelső emeleten, vagyis a tizenkettediken. Együtt mentek, együtt jöttek mindig. Vacsora után elszórakoztak valami kis kocsmában, hazabandukoltak, leakasztották a szegről szobájuk kulcsát, a lifttel felmentek és eltették magukat holnapra.

Egyszer hazajönnek, hát azt mondja nekik a concierge, vagyis házmester:

- Baj van messieurs, a lift elromlott.
- Ejnye kutya kutyánszki, - vélte Gáspár.
- Gyalog kell felmászni, - bosszankodott Menyhért.
- Hát akkor gyerünk, a nemjóját neki, - sóhajtott Boldizsár.

Nekivágott a három kövér, pocakos legény az első emeletnek. Ott azt mondja Gáspár:

- Gyerekek, azt gondoltam, hogy nagyon nehéz lesz ez a tizenkét emelet csak így szárazon. Határozzuk el, hogy kiki elmond valami mulatságos történetet. Így könnyebben esik a mászás. Én mindjárt el is kezdem.
- Helyes, helyes. Halljuk, halljuk.

- Hát kérlek, mikor én Patakon érettségiztem, velem járt Bornemisza Pista. Olyan házban lakott, amelyiknek vasrostélyos kapuja volt. A kosztadója igen szigorúan fogta, lumpolni nem volt szabad. De Pista nagy titokban csináltatott kapukulcsot. Minden áldott este elment billiárdozni, éjfélkor járt haza, roppant csendesén nyitotta a kaput, a kosztadó nem vette észre. Egyszer azonban cefettül berúgott Pista. Ahogy nyitni akarta a kaput és motoszkált a zár körül, a kulcs kicsúszott a kezéből és beesett a kapurácson. Most volt ám Pista sehogyse. Egy kicsit tűnődött, hogy mit csináljon, akkor aztán nekifohászkodott, átmászott a magas kapun, megkereste a földön a kulcsot, megint nekifohászkodott, visszamászott az utcára, aztán diadalmasan bement a kulccsal a kapun.

Jót nevetett a másik kettő. A harmadik emeletet elhagyták már. A Menyhért története következett.

- Emlékszem jól Bornemisza Pistára, az öccse velem járt. Azzal meg az történt, hogy „A hamis tanú” volt feladva nekünk kívülről. „Állj elő vén Márkus, vedd le a süveged, hadd süsse a napfény galambősz fejedet.” És így tovább. A tanár bejön, leül, beírja az osztálykönyvet, kinyitja a noteszt, kihívja Bornemiszát felelni. Kimegy a fiú igen kényelmetlenül, mert nem tudta a verset. Az elején még csak átvergődött valahogy, arra emlékezett olvasásból, hallomásból. Hanem mikor odaérkezett, hogy előáll a Márkus, hasalni kezdett. Próba szerencse. „Előáll a Márkus, levéve süvegét hadd süsse a napfény...” - itt hirtelen észrevette, hogy a szótagok száma nem jön ki. Felvetette a fejét és vakmerően odavágta: „hadd süsse a napfény galambősz kis fejét”.

Ezen is nevettek. Most Boldizsáron volt a sor, hogy ő meséljen történetet. Az ötödik emelet táján jártak már és alaposan szuszogtak mind a hárman.

- Én még nem mondom az én történetemet.
- Miért nem mondd?
- Mert csak egy mondat az egész, de valami nagyszerű. Sokkal jobb, mint amit ti meséltetek.

- Szóval mikor mondod?

- Ha majd felérkeztünk a tizenkettedikre. De úgy fogtok nevetni, hogy csak. Majd meglátjátok.

Jól van, haladtak tovább felfelé. Hatodik emelet, hetedik emelet. A fordulóknál már megálltak szuszogni. Amelyik restelte, hogy annyira liheg, fütyörészett egy kicsit, azzal is könnyített magán. De csak mentek, Gáspárt és Menyhértet igen felajzotta az a nagyszerű mulatságos valami, amit a tizenkettediken hallani fognak, Boldizsár pedig titokzatos és ravasz pofával hagyta őket várakozni.

Nyolcadik emelet, kilencedik emelet. No még kettő, no még egy.

Végre felértek a tizenkettedikre. Ahogy az utolsó lépcsőfokról felléptek a síma talajra, ezek ketten kíváncsi várakozással megállottak. Boldizsár pedig így szólt:

- Csak azt akarom nektek elmesélni, hogy lent felejtettük a lakáskulcsot.

RAVASZ BOSSZÚ

A multkor elmondtam egy történetet néhai való jó Majthényi Károlyról. Aki mint úrkocsis hajtás közben nevének akarta szólítani négy lova közül a Pipacs nevű ostorhegyest, de mivel dadogó ember volt, nehezen ment a dolog. Ártatlan történet volt, de Majthényi Károly atyafisága mégis rám zúdult érte. Hogy hát nem úgy volt az egész, mert korántsem volt ő olyan büszke ember, amilyennek leírtam, hanem éppen nagyon is nyájas és szelíd úr volt világéletében, akit mindenki szeretett. És hogy nem szép tőlem, ha a boldogultnak testi hibáját kigúnyolom. Isten látja a lelkemet, hogy ezt nem akartam. Ártatlannak érzem magam, ezt esküre emelt kézzel állítom. Rokonaim és barátaim körében így mesélik ezt a vidám történetet. Mosolyogtam rajta. És amin én mosolygok, azon hadd mosolyogjon más is. Még az elhunyt maga is, odafenn a mennyországban.

Íme, javíthatatlan vagyok: megint elmondok egy olyan történetet, amelyben beszédhibás ember szerepel. Ez pedig nem volt más, mint a kedves és nevezetes néhai Szögyén János. Ő ugyan nem dadogott, hanem valami furcsa, dünnyögő hangon beszélt. Különös beszédmodor volt ez, ezer más közül meg lehetett ismerni.

És hogy elmondjam a történet másik szálát is indulóban, áttérek Beöthy Algernonra. Ki ne hallott volna a régi szabadelvű világ híres Beöthy Aldzsijáról? Beöthy Aldzsi bement egy trafikba szivart vásárolni. A trafikos maga szolgálta ki, mégpedig csak úgy félvállról, a holmit odadobva a pultra. Igen szemtelen ember volt ez a trafikos. Mint mondani szokás, olyan tenyérbe szaladó arca volt neki.

- Nem ezt kértem, - mondta Beöthy Aldzsi.

- Hánt akkor mbheszéljen érthetlmesen, - felelt mérgesen a trafikos.

Mert ennek a trafikosnak ugyanolyan, de pont ugyanolyan beszédhibája volt, mint Szögyén Jánosnak. Beöthy első gondolata az volt, hogy keményen rendreutasítja a nevetlen trafikost. De túrtöztette magát. Irtózott a botránytól. Sarkon fordult és vásárlás nélkül, köszönés nélkül kiment a trafikból. Éppen délidő volt, ebédelni ment a vendéglőbe. Ott helyet foglalt magányosan és igen nagyon füstölgött magában. Önerzetes ember nehezen tudja nyugodtan viselni, hogy valami méltatlanságot le kell nyelnie.

Ahogy ott kanalazza a levest, belép ám a vendéglőbe Szögyény. Meglátja barátját, felderül az arca. Egyenest odatart az asztalhoz, nagy nyájasan üdvözl.

- Szamband mhnánlad helyeht mhfonglaltni?

- Parancsolj. Most jöttél a faludból?

- Mhmost. Hongy mhvagy?

- Köszönöm.

Szögyén Jankó is megrendelte az ebédet. Eddegéltek kettesben. Szögyén beszélgetni is próbált, de Beöthynek szemmeláthatóan rossz kedve volt.

- Aldzsi mhlelkehm, nhenked mhvalahmiért rhossz kmhedvend vhan.

- Hagyj békét, ideges vagyok.

- Mhiért, mhlelkehm? Mhmondd el.

Beöthy Aldzsi felnézett. A szemében megvillant valami.

- Mérges vagyok egy trafikusra. Képzeld, csúfol.

- Mhcsúfol? Thénged? Hongy mher thénged csmhúfolni?

- Mit csináljak, csúfol. Én meg ilyen számár vagyok, hogy zsebrevágom, aztán itten mérgeledöm magamban.

Szögyény Jankó büszkén vágott bele a főtt marhahúsba.

- Engnhem mbhizony nem mhmerne csmhúfolni.

- De ha mégis csúfolna, akkor mit csinálnál?

- Az khi vhan mhzárva. De ha mhégis csmhúfolna, mpofonvágnám.

- Már azt nem hiszem. Szavadra pofonvágnád?

- Ha engnhem csmhúfolna? Már mhbocsáss meg, hongyne mhvágnám pofon. Mbhecsülentszavamra.

Beöthy Aldzsi bólintott.

- Nagyon helyes. Majd meglátom, milyen legény vagy a talpadon. Ahogy lenyeltük az ebédet, bemegyünk a trafikba. Itt van a harmadik házban.

- Mbhizzand csak rhám.

Megebédeltek, fizettek, mentek a trafikba. Szögyén Jankóban már előre ágaskodott az önért. De hát hogyan is lehet olyat képzelni, hogy őt valaki csúfolni merészkedjék? Az ki van zárva. Még a feltevés is nevetséges. Őt, Szögyén Jánost? Ugyan.

Beléptek a trafikba. Ott állt a pultnál a szemtelen trafikos. A belépők köszönésére nem is felelt.

- Mkhérenk khént dharamb mbhritannikát.

A trafikos ránézett a vevőre és pontosan ugyanazon a hangon ismételte, mialatt odadobta a két szivart a pultra:

- Thessénk, két dharamb mbhritannika.

Szögyén János orcáját elfutotta a vér. Ez a szemtelen ember csakugyan kigúnyolja az ő beszédét, pökhendi, kihívó módon, a szeme közé nézve. A következő pillanatban már lekent neki egy nyaklevest.

Beöthy Aldzsi bólintott. Megelégedetten indult kifelé. Az ő ügye el volt intézve.

AZ EMBERSÉGES SEJK.

Jelen történetem adatai megtalálhatók azokban a tudósításokban, amelyeket Reuter professzor küldött haza Ázsiából, a Deutsche Orientgesellschaftnak. Ez a Deutsche Orientgesellschaft, mint neve is mutatja, keleti tanulmányokkal foglalkozó tudós társaság, Reuter professzor pedig híres-nevezetes orientalista, jelesül izlamiológus. A tudós társaság mindenféle tudományos adatok egybevetéséből azt hámozta ki, hogy Mezopotámia egy bizonyos vidékén holmi gyanús dombok alatt ókori építészeti emlékeknek kell lenniök. Tehát azokat a dombokat fel kell ásatni. Illetve előbb meg kell keresni őket. Elévette ennél fogva a tudós társaság Reuter professzort, adott neki egy kis pénzt és útnak eresztette. Azért éppen őt, mert Reuter professzor úgy beszél arabul, mint mink magyarul.

Abban az időben Mezopotámia még török fennhatóság alá tartozott. Még pedig nem szívesen tartozott. A különféle beduin rablótörzseknek nem tetszett a török közigazgatás és különösen nem tetszett a török igazságszolgáltatásnak az a felfogása, hogy utas ember ingó holmiját tőle elvenni, büntetendő cselekmény. A beduinok ősidők óta abból éltek, hogy kifosztották a vidékükre tévedt karavánokat. Hol tartunk, ha már rabolni sem szabad?

Rosszul ment bizony a török fennhatóság alatt szegény beduinoknak. A Mezopotámián keresztülágó kereskedelmi főutat állandó török katonaság őrizte. A karavánok, amelyek óvatosan ragaszkodtak ehhez a védett országúthoz, teljes vagyonbiztonságban közlekedhettek. De Reuter professzor a védett úthoz nem ragaszkodhatott. Neki arra kellett mennie, amerre a dombokat találhatta. Letért a karavánok útjáról és ment, mendegélt egy felfogadott arabus kíséreléssel együtt lóháton az ország járatlan belseje felé.

Így történt, hogy egyszer csak vágató lovascsapat tűnt fel a látóhatáron s a kis porfelleg, amelyet a lovasok felverték, egyenesen Reuter professzor felé tartott. Pár pillanat múlva ott állottak előtte, körülvették. A professzor illendően leszállt a lóról. Azok közül is a legelőkelőbbnek tetsző beduin lépett oda hozzá. Nagyon szép ember volt, fényes-fekete a szakálla, villogó a szeme, klasszikus metszésű az orra, hófehér a burnusza.

- Muhammad Ibn Isakhár sejk vagyok, - mondta rendkívüli nyájassággal - a Beni-Sammár beduinok törzsfőnöke. Beszélsz-e arabul, tiszteletreméltó idegen?

- Hogyne beszélnék. Amint látod, kifogástalan folyékonyassággal.

- Hát akkor közöld velem, mennyi pénz van nálad.

- Száz török font, - felelte a professzor a sejknek.

- Helyes. Méltóztassál azt a száz fontot nekem átnyújtani.

- Hogy-hogy átnyújtani? Csak nem rabolsz ki, az Isten szerelmére?

- Elméd úgy világít, mint a nap, tiszteletreméltó idegen. Valóban kirabollak. Mint említettem, a Beni-Sammár beduinok törzsfőnöke vagyok s ez a nemes törzs, ha nem tudnád, az utasok kifosztásából él. Ennél fogva tisztelettel felkérlek, hogy a száz fontot add ide és azután béke legyen mindnyájunkkal.

- Bocsáss meg, sejk, de nagyon kínos helyzetbe hozol. Ez a pénz nem az enyém. Én tudós vagyok, akit egy társaság kiküldött ide kutatni. A pénz a társaságé. Felelős vagyok érte. Ha elveszed tőlem a pénzt, a magaméból kell megtérítenem, már pedig szerényfizetésű és többgyermekes családapa vagyok.

- Úgy. Szépek és egészségesek a gyermekeid?

- Hálistennek, igen. Jól tanulnak, szépen fejlődnek.

- Annak szívből örülök. Allah virágoztassa bőségesen életük rózsafáját.
 - Szóval meghagyod nekem a pénzt.
 - Azt legnagyobb sajnálatomra nem tehetem. Először azért, mert magam is családos ember vagyok és ebből élek. Aztán meg ha futni hagynálak, ezek az én szeretett társaim engem azonnal felkoncolnának. Beláthatod, hogy a pénzhez ragaszkodnom kell. Viszont szívből sajnálom helyzetedet, kiváló idegen, mert rendkívül derék és rokonszenves embernek talállak. Hm, hm, mit lehetne itt csinálni. Mondd csak, milyen nemzet büszkesége az, hogy fia vagy?
 - Német vagyok.
 - Nagy nemzet. Sokat hallottam róla és nagyon tisztetem. Nézd, nektek egy kiváló nagykövete van Konstantinápolyban. A török kormány, melyre Allah bölcsesége mennél hamarabb bocsásson súlyos betegségeket, az ország közbiztonságáért felelős. Értem is felelős. A török kormány tartozik neked megtéríteni azt a száz fontot, amelyet én most tőled elveszek. Menj el Konstantinápolyba a nagykövetetekhez és mondd el neki az egészet. Jótállok, hogy az ki fogja vasalni a kormánytól a te tudós társaságod száz fontját. A pénzt mindenesetre add ide.
- Reuter professzor átadta a pénzt és szomorú sóhajjal jegyezte meg:
- A nagykövethez hiába megyek. Ha akarja, elhiszi ezt a rablótörténetet, ha nem akarja, akkor nem.
 - Az nem úgy van. Adok neked írást, azzal igazolhatod magad. Várjál csak.
- A sejk noteszt vett elő és töltőtollat. És egy kiszakított noteszlapot rátéve lova nyergére, megírta a nyugtát. Átadta. A professzor valamelyes megkönnyebbüléssel olvasta a szöveget, mert most már tudta, hogy a pénzt vissza fogja kapni. A nyugta így szólt: „Alulírott Muhammad Ibn Isakhár sejk, a Beni-Sammár beduinok törzsfőnöke, igazolom, hogy a mai napon jelen soraim felmutatójától egy német tudós társaság tulajdonát képező 150.- (egyszázötven) török fantot elraboltam.” Dátum, aláírás.
- A sejk már fel is pattant lovára, indulni készült embereivel együtt.
- Várjál csak, - mondta Reuter - itt valami tévedés van. Te száz fontot vettél el tőlem, a nyugta százötvenről szól.
 - Úgy van, - bólintott nyájas mosollyal a sejk - én kultúrember vagyok és szeretem a tudományokat támogatni, Te is keressél valami keveset. Béke veled.
- A következő pillanatban már messze robogtak a beduin lovasok.

ROSSZ IDŐKBŐL JÓ EMLÉK

Azt mondja Dante, hogy nincs nagyobb fájdalom, mint a nagy bajba jutott embernek visszagondolni arra az időre, mikor nagyszerűen ment a dolga. Hadd fordítom meg a mondást, mint szenvedelmes fordító: igen kellemes érzés a nagy bajra úgy gondolni vissza, hogy kint van belőle az ember.

A kommünről beszélek. Olykor elüldögél az ember barátok és ismerősök között, és arra az időre terelődik a szó, mikor a nagydiófautcai házmaster azt mondhatta egy liftet kérő hölgyismerősömnek, hogy frász a pofájába. Hölgyismerősöm most él és virágzik, a házmaster azonban agyonnyomta azóta ugyanaz a lift, Isten nyugosztalja.

Nem jártam abban az időben a rendőrségen, de furcsa világ lehetett. A tanácsköztársaság odatett bizonyos Hackspacher elvtársat, aki azon örködött, hogy a rendőrség a szovjet szája íze szerint végezze működését. Már az maga humoros gondolat, hogy egy rendfenntartó testületnek azt teszik kötelességévé, hogy igyekezzék a legnagyobb rendetlenséget támogatni.

Úgy is végezték a dolgukat, persze. Senki sem tudta, hogy kilószámra égetik el azokat a feljelentéseket, amelyek ellenforradalmi irányú tevékenység miatt árultak be embereket a rendőrségnek. De hát az ilyen titkos életmentés közben a saját életüket tették kockára a kapitányok és fogalmazók. Érthető, ha veszedelmes posztjukról igyekeztek elmaradni egy kicsit.

Sándor Jenő, az ismert nótaköltő, akinek akkor főkapitánysági beosztása volt, sehogysem érezte jól magát a Hackspacher-féle birodalomban. Egy szép napon beállított Hackspacher elvtárshoz és betegszabadságot kért tőle.

- Mi lelte? - kérdezte Hackspacher elvtárs bizalmatlanul.

Sándor Jenő nyelt egy nagyot, majd vakmerően a szeme közé nézett a kérdezőnek.

- Roppant súlyos betegségem van. Biztosan méltóztatott erről a híres bajról hallani, mint művelt ember. Az orvosi neve: „Ceterum censeo Eucalyptus”.

Hackspacher elvtárs nagyot nézett. De azután hirtelen elhatározta, hogy ő művelt ember.

- Ja igen, hogyne, - mondotta - az bizony nagy baj. Hát csak tessék megvizsgáltatni magát a rendőrorvos úrral, ha ő is olyan súlyosnak találja a baját, nem bánom, menjen szabadságra.

Szegény boldogult Rózsa Imre, a rendőrorvos, nagyot nézett, mikor a rendőrkapitány azt kérte tőle, hogy írja be a bizonyítványba a Ceterum censeo Eucalyptust.

- A hamis bizonyítványt szívesen kiadom, édes fiam, de azt már ne kívánd tőlem, hogy mint orvos, egy ilyen marhaságot írásban adjak.

Sokáig tanácskoztak, végre az öreg doktor beírta, hogy „Sanitas bilateralis”, ami magyarul azt jelenti, hogy kétoldali teljes egészség. Sándor Jenőt ez alapon szabadságolták. A rendőrségen persze rögtön szétszaladt a híre annak az ötletnek, hogy milyen jól lehet a szovjet vezéreinek idegen szavakkal és a műveltségükre való hivatkozással boldogulni. Hegyi Sándor rendőrtanácsos, aki akkor kapitány volt, szintén gondolt nagyot és merészet. Egy tanácskozáson valami rendőri kérdést kellett referálnia és tudta, hogy az a javaslat, amelyet elő akar terjeszteni, nagyon gyanús lesz a kommunisták előtt, ha a szaktudás hiányában nem vehetik is észre a benne elbújtatott szovjet-ellenes ravaszságot. Elhatározta tehát, hogy ő is követni fogja a jól bevált receptet.

Az ankéten beterjesztette a maga javaslatát. A javaslat gyanúkéltésre alkalmas mondatait el-kente valahogyan, azután azt a beszédet, amelyben álláspontját megindokolta, így fejezte be:

- ...Nem kétlem, hogy javaslatomat egyhangúlag elfogadják. Az urak, mint művelt emberek, nem is fogadhatnak el más álláspontot, hiszen valamennyien ismerik, különösen pedig Hackspacher elvtárs, mint művelt ember feltétlenül ismeri Marxnak azt a zseniális szociológiai megállapítását, hogy „Sic itur ad astoria”.

Hackspacher elvtárs zavartan köszörülte a torkát. Azután mint elnök, az ankét kommunista résztvevőire pillantott. De azoktól nem kapott segítséget, valamennyien rendkívüli figyelemmel a mennyezetet nézték, mint művelt emberek. Hackspacher elvtárs tehát enuncióta az eredményt.

- A javaslatot egyhangúlag elfogadjuk.

A JÓ INAS

Hogy milyen áldás a jó inas, azt nem kell külön fejtegetni. Nem is a tétel bizonyítására, hanem, hogy a világító példák száma több legyen eggyel, elmondom a Prónayék inasának történetét.

Nem mostani történet ez, hanem abból az időből való, mikor báró Prónay György és báró Prónay Gábor még innen voltak a húsz esztendőn. Együtt laktak atyjukkal a családi házban és alaposan értékesítették fiatalságukat. De míg György báró elég jól bírta az éjszakázást és nagyobb szerű lumpolások után úgy, ahogy mégis csak idejében felkelt a dolgait elintézni, addig öccse hihetetlen tartós és mély álomba sülyyedt. Amíg ki nem aludta magát, egyszerűen lehetetlen volt lelket verni belé.

Nagy baj ebből nem igen származott, az öreg báró nem sok ügyet vetett fiai lumpoló időszakára. Azt tartotta, hogy az újbórt csak forrjon ki; nem árt az a fiataloknak, ha egy kicsit megereszti a kantárt, később aztán majd megcsillapodnak. Alhatott a két fiatal báró akár délig is.

De délben aztán fel kellett kelni. Mert az öreg báró Prónay egyben nem ismerte a tréfát, az ebédnél megkövetelte, hogy fiai másodpercre pontosak legyenek. Az ebédnél nem engedte el a rendet. Ha valamelyik fia netalán csak öt percet is késett, rettenetes lármát csapott, a fiúk úgy féltek tőle, mint a tüztől. De erre nem is került a sor, a fiatalok megtanulták, hogy az ebédnél semmi körülmények között ne késsenek el. Mikor az inas jelentette, már felöltvén a kiszolgáláshoz való frakkot, ők azonnal becsukták az olvasott könyvet, eloltották a szívott cigarettát és igyekeztek befelé az ebédlőbe.

Történt egyszer, hogy Gábor bárónak valami igen fontos tárgyalása akadt. Másnap délelőtt tíz órakor ott kellett lennie valahol. Este tehát, miközben vacsora előtt öltözködött, ezt mondta a körülötte sürgölődő inasnak:

- Ma este elmegyek valahová vacsorázni és nem maradok nagyon későre. De ha netalán későre maradnék is, jól ügyelj rá, hogy nekem holnap reggel kilenckor okvetlen fel kell kelni, mert tíz órakor életbevágóan fontos tárgyalásom van. Értetted? Kilenckor okvetlen költözz fel, ha török, ha szakad.

- Igenis, méltóságos uram.

De hát mulató kedvű fiatalok hiába teszik fel magukban, hogy korán jönnek haza. Gábor báró világos reggel vetődött a lakására. Volt már félhét, mikor lefeküdt. Elaludt persze azonnal. De alaposan.

Kilenckor jött be az inas költeni. Először csak szép szóval. De mintha a falnak beszélt volna. Gazdája mozdulatlanul és édesdeden aludta tovább az igazak álmát.

Akkor elkezdett hangosabban működni. Egyre hangosabban. Végre könyörögve, kiabálva magyarázott:

- Méltóságos uram, kilenc óra elmúlt, azonnal tessék felkelni!

Gábor báró kinyitotta a szemét egy pillanatra, de csak egy pillanatra. Csodálkozva meredt rá a kiáltozó inasra, aztán azonnal a legmélyebb álomba sülyyed megint. Homályosan megfordult ugyan valami a tudatában, hogy életbevágó dolga van, de az álom legyőzhetetlen hatalmas vágya erőt vett rajta. Elaludt.

Aludt jó darabig. Lehetett egy negyedóra, lehetett három teljes óra. A mély álmú ember ezt nem tudja megkülönböztetni, mikor felriadt. Mert felriadt. Arra riadt fel, hogy ágya mellett áll az inas és így szól:

- Méltóságos uram, találva van.

Ettől azonnal felébredt. Jézus, Mária, mi ez. Rámeredt az inasra. Az ott állott frakkban. Azonnal az atyai szigor zordonsága jutott eszébe. Úgy pattant ki az ágyból egy szempillantás alatt, mint a szöcske. Hanyatthomlok rohant a fürdőszobába, hogy zúgó fejét a hidegvizes csap alá tartsa, aztán lóhalálában öltözködjek.

Az inas ott állt mellette, adogatta a ruhadarabokat. Ő lázas sietséggel kapkodott az inas kezéből mindent. Fregoli ennél gyorsabban nem öltözködhetett. Még a fésűt is egyetlen villámgyors mozdulattal rántotta keresztül a hajján.

- Hová mégy? - kiáltott rá az indulni készülő inasra.

- Megyek, méltóságos uram, - felelte az nyugodtan - hogy letegyem ezt a frakkot.

- Micsoda? Hát nem ebédelünk? Hány óra van?

- Háromnegyed tíz. Még éppen el tetszik érni azt a tízórai tárgyalást.

Aztán meghajtotta magát a teljesen felöltözött báró előtt és ment levetni a frakkot.

LÉGÁCIÓ

Aki légátus-történetet hall, úgy hallgatja, mint valami száz esztendő előtti világ ódon tréfájú legendáját. Pedig a légáció nincs messze most sem, csak a kezét kell kinyújtani valamelyik főiskolára s egész marokra való kedélyt ragadhat ki belőle az ember. Én is voltam légátus, nem is egyszer, hanem háromszor, mikor nyolcadik gimnáziumba jártam az ősi sárospataki főiskolán.

Nagy sor az a légáció, igen nagy tisztesség és gyönyörűséges készpénz-áldás a diáknak, nem is adják azt ingyen. Először is meg kell csinálni a prédikációt, textust választani a bibliából és a szent szöveg felett épületesen elmélkedni, Istennek tetsző, híveket gyönyörkedtető módon. Akkor a prédikációt meg kell tanulni, mert az már aztán igazán elmondhatatlan szégyene volna a főiskolának, ha légátusa belesülne a szónoklásba a szószéken. Akkor pedig, ha az ember már vízfolyás gyanánt fújja az emelkedett igéket, következik a „futás”. Abból állott ez a futás, hogy Novák nagytiszteletű úr felküldött bennünket a főiskola egy nagy termében a katedrára s a prédikációt szépen, lendületesen el kellett mondani. Aki jól elmondta a magáét, az részt vehetett az elekción.

Az volt ám csak a nagy dolog, az elekción. Azokat az eklézsiákat, amelyek a sárospataki főiskola légációs körzetébe tartoztak, a főiskola beosztotta rangsor szerint: legelől a kassai légáció, mert az nem kevesebb, mint ötven forintot hozott a légátusnak. Aztán jöttek sorban jövedelmezőség szerint a legszegényebb eklézsiáig. A listát mindenki megkapta. Nagy izgalommal nyüzsgött a diákság az alma máter nagytermében, mindenkinek volt valami titkos vágya, hogy hová kerüljön légátusnak, mert azt szájhagyományok alapján kiki pontosan tudta, hogy például Nagymáté nagytiszteletű úrnak Balkányban igen szép és kedves Etelka leánya van, vagy azt, hogy a fiatal szilvási tiszteletes gazdasszonya elképzelhetetlenül remek töltött káposztát szokott főzni a légátusnak.

De ahogy az eklézsiákat rangsorba szedte a főiskola, ugyanúgy csinált listát a légátusokról is. Legelső volt a teológiai fakultás széniora, az én légátusi évemben nem más, mint Pósa Péter. Aztán következtek a teológusok, előmenetelük szerint méltányos rangsorban. Így ment lefelé

a lista a nyolcadik gimnazistákon át egészen addig, amíg a hetedikesek közül is jut a jobbjanak légáció-jogosultság.

Akkor aztán Novák nagytiszteletű úr elkezdte olvasni a diákok névsorát. A teremben ott zsbongtak a diákok, kezükben az ekléziák listájával.

- Pósa Péter! - kiáltotta Novák.

- Kassa, Bárca! - kiáltotta vissza a szénior, mint a főiskola legrangosabb embere.

Aztán mentek a nevek tovább. Olykor egy-egy teológus mérgesen felszisszent, mert egy nála magasabbrangú társ már elhalászta előle azt a légációt, amelyet ő titokban kipécézett magának, lévén az illető vidéken rokonai. Zúgás, zsbongás, diáknevek és magyar falúnevek harso-gása.

- Harsányi Zsolt!

- Szilvás, Visnyó, Nekézsén, Csernely!

- Trócsányi Zoltán!

- Aracska, Berente, Barcika, Kazinc!

- Kun Dániel!

- Lenke, Hubó, Keszi, Kövecses, Recske, Szentkirály!

És így tovább. Aki választott magának légációt, azt könyörögve körülözlök a dárdások, vagyis a kis gimnazisták. Mert a légátus afféle titkár gyanánt egy ilyen kisiút is visz magával, akinek mendikáns a címe. Hadd hulljon egy pár krajcár cipőtalpalásra annak is.

Akkor aztán a légátus megkapja a főiskolától a pátenseket, vagyis az eklézsia híveihez intézett ünnepi üdvözlöt. Ezeket szépen bepakolja a ládába a tisztos, bár fényes, ferencjózsef-kabát mellé és elutazik. De ez már a másik része a dolognak. Én most csak az előzményekről akartam elmondani valamit. A futásnál ugyanis az történt, hogy Szakáll János tanulóársam, folyton nevetteget. Novák nagytiszteletű úr ráncolt homlokkal hallgatta prédikációmát, Szakáll pedig lent ült a padban és nevetteget. Mindenféle torz pofákat vágott rám, vigyorgott, kancsalított, a fülét mozgatta, kenyérbelet dugott az orrába, hogy kilógjon, satöbbi. És én a prédikációba belesültem.

Rettentő szégyen volt. A nagytiszteletű úr úgy összeteremtett, hogy azt sem tudtam, hol szedjem magam össze. Futás után megfogtam Jánost a folyosón.

- Azonnal menj oda a nagytiszteletű úrhoz és mondd meg neki férfiasan, hogy miattad sülttem bele. Árukodni nem akarok.

János csúfondáros pofával kinevetett.

- Olyan bolond nem vagyok, hogy fejjel menjek neki a falnak.

- No megállj, - gondoltam magamban. - Majd megmutatom én neked, hogy ezt nem viszed el szárazon, és igenis, fejjel fogsz nekimenni a falnak.

Este összebeszéltem Kecskeméthy Lajossal, a János lakótársával. Tizenegy óráig billiárdoztunk a Centrál-kávéházban, aztán elmentünk Jánoshoz. Mint vártuk: mélyen aludt. Mint a bunda.

Nem a lámpát gyújtottuk meg, hogy a világosság fel ne ébressze. Egy kis gyertyát gyújtottunk meg, azt is a szekrény mellé tettük a földre, csak hogy valami kis derengést kapjunk ördögi tervünk végrehajtásához. Odalopódtunk a János ágyához. Én megfogtam fejtől, Kecskeméthy megfogta lábtól. Roppant óvatosan felemeltük az ágyat és lassan, vigyázva megfordí-

tottuk. Az ágy száznyolcvan foknyi fordulattal állt vissza a fal mellé. János mélyen és egészségesen aludt. De ahol előbb a feje volt, ott volt most a lába és viszont.

Ekkor halkan hármat olvastunk és háromra torkunk szakadtából éktelen lármát csaptunk.

- Segítség! Tűz van! Ég a ház! Segítség!

János felriadt az ágyban és mint a bolond, menekülni akart. Persze jobbkéz felé akart leugrani az ágyról. De ott most a fal volt. Mialatt mi tovább ordítottunk, ő erőnek erejével bele akart menni a falba. És ő is kiabált, torkaszakadtából, kétségbeesve:

- Segítség! Hol vagyok? Befalaztak! Segítség!

A koponyája akkorákat koppant a falon, amelybe bele akart menni, mint a kalapács. Végre magához tért egészen. Feleszmélve bámult ránk a derengő gyertyafény félhomályában. Mi pedig vidáman és büszkén mentünk vissza billiárdozni. János fejfelé nekiment a falnak. Az erkölcsi világrenden ejtett csorba kiköszörültetett.

Tessék, ez is légatus-történet.

URFICSKA

Azt hihetné valaki, hogy ha Urficskáról beszélek, bizonyosan valami elkényeztetett földesúrgyerekről, avagy a jó Isten más illetén teremtményéről van szó. Pedig Urficska édesapja nem volt földesúr, hanem bizonyára mezei munkában görnyedő hevesi zsellérember. És én fiatalnak sem láttam Urficskát soha, mert mikor ez világon élő sok száz milliommnyi ember áradatában összeismertetett a sors, akkor én még kisgyerek voltam, de ő már meglett ember. Urficska volt az egri cisterciarendi főgimnázium második pedellusa.

Jó magyaros képű, cserzett arcú, állandó mosolygású kis ember volt Urficska, akit azért hívtunk így gimnazisták, mert ő minden gyereket így szólított: urficskának. Ez a szó aztán rajta maradt. Egy egész nemzedék ideje szaladt el a gimnázium fölött, és akik negyven esztendővel ennekelőtte Urficskával tréfálkoztak az úgynevezett prímusz-udvaron, azoknak most már nagy gyerekei barátkoznak vele ugyanazon a prímusz-udvaron. De Urficskát nem fogja az idő. Olyan ő most is, mint azelőtt, ábrázata most is mosolygósan szereti az egész világot, bajsza is azonmód konyul lefelé, magánhangzói is ugyanolyan napsugarasan palócosak.

Ezt onnan tudom megállapítani, hogy a minap lent jártam Egerben és hajdani tanárain vendége voltam a cistercita rendházban. Olyan az is, mint valaha, csak azon látszik az idők kerekének fordulása, hogy a tornaterem sokkal felszereltebb. Új világ van most, a sport világa. Minden gyereknek ezen jár az esze keskeny e hazában. Különösen meg Egerben, Bárány Pista szülővárosában. Aztán meg az a változás van, hogy a tavalyelőtti fagy kipusztította a rendház előtt zöldelő parkot. Ki kellett vágni szegény halálra dermedt akácfákat és jázminbokrokat, ahol hajdanában nagy megilletődéssel láttuk feltűnni valamelyik tanár úr alakját.

Ahogy beszélgettem Kürti Menyhérttel, a rendház priorjával, akihez fogható szeretetreméltó embert keveset ismerhet bárki is, felelevenítettem a régi világ alakjait. És többek között megkérdeztem, mi van Urficskával.

- Megvan szép csendesen,

- A multkor, - meséltem a prior úrnak, - néhány ismerősömnek mutogattam a barokk templomot, itt lent járván Egerben. Akkor elétaláltam a templomban Urficskát. Nagy bámulatomra megismert, pedig nem látott huszonöt éve.

- Csodálatos memóriája van, az már igaz. Minden diákra emlékszik. Pedig az ő ideje alatt jó néhány százan kirepültünk innen. Az emlékező tehetsége még a régi.

- De a szokásai is a régiek, - mondom erre, - mert miután egy félóraig vezetett bennünket az épületben összevissza, egy pengőt akartam a markába nyomni a fáradságáért. Neadjisten, hogy el akarta volna fogadni. Még meg is volt sértve. Csak nem vesz el pénzt régi diáktól? Erőszakkal a zsebébe kellett nyomnom.

Kürti Menyhért bólintott. Hogy hát bizony, ilyen ember ez az András. András? Elcsodálkoztam ezen az Andráson. Soha eszembe nem jutott, hogy Urficskának, akit száz meg száz diák sok-sok éven át így hívott, más neve is lehet, mint Urficska. De nem sokáig csodálkozhattam, mert a perjel egy olyan történetet függesztett ahhoz, amit elmondtam, hogy egyhamar nem is tudom ennek példáját. Most is azt kérdezem magamtól: ilyen is van ma?

Ott kezdődött a dolog, hogy Urficska betöltötte pedellusi működésének negyven szolgálati esztendejét. A perjel felrendelte és közölte vele, hogy miután negyven évet hűséggel leszolgált, most már nyugalom jár neki. Igenis, - mondta Urficska, illendően köszönt és elment. Munkáját átadta az új munkaerőnek. De a következő elsején megjelent az irodában.

- Na, mi az, András?

- Pénz hoztam, méltóságos uram.

- Miféle pénz?

- Hát, instállom, ma elseje van, oszt ideadták a béremet csak úgy, mint azelőtt. Talán nem tudták, hogy én már nyugalmi állapotba kerültem. Itt a pénz, méltóságos uram, visszahoztam, nehogy tévedés legyen a dologba.

- Nincs ebben tévedés, András. Ez a maga nyugdíja. Maga most már pihen, de azért itt marad a rendházban és a fizetését megkapja holta napjáig. Érti?

- Nem igen értem, méltóságos uram, mert ez nekem nem jár.

- Hogyne járna, ha azt mondom, hogy jár. Miért ne járna?

- Nem járhat, instállom, mert nem dógozok.

- De dolgozott negyven esztendeig becsülettel, ezért kapja most a nyugdíjat. Nem érti?

- Nem értem, kérem, mert ha negyven esztendeig dógoztam, akkor negyven esztendeig meg is kaptam a béremet. De most miért kapjam, ha most nem dógozok, kérem? Tévedés ez, instállom, itt a pénz, visszahoztam.

A perjelnek végre is elfogyott a türelme.

- Ejnye, András, nem érek én rá vitatkozni magával. A pénz a magáé, tegye el.

A PATAKI NYAKLEVES

Miután az a határidő, amelynek lejártán innen petícióval lehetett volna megtámadni a sáropataki mandátumot, már régen elmúlt, most már nyugodtan elmondhatom, hogy Bessenyei Zénó igen tisztelt barátom képviselői mandátumának megszerzése körül vesztegetések történtek. Határozott tudomásom van arról, hogy a pataki kerület választópolgárai között több szivar osztatott ki minden ellenszolgáltatás nélkül. Erről szükség esetén egy tábornokokból összeállított zsűri előtt is hajlandó vagyok vallomást tenni.

De nem ez a lényeges abban, amit el akarok mesélni. Jelen soraimnak tárgya nem a politika, hanem a lélekbuvárlat. Azt akarom elmondani, hogyan jön ki a legszelídebb, legnyugodtabb ember a béketűrésből.

Ez a szelíd és nyugodt ember Harsányi Gyula nyugalmazott táblabíró. Bölcs ember és rendíthetetlen, a bírói székből annyi emberi hiábavalóságot és gyengeséget látott, hogy alaposan hozzájuk edződött a türelme. Az idillikus és kedves Sárospatakon, érettségi időm felejtethetetlen kis városában, mindenki tudja, hogy őt a sodrából nem lehet kihozni.

De hát nagy dolog a háború. Azazhogy a választás. Bessenyei Zénó pártjának ő volt a vezére. Az ilyen vezérség pedig izgalmas időben nem kis dolog. A pataki kerület nagy kerület, huszonkét falu tartozik hozzá, ha jól emlékszem. Mind a huszonkét faluban kortes, jegyző, bíró, meg egyéb számottevő ember. Ezeknek ügyes-bajos választási dolgát mind számon kell tartani, valamennyit ismerni kell, parolázni velük, falujuk szavazati arányát részletesen megbeszélni, van ilyenkor dolog elég. A táblabíró háza ott a sarkon olyan volt, mint a méhkas. Csak úgy zömmögtek a kapuján kifelé, befelé a szorgos választási méhecskék, akik röpködtek a környéken virágról-virágra, hogy aztán beszállítsák a főhadiszállásra a mézet, vagyis a biztosnak tekinthető voksokat.

Egy ilyen méhecske állított be az utolsóelőtti napon, tehát a legizgalmasabb időben, a házhoz: egy falusi atyafi, vállán subával, orcáján agyafűrt fifikával és ama fontossági öntudattal, amely az ilyen orcákon csak választás alkalmával szokott jelentkezni. Köszönt, ahogy kell, illendőséggel. A házigazda megkérdezte:

- No, mi újság maguk felé? Rendben megy minden?

- Rendben, kérem, hogyne. Csak egy kis baj van. Szivar kéne a nemzetnek.

Gyula bátyánk bólintott, benyult a választási szivarkészletbe két marokkal és színültig megtöltötte az atyafi nyitott szájú tarisznyáját. Nem is tudja azt a politikában járatlan ember elképzelni, hány szivar fér egy ilyen tarisznyába. A kortes megint köszönt, aztán elment Isten hírével.

Azaz dehogy ment. Egy félperc múlva már megint csengetett és már megint ott állt a ház ura előtt. Köszönt nagy ceremóniával, mintha évek óta nem járt volna itt.

- Szivar kéne a nemzetnek, nagyságos uram.

- Szivar-e? Hiszen nincs egy perce, hogy megtöltöttem a tarisznyáját.

- Igen, a szavazóknak. De még én is itt vagyok, nagyságos uram.

Jól van, Gyula bátyánk nem szólt semmit, odanyult a szivarkészlethez, kivett egy felbontatlan skatulya trabukó-szivat és átnyujtotta a kortesnek. Száz trabukó, azzal már csak meg lehet elégedve a legbuzgóbb kortes is. Meg is volt elégedve az atyafi valóban, köszönt nagy tiszteségtudással és eltávozott.

Azaz dehogy távozott. Pár szempillantás múlva már csengetett, beeresztették, és ott állt a ház ura előtt megint. Levette a kalapját, köszönt. Félszeme folyton a szivarhalmazon.

- No, mi kell még? Egy-kettő, siessen vissza a falujába dolgozni.

- Szivar kéne a nemzetnek, nagyságos uram.

- Micsoda? Már adtam a választóknak egy tarisznyával, már maga is kapott százat, mit akar még?

- Ejnye, nagyságos uram, hát vóna lelke azt kívánni, hogy kibontsam ezt az én szép skatulya szivaromat? Egy szivart tessék adni, ide a képembe, hogy rágyujtsak, osztán megyek a szekérrel haza.

Gyula bátyánk nyelt egyet erre a szemtelenségre. Ügyes ember volt ez a kortes, melegen kell tartani az ilyet. Elővett egy szivart, odaadta neki. Az atyafi leharapta a végét, kiköpte, alkalmasan megforgatta szájában az ajándékot, nagy szertartással rágyújtott, aztán jóízű pöfékeléssel azt mondta: Istennek ajánlom.

A ház ura megkönnyebbülten felsóhajtott, hogy végre lerázhatta és nekiláthat a munkának. Várakozott ottan tárgyalófél tíz is. Hát ahogy elkezd tanácskozni nagy sürgősen az elsővel, csengetnek és belép az iménti atyafi.

- Mit akar már megint, a jó Isten áldja meg?

- Nagyságos uram, ott ül kint a fiam a bakon. Hát az nem kap egy szivart?

Ekkor dördült el a pataki nyakleves. Gyula bátyánk se szó, se beszéd, úgy képen teremtette a választási méhecskét, hogy a szivar azon nyomban kiesett a szájából. Az atyafi nagyot nézett, lehajolt a szivarért, megcsóválta a fejét és indult kifelé. Az arcára rá volt írva a jogos kíváncsiságban zsarnokilag megbántott állampolgár nemes fájdalma. Nem szép dolog, hogy az urak így elnyomják a nemzetet.

De azért nem volt semmi baj. Bessenyei Zénót megválasztották. A szivaros falu is rá szavazott.

FÁNKESŐ

Néhai való jó Tóth Béla Anekdótakincsében számos feljegyzés találtatik Nagy Leóról, a békési földbirtokosról, aki inveterátus tréfacsináló volt. Nagy barátságot tartott fenn Bizayval, a „nemzet bárójával”, meg más jókedvű urakkal, és folyton csak a mókán járt az esze. Számos történet kering róla, vegyesen hitelesek és nem hitelesek. Hogy melyik a hiteles, azt többnyire ellenőrizni tudom családom felmenő tagjainak vallomása alapján, mert nekem ez a Nagy Leó dédapám volt. Nem hiteles történet van elég, azokat nem is mondom. Hiteles viszont például, hogy vidám dédapám egy este összegyűjtötte a Pesten található cigánybandák nagybögőseit, csak a nagybögőseket, és tizenkét nagybögősből álló bandával muzsikáltatta magát az utcán, mígnem a rendőrség egészen ellenkező zenei ízlésről tett tanúságot és az úttörő muzsikát sommás közbelépéssel megszüntette.

De most nem róla akarok beszélni, még csak nem is Róza nevű leányáról, aki nagyanyám volt, hanem nagyanyám Mike Mária nevű szakácsnőjéről, valamint arról a botrányról, amelyet Mike Mária a cirkuszban okozott.

Régen történt ez, a hatvanas években. Ahol most a térparancsnokság áll, ott akkor régimódi, ódon épület díszítette a környéket, úgy hívták, hogy Püspöky-ház. Ott lakott a nagyapám és onnan járt nagyanyám mindennap a Rudasba fürdeni. A Rudasfürdő előtt posztolt egy öreg koldus, aki naponta élvezte az arra haladó hölgy jótekonyságát. Tudta is a hölgyről, hogy kicsoda, akkoriban még kisváros volt Pest. Egy napon az öreg koldus megszólította nagyanyámat:

- Volna nekem egy kérésem a tekintetes asszonyhoz. Az én Mária lányom hely nélkül van, tessék már odavenni a házhoz és megpróbálni a főztjét.

A kérés kapóra jött. Nagyanyámnál éppen szakácsnő-válság volt azidőtájt.

- Jól van, öreg Mike, küldje el hozzám a jányát.

Így került a házhoz Mike Mári, aki úgy főzött, hogy ennek most is legendás híre jár a családban. Késő elismerés, amelyet most a késő unoka juttat neki a nyilvánosság előtt. És még ezt az elismerést is lerontja egy kicsit, hogy nyíltan beszámolok Mike Mári egy tragikus ballépéséről: egy napon fánkot sütött és elfelejtett bele sót tenni. Haszontalan lett a rengeteg fánk, mert sokat sütöttek a nagyszámú háznépnek: egy egész tekenővel. Nagyanyám igen csóválta a fejét.

- Én nem tudom, Mári, hol jár az eszed. Mán most mihez kezdesz ezzel a tenger fánkkal? Hát nem kár kidobni?

Mári sírva válaszolt:

- Én úgy el vagyok keseredve, tekintetes asszonyom, hogy ha valamire el nem tudom használni a fánkot, hát én a Dunának megyek.

Ezt már nem lehetett hagyni, hogy Mári a Dunának menjen. (Hiszen akkoriban maga a Duna jött a házakhoz, mert vízvezeték híjján az úgynevezett vízestót hordta a házakhoz a Dunát lajtban.) Nagyanyám, aki nagyon lágyszívű asszony volt, még sietett is a bűnnek eredt Márit megvigasztalni. Mivel a család másnap cirkuszba készült, Márinak megígértetett, hogy őt is elviszik a kézilánnyal együtt.

Másnap el is ment a cirkuszba az egész familia. A mai Lövölde-téren állott ez a műintézet, úgy hívták, hogy Ciniselli-cirkusz. A porond körül húzódó első sorban ültek nagyapám, nagyanyám, valamint a négy gyerek: Kati, Róza, Elek és Ödön, a legutóbbi rendkívül vásott kisfiú, akiről az iratott meg a csillagokban, hogy majdan felnővekedjék és családot alapítson, egyik fia elessék a világháborúban, másik fia pedig, e sorok írója, életben maradjon, némelyeknek örömére, másoknak bosszúságára. Ekkor azonban még egészen aprócska gyerek volt ez az Ödön és tátott szájával figyelte a bámulatosan betanított lovakat.

A közönség egy másik sorában, fent a kakasülön, azonban nem a lovak keltették a legnagyobb tetszést. Ott álldogáltak egymás mellett Mike Mári meg a kézilány, mindketten izgatottan nyújtogatták előre a nyakukat és nagyokat nyeltek a gyönyörűségtől, mert bohóc is volt a műsoron. Az volt az ő tündérországuk és ezeregyéjszakájuk: a cirkuszi bohóc.

Az auguszt mindenféle tréfát csinált és mikor tréfáit egy hihetetlen bukfencsel befejezte, dörgő taps riadt fel a Ciniselli-aréában. Az akkori idők szokása szerint mindenféle tárgyak repültek a porondra a bohóc jutalmazásaként, úgymint szivarok, narancsok és négykrajcáros susztertallérok. A bohóc boldogan hajlongva szedegette fel a népkegy megnyilvánulásait. Egyszer csak nagyanyám meglepetten fordul nagyapámhoz:

- Nézze csak, valaki itt fánkokat hajigál.

- Abbizony fánk, - állapította meg nagyapám is, miután odanézett.

De észrevették ezt mások is. A karzat egy helyéről szüntelenül repültek a porond felé a fánkok. Némelyik fánknak a hajító kéz túlkurtára szabta az útját, a fánk a közönség közé hullott, nosza egyszerre öten kaptak utána. Nem telt bele egy pár perc, az egész cirkusz leírhatatlan ribillió színhelyévé változott. Az emberek egymás hegyén-hátán tolakodtak és kapkodtak, kiabálás, síkítás zürzavaros zshivajjá folyt össze, a nézők letaposták egymást és csoportokban hemperegtek, a lócák recsegve törtek össze. És közben szüntelenül repültek a fánkok, vagy mint a parlamenti nyelv mondaná: szünni nem akaró fánkok röpködtek a levegőben. A zürzavar teljes volt, minden rend felbomlott, az előadást félbe kellett szakítani. A karzat tetején pedig ott állt kipirulva, boldog izgalomban Mike Mári. Szinte sírt a boldogságtól: a fánkok, amelyeket zsákban hozott magával, nem mentek kárba mégsem.

Ha egy majdani történetíró ama feljegyzésre akadna kutatásai közben, hogy a hatvanas években egy este óriás rendzavarás és botrány tört ki a Ciniselli-cirkuszban, ne fáradjon politikai okok kutatásával. Mint az eset véletlen ismerője tanúsíthatom: az egész botrány onnan eredt, hogy Mike Mári elfelejtette megszózni a fánkot.

BOSSZÚ

Ezt a történetet Kolozsvárról hoztam.

Járkált a kolozsvár-nagyvárad-i vonalon egy vasúti kalauz. Regátbeli származás volt, a magyarokat nem szívlelhette. Olyannyira haragudott a magyarokra, hogy mástól száz lejjel meghagyta magát vesztegetni, de mihelyt magyar volt valaki, attól ötszázat követelt legalább. Hazafias román volt, azt meg kell adni. Nem volt nap, hogy a vonalon valamelyik magyar utassal botrányt ne csinált volna. Már tudniillik az ötszázlejes üzlet lebonyolítása után. Birtokon belül.

Egy kolozsvári újságíróval meg éppen csúnyán kibabrált. Valahogy nem tetszett neki a magyar újságíró orra. Ennélfogva kiesztelt valami nemlétező visszaélést, lármázott, ellenőrt hivatott, állomásfőnököt hivatott, a magyar fiút leszállították a vonatról, megmacerálták, elkésették. A kalauz az orra előtt tovább induló vonatról vigyorogva integetett feléje.

Na, megállj! A kolozsvári újságíró, nevezzük Csikynek, elhatározta, hogy ezért megfizet. Szólt tehát egy barátjának, akit nevezzünk Udvarhelyinek. Összeültek, száz tervet kifőztek, mind a százat elvetették, végre a százegyedikben megállapodtak. Még csak azt kell előzmény gyanánt elmondanom, hogy a fentnevezett vasúti vonalon az egyik állomás, mondjuk Mucsá, főnöke rendkívül goromba ember. Híres arról, hogy hogyan kezeli a személyzetét. Ha a legkisebb baj van, azonnal pofoz.

Egy szóval: egy szép napon Csiky és Udvarhelyi, miután kilesték, hogy a szóbanforgó kalauz van szolgálatban, Kolozsvár állomáson felszálltak a vonatra. Nem ültek le, hanem keringtek a vonaton. Azt akarták elérni, hogy a kalauz a mucsai állomás előtt érjen hozzájuk a jegyet ellenőrizni. Még pedig úgy, hogy ekkor két különböző kocsiban tartózkodjanak, mintha semmi közük sem volna egymáshoz.

A manőver sikerült. Egy negyedórával Mucsá előtt a kalauz odaért Csikyhez. Csiky félvállról odavetette, hogy szabadjegye van. A kalauz szeme felvillant. Hátha valami kifogást lehet találni azon a szabadjegyen. Követelte a szabadjegy felmutatását. Csiky benyúlt a zsebébe és átnyújtotta a kalauznak az Udvarhelyi arcképes igazolványát. A kalauz megnézte, arca sóvár kegyetlenséggel felderült.

- Hiszen ez nem a maga fényképe! Hamis jeggyel utazni? Na, majd befütök én magának! Mucsán leszáll és megyünk az állomásfőnökhöz!

Azzal a jegyet elkobozta. Betette kalauzi zubbonyának külső mellzsebébe. És győzelmesen, vérivó kárörömmel ment tovább. A következő kocsik folyosóján ott állt Udvarhelyi és ártatlan orcával bámult ki az erdélyi tájra. A kalauz a jegyet kérte tőle. Ő hátra se nézett, csak úgy hanyagul odaszólt, hogy szabadjegye van. A kalauz, új zsákmányt remélve, itt is követelte a szabadjegyet. Udvarhelyi nyugodtan átnyújtotta neki Csiky arcképes igazolványát. A kalauz belenézett és kéjesen felordított:

- Megint egy csaló! Ez nem a maga arca! Mucsán leszáll, megyünk a főnökhöz. Jaj, de csúnyán befütök én magának!

És elkobozta ezt a jegyet is. Odatette a másik mellé, a kalauzi zubbony külső mellzsebébe. A vonat nemsokára befutott Mucsára. A két újságíró leszállt, a kalauz bőszi riadással kísérte be őket a főnöki irodába és ott diadalmasan előadta, hogy két jegycsalót fogott. Az igazolványokat büszkén odavágta az asztalra.

Az állomásfőnök felvette a Csiky igazolványát.

- Csiky!

- Én vagyok, - mondta Csiky szelíden.

A főnök megnézte Csikyt, aztán a képet. Aztán megint Csikyt. Aztán megint a képet. Aztán megvizsgálta az igazolvány dátumát, pecsétjét, mindenét. Aztán felvette az Udvarhelyi igazolványát.

- Udvarhelyi!

- Én vagyok, - szólt szerényen Udvarhelyi.

Az állomásfőnök ránézett. Aztán a fényképre. Aztán Udvarhelyire. Aztán a pecsétre. Rendben volt ott minden. Két korrektebb, kifogástalanabb arcképes igazolványt nem is lehetett elképzelni. Ekkor a főnök felállott és a kalauzt rettenetesen pofonvágta jobbról is, balról is. Ezzel az eljárás véget ért.

A kalauz ma sem érti a dolgot. De ha magyar újságírót lát, rettegve tovább siet.

ABA SÁMUEL KARDJA

A multkoriban említést tettem egy néhai való gyöngyösi úriembernek és patvaristájának kardjáról. Azt mondja erre egy barátom, éppen gyöngyösi fi, hogy az ő városa meg a kard még más történetben is szerepelnek együtt. Még pedig a Káplány-féle ásatások történetében.

Káplány József ennekelőtte úgy harminc esztendővel főjegyzője volt Gyöngyösnek. Igen kitűnő, puritán ember volt, városi dolgait pontosan végezte, senkivel semmi baja nem volt.

Azaz, hogy mégis volt egy szenvedelme, s ennek folytán egy állandó ellenfele. Ugyanis a főjegyző, mint igaz magyar ember, igen szerette párducos őseink s hőseink lélekemelő virtusait olvasni, s a fegyveres lovagokat oly élénken képzelte maga elé lelkes turáni tünődéseiben, hogy ettől belecsúszott a régészetbe. Egyszer csak azon vette magát észre, hogy régész. De nemcsak elméleti régész, hanem gyakorlati is: ha a szőlők közt sétálván, valami rozsdás vasdarabot látott, amit a kapa fordított ki a töke tövéből, azt rögtön nagy izgalommal kapta fel és nyomban meghatározta: nem lehet az más, mint attilai időkből való kengyelvas, csak rá kell nézni a formájára. Ugyanúgy felszedegette a cserépdarabokat is, rögtön megállapítván róluk, hogy egyik honfoglaláskori kávésfindzsából, másik római porcellán-urnából származik. Végül miután tücsköt-bogarat összeolvasott a régi népekről, rendkívüli régészt fedezett fel magában. Gyöngyösről pedig azt kezdte hirdetni, hogy a földkerekség egyetlen helye sem dúslakodik annyira ősi leletekben, mint éppen Magyarországnak e különösképpen nevezetes városa.

Ebből származott állandó civódása a konok ellenféllel, aki nem volt más, mint Dudás szerkesztő úr, a helyi lap vezére. Ki nem fogyott ez a Dudás az ötletekből, hogyan csipkedheti a kigyuladt fantáziájú magánrégészt. Káplány bátyánk minden csodálatos leletét fitymálva fogadta, ócska fakanálnak és kutyacsontnak gyalázta a legizgalmasabb népvándorlaskorabeli szemétdarabokat. Az ilyen rágalmat a régész nem hagyta magán száradni persze. Így aztán

kitünt, hogy ha két dudás nem fér meg egy csárdában, akkor Káplány meg Dudás még kevésbé. A heves ellenkezés úgy kiélesedett köztük, hogy a szerkesztő döntő csapásra határozta el magát.

Egy reggel lihegve, képéből kikelve rohant be a városházán a főjegyző szobájába.

- Jóska, jöttem tőled bocsánatot kérni. Igaztalanul maceráltalak eddig. Nekem szőlőm van a szurdoki parton, hát barátom, ahogy ott most kapáltatok, özönével fordultak ki a föld alól a legszenzációsabb régiségek. Jó volna, ha ott ásatnál egy kicsit.

Káplálynak olyan volt ez, mint a fülébe tett tüzes tapló. Valósággal megbokrosodott. Hajduval, sebtiben összeszedett napszámossal rohant ki a szurdoki partra. Elkezdett ásatni.

Az egyik hajdu alig jut két ásonyomra, hát uramfia: koppan az ásó. Megpiszkálják a koppanó valamit, elétűnik ám egy kardnak a kosara. Káplány majd megbolondult az izgalomtól. Kiszedték a szablyát, ő pedig kezdi vakargatni, tisztítani a ráragadt rőtől, rozsdától. Betűk kezdenek előtűnni. Reszkető kézzel dolgozik tovább Káplány, végre világossá lesz az egész felirat: „ELVESZTETTE ABA SÁMUEL 1040-BEN.”

Káplány szívét marokra szorította az ősi király iránt való kegyelet, valamint a lelet történelmi szenzációja.

- Emberek, vegyük le a kalapot, - mondta meg-megakadó hangon - tiszteljük Sámuel királyunk emlékét.

Ki-ki leszedte kalapját... Néma csendben áldoztak így egy pár pillanatot hajdankorunknak. Akkor Káplány így szólt:

- Ide csak egy jobb bicskát, hadd lássuk a másik oldalát is a szent pengének.

Nyujtogatják innen is, onnan is a késeket, ki bugylibicskát, ki penecilust. Káplány nagy tisztelettel kapart. Ime, megint betűk. Vakarja tovább remegő kézzel. Végre kitisztul a véset: „MEGTALÁLTA KÁPLÁNY JÓZSEF 1902-BEN.”

A régész felordított, mint a sebzett oroszlán. Elhajította a kardot a körülállók nagy bámulatára és olyat káromkodott, hogy én azt ide nem írhatom.

S e naptól kezdve nem ásatott többet.

A PÜSPÖK DOHÁNYA

Ugyancsak más a pipás ember, mint az egyéb dohányos. Aki szenvedélyesen cigarettázik, az a rohanó, modern kor fia. A pipás ember azonban a hagyományé: ráérően, lassan, tudatosan élvezi a pipát és míg a cigarettás ember élvezete a sóvár gyorsaság, a pipásé a tempós, bölcs öröm.

Ilyen bölcs pipás volt a debreceni református püspök, Balthazar Dezső. Sok egyéb tudománya mellett igen értette a pipázást is. Mert nehogy azt higgye a laikus, hogy pipázni valami egyszerű semmiség volna: rágyújtani, aztán szívni. Szó sincs róla. Roppant nagy tudomány ez, mely sokfelé ágazik is. A pipatömés technikája már magában véve nagygyakorlatú kezet és szemmértéket kíván. A rágyújtás valóságos ceremónia a legkülönbözőbb mozdulatokkal: hogyan kell lengetni a pipát le és fel a levegőben, hogyan kell a fidibuszt alkalmazni, hogyan kell a szelelést ügyes, erőteljes és gyors szipákolással megindítani. Valósággal kopogni kell annak a szipákolásnak, akár a gépfegyver. Magához a pipához külön kell érteni: szárának tisztogatásához, tajtékjának szeszélyes és kényes természetéhez. Meg aztán maga a dohány is

hozzaértő embert követel. Mint ahogy a különböző helyeken termett és különböző évjáratú borfajtáknak vannak inyencei, úgy kell érteni a százféle dohány zamatához is, mert mind különböző az, akárhány.

A maga dohányára igen büszke volt Balthazár püspök. Félte őrzött szitában tartotta s ha kedves vendége jött, annak hosszú magyarázat és áhitatra való felszólítás mellett szokta odakínálni a szitát. Így kínálta meg nemrégiben Rác Albertet is, hajdani iskolatársát és jóbarátját, aki valamilyen egyházi gyűlés alkalmából ellátogatván Törökszentmiklósról Debrecenbe, vendége volt a püspöki laknak.

Igen ízlett Rác Albertnek a püspöki dohány. Bólingatott hozzá, élvezte. De egyszer csak elborul az arca.

- No, mi baj? - kérdi a püspök.

- Az jutott eszembe, hogy igen nehéz sorom lesz nekem, ha ígéretedhez képest átlátogatsz hozzánk Törökszentmiklóstra. Mert ezt a vendéglátást jó magyar módon viszonzni szeretném, de honnan vegyek ehhez méltó dohányt, hogy majd megkínálhassalak vele? De fogadom, hogy az éppen ilyen jó lesz.

Nagyon tetszett ez a gond a püspöknek. Pipás ember éppen olyan büszke a dohányára, mint gazdaember a lovára. És maga is kíváncsi volt, milyen dohánnyal tömik meg a pipáját Törökszentmiklóson.

- Azt már nem hiszem, hogy ilyen jót tudsz szerezni.

Nemsokára elérkezett a szentmiklósi utazás ideje. Műsoros előadás volt ott nagy fogadtatással, képviselőkkel, bandériummal, lobogókkal. Igen szép volt, ott voltam magam is. Este Rác Albert látta vendégül az odautazott urakat, meg a helybeli előkelőségeket. Nagyszerű vacsora volt, de láttam a püspökön, hogy csak a pipát várja.

Jött is a pipa vacsora után, a házigazda nagy szertartásosan hozta a püspöknek, maga tömte meg a pipát szeretetteljes gonddal, saját kezével. Sajátmaga szolgált tüzzel is neki.

- Most aztán kíváncsi vagyok, kegyelmes püspököm, mit fogsz mondani ehhez a dohányhoz? Illendően szerettem volna viszonzni a te remek dohányodat és azt gondolom, sikerült is. Hadd halljuk, mit szólsz hozzá?

- Ejnye, - felelt a püspök - hát csak nem fogok azonnal válaszolni? Alig szíttam még belőle egynehány szippantást. Nem lehet az ilyen dolgot elhamarkodni. Ismerkedni kell a zamatával, próbálgatni, kóstolgatni. Majd egy negyedóra múlva megmondom.

- De őszintén

- Őszintén, ne félj.

A püspök pipázott tovább. Tünődve pöfékelt, látszott rajta, hogy nagyon becsülgeti magában a dohányt. Az arcok várakozva fordultak feléje, milyennek fogja találni a Rác Albert dohányát. De ő sehogy sem tudott véleményével elkészülni. Amellett észrevett valami furcsaságot a feléje forduló arcokon. Valami hamisat és jókedvűt. Hopp, vigyázzunk, gondolta magában, ezek itt forrhatnak valamit, ezek a ravasz szentmiklósiak. De hogy mit forrhatnak, arra sehogy sem tudott rájönni.

A házigazda a negyedóra elteltével sürgette a püspök kritikáját. Tessék nyilatkozni, milyen a dohány. A püspök óvatosan a fejét csóválta.

- Nem nyilatkozom, mert látom az arcotokon, huncutok, hogy valami hamisságban sántikáltok. Ki vele, milyen dohánnyal tömted meg a pipámat?

- Szívjál csak még egyet belőle és gondolj vissza az én debreceni látogatásomra.

A püspök szippantott egyet. Hirtelen világos lett előtte a dolog. És meghökkenve szólalt meg:

- Ejnye, te lóköető, hiszen ez az én saját dohányom! Honnan vetted?

Rácz Albert nyugodtan bólintott.

- Nálad loptam a szitából Debrecenben.

SZONTAGH PÁL ISPÁNJA

Aki vallásos ember, az még nem kell, hogy haragudjék más vallására. Még olyan ember is akad, aki maga erősen ragaszkodik a saját vallásához, a más vallású embert pedig akkor becsüli, ha az ugyancsak hasonló buzgóságot mutat a saját vallásában. Igaz, hogy ehhez olyan szabadelvű és emelkedett egyéniségnek kell lenni, mint Szontagh Pál volt, híres-nevezetes horpácsi öregúr.

A Szontaghok evangélikus vallásúak. Szontagh Pál tartotta a vallását, ágostai buzgóságában mindig rendes istentiszteletet tartott vasárnaponként horpácsi házában. Van, aki a jó Istent kis kezdőbetűvel írja; ő tüntetően így írta az Urat: ÚR. Két nagy betűvel, csak azért is, hadd okuljanak a pogányok. Egyházának fontos főméltósága volt, sok pénzt is áldozott a hitélet ápolására.

Mégis katolikus volt az ispánja. Mikor felfogadta, nem nézte a vallását. Ujfalussy-nak hívták ezt az ispánt, aki alkalmaztatása után nagyszorongva állt elő gazdájának azzal, hogy ő bizony pápista.

- Aztán buzgó pápista?

- Az volnék, még templomba is járnék vasárnaponként szívesen, de a tanyán, ahová helyezni méltóztatott, még csak kápolnája sincs az én vallásomnak, nemhogy temploma.

Szontagh Pál nem szólt semmit. De a következő tavasszal mérnök jelent meg a tanyán, pallérral és kőművesekkel. Az ispán csodálkozva kérdezte, mit csinálnak?

- Kápolnát fogunk itt építeni a Szontagh Pál úr parancsára.

- Milyen vallásbelit?

- Katolikusat.

Így is történt valóban: Szontagh Pál luteránus földesúr katolikus kápolnát emeltetett a birtokán, hogy az ispánja, meg még egy pár katolikus gazdasági embere lelki manna nélkül ne maradjon.

Multak az évek és öregedtek az emberek. Az öregedést kiki másformán bírja. Szontagh Pál birta, mert agg korára is makkegészséges, derűs ember maradt, de Ujfalussy ispán bizony nem birta. Teljesen használhatatlan lett az öreg, el is betegesedett és oktalan intézkedéseivel igen nagy károkat okozott a gazdaságnak. A földbirtokos egy napon elhatározta, hogy ez így nem megy tovább. Lehívta a fővárosból unokaöccsét és leendő örökösét, Szontagh Antalt és meghagyta neki, hogy vegye át a gazdasági intézkedés hatáskörét. Menjen el a vén Ujfalussyhoz és közölje vele az emberséges örömhírt: nem kell tovább dolgoznia, gazdája a hosszú szolgálat jutalmául meghagyja teljes járandóságát életfogytiglan.

Nagy volt a földesúr meglepetése, mikor még aznap, dült arccal, megroggyanó térddel bevánszorog hozzá az öreg Ujfalussy.

- Hát maga nem az ágyban fekszik súlyos betegen?

- Nem ám, kegyelmes uram, mert feltétettem magam kocsira, hogy idejöhessek. Hallom Antal úrtól, hogy mekkora szégyent tetszik velem csinálni.

- Miféle szégyent? Hiszen meghagyom a teljes járandóságát. Mi itt a szégyen?

- Hát hogy a cselédeknek ezentúl nem én parancsolok. Ezt a szégyent én nem viselem el, kegyelmes uram.

- Nézze csak, Ujfalussy. Nem mondhatja, hogy nem voltam jó gazdája magának. A fiát kitanítottam a magam pénzén. A lányát felneveltettem a magam pénzén. Még a vallása szerint való kápolnát is felhuzattam magának a magam pénzén. Hosszú éveken át szemet hunytam, ha valami a kezéhez ragadt magának. Hát most már elég volt az áldozat, ebbe szépen nyugodjék bele.

Ujfalussy ispán azonban revolvert húzott ki a zsebéből, azzal hadonászott elhült gazdája előtt.

- Annyira nem nyugszom bele, kegyelmes uram, hogy ha ezt a szégyent meg tetszik velem tenni, én elkövetem a legnagyobb bűnt, amit buzgó katolikus ember elkövethet: agyonlövöm magam. Itt a helyszínen. Legyen botrány, én most már nem bánok semmit.

Szontagh Pál megdöbbsent. Látszott a képéből kikelt, dúlt öregen, hogy csakugyan megteszi, amivel fenyegetődzik. Mi az ördögöt csináljon vele? Hagyja magát megzsarolni? Hirtelen gondolt egyet.

- Jól van, édes fiam, üljön oda arra a kényelmes diványra, ott löjje agyon magát. De egyre figyelmeztetem. Kijelentem magának becsületszavamra, hogy ha öngyilkos lesz, én magát luteránus szertartás szerint fogom eltemettetni.

Az ispán meghökkent. Jó darabig némán meredt a gazdájára, revolvert tartó keze lelankadt. Akkor egyszerre sarkon fordult és kiment. Hazakocsizott a tanyára.

Még élt egy darabig, Szontagh Pál bőségesen ellátta mindennel. Akkor aztán meghalt, de természetes halállal.

A JENEI TŰZ

Megyegyülésre készülődött Nógrád. Bizonyos izgalom volt észlelhető a vármegyében, mert híre járt, hogy valaki fel fog szólalni a Gyürky-éra ellen. Ez pedig nagy esetnek ígérkezett, mert Gyürky zsarnoki keménységgel fojtott el minden ellenzéki megmukkanást. Mindenkit csiklandozott az ígérkező szenzáció: mi lesz a megyegyülésen.

Abban az időben Nagy Mihály volt a rétsági járás szolgabírája, ugyanaz a Nagy Mihály, aki később a vicsispáni székhelyre vitte. Fiatalember volt még akkor és főispánjának törhetetlen híve. Történt, hogy a megyegyűlést váró napokban valahol látogatni járt és kocsin ment haza Rétságra. Embertelen kánikula volt éppen; noha már jócskán besötétedett, a tikkasztó hőség mégsem enyhült. És a szolgabíró, mikor Diósjenőn kocogott keresztül a kocsival, gondolt egyet: ott a hűs diósjenői tó, remek dolog lesz abban megfürödni és felfrissülten folytatni az utat.

A gondolatot tett követte. A szolgabíró megállította a kocsit, egy fűzfa tövében boldogan levetkezett és kéjesen gázolt bele a tó hűvös vizébe. Köröskörül sötét nyári éjszaka, magány és csend.

De nini, lépések közelednek a tóparton és valami beszélgetés hallatszik. A szolgabíró meg sem moccan. Restelte volna, ha valami ismerősök ruhátlanul ott kapják a tóban, akármilyen sötét van. A lépések is közeledtek, a társalgás is. És hamarosan kitűnt, hogy a lépések magá-

nyos emberéi, a társalgás pedig nem társalgás, hanem a magányos ember duruzsoló monológja. Hangjára is ráismert a szolgabíró: Diósi uram hangja volt az, a folyton békétlenkedő kurtanemesé, aki nagy ellenzéke volt a főispánnak és a megyegyűlésen mindig volt valami okvetetlenkedni valója. Meg sem moccant a vízben Nagy Mihály, csak hegyezte a fülét. Hát uramfia, a következő szöveget hallotta:

- Tekintetes megyegyűlés! Ámbátor annak a zsarnoki hatalomnak túlkapásai, amelyet gróf Gyürky Ábrahám önamagyméltósága egy szabadnak hazudott vármegye boldogtalan magyarjai felett bitorol...

És így tovább. Nyilvánvaló volt az egész. Diósi uram vehemens beszédet készül tartani a megyegyűlésen a főispán ellen, a beszédet már elkészítette és itt gyakorolja az emberektől távol, a tó csendes partján. Diósi uram kétszer egymásután végigdörögte a filippikát a sötétben és sejtelve sem volt róla, hogy azt a békákon kívül más is hallgatja. Mikor a szónoklatot másodszor is hibátlanul végigmondta, elment. Lépései elhaltak a nyári éjszakában.

A szolgabíró kigázolt a vízből, megtörülközött a porköpenyben, felöltözött és hazakocsizott Rétságra. De másnap lóhalálban sietett Balassagyarmatra a főispánhoz. Két nap hiányzott a megyegyűléshez. A főispán végighallgatta hű szolgabírájának jelentését és mód nélkül felboszankodott. Igen rossz szónok volt ugyanis és semmitől nem félt annyira, mint a nyilvános szóbeli támadástól, mert arra nem tudott felelni s a talpraesett válasz mindig csak a gyűlés után jutott eszébe. Most tehát Diósi uram felszólalását mindenáron meg akarta akadályozni. Gondolkozott egy kicsit. Aztán csettintett az ujjával. Ez a mozdulat már a múlt században is azt jelentette, hogy a tünődő embernek mentőgondolata támadt. Meghagyta Nagy Mihálynak, hogy menjen haza Rétságra és másnap jöjjön be megint Gyarmatra, de most már nem egyedül, hanem a csendbiztossal!

Szolgabíró és csendbiztos másnap délelőtt valóban jelentkeztek a vármegyeházán. A főispán bezárkózott velük. Hogy mit beszéltek, azt nem hallotta senki. Egy negyedóra múlva már megint robogtak hazafelé Rétságra.

Még aznap este tűz támadt Diósjenőn. Valami szénakazlak gyúltak ki és pedig véletlenül éppen Diósi uram apró birtokán. Több ház is tüzet fogott, egész csinos kis tűzvész kerekedett belőle. És véletlenül a csendbiztos éppen ott tartózkodott Diósjenőn. Rögtön megindította a nyomozást. Hogy miféle nyomokat talált, azt nem tudni; tényvaló, hogy a nyomok Diósi uramhoz vezettek. A csendbiztos tehát a törvény nevében kocsira tette Diósi uramat és vitte Rétságra kihallgatni. Diósi uram torkaszakadtából ordította. Nem használt semmit. Majd könnyörgésre fogta a dolgot, hogy engedjék szabadon az Isten szerelmére, mert neki főbenjáró dolga van a holnapi megyegyűlésen. Az sem használt semmit.

Diósi uram az éjszakát Rétságon töltötte. Álmatlanul, mert majd megszakadt a méregtől. Másnap a csendbiztos kihallgatta. Igen lassan és igen részletesen. Tíz tanút is áthozatott Diósjenőről. A kihallgatási jegyzőkönyv csak estére készült el. Akkor a csendbiztos udvariasan bocsánatot kért Diósi uramtól, akinek ártatlansága a napnál fényesebben kiderült. Ekkorra Gyarmaton már rég vége lett a megyegyűlésnek, amelyen a nagy izgalommal várt ellenzéki felszólalás mindenképp nagy bámulatára elmaradt.

Másnap üzenet jött Diósjenőre a vármegyeházáról. A főispán üzent, hogy mindenkinek tűzkárát a saját zsebéből megtéríti. Potom öt-hatezer forint volt az egész kár. Mi az egy Gyürky grófnak? Különösen, ha az ellenzék kudarca folytán jó kedve van?

A gyújtogatás dolgában indított nyomozást a csendbiztos megszüntette. Nem tudta megtalálni a tettest. Igaz, hogy a megyegyűlés után már nem is nagyon kereste.

GALGÓCZY

A múlt idők magyarjairól beszélgetve, a régi világból való urak felemlítették a Galgóczy nevét. Volt köztük, aki még jól ismerte. Nem sok ideje, hogy meghalt.

Hogy katona volt a talpán, az pályafutásából is meglátszik. Erdélyi születésű fiú volt s a gráci hadapródiskolából a Bach-korszak idején került az ármádiába. De magyar fiú létére mégis felvitte az egyik legmagasabb katonai pozícióig s amellet a titkos tanácsossáig.

Azt mesélik Galgóczy Antalról, akik ismerték, hogy nem szerette a sok szót, sem beszédben, sem írásban. Katonaféle embernél így is van ez rendjén. Élőszóban elég a vezényszó neki magának, a többi katona pedig engedelmeskedjék és ne beszéljen. Ami az írást illeti, az megéppenséggel nem katonának való mesterség. Ha csak még külön nem született írónak is, mint Cézár.

Galgóczy nem betűvetőnek született, hanem katonának. Körülbelül negyven esztendeje annak, hogy a király kinevezte a galíciai hadtest parancsnokának. Mikor új beosztását elfoglalta, természetesen szemlét tartott erődei felett. Rekkenő hőségben kocsizott Przemysl környékén egyik „Werk” megtekintése után a másikhoz. A kocsi szörnyű porfelhőt vert fel, s egyszer csak elhaladt egy fiatal tiszt mellett, aki gyalogszerrel bandukolt az égető kánikulában.

Galgóczy lepillantott a tisztre és megsajnálta szegényt. Megállította a kocsit.

- Felszállni, - kiáltott rá kurtán.

Az ifjú tisztecske boldogan felszállt. Zavart hebegéssel mondott köszönetet a kegyelmes úrnak a nagy tisztességért és gondolván, hogy ilyenkor szórakoztatni illik ekkora nagyurat, elkezdte neki Przemyslt, meg az időjárást, meg a szolgálatot, meg a helyi viszonyokat magyaráztatni. Illetve csak akarta volna, mert Galgóczy egyetlen mondatra sem felelt neki, csak nézett zordonan maga elé, az ötödik mondatnál pedig megkopogtatta a kocsis hátát. A kocsi megállt. Galgóczy rákiáltott a tisztre:

- Leszállni!

A tiszt ijedten szállt le és értelmetlen arccal bámult a tovazörgő kocsi után, amelyben a beszédet nem kedvelő Galgóczy tűnt el a porfelhő közepette.

De mondom, nemcsak élőszóban idegenkedett ő a sok beszédűtől, hanem írásban egyenesen irtózott tőle.

Hetvennyolcban Boszniába küldte a császár. Hadtestparancsnok lett ott és politikai minőségben is parancsolt. Kutyakeményen fogta a dolgokat odalent, de azért emberséges is tudott lenni.

Egy szokottnál is forróbb nyáron elrendelte például, hogy a tisztek a városokban és szolgálaton kívül is viselhetik a kukoricavászonból készült fehér zubbonyt. Áldották is érte a nevét a Karsztos sziklák fehér hőségében kínlódo tisztek.

Egy főhadnagy szabadságot kapott és elment Galíciába, a rokonaihoz. Megérkezvén, természetesen első dolga volt jelentkezni a térparancsnokságon. Ott egy mord ezredest talált, aki rémítő patáliát csapott, amiért a főhadnagy kukoricazubbonyban merészelt jelentkezni előtte.

- Alázattal bocsánatot kérek, - védekezett a főhadnagy, - nekünk ezt odalenn Galgóczy őexcellenciája megengedte.

- Merészeli ezt komolyan állítani?

- Állítom, ezredes úr.

- Rendben van. Én ebben az ügyben hivatalosan kérdést fogok intézni őexcellenciájához. Ha igaz, amit maga mond, akkor nem történt semmi. De ha félre akart engem vezetni, akkor jaj magának. Abtreten!

A főhadnagy eltávozott, az ezredes pedig nyomban ékes németiséggel terjedelmes jelentést küldött Szerajevóba Galgóczyhoz, részletesen leírván az esetet és megkérdezvén a hadtestparancsnokot, vajjon megfelel-e az igazságnak, hogy engedelmet adott arra, miszerint satöbbi, satöbbi.

Az átirat tíz nap múlva visszaérkezett. Válasz gyanánt rá volt írva a hátára ez a két szó:

„Ja! Galgóczy.”

A főhadnagynak tehát nem lett semmi baja. Szabadságának leteltével visszautazott Szerajevóba. Már várta a parancs, hogy jelentkezzék a hadtestparancsnoknál.

Jelentkezett. Galgóczy haragosan mordult rá:

- Hallja! Hogy egy térparancsnoknál kukoricazubbonyban jelentkezett, azért nem haragszom. De hogy énnekem annyi írásbeli munkát okozott, azt én magának sohasem fogom megbocsátani!

TILLER.

Valaki a minap, mikor régi pesti emberekről volt szó, megemléltette Tiller Mór nevét.

Elég egy ilyen nevet hallani s az ember képzelete elé odavarázsolódik egy egész világ. Ahogy én azt a szót, hogy Tiller, meghallottam, egy szempillantás alatt visszaröppentem a békébe. Egy egész más Budapest bukkant fel melázó emlékezetem előtt. Az Andrássy-utat láttam magam előtt nyáron, enyhe kátrányszaggal, mert akkor még faburkolat fedte az Andrássy-utat, fiákkerek jártak rajta. Még ma is hallom azt a ritmikus csattogást, amelyet a lovak patái tettek a faburkolaton; a kocsi zörgése nem hallatszott, mert a kétlovas kocsi kerekeinek gumi volt a burkolata. Úgy ment az Andrássy-úton a fiákker, mint a vaj. Aki olyan fiatal, hogy ebben már nem volt része, sajnálhatja. Gumikerekével végigfutni az Andrássy-utat valami olyan kellemes érzés volt, amit semmiféle aszfalt és semmiféle autó nem adhat az embernek.

És a Kossuth Lajos-utca jut az eszembe, az akkori. Egész más üzletek. Magyar Világ kávéház. És egész más járókelők. Közöttük Tiller Mór, az egyenruhakereskedő és San Marino budapesti konzula. Termetes, vörös szakállas ember. Üzlete felől ballag hazafelé a Kossuth Lajos-utcán. És ahogy ez a kép emlékezetem elé ötlík, hirtelen eszembe jut a vörös szakállú Tiller és a két ifjú mágnes története.

A két mágnes azóta már nem ifjú, megkorosodtak és megderesedtek mind a ketten. De akkor még csak a mókán járt az eszük. Fiatalok voltak és jókedvűek, nagy volt bennük a természet. Ott leskelődtek a Nemzeti Kaszinó kapujában, hogy jön-e már Tiller. Mikor jött, hagyták egy pár lépéssel elhaladni, azután utána mentek s az egyik rémesen hátbavágta a mit sem sejtő embert. Tiller megdöbbenve fordult hátra. Az egyik mágnesifjú akkor roppant sajnálkozó arcot vágott.

- Oppardon, ezer bocsánat, - mondta, - azt hittem, hogy uraságod gróf Andrássy Gyula.

Tiller bosszankodott nagyon, mert alaposan hátbavágták, de mit tehetett volna: lenyelte bosszúságát. Magában dohogva, tovább ballagott. A két fiatalember pedig jól mulatott, hogy

megtréfálták az öreget. A tréfa annyira tetszett nekik, hogy másnap megint lesbe álltak a kaszinó kapujában. Jött Tiller. Megint azt csinálták, amit előző nap. A háta mögött kiosontak, hátbavágták s mikor Tiller Mór dühösen visszafordult, a tettes rendkívül sajnálkozó arccal restellkedett:

- Oppardon, igazán kellemetlen, ne tessék haragudni, azt hittem hátulról, hogy uraságod gróf Andrassy Gyula.

Tiller most már nagyon mérges volt. De még mindig nem szólt semmit. Hanem a következő napon élt a gyanuperrel és nem a kaszinóoldalon jött végig, hanem az utca másik oldalán. Csakhogy a két fiatalember úgy leste, mint a hiúz. Észrevették a másik oldalon. Hamar átszaladtak, mögéje kerültek s az egyik hátbavágta. Tiller most már nagyon dühösen fordult hátra.

- Oppardon, - mondta a fiatal gróf, - ez már igazán roppant kellemetlen, ünnepélyesen bocsánatot kérek, megint azt hittem, hogy gróf Andrassy Gyula méltóztatik lenni.

Tiller egy darabig habozott. Fel akarta vetni a kérdést, vajjon a tiszteletreméltó Andrassy Gyula mit csinálna, ha fiatalemberek az utcán hátbavágnák. De egyebet gondolt. Nem szólt semmit. Ment tovább.

Másnap jóval korábban jött el az üzletből, mint szokta. Nagy kerülővel más utakon jött a Semmelweis-utca sarkáig és onnan kikandikált a Kossuth Lajos-utcára, a kaszinó felé. Csakugyan meglátta a kaszinó kapujában leselkedni a két fiatal grófot. Azok őt várták. Ő azonban nem mozdult el őrhelyéről. Várt.

Addig várt, amíg a két fiatalember megunt a várakozást. Kijöttek a kapu alól és lemondván az aznapi tréfáról, elindultak a Belváros felé. Akkor Tiller Mór gyorsan utánuk lopódzott és egy retteneteset boxolt bele az egyiknek a hátába. Abba, aki eddig őt püfölte. A fiatal gróf meghökkenve fordult hátra. Ott állt Tiller Mór, roppant sajnálkozó arccal.

- Oppardon, - mondta, - ezer bocsánat, azt hittem, hogy én vagyok gróf Andrassy Gyula.

NEGYVENNYOLC

Ez a Budapest azért is külön város európai kollégái között, mert olyan humora van, amely semmilyen más városéhoz nem hasonlít. Párizs az egyetlen, amelynek valami hasonló humora van, de különben semmi más város nem tudja azt megcsinálni, amit Budapest: akármi történik, arról itt öt perc múlva már vicc van, még pedig jó.

Sokáig azt gondoltam, hogy ez a tulajdonság a modern Budapesté, az új század nemzedékének erős irodalmi érdeklődésének tulajdonítottam s francia eredetűnek gyanítottam. De nem így van, a sajátosság sokkal régiebb és eredeti.

Mostanában sokat böngészem a múlt század negyvenes éveinek világát. Akkori memoárokat olvasok, akkori lapokat nézegetek. És ezekben azt tapasztalom, hogy Pest már akkor is ugyanolyan vásott és elmés volt, mint akár ma. Ha valami nagy dolog történt, arról azonnal vicc született. Olyan, amelynek külön íze volt: cinikus, elmés, könnyelmű, kedélyes. Pesti.

Negyvennyolcban akkora dolgok történtek, amelyekről bízást el lehetett mondani: ennek fele sem tréfa. De a pesti vicc nem kímélte azokat sem. Elmondok egy pár apróságot, amelyeket ódon olvasmányaimban találtam.

*

A Charivari című vicclap írja: „Édes öcsém, te is azt mondd, a többi is azt mondta: utolsó csepp vérünket a szabadságért! Szeretném már azt is látni, aki első cseppvérét felajánlaná.”

*

Egy nem nagyon jószágos ember úgy végrendelkezett, hogy szívét bebalzsamozzák és máshová temessék, meg is jelölte, hová. Jókai ezt írta az esetről: „Teste fölé ezt kell írni: itt nyugszik egy szívtelen ember, szíve fölé pedig ezt: itt nyugszik egy embertelen szív.”

*

Egy táblabíró elvesztette az V. Ferdinándtól kapott érdemrendet. Kíráta az újságba, hogy egy pengő forintot kap, aki megtalálja és visszahozza. Másnap kapott kilencvenhat darabot.

*

Hallottad? A bécsi forradalmárok úgy őriztek egy barrikádot, hogy még az ágyúnak is ellenszegültek. Nem voltak hajlandók utat nyitni. Végül mégis sikerült: a kormány egy sörhordó szekeret küldött oda.

*

Háromért haragszik a magyar: ha tótnak mondják, ha a pipájához nyúlnek és ha közcélokra pénzt kérnek tőle. És háromszor iszik, ha győznek a nemzetőrök, ha legyőzik a nemzetőröket és ha szomjas.

*

A forradalom alatt rémes drágaság következett. Akkor csinálták Pesten a közmondást: intra Hungariam non est vita.

Hogy Magyarország milyen kedvelt tartománya a dinasztíának, arra negyvennyolcban a következő tréfát alkalmazták: mikor megkérdezték a cigányt, hogy kié az a kilenc meztelen purd, azt felelte, hogy:

- Nyolc az enyém, de a kilencediket is én ruházom.

Ez is Jókai tréfa volt, amely közkeletű lett. A szabadságharc sakkjátszma. A feketesárga oldalon van egy király, meg egy királyné, egy futó (Jellasich), egy ló (Récsei Ádám), a háromszínű részen van két bástya (Perczel és Görgei), de király, királyné és futó nincs. Viszont annyi paraszt van, és azok már olyan előre mentek, hogy két húzásra biztos a matt.

Sajnos, nem így történt.

IDEGEN TOLLAK

Az élet néha egészen torz helyzetekbe sodorja az embert.

Példának okáért megyek felolvasni egy vidéki városba. Az állomáson ott van jóismerősöm, a helybeli irodalmi kör elnöke. Nyájasan parolázunk, indulunk kifelé az állomás épületéből. Ott vár a beszállításomra előzékenyen várakozó autó. Azt mondja az autóban az irodalmi kör elnöke:

- Kérlek, az én lakásomon csináltunk neked szállást, talán kényelmesebb lesz, mintha a hotelben lagnál, mert a mi hotelünk bizony nem nagyon világvárosi színvonalú. Ha nem vagy nagyon fáradt, mingyárt, mihelyt leraktad a holmidat, átviszlek a polgármesterhez. Éppen a

tőszomszédban lakik. Igen kedves öregúr, nagyon szereti a kultúrát és mint a város feje, számot is tarthat rá, hogy összeismertesselek benneteket.

- Nagyon fogok örüdni.

Diktum-faktum: leraktam a holmimat, mentünk át a polgármesterhez. A háza kapujában találkoztunk, éppen jött haza a városházáról. A barátom megállítja és bemutat. Mondja a nevemet. A rendkívül nyájas és kedves öregúr rám tekint:

- Az író?

- Az, - feleltem én illő meghajlással és szerénységgel.

A polgármester pirospozsgás arcán meleg és szeretetteljes mosoly jelenik meg. Ölelésre tárja karjait.

- Ide a keblemre, öcsém. Szívemből örülök, hogy személyesen megismerlek. Én olyan szép könyvet nem is olvastam egyhamar, mint az a „Fekete vőlegények”.

És nagy barátsággal átölelve megveregeti a hátamat. Már most én mit csináljak? Ha felvilágosítom, hogy rosszul emlékszik és a Fekete vőlegényeket nem én írtam, hanem kedves barátnőm és író társam, Gulácsy Irén, kellemetlen zavarba hozom a szeretetreméltó öregurat. Ha pedig elfogadom a műnek járó elragadtatást, az nem egyéb, mint valami határozatlan jellegű büntény a sikkasztás, szélhámosság és plágium között. Megmondom töredelmesen, hogy ezt az utóbbi jellemtelen megoldást választottam. Mélyen hallgattam arról, hogy a Fekete vőlegényeket nem én írtam. De a lelkiismeretem, megvallom, nagyon háborgott közben. Csak az vigasztalt egy kicsit, hogy ami velem megtörtént, más íróval is megtörténhetik; bizonyára akad vidéki városban felolvasó író, akit jóságosan megdicsérnek, hogy az „Ember küzdj...” című regényt megírta. Mindenesetre jólesik a nagy nyilvánosság előtt töredelmesen kijelentenem, hogy a „Fekete vőlegények” nem az én művem.

De nem ez az egyetlen vallomás, amivel lelki nyugalmamnak tartozom. A multkoriban, amint napi postámat felbontottam, női írással írott hosszú levél hullott ki az egyik borítékból. Ne sokat csűrjük-csavarjuk a dolgot, az bizony rajongó levél volt. De olyan, hogy belepírultam. A levélíró saját külsejét is leírta: alacsony, kissé molett, szőke. Független özvegy. Hogy hát ő nagy és mély lelki rokonságot érez azzal a lélekkel, amelyet írásaim elárulnak. Nyolc oldalon fejtegette ezt és közben a magasztaló jelzők egész áradatával halmozott el. Végezetül aláírta teljes nevét és címét. Majd egy utóiratban, amely női levelekből ritkán hiányzik, megjegyezte, hogy válaszat okvetlenül elvárja.

Kissé késve válaszoltam, mert akkoriban kínzóan sok volt a dolgom. Pár sorban igen udvariasan megköszöntem kedvességét és kifejeztem afelett való örömet, hogy szerény írásaim ilyen visszhangra találtak. Kiváló tisztelettel. Dátum. Név.

Megjött a válasz postafordultával. Hadd idézzek egy részletet belőle: „Mert egyéb írásait is érdeklődéssel olvasom, de leginkább Esti levelei azok, amelyek lelkem legmélyebb húrjait megmozgatják.”

Nem első eset, hogy Porzsolt Kálmán írásait, aki Zsolt álnéven ír ebbe az ujságba, nekem tulajdonítják. Történt már, hogy ennek az összetévesztésnek előnyeit csúnya haszonleséssel nem hárítottam el magamtól: egyszer például szentet vásároltam s mikor megmondtam a nevemet, a szénkereskedő lelkesen így szólt:

- Ó, kedves mester, miért nem tetszik szólni? Aki az Esti levelet írja, az olyan híres ember, hogy annak én azonnal engedek a szén árából tíz százalékot.

Mélyen hallgattam. Az vesse rám az első követ, aki még nem vásárolt nagyobb tételben szentet. De most nem hallgathatok tovább. Az alacsony, kissé molett, szőke és lekötelezően kedves hölgynek ez úton hozom tudomására, hogy rajongása Porzsolt Kálmánt illeti, nem engem. Itt állok, másként nem tehetek.

SIETEK.

Szent Isten, mindjárt fél kilenc, s engem háromnegyed kilencre hívtak vacsorára. Ez a háromnegyed kilenc azt jelenti, hogy kilenckor tálalnak. Ültetett vacsora, erről botrány elkésni. Különbösen is irtózom attól, hogy elkéssek. Magamról tudom, hogy az idő mily érték. A más idejét elvenni, ezt súlyos merényletnek érzem. Titokban bizonyára dolgozik bennem valamilyen megvallatlan remény, hogy viszonzásul a külvilág is így fog gondolkozni az én időm értékéről.

Gyorsan öltözködni. Tíz perc alatt felöltözhetem, s ha az autobusról lemondok és takszit hívatok, nem késem el. Helyes, semmi baj, gyerünk.

Lázás izgalom. A gallér nem megy össze. Túlságosan kemény és lecsúszik a gomb gömbölyű fémtetejéről. Az ujjam érzékenyen belefájdul. Dühösen próbálom csak azért is begombolni. Nem megy. Forró vágyat érzek, hogy a gallér és a gomb élőlényekké váljanak mind a ketten s aztán vad kéjjel megölhessem őket. Haragos káromkodást harapok el a fogam között. Aztán megintem magamat.

- Csak nyugodtan. Az idegesség és a türelmetlenség kétszer annyi időbe szokott kerülni. A kultúremler türelmes. Fogj neki szép lassan és nyugodtan. Na, gyerünk.

Nem megy. De önmagamhoz intézett bölcs felszólításom használ. Arcomon büszke, de azért előkelően szerény mosoly jelenik meg: rögtön ki fog tűnni, hogy milyen okos vagyok. Be a fürdőszobába. Megvizezem a mutató- és hüvelykujjamat s nedves ujjakkal jól megtapogatom a keményített gomblyukat. Elolvad a keményítő, a gombolkozás azonnal menni fog. Nagyszerű. Gombolkozom, tehát vagyok. Boldogan ünneplem önmagamamat. Pár pillanat és készen leszek. Hogy az a...

Ez megint káromkodás, amelyet fölöslegesnek látok itt azonmód visszaadni, ahogyan vidékről felhoztam, mikor Pestre költöztem. Tudniillik eltört a gomb nyaka. Gyorsan új gombot keresni. Hol a skatulya. És szól a telefon. Józsí, menjen a telefonhoz, míg én gombot keresek. Mondja, hogy már elmentem.

- A nagyságos urat? Már elment. Ki keresi? Igenis, megmondom. Igenis, holnap itthon ebédel.

A feltaláló keresett. Hogy bemutassa szabadalmát, amely a multkor nem működött. Kár, hogy most nincs itt, gyorsan feltalálhatná, hogyan lehet gombot találni, ahol nincs. Mert a skatulyában nincs, csak rövidnyakú. Az elül nem jó. Gyorsan kicserélni a gombot. Ami hátul van, annak középhosszú a nyaka, jó lesz elül. Józsí, telefonozzon taksziért.

És a nyakkendő. Sok mindent nem tudok, de ezt tudom legkevésbé: nyakkendőt kötni. Vagy csáléra áll, vagy hajsza. Mély tisztelettel gondolok azokra, akik avatott ujjakkal hármat hurkolnak, kettőt húznak és kész a legremekebb csokor. Nekem idestova félszázados fennállásom óta soha egyetlenegyszer sem volt jól megkötött nyakkendőm. Jó lesz így is, most már mindegy.

- Szent János-tér négy. Nem hét, hanem négy. Négy! Igen, köszönöm.

A takszi tehát jön. Gyorsan zsebrerakni a tárcát, órát, aprópénzt. Huszonhat fillér. És papírpénzem húszpengős. A soffőr megint nem fog tudni visszaadni. Megint álldogálni kell, míg kocsját keres, ahol felválthatja. Jaj, de nehéz az élet. És szól a telefon.

- A nagyságos urat Poppé Imre úr keresi. Hogy iskolatársa volt a nagyságos úrnak.

Nem lehet magamat letagadnom, lelketlenség volna. Imrét tizenhét éve nem láttam. Elszakított területen lakik.

- Szervusz, Imre, én vagyok. Mikor jöttél Pestre?

- Tegnap. Hát hogy vagy komám? Emlékszel még a régi jó időkre? Sose felejttem el, mikor elbujtál a katedra alá. Az öreg Miskovics milyen lármát csinált! Hát hogy vagy, édes jó komám? Irogatsz, folyton csak irogatsz, mi?

- Nézd, öregem, nekem most rohannom kell. Mikor utazol?

- Holnap délután.

- Akkor ebédelj nálam.

- Azt nem lehet. Az ezredes sógoromhoz ígérkeztem. Gondolom, már találkozta vele. Kisky ezredes. Olyan nagy, szeplős, erős ember. Várjál csak. Talán emlékszel a nővéremre, aki...

- Bocsáss meg, nagyon sietek. Gyere feketére.

- Feketére? Várjál csak. Hát nem bánom. Az a lakáscímed, ami a telefonkönyvben van? Hogy az ördögbe lehet odajutni? Magyarázd el a villanyost.

- Öregem, a sógorod jobban elmagyarázza. Ne haragudj, de most nagyon sietek. Nagyon örülök, hogy látlak. Szervusz.

Gyorsan le a kagylót. Meg van sértve. Nem baj, holnap majd kibékítem. Hamar kabát, kalap. Pont háromnegyed kilenc. Rohanva le a lépcsőn. Az utcán esik az eső. Hol a kocs? Kocsinak semmi nyoma. Vagy nem jött, vagy valami gyilkos elvitte. Hogyan átkozzam meg? Vissza kell mennem telefonozni. Száguldás fel a lépcsőn, neki a telefonnak. Halló, kértem egy kocsit ezelőtt félórával. (Nem igaz, negyedórája sincs.) Halló, elküldték? Küldjenek újat. Azonnal. Le a lépcsőn. Esik az eső. Idegtépő várakozás. Három kocs is jön. De közömbös és sértő göggel tovább haladnak az esőben.

Végre jön a kocs. Gyorsan bemondom a címet. Bevágom az ajtót és holtfáradtan hátradőlök pihenni. Lihegek. Szeretném hajszozni a kocsit. Kinézek. Merre megy ez?

- Halló. Hova megy, kérem?

Hosszabb tanácskozás. Rosszul értette. Elindul a jó irányba. Végre megérkezünk. Csengetek. A házmesternek kezébe nyomom a bankót, fizesse ki a kocsit, a maradékot majd visszaadja, ha megyek.

Hálistennek, az előszobában vagyok. Elkéstem ugyan, de nem sokat. A szobalány átveszi a kabátomat. Belépek.

- Tessék helyet foglalni.

Egy lélek sincs. Csodálkozva nézek körül.

- A nagyságos asszony azonnal itt lesz, minden pillanatban várjuk.

- Honnan várják?

- A városból. Bement a fodrászhoz.

- És még vendég sincs egy sem.

- Ó, nem, még korán van. Parancsol egy estilapot?

Pont kilenckor belép a háziasszony. Összeacsapja a kezét.

- Maga már itt van? Azt tudtam, hogy mindig pontos, de mért viszi túlzásba. Úgy-e, nem haragszik, ha egy pillanatra egyedül hagyom? Adok addig egy francia novellát, amit ma olvastam. Nagyon jó. Míg a vendégek jönnek, bőven ráér elolvasni. Viszontlátásra.

ÖNNEK EGY SZAVÁBA KERÜL

Megjelenik nálam Babócné önagsága és a köztünk fennálló régi, kedves ismeretségre hivatkozik. A régi, kedves ismeretség onnan származik, hogy az a trafikos hölgy, akinél előbbi lakásom idején vásároltam a cigarettát, benső barátságot tartott fenn Babócné önagságával. Babócné állandóan ott ült a trafikban és egyszer elkövetkezett az a pillanat, mikor beléptemkor a köszönésemet nemcsak a tözsdetulajdonosnő, hanem Babócné is fogadta.

Egyszóval megjelent nálam Babócné és miután részletesen beszélgettünk már egészen általános témákról s én kénytelen voltam ezerszeres bocsánatkérés közepette súlyos elfoglaltságomra hivatkozni, végre kirukkolt vele, hogy van egy színésznő unokahúga, aki most szerződés nélkül áll. Intézzem el, hogy szerződtessék ebbe és ebbe a színházba, nekem az egy szavamba kerül.

Ha ezt a mondatot hallom, már vöröset látok.

- Hogy képzeled azt, nagyságos asszonyom, hogy nekem egy szavamba kerül? Azt hiszi, hogy olyan időket élünk, mikor egy szerződés bárkinek is egy puszta szavába kerül? Tisztában van azzal, hogy mit jelent ma elhelyezkedni?

Babócné finoman mosolyog.

- Kérem, én csak annyit tudok, hogy ha ön akarja, az a szerződés meglesz.

Próbálom magyarázni, hogy ez nem így van. Akkor jön arcán először annak a ki nem mondott vádnak látható kifejezése, hogy lelketlen, érzéketlen, komisz ember vagyok, aki egyetlen szóval el tudnék intézni valamit, de tisztára rosszlelkűségből nem mondom ki azt az egy szót. Aztán könnyek jelennek meg Babócné arcán. Végül szívettépően zokog, én pedig tűkön ülök, mert az igazgatósági ülésről máris elkéstem és előbb két fontos telefonom is volna.

- Nézze, nagyságos asszonyom, rajtam ne muljon, én beszélek az illető igazgatóval. De az eredményt előre is megmondhatom. Szerződést kapni a lehetetlenséggel határos.

- Ha ön akarja, az a szerződés meglesz. Én tudom, hogy önnek az egy szavába kerül.

Nagynehezen elmegy Babócné. Hálás és bőbeszédű búcsúja még tíz percet vesz igénybe. Én pedig két nap múlva találkozom az igazgatóval, csakugyan szólok neki:

- Öregem, volna hozzád egy nagy kérésem...

- Szent Isten, csak nem tagot akarsz ajánlani?

- De bizony, azt. Tudom, hogy nem kellemes, de nekem tedd meg, ha lehet. Feltéve persze, hogy az illető hölgyet tehetségesnek fogod találni. Mindenesetre adj módot neki, hogy bemutatkozzék.

Igazgató barátom kényszeredetten ráncolja a homlokát.

Mostanában roppantul el vagyok foglalva. Másnak igazán nem tenném meg, csak neked. Jöjjön fel az a hölgy bármelyik nap egy és kettő között. De csak a te kedvedért. Ja, igaz, jó hogy találkoztunk: nem gondoltad meg még azt a fordítást? Igaz, hogy ezúttal csak kisebb tantiémet fizethetek, de hidd el, a darabnak nagy sikere lesz és végeredményben nem fizetsz rá. Nos? Szívességet teszel vele, vállald el. Megjegyzem, postamunka.

Mit mondhatok egy ilyen kérésre, mikor én éppen most kértem szívességet? Olyan arccal, mintha vackorba haraptam volna, azt válaszolom neki, hogy jól van, küldje el azt a darabot. A darab igen rossz darab, halálosan biztos, hogy meg fog bukni. Nem kellemes, hogy a nevem egy ilyen csúf bukásnál ott fog állani cégér gyanánt. És még hozzá meg sem kapom a munka rendes árát. Azonkívül nagy regényen dolgozom. Igen kellemetlen ezt félretenni és sürgősen másféle munkába fogni. De hát most már benne vagyok.

Másnap az igazgató felhív telefonon:

- Mi van azzal a nővel, akit ajánlottál hozzám? Még nem volt itt. Már értesítetted levélben? Akkor jól van, majd jelentkezik. Halló, halló, várj még egy pillanatig. Mikor beszéltél azzal a bestiával? Nem a te védencedet értem, dehogy. A nagy művésznőről beszélek, nem akarom telefonba mondani a nevét.

- Miért?

- Nem akarja vállalni a főszerepet. Pedig ő okvetlen kell ehhez a darabhoz. A te érdeked is. Ugyan, hívd fel és beszélj vele. Még elolvasni sem akarja a darabot.

Helyes, felhívom a művésznőt. Rábeszélni nincs lelkem, hiszen meggyőződése, hogy a darab meg fog bukni. De legalább arra jóhiszeműen rábeszélhetem, hogy a darabot olvassa el.

- Jól van, drágám, neked megteszem, el fogom olvasni. Ugyis kérni akarok tőled valamit. Ez a Gajdos ügyvéd, akit te jól ismersz, valami szabószámla miatt okoskodik itt velem és lefoglaltatta két bundámat. Beszélj vele, hogy ne okoskodjon.

Felhívom Gajdos ügyvéd urat, akit csak futólag ismerek. Köntörfalaz, kéreti magát. Végre meglágyul.

- Hát majd meglátom, mit tehetek. Mindenesetre nagyon örülök az alkalomnak, hogy beszélhetünk. Már régóta szándékozom felkérni, hogy szíveskedjék elolvasni fiam regényét. A fiam tizenöt éves, de bámulatos tehetség. Írt egy nagy regényt. Ha jónak méltóztatik találni, talán akad rá kiadó. Az ön nevéhez fűződne a fiam felfedezése. Óriási tehetség, majd meg tetszik látni. A példányt még ma átküldöm, a válasz ráér egy hét múlva; nagyon köszönöm, alászolgája.

Nem részletezem tovább. Abba kell hagynom a munkámat, hogy leszállított áron lefordítsak egy igen rossz színdarabot, még pedig teljesen hiába, mert az igazgató úgyis rájön, milyen rossz és nem fogja előadni. El kell olvasnom egy gimnazista regényét, amelytől égnek áll a hajam. Közben az ügyvéd meg van sértve, mert a fia regényétől nem vagyok elragadtatva és könyörtelenül végrehajtja a primadonnát, engem pedig magában számárnak tart, aki semmit sem értek a fiatal tehetségekhez. A primadonna megharagszik rám, mert szívességet tudok tőle kérni, de azt a csekélységet az ügyvédnél nem intéztem el, vagy azért, mert fűtyülök az ő kéréseire, vagy azért, mert már úgy lecsúsztam, hogy egy ilyen kis ügyvédnél sem tudok elérni semmit. Végül pedig Babócné, mikor javában fordítom miatta a rossz darabot, megint meglátogat.

- Kérem, az igazgató egy lehetetlen alak. Le sem ültette a húgomat, kérem. Pedig az én húgom úrileány, ezt vegyék tudomásul az urak, boldogult apja tartalékos főhadnagy volt, kérem. Az ön barátja pedig még helyel sem kínálta meg. A húgom meg is mondta neki a véleményét.

- Úgy. Hát akkor a szerződésből aligha lett valami?

- Nem lett semmi.

Babócné habozik, hogy kimondja-e, ami a szívéen fekszik. Végül kimondja. Csípősen, hogy érezem belőle csalódását és az én tehetetlen, senki voltomat:

- Nem lett semmi. Pedig azt hittem, hogy önnek egy szavába kerül. Tévedtem.

Hüvösen köszön és távozik. Én pedig sóhajtva fordítom tovább a darabot.

AJÁNDÉKOT KAPTAM

Értesítést kaptam a vámhatóságtól: küldeményem érkezett az Egyesült Államokból, kétszázötven gramm súlyú, átvehető a vámnál. Ez az értesítés vegyes érzelmeket ébresztett bennem. Egyrészt örültem a küldeménynek, mert sejtettem, hogy újévi kedvesség valamelyik amerikai ismerősömtől. Másrészt visszariadtam attól, hogy el kell mennem egy hivatalba. Bizonyosan nincs igazam, de rettegek a hivataloktól. Alighanem paraszti őseimtől származó atavisztikus tulajdonság ez. A magyar paraszt napokig nem tud aludni, ha tanúnak idézik a járásbíróságra. Azt hiszi, nagy szégyen esett vele, hogy „a törvény elejbe” kerül. Hát én is rettegek a hivatalos utaktól. De viszont az ajándék izgatott.

- Bízd ezt rám, - mondta ekkor anyám - olyan élehetetlen vagy, hogy az ilyesmi nem neked való. Majd elmegyek a vámhoz én.

El is ment a fővámra aznap délután. Ott azonban közölték vele, hogy délután nincs hivatal. Jöjjön másnap délelőtt.

Jól van, elment másnap délelőtt. Útba igazították, végre odakerült az illetékes vámhivatalnokhoz. Az a csomagot illendő ünnepélyességgel felbontotta. Nem könyv volt benne, hanem bridge-kártya. Egy newyorki hölgyismerősöm újévi figyelme. A kártyát a New Yorker című folyóirat csináltatta. Van ennek a folyóiratnak, amely nekem is jár s amely szerintem a világ legjobb élclapja, egy Joglow nevű rajzolója. Joglownak pedig van egy állandó alakja: „the little king”, az úgynevezett kis király. Remek humorú figura ez, kis pocakos, hegyes bajuszú, hermelinpalástos uralkodó. A lap ilyen „little king”-kártyákat gyártott, a lapok hátán ott látható a népszerű kis király maga.

- Mit kell fizetni? - kérdezte anyám, örvendezve, hogy néhány fillér vám árán új bridgekártya kerül a házhoz.

- Sajnos, - felelték előzékenyen és udvariasan - ezt mi itt nem adhatjuk ki. A játékkártya illetékköteles. Tessék elmenni holnap... azaz nem, holnap ünnep van, hanem holnapután a Szalay-utcába. Itt majd adnak nagyságos asszony mellé egy pénzügyőrt, aki viszi a kártyát.

Helyes. Harmadnap anyám megint elment a vámhivatalba. Ott ödögött egy jó félórát, amíg megtalálta azt a hivatali szobát, ahol delegáltak melléje pénzügyőrt. Aztán a pénzügyőrrel elmentek abba a szobába, ahol megkapták a kártyát. Kártyával és pénzügyőrrel végre elmentek a vámtól a Szalay-utcába. A pénzügyőr kiszállásáért kellett fizetni egy pengő hatvan fillért.

Hosszú kutatás után sikerült megtalálni azt az urat, aki a kártyaadó felett uralkodik. Nézegette, forgatta a kártyát zordon arccal. Úgy látszott, hogy nem tetszik neki a kártya. Ebben igazat is lehetett neki adni, mert a kártya igen hitványka kiállítású, vékonyabb és gyengébb

papírra van nyomva, mint a rendes kártya, nyilvánvalóan igen olcsó holmi. A hivatalnok (vagy hogy meg ne sértődjék: a Hivatalnok) váratlanul így szólt:

- A rendes illeték csomagonként egy pengő. Ez azonban nem rendes kártya, hanem luxus-kártya. Ezért súlyosabb elbírálás alá esik, dupla illetéket kell fizetni, csomagonként két pengőt.

- Lehetetlen, - felelte anyám - hogy ezt luxuskártyának minősítse, mikor szemmel látható, hogy sokkal gyengébb, mint a rendes kártya.

Erre a hivatalnok összehúzta zordon homlokráncait és keményen rászólt az idős úrhölgyre:

- Ez nem Teleki-tér, itt nem lehet alkudni. Fizet, vagy nem fizet?

Anyám meghajlott az államhatalom túlereje előtt. Annál is inkább, mert mikor az államhatalom nevetlen és goromba, nem tanácsos tovább okoskodni vele. Kifizette a négy pengőt.

Erre megkapta a kártyát? Nem. A kártyáért, amely ott volt előtte, vissza kellett menni a vámhoz. Csakhogy már kevés híjja volt a két órának, nem volt már idő elmenni a vámhoz. A pénzügyőr magához vette a kártyát és elment vele. Anyám hazajött azzal, hogy másnap elmegy a vámhoz.

Elment. Először is le kellett fizetnie ötvenhat fillért, ennyi volt a vám. Aztán le kellett fizetnie egy pengőt, ennyi volt a forgalmi adó. Aztán a kártyát kérte.

- Azt nem adhatjuk, az már lent van a raktárban. Tessék odamenni érte.

A vámház raktárát külön meg kellett keresni. Végre ott álltak egymással szemközt: anyám és a kártya. Megkönnyebbült sóhajjal nyúlt a kártyáért. De elhúzták előle.

Tessék még fizetni húsz fillért.

- Miféle húsz fillért?

- Fekbért. Amiért a kártyát itt tartottuk a raktárban.

Ötödnapi itthon volt a kártya. Került mindenestül közlekedéssel, kiszállással, forgalmi adóval, illetékkel és fekbérrel valami tizenegy pengőbe. Még jó, hogy ajándékba kaptam. Hátáról a kör király mosolyog felém. Pedig nincs oka mosolyogni. Vannak nála sokkal nagyobb urak is. Például a Hivatalnok. Az ám csak az igazi kiskirály.

NYILVÁNOS TELEFON.

Nem illik a más levelét elolvasni. Éppen így nem illik más telefonját kihallgatni. Szóval tisztában vagyok annak helytelenségével, amit tettem. Lézengtem egy trafikban és úgy tettem, mintha képes levelezőlapot válogatnék. Ezzel sokáig el lehet húzni az időt. Végighallgattam a telefonozókat. Ott volt a fülke mellettem és noha kint a felírat megnyugtatóan hirdette, hogy „zárt fülke”, bizony én minden szót kihallottam, mert a fülke ajtaja rosszul csukódott.

Egy fiatal leány ment be a fülkébe. Baszk sapkája volt és hócipője. Tárcsázott. Letette a kagylót. Megint tárcsázott. Megint letette a kagylót. Így tovább négyszer egymásután. Végre megszólalt.

- Halló! Na végre!

Visszanézett és próbálta becsukni a fülke rosszul záródó ajtaját. Eredménytelenül.

- Halló! Csak azt szeretném tudni, kivel beszélt ilyen sokáig. Halló. Jó, jó. Kimagyarázni, azt tud. Hát ezt most hagyjuk. Csak azt akartam tisztázni, hogy tegnap megint nekem volt igazam, csak a többiek előtt a villamoson nem akartam beszélni. Tessék? Na erre kíváncsi vagyok. (Szünet.) Bocsánat, ha ideges voltam, maga volt az oka, ez nem kifogás, halljuk tovább. (Szünet.) Igen, ezt mondta. És mi volna, ha ilyen lelkiállapotban én mondanám ugyanezt magának, mi? Tessék? Az más? Miért más? És nem is amit mondott, hanem a hang! A hang!

Ezalatt egy kamasz állott a fülke ajtajához. Topogott türelmetlenül. A leány folytatta:

- Rendben is van. Megmondtam, hogy csak egyet kérek magától, feltétlen őszinteséget.

A kamasz tünetően benyitott. A leány mérgesen rákiáltott:

- Beszélek, kérem!

Majd visszafordult és folytatta. Még pedig hosszú hallgatással, mert most a másik fél beszélt. Ő csak félpercenként azt mondta: halló. Vagy azt: igen. A kamasz megint megúnta, megint jó erősen benyitott.

- Ne tessék folyton zavarni, kikérem magamnak. Halló. Semmi, csak itt folyton zavarnak. Szóval az egészről az a tanulság, hogy maga ismeri az én szubtilis lelki világomat, magának eszerint kellene velem beszélni. Halló. Hát most búcsúzom, itt várják a telefont. Estig megpróbálok tisztába jönni magammal, a többit majd meglátjuk. Félkilenckor, igen. Viszontlátásra.

Kijött a leány, bement a kamasz. A leány letette a húsz fillért, hirtelen eszébe jutott, hogy ő mérges, benyitott a fülkébe és bekiáltott:

- Máskor, ha egy hölgy telefonál, tanuljon illemet.

Azzal büszkén, magasra emelt fővel kilejtett. A kamasz rá sem figyelt, tárcsázott.

- Halló, itt Pista beszél. Szervusz. Hát kérlek, most beszéltem Tihanyival, ő az egészet tagadja. Ő azt mondja, hogy ő az eftécére semmi sértő megjegyzést nem tett. Tulajdonképpen hogy folyt le ez a dolog? (Szünet.) Szóval mégis mondta, kimondottan az eftécére. (Szünet.) De nem arról van szó. Kapkodó fedezetsor, az igenis sértő kifejezés. Ha két tanu van rá, aki hallotta, akkor én őt erkölcsileg lehetetlenné teszem. Tessék? Micsoda beszéd, ha letettem az érettségit, azonnal elintézzük. Fenét párbaj. Box, barátom, box. Egyszóval abban maradunk, hogy délután ajánlott levelet írunk neki két tanuval. Félőtkor ott vagyok. Szervusz.

Egy természetes asszony vette át a helyét, karján szatyor, a szatyorban zöldség.

- Itt Májerné. Igen, Májer Gusztávné. Halló, Szegő úr? Hát úgy van, ahogy mondtam, Szegő úr, tessék nekem új helyet keresni, Szegő úr. Én azt mondtam, hogy szemet nem hordok. Tessék? Hát persze. Holnap délelőtt megint telefonálok. Alászolgája, Szegő úr.

Már várták, hogy végezzen. Egy cvikkeres úr jött be, vele egy feltűnő külsejű szőke hölgy. Előbb sugdostak valamit, aztán a cvikkeres bement a fülkébe. Tárcsázott.

- Halló, te vagy az, drágám? Innen beszélek a hivatalból. Kérlek, rettenetes sok dolgom van, nem tudok ebédre hazamenni. Halló. Nem, félretenni, annak nincs értelme. Ki tudja, mikor jutok haza. Inkább felhozatok magamnak valamit ide az irodába, az uzsonnáig elég lesz. Nem tudom, drágám. Annyi akta van itt előttem, hogy majd leroskad az asztal. Hát szervusz, drágám. Szervusz.

Kijött a fülkéből és odafordult a trafikosnéhoz:

- Kérem, van itt valami jó kiskocsmá a közelben?

FELHÍVOTT ÉS FELHÍVÓ.

Kartársam, gróf Tolsztoj Leó, kiáltványt intézett az emberiséghez avégből, hogy az emberiség tagjai a külön e célra készített eszközökkel ne öljék meg egymást. Kevéssel e kiáltvány elhangzása után az emberiség megalapította a világháborút. Ebből nyilvánvalóan látnom kellene, hogy milyen eredménnyel kecsegtetnek az emberiséghez intézett felhívások. De hiába, az emberi optimizmus javíthatatlan. Tolsztoj balsikere nekem nem elegendő lecke. Mit lehet tudni, hátha a belátásba vetett hit, az emberi faj megértő lelkületébe vetett bizalom éppen most nem bizonyult hiú ábrándnak. Ami Tolsztojnak nem sikerült, az egy fiatalabb írónak, ha szerencsésebb, még sikerülhet. Pláne, én nem is vágom akkora fába a fejszémet, mint Nikolajevics Leó. Én egyelőre elérhetőbb célokat tűztem magam elé. Jelen kiáltványom az emberiséghez azt célozza, hogy aki engem telefonhívással megtisztel, az méltóztassék magát megnevezni és ne követelje előbb, hogy én fedezzem fel kilétemet. Mindenki beláthatja, hogy ez sokkal könnyebben teljesíthető kérés, mint a Tolsztoj Leóé volt.

Ha én telefonon felhívok valakit, akkor a drót túlsó végén jelentkező „halló” szóra így válaszolok:

- Halló, itt H. Zs. beszél. Petrovics Elek öméltóságát keresem.

Most két eset lehetséges. Az egyik variáns az, hogy a következő választ kapom:

- Szervusz, én vagyok. Mi ujság?

Ez esetben tovább beszélgetek a barátommal. A másik variáns az, hogy bejelentésemre ilyenféle felelet válaszol:

- Ez mégis csak disznóság, hogy a Szépművészeti Múzeum helyett megint engem kapcsoltak. Tegye le a kagylót és hagyjon engem békén.

Ilyenkor a büntudat alázatosságával belerebegem a kagylóba, hogy „ezer bocsánat” és leteszem a kagylót. Engem gyaláznak egy hibáért, melyet nem követtem el. De mindegy, a Gondviselés útjai kiszámíthatatlanok, talán van valami igazság a lélekvándorlásban is és lehet, hogy így bűnhődöm azokért a gonoszságokért, amelyeket egy előbbi életben, mint tudatlan, de nagyképű színházi kritikus követtem el.

Másként áll a dolog, ha engem keresnek telefonon. A lakásomat felriasztó telefonhívásokról bátorkodtam statisztikát vezetni és ennek a statisztikának adatai szerint tíz eset közül csak ketten voltak olyan fegyelmezett tagjai az emberiségnek, hogy bemondták előre a nevüket. Egyébként a beszélgetés a következőképpen zajlik le:

- Halló, ki beszél?

- Halló, kit tetszik keresni?

A hívó hang most minden átmenet nélkül rideggé és türelmetlenné válik:

- Ki beszél ott, kérem?

Erre előveszem a rendelkezésemre álló hanglétra árnyalatai közül a legszelidebbet:

- Bocsánatot kérek, előbb szíveskedjék közölni, hogy ott ki beszél.

A hívó hang most már az ingerültség és megsértettség legmagasabb fokán kiáltja:

- Azt kérdeztem, hogy ki beszél!!

Erre én olyan alázatos leszek, mint Borromei Károly és olyan hangtalan, mint Galli-Curci:

- Ezer bocsánatot kérek, de a telefonszabályzat szerint az köteles magát előbb megnevezni, aki a felhívó fél. Szíveskedjék megmondani, hogy ki beszél, akkor majd én is sietek a legelőzékenyebben közölni, hogy én milyen nevet vagyok vakmerő méltatlanul hordani.

Bárki beláthatja, hogy jog, igazság és etikai világszemlélet egyaránt az én oldalamon állanak. Mi történik mégis? A felhívó rendesen megsértődik és miután mérgesen lecsapja a kagylót, azonnal elkezd terjeszteni a magyar társadalomban, hogy erőszakos, modortalan és akadékoskodó fráter vagyok. Hozzáteszi azt is, hogy régebbi írásaim nem voltak éppen rosszak, de utóbbi időben... különben hagyjuk.

A jogbölcselet önvédelemből sokat megenged. Talán megengedi azt is, hogy fent vázolt eljárásomat, amelytől a vérpadon sem vagyok hajlandó eltérni, önvédelemből magyarázni próbáljam. Nem, én nem mondom meg előre a nevemet, mert vannak, akikkel nem óhajtok telefonon érintkezni. Nem óhajtom magam leleplezni az előtt az ismeretlen hölgy előtt, akinek az ura kereskedelmi utazó lévén, egyedül hagyja a nagyságos asszonyt a telefonnal s erre a nagyságos asszony unalmában sorra felhívja telefonon a könyvben található írókat és festőket minden különösebb ok nélkül, csak hogy elteljék az idő hat óráig, mikor a délceg gyakor-nokkal van randevúja a Kinizsi-kávéházban. Nem óhajtom magam megnevezni azon lelkes apostol előtt, aki súlyt helyez rá, hogy meghódítson Bicsérdy elveinek és e célból nem kér többet, mint másfélórai zavartalan tárgyalást a lakásomon. Nem óhajtom közölni kilétemet azon feddhetetlen és kiváló úriember előtt, aki nem tudván szobalányom frontját áttörni, ez úton próbál egy rendkívül fontos irodalmi ügyben tárgyalási időpontot sürgetni, csak azért, hogy roppant előnyös részletfizetésre megszereztesse velem Rákosi Jenő összes műveit, amelyeket már régen megvettem. Nem óhajtok hosszabb eszmecserébe bocsátkozni azon lángelmével, aki feltalálta a perpetuum mobilét s ennek értékesítése céljából kihallgatást akar kapni gróf Bethlen Istvántól, ami nekem - őszerinte - egy szavamba kerül. Nem óhajtok részletesen tárgyalni azon csinosnak mondott szőke kislánnyal, aki a Vígszínháznál szerződést szeretne kapni, gázsi nem fontos, de a közbenjáró iránt szívesen leróná háláját egy arany cigarettatárca erejéig. Nem óhajtok diskurálni azon szigorú úriemberrel sem, aki a Kant-féle kategorikus imperativusz hangján követeli tőlem, hogy azonnal küldjem a telefonhoz Feuerstein doktort a devizaosztályból.

Lelkiismeretem tiszta, előéletem büntetlen, adótartozásomnak igyekszem eleget tenni, himlő ellen be vagyok oltva másodszor is és igyekszem hasznos polgára lenni a társadalomnak. Nem kérek kormányfőtanácsosságot, mindenkinek igyekszem előre köszönni, egyszerűen szerény és békés embernek tartom magamat. Csak ezen az egy rögeszmémen nem tudok segíteni: a hívó fél ne nevezze meg magát.

CSALÓDÁST OKOZTAM.

Valaki, igen okos úrihölgy, azt mondta egyszer társaságban, mikor az ember különféle hétköznapi fájdalomairól beszélgettünk, hogy nincs nagyobb fájdalom, mint csalódást okozni. Ez akkor nagyon elgondolkoztatott. Beláttam, milyen finom megjegyzés ez: csakugyan kevés dolog sujthatja le annyira az embert, mint csalódást kelteni azokban, akik bíztak benne. Kínos érzés, szégyennel teljes, égető és megalázó.

A minap kaptam ebből az érzésből egy apró kóstolót. Nem éppen jelentékeny, de az ízét megéreztem belőle.

El kellett utaznom valahova. Csak úgy egy-két napra. Elég volt egy útitáska. De a magam holmija közt nem találtam egy alkalmas táskát. Amit találtam, vagy túlkicsi volt ehhez a speciális utazáshoz, vagy túlnagy. Úgy segítettem tehát magamon, hogy kölcsönvettem családom egy tagjának megfelelő nagyságú táskáját. Fekete lakktáska volt ez, rajta H. E. monogram, s a betűk felett ötágú korona. Már ahogy szokás.

Megyek ki a táskával a keleti pályaudvarra. Kiszállok a taxiból és a hordárnak, aki nyúl a táskáért, megmondom a vonatot.

- Első osztály, - mondja ő feltűnően nagy tisztelettel, miután a táskát szemügyre vette.

- Nem, - mondom, - nem első, hanem második.

A hordár csodálkozva rám nézett, de aztán valami megértő és titokzatos mosoly jelent meg az arcán. Mintha csak azt mondta volna, hogy helyes, rendben van, ha rangrejtve akarok utazni, ő bizony el nem fog árulni senkinek. Mélyen meghajlott, míg én a taxinak járó aprópénzzel bajlódtam. De olyan mélyen, hogy ez külön feltűnt nekem. Megnéztem a hordárt. Jóképű, alacsony, középkorú ember volt, ábrázatára írott készséggel, jóindulattal, lelkes szerénységgel.

Ő eltűnt a táskával, én pedig jöttem-mentem, végeztem, amit ilyenkor kell, jegyet váltottam, cigarettát vásároltam, vettem ujságokat is, feladtam két levelet a pályaudvari postán és egy telefont is elintéztem. Akkor aztán kimentem a várótermen keresztül a vonatomhoz. Az én hordárom már ott állott a táskával és várt. Csak úgy sugárzott egész tartásáról a rendkívüli tisztelet.

- A közvetlen kocsiban keresünk helyet, kegyelmes uram.

Meglepetve néztem rá. És kiigazítottam. Nem vagyok kegyelmes, még csak méltóságos sem vagyok. Csak olyan nagyságos, mint akárki más. Erre megint mélyen meghajlott és megint valami cinkostársi mosollyal jelezte, hogy rendben van, úgy lesz, ahogy akarom, ő tud hallgatni, ha kell. Nem tudtam mire vélni, mi motoszkál a fejében.

Ott állt a közvetlen kocsi mellett a kalauz. Azt megszólítottam.

- Nézze, kalauz úr, - mondtam neki, - egy csomagot fognak hozni nekem ide a vonathoz. Lehet, hogy a küldönc, aki hozza, az utolsó pillanatban érkezik és engem esetleg nem talál. Legyen szives, vegye át helyettem a csomagot, ha véletlenül a küldöncöt hamarabb meglátja, mint én.

- Igenis, kérem... Milyen névre szól a csomag?

Erre a hordár, aki az egész beszélgetést olyan szolgálatkész és éber figyelemmel hallgatta oldalt, mint egy vadászkutya, nem bírt többé magával. Boldogan és büszkén, arcán valóságos áhítattal szólott közbe:

- Herceg Esterházy.

Meghökkenve pillantottam rá. Ekkor értettem meg okát feltűnő viselkedésének. A táskára festett H. E. betűkből s a föléjük írott ötágú koronából az ő kezdetleges fantáziája a herceg Esterházy nevet kombinálta ki. Roppant büszke volt rá, hogy ezt milyen ügyesen kitalálta. És izgatott mámorban úszott mindvégig, hogy milyen utas jutott neki osztályrészül. Bizonyára elhatározta már, hogy a nagy szenzációt otthon elmondja feleségének, apróra leírja külsőmet, ismétli szavaimat.

Nem hagyhattam meg gyönyörű hitében. Megmondtam a kalauznak, hogy ki vagyok.

A hordár fájdalmas megdöbbenéssel nézett rám. Ha kést döftek volna beléje, nem vágott volna fájdalmasabb arcot. Szemrehányás volt a pillantásában, vád, harag, sőt gyűlölet. Megvetően fordult el tőlem, a táskát némán helyezte el a fölkében, s mikor a pénzt átvette és elment, alig köszönt. Éreztem, hogy gyűlöl.

Joggal gyűlölt. Egy gyönyörű illúzióját tiportam szét, amely őt nehéz munkájának terhes napjaiban még soká, soká gyönyörködtette volna.

A KESERŰ EMBER.

- Nem bánok én már semmit, - szólt ismerősem, a keserű ember, - csak attól mentsen meg engem az Isten, hogy az emberek jók legyenek hozzám.

(- Tessék? - néztem rá csodálkozva.)

- Jól értetted: én hozzám ne legyen jó senki. Ha valaki rossz hozzám, azt valahogy csak elintézem. Védekezem, ahogy tudok. De ha jó hozzám valaki, az ellen nem tudok védekezni.

(- Miért kell az ellen védekezni?)

- Majd elmondom sorjában. Hallgass ide.

- Kezdem az előzékeny emberrel, aki tüzet ad. Én nagyon szeretek szivarozni és értek is a szivarhoz. Igen kifinomodott gusztusom van jó szivar dolgában. A zamatos, jól szelelő szivar nekem százszor akkora élvezet, a kellemetlen ízű, hibás szivar nekem százszor akkora bosszúság, mint másnak. Most tegyük fel, hogy nagy gyönyörűséggel élvezem a legjobb, külön ebéd utánra elkészített szivaromat. Előre örülök a rágyújtásnak, az első szippantás remek jóízűnek. Akkor jön az előzékeny ember és az orrom alá dőfi az öngyújtóját. Az öngyújtó nem gyullad meg. Pattint rajta még egyszer. Nem gyullad meg. Nekem várni kell, míg ő kínlódik vele. Elvette a szép, nyugodt rágyújtásom kis élvezetét. És az még a jobbik eset, ha az öngyújtó nem gyullad meg. Mert ha aztán negyedszerre meggyullad, akkor megfertőzi a szivaromat azzal az utálatos benzín-ízzel, ami a világ legjobb szivarját is tönkretenné.

Aztán jön a kedves ember, aki fölsegíti a kabátomat. Ha nem segítené fel, egy-kettőre kényelmesen belebujnék, de így topogunk körbe ketten, mint két boxmérkőző, az egyik karom már bent van a kabátban, a másikkal azonban teljesen lehetetlen eltalálnom a kabátujj nyílását. Mikor végre rajtam van a kabát, egész biztos, hogy a kiskabátom ujjá belül felcsúszott a könyökömig, a nyakamon a kiskabát akasztója úgy áll ki, mint az ágrólszakadtnak, egy jó negyedóráig tart, míg helyrerázom magam és végül le vagyok kötelezve.

- Aztán jön az egészségemet féltő jóbarát, aki nyáron nem enged a vendéglőben a remek jó kolbászból enni, mert húsmérgezést kaphatok, pedig rettentően vágyom a kolbászra, de őmiatta borjúvesést kell rendelnem, amit utálok. Télen ugyancsak ő az, aki gondosan bezárja a taxi ablakát, hogy meg ne hüljek, pedig majd megfulladok az ő rossz cigarettájától és különben is sál van a nyakamon.

- De ha mégis beteg leszek, akkor aztán igazán tönkretesznek a jó emberek. Mikor egész éjszaka nem aludtam és reggel hétkor végre sikerül nagynehezen brómmal elszenderülnöm, ő nyolckor felkölt telefonon, mert gyöngéden tudni akarja, vajjon jól aludtam-e. Mikor pedig délután nagyboldogan nekifogok annak az érdekes könyvnek, amihez sok dolgom miatt csak a betegágyban juthatok hozzá, személyesen is eljön érdeklődni, tiszta jóságból ott ül másfél-órát és olyan holtfáradtra fecseg, hogy estére fölmeleg a lázam.

A jó ember találkozik a hivatalfőnökömmel és agyba-főbe dicsér neki, hogy hasznomra legyen. Azt is elárulja, hogy igen művelt ember vagyok titokban és például nagyszerűen tudok angolul. Ebből az származik, hogy az iroda forgalmában előforduló angol leveleket mind nekem hozzák oda lefordítani, minek folytán részint egy félórával tovább kell a hivatalban maradnom ingyen, részint marhaságokat fordítok bele a levelekbe, mert nem is tudok olyan jól angolul és a cégnek már két ízben sikerült igen nagy üzleti kellemetlenséget okoznom.

- A jó ember mutat be önzetlenül, protezsálásból befolyásos barátainak, akik negyediket keresnek a bridzshez s egy órán belül részint mind a három befolyásos úr leplezetlen dühvel néz rám, részint elvesztek húsz pengőt. A jó ember hajlik le gyorsan leejtett kalapomért és üti össze koponyáját az enyémmel úgy, hogy az eget is bögőnek nézem. Nem is fejtegetem tovább, mert olyan méregbe jövök, hogy megpukkadok. Szervusz.

(Őszinte részvétellel tekintettem az indulni készülő keserű emberre. Szegény, ideges, meghasonlott, ingerlékeny lélek. Igazán megsajnáltam. Tőlem telhető melegséggel szorítottam meg felém nyújtott kezét. Erre vadul felordított.

- Mi az? - kérdeztem rémülten.)

- Semmi, - felelte ő fogvicsorgató mosollyal, - csak beleszorítottad a gyűrűm kövét a fájós ujjamba.

KIS TAXI.

Esett az eső a Szabadság-téren. És még hozzá este fél kilenc volt. És még hozzá késő ős, vagyis a téli szezon kezdete. Három ok, amelyek folytán külön-külön sem lehet egykönnyen kis taxira akadni. Hát még így, a három ok együttes körülálltával, mint eleink mondták.

A Bálvány-utcából két járókelő halad a Szabadság-tér felé. Egyik az innenső oldalon, másik a tulsón. Csodák-csodája: a Szabadság-tér felől egy kis taxi közeledik a zuhogó esőben. Mind a ketten egyszerre veszik észre, hogy zászlaja szabadra áll. Az innenső gyalogos jóval előbbre van, de öregebb. A tulsó jóval hátrább van, de fiatalabb. Így aztán mindketten sietvén, egyszerre érnek oda a kocsihoz és egyszerre tartják a magasba igénylő jobbkarjukat. Egyik az innenső ajtót nyitja, másik a tulsót. Egyszerre. Ki tud igazságot tenni, hogy kié a kocsi? A soffőr nem tud. Ő vállat vonva kijelenti, hogy az urak teljesen egyszerre intettek.

- Hová tetszik menni? - szól az öregebb, tehát nyugodtabb.

- A Rottenbiller-utcába, - szól a fiatalabb, tehát ingerültebb.

- Nagyszerű. Éppen abba az utcába megyek én is. Mindketten használhatjuk a kocsit, még jól is járunk, mert felezzük a költségeket. Majd tessék engem letenni a Damjanich-utca sarkán. Soffőr, menjen csak a Rottenbiller-utcába, majd szólunk.

A fiatal belátja, hogy az öregnek igaza van. A két ajtó becsapódik, egyik innen, másik amonnan. A kocsi indul.

- Tessék megbocsátani, - szól békülékenyen a fiatal - nekem ez a kocsi nagyon fontos. Kilencre vagyok meghíva vacsorára és első alkalommal vagyok a háznál, szeretnék a pontosnál is pontosabb lenni.

- Én is vacsorára vagyok híva, - mond az idős úr - a fivéremhez megyek és vacsora előtt még szeretnék vele egyet-mást megbeszélni, mert asztalnál bajos üzleti dolgokat tárgyalni, vacsora után pedig rómi lesz. Ennélfogva belátja uraságod, hogy...

- De kérem, uram, a legnagyobb készséggel. Én akár át is engedtem volna a kocsit, azonban nekem ez a vacsora életbevágó. Az állásom függ attól, akihez megyek. Nem is tőle, hanem a családjától, mert akihez megyek, az egy családi részvénytársaság vezérigazgatója.

Az öreg rágyujt egy cigarettára. Kicsit hallgat. Majd így szól:

- Bizony, ma nehéz állást kapni. Ha ön állás nélkül van, boldog lehet, hogy elhelyezkedik.

- Azt elhiszem, - szól könnyedén a fiatal - úgy fogok hízelegni annak a marhának, hogy no.

- Milyen marhának?

- A vezérigazgatónak. Undok egy alak, mondhatom. Az egész család undok.

- Ismeri őket?

- Nem ismerem, de valamennyit előre utálok. Csupa felkapaszkodott ember. Utálok ezt a típust. Mindig szeretnék az ilyenekbe belerúgni.

Az öreg nem szól. Hallgatnak mind a ketten az egész úton. Mit beszéljen két idegen, akik soha többé úgy sem fogják látni egymást? A taxi lassan halad, mert a soffőr fél, hogy a sikos aszfalton elcsúsznak a kerekek.

Végre odaérnek a sarokhoz. Az öregúr kikopog az ablakon. Ő itt leszáll. Az eső úgyis elállott.

- Én sem megyek tovább, - szól a fiatal - kifizethetjük a kocsit. Ide megyek a szomszédba.

Összeteszik a pénzt. A kocsi elmegy. A két utas elindul gyalog, miután köszöntek egymásnak. De kiderül, hogy egyfelé mennek.

Sőt a második háznál az öregúr megáll. Becsenget.

- Ebbe a házba méltóztatik?

- Ebben.

- Érdekes. Én is.

Jön a házmester. Nyitja a kaput. Az öregebb utas előre indul. És visszaszól közben:

- Nem ön Ratkóczy úr?

- De igen, - szól ez meglepetve - én vagyok.

- Akkor kár is felfáradnia. A részvénytöbbség az enyém.

ROSSZ NAP.

Cseng a telefon. Egy barátom beszél. A hangja ideges egy kicsit.

- A római pápával könnyebb összeköttetést kapni, mint veled. Most hívlak tizenegyedszer, de folyton mással beszéltél. Már azt hittem, rossz a telefonod.

- Sajnálom, hogy bosszúságod volt. Az ügyvédemmel kellett megbeszélnem valamit, mert holnapra beidézték tárgyalásra és az ügy nagyon komplikált. Parancsolj velem.

- Ráérsz? Nem vacsorázol?

- Nem, már rég túl vagyok rajta. Te is vacsora után vagy?

- Ne is kérdezd, mert megüt a guta a méregtől.

- Veszem észre a hangodon, hogy ideges vagy. Történt valami kellemetlenséged?

- Kérlek, ítéld meg, nem kell-e megőrülnöm. Majd elmondom a napomat. A napom ott kezdődött, hogy egy félórával később keltettek fel, mint kellett volna. Tudniillik a házvezetőnőm, mikor felkelt, elesett és kifecskendezte a lábát. Kiabált, de nem hallotta senki. Ott kínlódott a földön jó darabig, amíg a szomszédban meg nem hallották. Jöttek át megnézni, hogy mi az a nagy óbégatás, csengettek is, de Benedekné nem tudott felkelni, hogy ajtót nyisson, hogy bejöjjenek hozzá és felemeljék a földről. Végre a házmester kinyitotta a lakást és Benedeknét lefektették. Engem a viciné ébresztett fel, csak akkor szereztem tudomást az egész történetről. Reggelit persze nem kaptam, már pedig ha éhgyomorral rágyujtok, megfájdul a fejem és végem van egész napra. Kimentem a konyhára, hogy magam csináljak kávé, de abbahagytam, mert először is megégettem a resón a mutatóujjamat, ami rendkívül idegessé tesz, aztán pedig a feketekávé kanálját, amely tele volt, a földhöz vágtam, ennél fogva a konyhában szétömlött az egész. Erre csak azért is rágyujtottam reggeli nélkül és mentem az újságért, amelyet a kihordó a lakásajtó ablakához szokott tűzni. Az újságot azonban nem találtam, mert valaki ellopta. Ebben a hónapban már második eset. Ezek után reggeli és újság nélkül mentem a fürdőszobába, abban bizakodva, hogy a forró fürdő mindig megnyugtató az idegeimre, most is le fogok csillapodni. Azonban az autógépjár elromlott. Nem lehetett fürdőt csinálni. Ekkor már szerettem volna valakit megharapni dühömben. Nekifogtam öltözködni. Ahogy felteszem a galléromat, az elülső inggomb kihull a kezemből. Elgurult. Kerestem, nem találtam. Hasaltam a földön, kikotortam sétatálcával a gardrobszekrény alját, a gomb nem volt sehol. Nyilván begurult a kád alá, azt pedig csak egy kicsit tudtam elmozdítani, jobban nem, meg félttem is, hogy elrontom a kád lefolyását. Felöltöztem tehát inggomb nélkül és mivel a sok huzavonával sok időt vesztettem, taxit kellett hívnom. Lementem a ház elé és vártam a taxit. Nem jött. Az ujjam fájt, a fejem fájt, a gallérom nem volt begombolva és éhes voltam. Vártam egy negyedórát, akkor visszamentem a lakásomba és még egyszer felhívtam a taxit. Azt felelték, hogy a taxinak már ott kell lenni. Összevesztem a kisasszonnyal, belátom, hogy nagyon ideges voltam. Lementem megint a ház elé, a taxi nem volt ott. De éppen arra ment egy szabad taxi, annak intettem. Ekkor derült ki, hogy az a taxi nem volt szabad, hanem Krasznay ült benne, akivel két éve haragban vagyok, de most félreértette integetésemet és gögös leereszkedéssel fogadta a köszönésemet. Közben megjött a taxi. Megmondtam neki, hogy menjen a francia követségre. El is indult, de a Keletinél defektet kapott. Kifizettem és átszálltam egy másikba, mert ott állomás van. Végre elmentem a Reviczky-utcába, de úgy, hogy minden keresztezésnél éppen akkor érkeztem, mikor a lámpa tilosra fordult. A Reviczky-utcában az útlevélosztályt kérdeztem, erre megmondták, hogy vízumokat nem itt adnak, hanem a konzulátuson. Elmentem a konzulátusra és ott vettem észre, hogy az útlevelemet otthon hagytam. Szerettem volna leharapni az öklömet. Hazamentem az útlevéért, de a lakásom előtt azt konstatáltam, hogy az útlevével együtt a lakáskulcsomat is otthon hagytam. Csengetni a ficamodott lábú Benedeknének hiába csengettem volna, tehát lementem a harmadik emeletről az alagsorba a házmesterért, hogy nyissa ki a lakásomat. De a házmester bankszolgája és már elment a bankba. Kerestem a feleségét, az elment a Társadalombiztosítóba. Kerestem a vicit, az nem ért rá, mert lement a központi fűtéshez a kazánházba egy bizottsággal. Kerestem a vicinét, azt meg is találtam, de annak nem volt kulcsa a lakásomhoz. Ekkor vártam egy félórát, míg a házmesterné hazajön, de az nem jött. Közben pedig ketyegett a taxi. Erre elhatároztam, hogy a francia vízumot holnap fogom elintézni, bár ezzel egy napot vesztek a szabadságomból. Viszont elmegyek a menetjegyirodába. Mikor beszálltam a taxiba, a sofőr rácsapta az ajtót a télikabátomra és az alja kiharadt. A menetjegyirodában fizetni kellett és mikor a zsebemben kotorásztam, megtaláltam az útlevelet. Mégis nálam volt, de a másik zsebemben. Azonban ekkor már késő volt a konzulátusra menni. Ezt ott tudtam meg a konzulátuson. Pont előttem mentek el. Akkor mégis holnapra halasztottam az egészséget és Olgához mentem, mert meg voltam hívva hozzájuk ebédre. De nem találtam őket otthon. Ugyanis kiderült, hogy nem mára, hanem tegnapra voltam meghívva, csak hogy eltévesztettem

a napot. A szobaleány azt újságolta, hogy negyed négyig vártak rám az ebéddel. Ekkor elmentem ebédelni egy vendéglőbe, ahol a szomszéd asztalnál ült Rékás, hajdani osztálytársam. Kölcsönkért tíz pengőt és mikor hálából megölelt, hogy adtam neki, felborította az ásványvizet és a víz mind befolyt a cipőmbé. Ebéd után átmentem a Kálvin-téren és a cipőm sarka beszorult a villamos sínbe. Egy kocsi majd elgázolt és mikor rángattam a lábamat, hogy szabaduljak, a sarkam beletört a sínbe. Haza nem mertem menni másik cipőért, mert féltem, hogy a házmeister nem lesz otthon, tehát bementem egy boltba cipőt venni. Ott a segéd megjegyezte, hogy „a láb egy kicsit nedves”, amire dühbe jöttem és azt mondtam, hogy az ásványvíz, mire a segéd azt hitte, hogy meg vagyok örülve. Erre elmentem négy órára az Egyletbe, ahol választmányi ülés volt, gondoltam, eltart egy félóráig, és akkor megyek a többi dolgomat elintézni. De először is csak háromnegyed ötkor kezdődött, mert mindenki elkésett, azután pedig óriási veszekedések keletkeztek és az egész eltartott negyed kilencig, én pedig nem jöhöttem el, mert a becsületügyi választmány tagja vagyok. Ekkor elmentem a klubba, gondoltam magam, egy kicsit römizni fogok, az talán lecsillapít. De két osztásnál már kibuktam. Erre visszavásároltam magam. Béla osztott és nekem kézi flöst osztott ki, ami a legnagyobb ritkaság. Ő adta le az első lapot és én a kézi flössel megbuktam, mert neki meg handrömije volt. Ekkor odacsaptam a kártyát, dühömben nem is vacsoráztam, hazajöttem. A házba a házmeister beletörte a kulcsot. A szomszéd lakásból a konyhaablakon át másztam be a lakásomba, mert lakatost ilyen későn nem lehet hívni. Képzelheted, milyen emberevő hangulatban vagyok, meg tudnék fojtani valakit. De hogy rátérjek arra a sürgős és életbevágó dologra, amiért felhívtalak...

Csattanás. Hallózás. Bontottak. Felhívom szegény barátomat, erre valami éles sikítás és recsegés jelentkezik. Hallózok, mint egy örült. Leteszem a kagylót, a rendezőt kérem, meg a hibabejelentőt, mindenkit a világon.

Semmi eredmény. A barátom telefonja hirtelen elromlott.

FOROG AZ ÁGY

Nem arról a forgásról beszélek, amely erőteljesebb mulatságok után szokott bekövetkezni. Erről egy híres eset szól író társaim világában. Egy nagy lumpolás utáni másnapon a mulatság egyik résztvevője felhívta telefonon a mulatság másik résztvevőjét, a híres író:

- Hogyan értél haza?

- Köszönöm, pontosan az utolsó pillanatban. Ha még egy percet késtem volna, lemaradtam volna.

- Lemaradtál volna? Hogy-hogy?

- Kérlek, abban a pillanatban, ahogy lefeküdtem, az ágy már indult.

Igen, ezt ismerjük, ezt a nem éppen kellemes érzést, mikor az ember magára húzza a paplant, hogy az egy-két-kilenc pohár konyakot kialudja és a hevesen óhajtott nyugalom helyett az ágy egyszer csak lebegni kezd, mint a varázs-szőnyeg az Ezeregyéjszakában.

Hagyjuk ezt, ne beszéljünk szégyeneinkről. Nekem most az ágy egy másik tulajdonsága jutott eszembe. Hogy csodálatos módon önmagától meg tud fordulni és csak hosszas gondolkodás után lehet visszafordítani. Ez semmiféle szesszel nincs összefüggésben és a legszolidabb állapotban szokott bekövetkezni. Még pedig így következik be. Eloltom a lámpát, befészkélem magam kényelmesen a vállam által fűrt gödörbe és elteszem magamat holnapra.

Ilyenkor jön a lassú süllyedés kényes és érzékeny lefolyása: mikor az öntudat szeretne szépen lassan lesüllyedni a valóság tengerszíne alá, de ebben minduntalan megakadályozza valami. Már egyenletesen szuszog az ember, mintha aludnék, mikor hirtelen nagyot zökken az öntudat vissza a valóságba: elfelejtettem kiírni, hogy holnap korábban kelek. Már maga a gondolat is kellemetlen, az pláne kellemetlen, hogy az adóhivatal miatt van az egész, az pedig a legkellemetlenebb, hogy vissza kell jönni az éberségbe, fel kell gyújtani a lámpát, ki kell csoszogni az előszobába, megírni a túlvilági üzenetet, visszacsoszogni, leoltani és újra kezdeni az egész öntudat-süllyesztési processzust. Megint sikerül lassan a dolog, a gondolatok tünde csapongása egyre valószínűbb, jön a szundikálás, jön a szendergés, egyszerre csak óriási katasztrófa csap bele a szendergésbe: heves orrvizsketés. Az ember próbál félálomban alku-dozeni még egy kicsit. Felébredjek és megdörzsöljem az orromat? Vagy konokul ellene szegül-jek a viszketésnek, ne ébredjek fel és várjam meg, míg magától elmúlik? Az alku hiábavaló: az az átkozott pont a baloldali cimpában szemtelenül és türehtetlenül viszket. Muszáj meg-mozdulni. Kis mozdulat az egész, de egy világegyetemet mozdít ki sarkaiból, az irreális álom-világot egyszerre elsöpri és a valóságot plántálja helyébe. Megint újra lehet kezdeni. Megint lassan-lassan következnek az elalvás állomásai: a tűnődés, a fantázia szabad csapongása, a szundikálás, a szendergés, - és ime, mennydörgésszerű kozmikus világfelfordulás dördül el, a végtelenséget megreccsentő kataklizma: egy taxi rohant el odakünn az ablak alatt. A szender-gő ember egy szempillantás alatt teljesen éber. Sőhajt egyet. Kezdi elülről.

Ilyenkor szokta elkezdni az ágy azt a különös és orv játékot, amelyet teljességgel lehetetlen észrevenni. Én legalább sohasem kaptam még rajta az ágyat, mikor a csínnyt elkövette. Mindig csak akkor vettem észre az egészet, mikor már készen volt vele. Tudniillik roppant óvatosan és ravaszul megfordult velem.

Semmi kétség, megfordult. Világosan tudom, hogy ahol előbb az ágy feje volt, ott most a vége van. A vége pedig ott van, ahol az imént a feje volt. Az előbb úgy feküdtem, hogy a lábam a Margitsziget felé irányult, fejem pedig a Gellérthegy felé. És most teljesen nyilván-való, hogy irányom megint párhuzamos ugyan a Duna medrével, de most lábbal vagyok a gellérthegyi citadellának és fejjel a Margitszigetnek.

Hogy csinálta ezt az ágy, ez a ravasz és veszélyes bestia? Megfoghatatlan.

Most jön a visszafordulás. A fantázia elkezd a dolgot rovancsolni. Hogy is van csak? Az lehetetlen, hogy az ágy önmagától, mint valami csínnytevő élőlény, megfordult volna. Ez ellene mond minden természeti törvénynek. Térjünk csak vissza a normális valósághoz. Jobbra van a szekrény, balra vannak az ablakok. Így van?

Így van. Bámulatos dolog történik: az egész világegyetem szép lassan és könnyedén, száz-nyolcvan foknyi félkörrel megfordul ágyam tengelye körül.

DOHÁNYZÁS

1.

Igen, ma van a nagy nap. Ma fogok leszokni a dohányzásról. Most keltem fel, odakint remek szép tavaszi idő van, az egész világ csupa derű és egészség és optimizmus. Még a sors is a segítségemre siet. Mert például teszem fel: éppen így borús, reménytelen, esős idő is lehetne. Én reám pedig az időjárásnak világeletemben mindig erős hatása volt. Ez a hangos, bizakodó, fiatalos napsütés nagyszerűen táplálja az akaraterőmet. Nono, azért nem kell félreérteni: ha rossz idő volna, éppen így elkezdeném a leszokást, csak hát nehezebb volna. Míg ebben a

mosolygó és reménykedő napsütésben még szinte túl sok is az energiám. Evoé, hurrá, éljen! Micsoda gyönyörűség lesz a nikotinmentes élet! A jobb étvágy, a tiszta fej, a megtisztult szervezet! Megállapítom, hogy életem ma döntő fordulathoz érkezett: most már egészen biztos, hogy le fogok szokni a dohányzásról. Holtbiztos.

2.

Most fejeztem be a reggelit. Evés után a hajdani időkben, mint például tegnap este, első dolgom volt nyúlni az átkozott cigaretta után. Most is itt van előttem a cigarettatartóban egy pár darab és voltaképpen rettegнем kellene tőlük, mert hátha megingatnak szilárd elhatározásomban. De nem rettegek. Hiszen annyira érzem magamban a mindent elsöprő energiát, az akaraterő férfias hatalmát, hogy a cigaretta kísértő veszedelmét tisztára nevetségesnek találom. Hogy leszokom, az akkor is biztos, ha ez a pár cigaretta itt áll előttem. Sőt tovább megyek: hogy leszokom, az akkor is biztos, ha most egyet elszívok. Akarod, kísértés, hogy a szemed közé kacagjak? Nézz ide, csak azért is elszívok egy cigarettát, életemben az utolsót és megmutatom, mi az az energia.

3.

Sokszor hallottam embereket vitatkozni arról, hogy a dohányzás abbahagyásának két módszere közül melyik a célravezetőbb. Az egyik párt szerint könnyebb úgy leszokni, ha az ember átmenet nélkül, hirtelen, egyszer s mindenkorra abbahagyja. A másik felfogás azt mondja, hogy könnyebb apránként végezni ezzel az utálatos, egészségtelen szenvedéllyel: az ember két cigaretta közt egyre nagyobb szüneteket tart, a végén már nem is érzi meg, az egész szenvedély magától megszűnik. Én tulajdonképpen még nem döntöttem, hogy melyik módszert választom. Módomban áll bármelyiket választani, hiszen most elhatároztam, hogy soha az életben többet nem szívok, viszont azt is feltehetem magamban, hogy mivel egy órával ezelőtt szívtam el a reggeli utáni cigarettát, most még elszívok egyet, a következőt már csak ebéd után szívom, vacsora után még egyet, holnap már csak ebéd után egyet, a következőt csak két nap múlva vacsora után és így tovább. Sőt, ha most elszívom a második mai cigarettát, még mindig módomban van végleg választani a két módszer között és utána például még mindig azt mondhatom, hogy ez volt az utolsó az életemben. Ha akarom. Csak tőlem függ. Szóval most rágyujtok.

4.

A fene egye meg, nem megy a munka cigaretta nélkül. A helyzet az, hogy el kellene foglalnom magam a munkával, akkor a cigaretta nem jutna eszembe. De viszont nem tudom magam beleringatni cigaretta nélkül a kellő munkahangulatba. Tervem tehát önként adódik. A hátralevő két cigaretta közül most elszívom az egyiket, hogy dolgozni tudjak és az egész kérdést elfelejtsem. De nehogy kísértésbe jöjsek, ha munka közben a dohányzás véletlenül mégis eszembe jut, a másik cigarettát innen a dohányzószobámból átviszem az ebédlőbe. Az ember olyan, mint a gyerek. Az energiáját óvni és nevelni kell. Most tehát a cigarettatartót kiviszem az ebédlőbe, az egyiket elszívom a kettő közül. Ezzel a kérdést örökre elintéztam. Hál' Istennek. Igazán szívből örülök, hogy ilyen okos vagyok és hogy ilyen céltudatos tervszerűséggel tudom fegyelmezni magamat.

5.

A baj tudniillik az, hogy az az egyetlen cigaretta odaát az ebédlőben, az szüntelenül izgatja a fantáziámat. Az egész lakásban nincs több, mint az az egyetlen cigaretta. Ha nem piszkálna az a tudat, hogy egy cigaretta még van itthon, békességem volna. El kell tehát érnem, hogy egyetlen cigaretta se maradjon itthon. Mert ha nincs, akkor hiába akarok rágyújtani, nem lehet. Egyszerűen ezt az utolsó cigarettát most elszívom, utána aztán nincs mit szívni, kezdődik az új élet, jaj, de boldog leszek. És milyen nagyszerű érzés azzal a tudattal rágyújtani, hogy ez a legeslegutolsó dohányzás életemben.

6.

Szeretnék rágyújtani, de nincs itthon cigaretta, meg aztán nem is szabad. Azaz mi az, hogy nem szabad? Ki parancsol nekem? Mi állhat elébe egy olyan erős akaratnak, mint az enyém? Szeretném én azt látni. Ha elhatározom, hogy nem dohányzom többet, akkor én nem is szívok többet, azt én magamról nagyon jól tudom. De hátha azt határoznám el, hogy igenis tovább dohányzom? Megakadályozhatja valaki az én elhatározásomat? Ki parancsol nekem? Nevet-séges. Egy szabad állam szabad polgára vagyok, akinek nem tetszik, pukkadjon meg. Menjen csak le, fiam, a trafikba, hozzon egy skatulya cigarettát.

JOGI PROBLÉMA.

Ahol tartózkodtam, ott kényelmes és dologtalan emberek laktak. A szalónban gyakran rápillantottam az órára s mikor elérkezett elfoglaltságom sürgető perce, föllálltam búcsúzni. Az utcán kiderült, hogy ismerőseim faliórája majdnem egy félórát késik.

Szent Isten, azt hittem félhat és most kiderül, hogy öt perc múlva hat óra. Pont hatkor találkám van a Hangliban. Fontos tárgyalás. Hiába, muszáj taxit venni.

- Menjen a Hanglihoz, a megengedett legnagyobb sebességgel.

Ez gyáva szó, ez a „megengedett”. Ha valami közlekedési baleset történik, akkor elhárítottam magamról a felelősséget, mosom kezeimet, én megmondtam a vezetőnek, tekintetes királyi törvényszék, hogy a megengedett sebesség határán innen maradjon.

Megy a taxi. A zászló lecsapódik, az órán megjelenik a hatvanöt fillér. A Károly-körút vidékén, mikor a taxióra már rég túlhaladta a hatvanötöt, a kocsí váratlanul odafordul a gyalogjáró széléhez és megáll. A vezető leugrik és odamutat az egyik hátsó kerékre. Abból bizony kifogyott a szusz. Kilyukadt a gumibroncs valahogyan, a gumi petyhüdtlen lapul a kocsí súlya alatt.

- Nem tudok tovább menni, nagyságos uram, defektem van.

Kiszállok és idegesen nézek körül másik kocsíért. Hat óra elmult és semmit sem gyűlölök jobban, mint a pontatlanságot. Szerencsére arra halad egy szabad kocsí. Megállítom. Az előbbi kocsít kifizetem, beszállok az újba. Az lecsapja a zászlót és indul. Az óra megint hatvanöt fillért mutat, mint kezdőösszeget.

Hohó, itt valami nincs rendben. Rajtam most kétszer hajtják be a kezdő hatvanöt fillért.

Itt a jogi probléma. Ki felelős ezért a hatvanöt fillérért? Miért fizessenek én ártatlanul hatvanöt fillérrel többet, mint amennyi jár? Ha nem sietnék annyira és elkezdenék a defektes „vezetővel” vitatkozni, ő viszont joggal azt mondhatná, hogy fizetés nélkül engem nem engedhet tovább, mert neki a vállalatnál az óra szerint kell leszámolni, nem kívánhatom tőle, hogy ártatlanul hatvanöt fillérrel károsodjon, hiszen ő nem tehet a balesetről. Ha pedig nem restellném a fáradságot és felmennék a taxivállalathoz visszakövetelni a hatvanöt filléremet, ők igen természetesen azt felelnék, hogy két utat tettem taxival, nekik hatóságilag szentesített joguk van minden megkezdett útért hatvanöt fillérrel megterhelni engem.

Hát most gondolkozzunk. Voltam én valaha jogász is. Az egész dolog egy balesetből származott. Nem az, hogy jogász voltam, hanem ez a hatvanöt filléres dolog. Egy véletlenből. A jogtudomány erre azt mondja, hogy „vis major”. És a jogtudomány tanítása szerint senkisé is felelős azért, ami előre nem látható és el nem hárítható. A magánjog azt mondja: „casus nocet domino”. A kázus annak árt, aki ura a kázusnak. Vagyis értelmesebben: akit a kázus fejbeszűt. Igen ám, de kit szűt? Ha fizetek, engem szűt hatvanöt fillérrel. Ha nem fizetek, vagy a vezető szűtja hatvanöt fillérrel, vagy a taxivállalatot.

Várjunk csak: a jogtudomány tovább is van. Azt mondja, hogy azt mondja: „Ha a jogsűrtő eredmény feltételei között a véletlen kívül valakinek magatartása is szerepel, akkor a felelősség ezt a valakit terheli”.

Hát persze, hogy szerepel valakinek a magatartása. A vezetőé, aki tudhatta volna, hogy az az abroncs már nagyon elnyűtt, minden pillanatban kishajthatja levegő-lelkét. Hohó, - mondja erre a vezető - nem én vagyok felelős az abroncsűrt, hanem a vállalat, mely engem ráűtetett a kocsira. Még szép volna, ha a vasűti kalauzt büntetnék meg tengelytörésűkor. Tessék a vállalat-hoz fordulni. A vállalat erre ezt feleli: hohó, nincs az a technikai lánge, aki az abroncs halálának negyedűrűját pontosan meg tudja előre mondani, az pedig jogos és természetes, hogy egy üzleti vállalat a felszerelést az utolsó határig kihasználja. - Hohó, - mondom én, - az utolsó határ ne essék bele az én utamba, önök felelősek érte, ha az abroncs nem a Hanglinál dűglűtt meg, hanem már a Károly-kűrűton. Hohó, - felel a vállalat, - a városhűza elűtt egy rozsdás patkűszeg lehetett az orszűgűton, attűl pedig még az új abroncs is kipukkadhat, nemcsak a régi. Tessék a Kűztisztasűgi Hivatalhoz fordulni. Hohó, - mondja a Kűztisztasűgi Hivatal, - az a szeg kűt másodperccel azután esett ki egy sűrűskocsi lovának a patkűjából, ahogy az én kefeautóm arra jűrt.

És így tovább. Tudnám én ezt folytatni tíz oldalon keresztül.

Ezennel kijelentem, hogy a vilűgegyetem nekem hatvanöt fillérrel tartozik.

REJTELMES HANGOK

Két család lakott egymás mellett a vidűki városhűzában. Nem is éppen család, csak gyermektelen házaspár mind a kűtű.

Most már a vidűk nagyobb városaiban is vannak olyan bérkaszűrűnyűk, amelyekben pesti műdra folyik az élet: a szomszűdok nem ismerik egymást. Évekig ellakhatnak egymás mellett a folyosűn, még sem ismerik egymást, hacsak valami egyűb összekűttetésűk nincsen, mint a szomszűdság.

De ez a kűt házaspár fenntartotta a szomszűdi jűviszonyt. Hol Lűrinczűk jűrtak át Kelemenűk-hez, hol Kelemenűk jűrtak át Lűrinczűkhez. A vacsora utáni órákat rendesen egymásnál tűltűtték, tudtak egymásról mindent.

Történt a nyáron, hogy Kelemenék váratlan pénzhez jutottak. Kifizették az adósságot és még mindig maradt annyi, hogy elmehettek nyaralni. A Balaton mellett béreltek egy hónapra szerény kis szobát, a mindenest elküldték egy havi szabadságra a falujába. Aztán utolsó este még elmentek Lőrinczékkel moziba, másnap délelőtt pedig elutaztak nyaralni. A lakás ajtaját lelakatolták, a lakatkulcsot elvitték. Lőrinczék még a vonathoz is kikísérték őket.

Másnap reggel felkeléskor Lőrincz azt mondja a feleségének:

- Te, milyen furcsát álmodtam az éjjel. Azt álmodtam, hogy Kelemenék nem utaztak el és a szomszéd lakásból mintha áthallatszott volna a beszélgetés.

Az asszony meghökkenve nézett az urára.

- Ejnye de különös, én is azt álmodtam.

Ezen igen elcsodálkoztak. Mégis különös, hogy ennyire egyformát álmodjanak. De aztán nem beszéltek róla. Este, mikor lefeküdtek, de a világosságot még nem oltották le, egyszer csak összerezzenve néztek egymásra.

- Hallod?

- Hallom.

A Kelemenék lakásából tisztán kivehető beszélgetés hallatszott át. Azaz hogy nem volt tisztán kivehető, a szavakat nem lehetett érteni. De annyit világosan meg lehetett állapítani, hogy a beszélgetésben egy férfihang és egy női hang vesz részt. A Kelemenék legtulsó szobájában folyt a beszélgetés, de a bérház vékony falain keresztül idehallatszott.

El nem tudták képzelni, mi lehet ez. Betörők járnak Kelemenék üres lakásában? De ha betörők, akkor miért beszélgetnek ilyen hangosan? Vagy Kelemenék valamilyen fantasztikus okból titokban visszaérkeztek és nekik nem szóltak? Még megeshetik, uramisten, hogy valami rosszban törik a fejüket és az egész balatoni utazás csak komédia. Az a váratlan nagy pénz, amit állítólag örökségképpen kaptak, különben is furcsa volt. Csak nem pénzt hamisítanak? Borzasztó lenne. Ki is hitte volna ilyen kedves, derék emberekről. Nem, az nem lehet. Mégis csak betörők lesznek. De akkor miért kiabálnak ennyire. Hopp, az is lehet, hogy a cselédlány tért vissza titokban falujából és az beszélget valakivel.

Lőrincz kiugrott az ágyból, magára kapkodta ruháit. Az éjszakát nem tölthetik ilyen bizonytalanságban. Kiment a folyosóra, megnézte a Kelemenék lakásajtáját. Az pontosan le volt lakatolva, ahogy az elutazók hagyták. Feszegetésnek, nyitogatásnak semmi nyoma. Az előszobában vaksötét. Lőrincz lehajolt és fülét odatartotta a kulcslyukhoz. A beszélgetés egész halkán ugyan, de kétségtelen módon ide is kihallatszott.

Ezt nem lehetett annyiban hagyni. Lőrincz lement, felcsengette a házmestert és elmondta neki a tapasztaltakat. Most már ketten mentek fel hallgatódzni a lakásajtához. Semmi kétség: emberek vannak odabenn.

- Nézzük meg az utcáról - javasolta a házmester -, hogy van-e világosság valamelyik ablakban.

Kimentek az utcára, felnéztek. Vaksötét volt valamennyi ablak. Akkor Lőrincz elment a legközelebbi kávéházba és onnan felhívta telefonon Kelemenék számát. A szám nem felelt. Most felhívta a saját számát. A felesége jelentkezett. Igen, a beszélgetés még mindig folyik odaát.

Most már nem lehetett tréfálni többé. Lőrincz és a házmester rendőrt kerestek. Annak elmondták a rejtelmes éjszakai látogatókat, akik már második éjjel társalognak az üresen hagyott lakásban. A rendőr felment velük a Kelemenék lakásába. Hallgatódzott egy kicsit és miköz-

ben a nagy jövés-menésre már más lakók is kezdtek gyülekezni a folyosón, kimondta a szentenciát: a lakást fel kell törni.

A házmester szerszámot hozott, letörték a lakatot. Behatoltak a lakásba. Elöl ment a rendőr, lövésre készen tartott revolverrel. A beszélgetés nem szűnt meg. Csakugyan odabent társalogtak a titokzatos éjszakai vendégek a legutolsó szobában.

A végsőkéig feszült izgalommal léptek be. A házmester reszketve csavarta fel a világítást. A szoba üres volt.

Csak a rádió-készülék harsogott javában egy színmű-előadást. A rádiót Kelemenék nyitva felejtették.

CLEARING

Tartozom a barátomnak ötvenkét pengővel. Ő tartozik az ügyvédnek ötvenhéttel. Az ügyvéd tartozik a festőnek negyvenhéttel, a festő pedig nekem tartozik ötvenkettővel. Világos, hogy ha barátom és a piktor összeadnak az ügyvéd számára tíz pengőt, az egész kérdés el van intézve, nekem a zsebembe sem kell nyúlnom. Ezt hívják magyarul tisztázásnak. Ismeretlen okból ezt inkább angolul szoktuk kifejezni. Tisztázás angolul: clearing.

Ezek után tessék engem meghallgatni.

Az autobuszon állva újságot akartam venni és húszfillérest adtam a rikkancsnak. Ő átadta a lapot és késedelmesen keresgélt aprópénze között. Addig motoszkált, míg az autobusz elindult. Feltételezte, hogy az induló kocsiról nem fogok tíz fillér miatt leugrani. Jól tette fel. Az autobuszon maradtam és tíz fillér kárt szenvedtem. Nem azért mondom, nem olyan égbekiáltó dolog. Tény-való, hogy tíz fillérrel jogtalanul megrövidültem. Nem olyan időket élünk, az is pénz.

És a telefon-automata már többízben nem adta vissza a húszfilléresemet, mikor az illető szám mással beszélt.

Egyszer zsúfolt vonaton utaztam és utólért a reuma. Úgy fáj a térdem, hogy a számat harapdáltam kínomban. Egy kis állomáson felszállt egy délceg és nagyon is erőteljes dáma. Helyet akart. Engem célozott ki. Rám ripakodott: nem látom-e, hogy egy hölgynek nincs helye! Komoly fájdalmak gyötörtek, nem volt idegem magyarázkodni. Kiállottam szó nélkül a folyosóra. Fállábon kínlódtam a Keleti pályaudvarig. De bentről egyszer-kétszer még hallottam a természetes hölgy megjegyzéseit a mai férfiakról. Erre úgy emlékszem vissza, mint életem egyik legkellemetlenebb másfél órájára.

Történt, hogy villamoson gyümölcslével leöntötte fehér nadrágomat egy kis inas. Észrevette, rettentően megijedt. Nem bántottam, pedig előző nap kaptam haza a nadrágot. Többet nem lehetett felvenni.

Egyszer tévesen idéztek tárgyalásra. Reggel kilencre. Előző éjjel hajnali ötig dolgoztam, mert valamit sürgősen be kellett fejezni. Zúgó fejjel, szédülve, rémes állapotban mentem el a járásbírószágra. Ott azt mondták, hogy pardon, tévedés, jöjjenek másnap ugyancsak kilenckor.

A hullámfürdőben egy nevetlen fiatal lány a nyakamra ugrott, majdnem eltört a csigolyám. Alig tudtak kihúzni a vízből, három hétig beteg voltam. Karlsbadban egy borbély úgy belémvágott, hogy két hétig sebhelyet hordtam. Valakit pletykán kaptak, s hogy kivágja magát, hirtelen rámfogott mindent, mert tudta, hogy külföldön vagyok. Mikor aztán megjöttem,

hetekig tartott a dolog tisztázása, míg végre kiderült, hogy hazudott a boldogtalan. Azért nevezem boldogtalannak, mert később még nagyobb hazudott és főbelötte magát. Egyszer ellopták a tárcátat hetven pengővel. Máskor hamis pénzzel csaptak be. Egy biztosítási ügynök hamisan esküdött ellenem, elítéltek, fizetnem kellett. Satöbbi, satöbbi.

Most áttérek a számla másik oldalának egy tételére.

A minap késő éjjel jöttem haza és inasom céduláját találtam az asztalon, hogy bármilyen későn, okvetlenül hívjam fel Lévay urat. Ott volt a telefonszám is. Tárcsáztam a számot. Nagysokára álmos férfihang jelentkezett. Ahogy illik, megmondtam a nevemet és Lévay urat kértem. A férfihang szenvedően közölte velem, hogy a szám téves. Letette a kagylót. Igen elrösteltem magam, hogy rosszul tárcsáztam. Felhívtam a megadott számot még egyszer, most már vigyázva. Ugyanaz a hang jelentkezett. Most már kissé megszeppenve kértem Lévay urat.

- Itt nincs Lévay úr, - mondta a férfihang, - tessék rendesen tárcsázni és nem felverni éjszaka az embert.

Azzal lecsapta szegény a kagylót. Én pedig itt álltam rendkívül kellemetlen lelkiállapotban. Tudom jól, hogy mi az, mikor éjszakai álmából felferik az embert.

Ekkor jutott eszembe a clearing. Én ezt elszámolom. Megbocsátok a sikkasztó rikkancsnak. Vagy a karlsbadi borbélynak. Vagy az erőszakos vasúti hölgynek. Nekem mindegy, hogy melyiknek. Mindenesetre egy tételt törölök. Ezt így elhatároztam és azonnal jobban érzem magam. De aztán eszembe jutott, hogy nem ez az éjszakai telefon az én egyetlen bűnöm. Okoztam már bajt, sőt fájdalmat máskor is, másnak is. Könnyelműségből, vigyázatlanságból, vagy akaratomon kívül. De okoztam. Viszont nekem sem volt a legnagyobb bajom életemben, hogy tévedésből tárgyalásra idéztek. Sokat szenvedtem mások hibájából. Volt már úgy, hogy tíz évig embertelenül kínoztak egyhúzámban. Magánügyben. És egyszer egy álló évig feküdtem betegen, morfinnal csillapított fájdalmak között.

Már most ki tud itt igazságot tenni? És ki emlékszik ennyi ezer adott és kapott sebre?

Ami biztos, az biztos: én az éjszaka felzavart úrtól magamban őszintén bocsánatot kérek. Ha egy kis szerencsém van, még el is olvassa ezt a bocsánatkérést. A többi maradjon úgy, ahogy van. Ígérem, hogy ezentúl vigyázni fogok és felkérem az emberiséget, hogy ne bántsuk egymást.

HAJNALI VADÁSZAT

Az ember nem tud elaludni. Az ember utóbbi időben remekül alszik, de ma éjszaka valami zavar van. Miért nem tudok elaludni? Igazán disznóság. Gondom nincs több, mint tegnap volt, tegnap pedig alig tettem le fejemet a vánkosra, már elfelejtettem bölcs könnyelműséggel az egész világot. És ma nem alszom. Már másfél órája forgok itt jobbról balra és balról jobbra. Hát persze, kétszer ittam feketét, egyszer közvetlen vacsora után, egyszer féltizenkettőkor. Jó erőset.

Így morfondíroz az ember és szidja önmagát. Sőt káromolja önmagát. Azt mondja, hogy azt mondja. „Ggggyemmmegafff”. A többi ebből az érthetetlen indulatszóból elereszti a foga között. Majd intelmeket intéz önmagához: „Látod, milyen számár vagy: most nem tudsz elaludni, holnap zsisbongó fejjel, álmatlanul fogsz felébredni, nem fog menni a munka, ebéd után szörnyű és legyőzhetetlen álmoság fog erőt venni rajtad, de ebéd után dolgoz van, tehát megint csak feketével kell ébren tartani magadat, akkor aztán elülről kezdődik az egész, eh,

nem érdemes veled még veszekedni sem, ha ilyen számár vagy, szenvedj, kutya”. Így gyalázza önmagát az ember, de ez nem lendít sokat a dolgon. Inkább ki kell találni valamit, amitől el lehet aludni. Mi az ördögöt lehetne csinálni?

Egyszer csak a szenzációs felfedezés diadalával ragyog fel a mentőötlet. Megvan! Megvan! Enni fogok. Most jövök rá, hogy éhes vagyok. Ha eszem valamit, az megnyugtat. Hogy miért, azt élettanilag nem tudom megmagyarázni, de sziklaszilárdan hiszem és érzem, hogy ha most eszem, utána rögtön elalszom. Ne is habozzunk, gyerünk.

A villanylámpa tapogatódzó keresése közben feldől az éjjeli szekrényen egy pohár víz. Természetesen rá a nyitott cigarettára. Sebj, több is veszett Mohácsnál. Most az a fő, hogy ételt találjunk.

És megindul a lakás mély csendjében a hajnali vadász.

Először is a konyhába. Egy kattanas: világosság: A hajnali vadász számára a konyha ismeretlen terület. Van egy félesztendeje, hogy nem járt a konyhában. És férfiember különben is bizonytalanul érzi magát egy konyhában. De hát lássuk csak, mi van itt. Hogyne, fekete-kávé. Az van bőven. A vadász gyűlölettel nézi a feketét, az egész baj szülőokát. Ha most puskával vadászna, könnyörtelenül szíven lőné a kávéskannát. Tovább. Ott van félreállítva egy lábasban a tej. Van, aki szereti a tejet, a vadász utálja, a tejnek csecsemőszaga van, azonkívül nemcsak a felületén vannak fehér hártyák, hanem mélyében is mindenféle ökörnyal-képletek uszkálnak... nem, nem... A tejet hagyjuk. Nézzünk körül tovább. Hol a kenyér? A kenyér, ha a vadász emlékezete nem csal, a konyhában szokott állani, fehér gyolcsba takarva. Hol van hát akkor? A kenyér nincs sehol. A vadász kihúzogatja a pohárszék fiókjait, a kenyér nincs. Kitarja a pohárszék felső birodalmának üvegajtáját s a polcokon talál konyhasót is, paprikát is, borsot is, még kockacukrot is, de a kenyér nincs sehol. Csak nem fogok kockacukrot enni reggel félnégykor? Gyerünk az éléskamrába.

Az éléskamrában nagy meglepetés fogadja a vadászt. Két fülkéje van az éléskamrának. Ez nagyon érdekes. Az ember csak édeget a saját lakásában és arról például fogalma sincs, hogy kétszobás éléskamrát tartalmaz a lakás. Az innensőben csupa papirzacskó a polcokon. A vadász kinyitja valamennyit. Egyikben prézlinek való száraz zsemle. Másikban rizs. Harmadikban dara. Csupa kitűnő anyag, csak éppen nyers állapotban. Ejnye, ejnye. Nézzünk át a belső fülkébe.

A belső fülkének rácsos ajtaja van. Azon lakat. Hol a lakatkulcs? Sehol. Hogy az ember hozzájusson a lakatkulcshoz, avégből fel kellene verni nem is a személyzetet, amelyre a lakatkulcs aligha bízott, hanem az egész házat. Félnégykor azt mégse.

Hej pedig ott túl a rácson egy más világ van. Két sonka lóg a magasból, gyönyörű két sonka. Szinte látni, ahogy gúnyosan röhög mind a kettő. Mellettük pedig egy remek füstölt oldalas. A polcokon végig a befőtt üvegek bőséges ütege. Cseresznyebefőtt, barackbefőtt, körtebefőtt. Lentebb az a kis fabödön, amely a lipthai túrot tartalmazza. És ott van egy kosár tojás. Ha csak hármat ki lehetne venni belőle rántottának...

A hajnali vadász odanyomja arcát a rácsra és nagyokat nyel. Majd felsóhajt és indul vissza Kánaán kapujából. Rendkívül bánatosan megy a konyhába és belemarkol a kockacukorba. Elkeveredésében kockacukrot fog enni. Ennyi az összes vadászsákmány.

A hálósobában hirtelen óriásit tüszent a vadász. Persze, hiszen az éléskamra olyan hideg volt, mint a jégverem. Holnapra olyan náthás lesz, mint a nagydob. Na tessék, lehet holnap délután lázat mérni.

A kockacukorra jó volna vizet inni. De a víz kiömlött. A vadász dühösen elhatározza, hogy most már nem megy ki vízért. Elkeveredve oltja le a lámpát. Mindjárt négy óra.

TALÁLMAINYAIM

Azt hiszem, hogy valamiképpen mindenkinek van egy többé-kevésbé eltitkolt színdarabja, legalább a fejében, ugyanazonképpen alig akad ember, akinek ne lenne, vagy ne lett volna valami találmánya. Csak a legtöbb ember restelli, hogy előhozakodjék vele ismerőseinek. Később aztán ujságban olvassa, hogy a találmányát feltalálták. Akkor meg restelli elmondani, hogy ő erre már rég rájött volt magától. Úgysem hinné el senki, minek mesélje. Így maradnak titokban a legérdekesebb, bár meddő feltalálói érdemek.

Megfigyelésem szerint az elalvás előtti idő kedvez legjobban a találmányoknak. Akár telek-könyvi betétszerkesztő az ember, akár gabonaügynök, képzelete veszélyesen csapong az ébrenlét és álom határán, színesen kapcsolja a fogalmakat és lehetőségeket, és a tűnődő ember, ha csak nem az adóhátralék bajain jár az esze, egyszer csak a napnál világosabban látja, hogy feltalált valamit. Az ilyen elalvás előtti képzelmények roppant természeteseknek és egyszerűeknek látszanak, de másnap a reggel józan világánál azt mondjuk magunkban, mennyi butaságot összegondoltam az éjjel. Mégis akadnak olyan szüleményei is az esti képzeletnek, amelyek elbírják a nappali fényt is, de az ember, nem lévén mestersége a technika, csak legyint rá egyet és nem mondja senkinek.

Nekem is vannak találmányaim, egészen szép számmal. Hadd mondok el egy példát. Egyszer régesrégen valami leírást olvastam teve-karavánok szaharai útjáról. Akkor azon tűnődtem, hogyan lehetne azon a pergő homokon mégis kitalálni a teheráruszállítás valami modernebb módját. És képzeletemben megjelent egy lécekből álló, fekvő henger. Olyan, mint valami nagy-nagy hordó, melynek két fenekét kiütötték. Ebben a hengerben, belül helyet foglal egy teherautó, amely a henger belsejébe szerelt fogaskerekű-sínen közlekedik. Ha ezt a gépkocsit elindítom, az maga előtt lerakja a homokra a dongákat. Orra előtt lemennek alája a dongák, a háta mögött megint szépen visszakanyarodnak a feje fölé. Viszont ezek a hosszú, lapos dongák kevésbé mélyednek a homokba, úgy terpeszkednek a fővényre, akárcsak valami sítalpak. Még erős megterhelés esetén is. Hát tessék, ezt a találmányomat átadom a technikai tudományos világnak. Ha beválik és az egész földkerekségén elterjed, a jövedelemből csak néhány millió dollárra tartok számot.

Feltaláltam azt a vasutat is, amelynek nem kell az állomásokon megállnia. Ez az én vonatom csak átrohan az állomáson, kinyúlik belőle egy rugózott kar, ez a kar megkapja a szomszéd sínpáron veszteglő villamosvonatból kinyúló testvérkart. Most már a két szerelvény együtt halad. Híd csapódik le köztük, ajtók nyílnak. Az utasok átsétálnak a várakozó szerelvényre. Mikor mindenki átsétált, akinek le kell szállania, gombnyomásra szétválnak a karok, a hidak, ajtók becsukódnak, a fővonal megállás nélkül továbbrohan, a mellékszerelvénynek pedig csak annyi dolga van, hogy motorjával ellenerőt adjon a válás után és visszarobogjon az állomás-épülethez. Ezt is ajánlom az egész világon való bevezetésre.

Azt is feltaláltam, hogy a szállóépület főbejáratának forgóajtaja össze legyen kötve egy áramfejlesztővel. Azt az erőt, amelyet a jövők-menők fejtenek ki a forgóajtó forgatásával, átváltoztatom villamoserővé, fűtéssé és világítássá. Csak attól tartok, hogy kevés lesz. De azért mégis csak valami.

Feltaláltam az olyan autót, amely egy állító helyében saját tengelye körül megfordul. Kín nézni az autókat, ahogy nehézkesen fordulnak induláskor, ha történetesen háttal állanak a menetiránynak. Az én találmányom abból áll, hogy a gépvezető a kocsik belsejéből leereszt egy talpat, motorerejével hébárszerűen felemeli az egész kocsit belülről erre a csavaros nyelű talpra, megfordul, leereszkedik, a talpat visszahúzza, aztán hajrá, elindul.

De még sok egyéb ilyesmit is feltaláltam. A felnőtt ember esze is kívánja a játékot, ilyenekkel babrál bennünk az a gyermek, aki még mindig él lelkünk egy rekeszében.

Móka az ilyesmi, a képzelet gyermekjátéka. De volt nekem olyan esetem is, amely alaposan megrázott. Az egri gimnáziumban roppantul szerettem az algebrát, a trigonometriát, meg a hasonló tanulnivalót. Aki tudja, mi az a sík-analízis, megértheti, hogy nekem egy bonyolódott egyenletnek mértani görbéken való ábrázolása gyönyörűséges izgalmakat okozott. Órák hosszat ültem papírjaim előtt és kúpszeletek egyenleteivel játszogattam. Ilyen céltalan rajzolgatás közben egyszer csak felfedeztem egy görbét.

Így volt, ahogy mondom: felfedeztem egy mértani görbét. Egy felvett pontból sugárkévét bocsátottam ki, azt elmetszettem egy egyenessel, s a sugarakra a metszőpontoktól kezdve felraktam ugyanazt a távolságot. Görbe jött ki ebből, izgalmas mértani görbe. Púphoz hasonló, terpeszkedő görbe, amelynek két szára a végtelenben találkozott a metsző egyenessel.

Kaptam a kalapomat és sápadtan, dobogó szívvel futottam a cistercita rendházba, fel egyenesen matematika-tanárom, Perényi Kandid szobájába. Megijedt, amikor dült arcomat megpillantotta.

- Mi bajod?

- Tanár úr, kérem - hebegtem magamból kikelve, - felfedeztem egy új görbét.

- Ülj le, mutasd, - szólt érdeklődve.

Leültem íróasztalához, nyúltam ceruza, körző és vonalzó után. Megszerkesztettem a görbét reszkető kézzel, aztán ránéztem. Ő a fejemre tette a kezét.

- Nagyon helyes. Igazad van. Ezt a görbét egy-kétezer éve már ismeri a tudomány, de ez a te felfedező érdemedből nem von le semmit. Hazamehetsz azzal a büszke tudattal, hogy magadtól felfedezted.

Még most is büszke vagyok. De még most is fáj, hogy előttem már ismerték a görbét.

ZSIGA

A kolozsvári egyetemen ismerkedtem meg Zsigával. Filozopter volt, úgy mint magyar és történelemszakos. És az lehet, hogy a történelem a példaszó szerint az élet mestere, de Zsigán ez semmiképpen meg nem látszott. Őt a történelem csak a történelemre tanította meg, az életet Zsiga egyáltalában nem tudta. Paraszti sorból származó alföldi gyerek volt és úgy éldegélt köztünk, billiárdozó és kártyázó, elvetemedett síhederek között, riadtan és tanácstalanul, mintha kisgyerek volna, aki elveszett a vásári sokadalomban.

Világoskék szeme volt Zsigának, tiszta tekintetű, gyermeketeg. Azzal csodálkozva nézett bele a világba, amelyből nem tudott kiokosodni. Látszott a tekintetén, hogy gyanakszik: valami ördögös titka lehet a többi embernek, hogy nem csapják be. Lám, őt mindig becsapják. Nemcsak az ócskaruhakereskedő csapja be, hiszen az olyan körmönfont gazember, hogy egy szekérre való görögöt is be tudna csapni. De minden apróság félrevezeti Zsigát, minden eseményke, minden vonatkozás. Ő gyanútlanul jót képzel mindenhova és nem sejtí az élet rejtett csapdáit. Egyszóval, valóban egyetlenegy szóval: Zsiga volt a legnaivabb ember, akit az egyetemen ismertünk.

Mindent elhitt a világon. Az még hagyján, hogy a történelem legendás részleteit elhitte. De elhitte például a reklámot is. Valamelyik újságban hirdetést olvasott egy Joung-szesz nevezetű

csodaszerről, amely a hirdetés szövege szerint minden bajra használt. Hajnővesztőnek éppen úgy lehetett alkalmazni, mint néhány cseppjét egy pohár vízben köhögés ellen. Zsiga hozatott ilyen szeszt, vakon hitt benne, s ilyen szeszt ivott, ha fájt a feje, de éppen úgy ezzel a szesszel kötözte be mutatóját, amelyen meggyúlt a köröm.

- Miféle bámulatos alakú bajuszt hordasz te, Zsiga? - kérdezte tőle Török Gyula.

- Ezzel a bajusszal a turulmadár két szárnyát kívánom utánozni, - válaszolta Zsiga történelmi büszkeséggel.

- Nagy ló vagy te, édes Zsigám, - mondta Gyula nyájasan.

Ettől Zsiga nemes haragra gerjedt. Nagyon megharagudott rá, hogy nincs bennük semmi igaz magyar érzés. Heves magyarázatot kezdett a hazafiasság fontos külsőségeiről, s közben olyan heves taglejtéseket művelt, hogy feldöntötte az asztalán álló Joung-szeszt. A Joung-szesz kiömlött, Zsiga kétségbeesve nyúlt belé ujjával a tócsába és hamar bajszára kente, amit még lehetett. Mentette, ami menthető.

Hát még az milyen cirkusz volt, mikor szerelmes lett Zsiga. Egy hentesmester délceg leánya varázsolta el Zsiga szívét. Ott mérte az abált szalonnát a kökényszemű szépség atyja üzletében. Zsiga elhatározta, hogy gavalléros külsőre fog szert tenni. E célból vett egy csíkos nadrágot a hetivásáron háromhatvanért, továbbá vásárolt egy sétatálcát. A nadrágról kiderült, hogy oldalt végig nem varrva, hanem ragasztva van. A sétatálcával is baj történt. Mert Zsiga lesfel sétálván a hentesüzlet előtt, hanyagul pörgetni akarta kezében a sétatapot, ahogy tőlünk, ügyesebb ifjoncoktól látta. De a bot kirepült a kezéből, bele egyenesen a kirakatüvegbe. A hentes úgy összeteremtette Zsigát, hogy többet nem mert arra menni. Otthon szenvedte tovább reménytelen szerelme mardosásait.

Az aranyévek hamar elmúltak, mi pedig széjjelszóródtunk az országban. Zsigáról olykor-olykor hallottam hírt. Tanár lett a rekettyegyarmati gimnáziumban. Meg is házasodott. De a menyecske hat esztendő múltán ott hagyta, és kijelentvén, hogy ilyen mamlasszal lehetetlen tovább élni, hozzámment egy rendőrtiszthez. Zsiga nagyon szenvedett. Áthelyeztette magát Sióbékásra a leánygimnáziumhoz. Ott megtalálta a vigasztalást nagy sebére: beleszeretett a helybeli szikvízgyáros leányába. Nekiadták, elvette.

Sokáig nem hallottam hírt Zsigáról, csak egyszer: levelet írt, hogy Sióbékáson történelmi szakfolyóiratot szeretne alapítani, ezért két irányban kérné segítségemet. Először is írjak neki egy nagyobb terjedelmű cikket az első számba, másodszor írjak alá neki egy váltót, hogy a lapalapításhoz szükséges tőkét valamelyik banknál megszerezhesse. Csak bennem van bizodalma, - írta, - mert az egyetemen is én voltam az egyetlen, aki nem csúfoltam, mint a többiek. Sajnos, csalódást kellett okoznom Zsigának. Nem voltam meggyőződve a folyóirat jövőjéről, ezért sem cikket, sem váltót nem írtam.

Nemrég, évek hosszú szünete után megjelent a lakásomon Zsiga. Öltözködtem, mikor betört a fürdőszobába.

- Csomagolj azonnal, - mondta izgatottan, - azonnal utaznod kell velem Sióbékásra.

- Vajjon minek? - csodálkoztam.

- Hogy kibékíts a feleségemmel. Összeszedte a holmiját és hazaköltözött a szüleihez. Semmi rimánkodásra nem akar visszajönni. De ha te a lelkére beszélsz, biztosan visszajön.

Sajnos, lehetetlen volt Sióbékásra mennem. De gondoltam, talán jó tanáccsal szolgálhatok. Apróra kikérdeztem Zsigát házaselete felől. Gyerek nincs, veszekedni nem szoktak, mindig békésen éltek, Zsiga alig van otthon, mert részint tanít a gimnáziumban, részint az Úri kaszinóban tartózkodik, melynek könyvtárnoka. Az asszony azalatt társaságba jár. Megfoghatatlan,

hogy egyszerre mi ütött hozzá. Nem akarja megmondani, csak válni akar. Tartásdíjra sem tart igényt, csak mennél sürgősebben válni akar.

Néztem Zsigát, ahogy ott ült fürdőszobámban. Kopasz már Zsiga, turul-bajsza őszül. Mit tagadjuk, nem lenne jó hősszerelmesnek.

- Te, Zsiga, - mondom neki, - ennek az asszonynak van valakije.

Zsiga rám emelte világoskék gyermekszemét.

- Az ki van zárva, - mondta szilárdan, - senkije sincs.

- Honnan tudod olyan biztosan?

- Ő maga mondta.

MIKSZÁTHÉKNÁL

1.

A RÉTSÁGI VÁLASZTÓK

Látogatóban voltam a horpácsi kúrián, ahol valaha a nagy Mikszáth Kálmán élt és dolgozott. A házigazdát most is Mikszáth Kálmánnak hívják, fia a nagy írónak, miskolci főispán, aki ha teheti, siet haza Horpácsra, ha csak egy-két napra is.

A lankás, hajlásos nógrádi dombok között még elevenen él a mesemondó lelke. A kúria levegőjében ott lebeg az a derűs magyar zamat, amely olyan ellenállhatatlan szeretetreméltósággal hunyorgat a fennmaradt portrékon a nagy palóc okos és fortélyos szeméből.

Fia és nevének örököse is született mesélő. Mindenre van egy ízes, talpraesett története. Hadd vessek belőle papírra egyet-kettőt.

Itt van mindjárt a nógrádi választók esete. (Miről is lehetne inkább szó Horpácson, mint a politika kulisszáinak humoráról.) Az ifjabb Mikszáth fellépett képviselőnek a rétsági kerületben. Meg is bukott. Hogy miért bukott meg, az kellően kiviláglott annak a petíciónak a tárgyalásánál, amelyet a sikertelen választási harc után beadott Huszár Elemér nevű riválisa ellen. A választást meg is semmisítették.

Nem, ezt a rétsági választást a legjobb akarattal sem lehetett volna tiszta választásnak nevezni. A korteshadjárat folyamán Mikszáth, miután kora reggel óta járta a falvakat a dermesztő hidegben, száz meg száz választónál levizitelt és egész sor szónoklatot tartott, egy este holtfáradtan betért egy Isten háta megetti falvacska kocsmájába. Nagy társaságot talált ott: egy hosszú asztalnál nem kevesebb, mint tizenhat gazdaember üldögélt és ettek-ittak keményen. A kocsmáros, aki sietett a képviselőjelölt asztalánál tisztelegni, mindjárt fel is hívta rájuk a figyelmét.

- Tetszik látni ezt a tizenhat embert?

- Látom.

- Itt laknak három hónapja a kocsmámban. Esznek-isznak, a legjobb ételt, a legjobb bort hozzadják. Pedig szegény zsellérek valamennyien.

- Hát akkor hogy fizetnek?

- Sehogy. Adósok. Három hónapja írom már fel, amit fogyasztanak. Nem is engedem el őket, csak olykor engedek haza egyet-egyet aludni. A többi itt ül zálogban. Nem igen járnak haza, nem mennek sehova, csak itt ülnek, esznek és isznak.

- Hát akkor miért hitelez nekik még tovább?

- Mert mindnek szavazati joga van. Ezek mind szavazók.

- Úgy. És kire szavaznak? Rám, vagy Huszár Elemérre?

A kocsmáros közelebb hajolt és kacsintott egyet:

- Arra, aki majd tőlem kiváltja őket.

2.

GYULAI, A SZERKESZTŐ

Ezt a történetet még az apjától hallotta a horpácsi házigazda. Gyulai Pálnak, a Budapesti Szemle szigorú szerkesztőjének, egy csomó verset küldött be egy fiatal költő, levelében egyszer-szersmind jelezve azt is, hogy pár nap múlva személyesen fog Gyulai kritikája iránt érdeklődni.

Valóban, pár nap múlva bekopogtatott Gyulaihoz. Igyekezett könnyed és fesztelen lenni, hogy elfogódottságát leplezze.

- Méltóságos uram, - mondotta könnyedén - én eljegyeztem magam a Muzsával.

- Nagyon helyes, - bólintott Gyulai - úriember nem is tehet mást egy hölgygel, akit ilyen gyalázatosan kompromittált.

3.

A SZÓRAKOZOTT BALLAGI

Ezt a történetet is a nagy Mikszáth mesélte el valaha családjának. Kortársai között Ballagi professzor (a nyelvész, nem a történetíró) volt a legszórakozottabb ember. Egyszer együtt kaptak meghívást Mikszáthtal egy úricsaládhoz. Ballagi már az úton se látott, se hallott, Mikszáth kérdéseire teljesen értelmetlen feleleteket adott, mert valami filológiai probléma igen mélyen foglalkoztatta.

A vendéglátó háznál is alig lehetett szavát venni, csak meredt mélyen gondolkozva maga elé. Már ebédhez ültek és javában kanalazták a levest, mikor felrezzent gondolataiból és megszólalt:

- A feleségem három napja beteg, ne tessék rossz néven venni, hogy a leves ilyen gyalázatosan rossz.

CSÓK

1. A NÉV

Bocsánatot kérek az olvasóközönség ifjú hölgyeitől, ha akaratlanul tévedésbe ejtettem őket a címmel, de nem a csókról akarok értekezni, hanem Csókról. Csók Istvánról, a híres festőről, akarok egy pár apróságot elmondani. Jóbarátom ő nekem és nemcsak azért becsülöm nagyra, mert nagy művész, hanem azért is, mert olyan törülmetszett, zamatos beszédű dunántúli színmagyar, akit hallgatni külön muzsika a fülnek.

Nemcsak én vagyok így vele, hanem Szép Ernő is, a költő. A minap véletlenül találkozunk egy trafikban. Nagy hangossággal és örömmel üdvözlük egymást, szervusz Ernőkém, szervusz Pista bátyám. És elkezdenek diskurálni mindenféléről, színházi bemutatóról, meg Szinyey Merse-társaságról, szóval olyasmiről, amire nagyon felfigyeltek mind a jelenlevő vásárlók, mind a trafik kiszolgáló tulajdonosai. Vajjon ki lehet ez a két úr, - gondolták magukban a jelenlevők. Szép Ernő zsebrerakta aztán a cigarettát, amit vett, búcsúzott és elment. Csók még tovább válogatott szivart. Azt mondja neki a trafikos felesége:

- Ugyan kérem, ha nem tetszik rossz néven venni, mi volt a neve ennek az úrnak, akivel beszélni tetszett?

- Ez Szép Ernő volt. Tudják a nevét, ugye?

- Az író? Hogyne tudnók a nevét. Szép név, jó név.

Azzal hallgattak. A trafikosné félszemmel rásandított a szivarválogató úrra, mert most már azt szerette volna tudni, hogy hát az kicsoda, aki itt maradt. Csók mosolygott egyet a bajsza alatt, aztán megszólalt:

- De akármilyen szép neve van Szépnek, az enyém még szebb. Találja ki.

A trafikosné nézi, nézi a vásárlót. Nem tudja kitalálni. Mi lehet az, ami még szebb a szépénél?

- Pedig kitalálhatná, - mondja Csók hamiskásan - mert egy lépéssel tovább van, mint a szép. Először jön az, ami szép, utána jön rögtön az én nevem. Egy fokkal több. Na?

A trafikosné hirtelen felderül:

- Már tudom. Gazdag!

2. KÉPZŐMŰVÉSZET

Szakácsnőt hozott Csók István a pátriájából. Derék, tisztességes falusi leányzót, akinek oda-haza nagy híre volt, hogy milyen remekül tud főzni.

Megérkezett Budapestre az új szakácsnő, becsengetett motyójával Csók István lakására. A gazda vitte a konyhába, elhelyezte a cselédszobában és miután megmutogatta neki, hol a vízvezeték, hol a gáz, hol az éléskamra, meghagyta neki, hogy járja végig az egész lakást, tanulja meg a szobák beosztását, egyszóval ismerkedjék meg az új otthonnal. A dunántúli leányzó eleget is tett a felszólításnak és nagy figyelemmel járt-kelt szobáról-szobára. Meg kell jegyezni, hogy Csóknak nagyon szép lakása van. Ha egyebért nem, hát azért, mert a falakon eredeti Csók-képek lógnak, többnyire aktok.

Egy félóra múlva jelentkezik a szakácsnő, hogy végigjárt mindent, látott mindent.

- Szép lakás, mi? - kérdezi Csók büszkén.

A szakácsnő olyan piros fülig, mint a pipacs. Lesüti a szemét.

- Nagyon szép volna minden, kérem szépen, de a képek, azok igen randák.

3. FLÖRT

Hogy hány éves Csók István, azt én nem mondom meg. Aki kíváncsi, nézze meg a lexikonban. Én csak annyit mondhatok róla, hogy harminc elmúlt.

Felszállt a kitűnő piktor az autobuszra. El van foglalva minden ülőhely. Csók tehát megkapaszkodik a harántfutó lécben és áll. Az autobusz megy.

A festő pillantása, ahogy körülnéz, megakad egy fiatal lányon. Ott ül közvetlenül szemközt vele. Ejnye, de szép lány, a nemjóját neki. Festőféle ember hamarabb is észreveszi az ilyet, mint más, és jobban is ért hozzá. Nézi Csók István a szépséget, nézi. Remek arcbőre, ennivaló arcocskája, gyönyörű szeme. És uram bocsá': a kislány nemhogy állja a rászegzett műértő pillantást, hanem alig észrevehetően visszamosolyog. No ennek fele se tréfa. Csók István kihúzza magát. Legények vagyunk még, aki áldója van.

Ekkor a szép leány feláll és még meg is szólal:

- Bácsi kérem, szívesen átengedem a helyemet.

HEKLER ÉS HORGER.

Szegeden jártam. Kérdezősködtem, mi ujság arrafelé. Meséltek barátaim mindenfélét. Többek között egy mulatságos történetet. Azon melegiben elmondom azoknak, akik nem szegediek. Sőt maguknak a szegedieknek is, ott sem hallotta ezt mindenki.

Azzal kell kezdeni a dolgot, hogy van Szegeden egy igen életrevaló intézmény, az Egyetem Barátainak Egyesülete. Ez hetente érdekes előadásokat vagy felolvasásokat rendez az aulában. Tudósok, művészek, írók lépnek a dobogóra és kiki elmond valamit a maga szakmájából a közönségnek. Magam is azért jártam lent Szegeden, hogy ebben a körben előadást tartsak, nemrégiben pedig Csekey István, a jogtanár, tartott előadást egy Liszt-kérdésről.

Ez előtt a Csekey-előadás előtt történt, hogy a gyülekező közönség körében Polner Ödön, a közjog tudósa, valaha a pozsonyi magyar egyetem rektora, beszélgetett egy úrral.

Meglátta a két beszélgető urat Horger Antal, a tudós nyelvész. Nem könnyen látta meg, mert a szemét mostanában valami múlt betegség támadta meg. De azért meglátta őket. Polnert megismerte, a másik urat, szemmel láthatólag idegent, nem. Mivel a gyülekező közönség jövésemenése oda is sodorta a beszélgetőkhöz, köszönt Polner professzornak.

- Az urak még nem ismerik egymást, - mondta Polner - van szerencsém bemutatni...

Ekkor nyelvbottlásból Horger Antal helyett azt mondta, hogy Hekler Antal. Mondott még egy másik nevet is, de arra Horger már nem ügyelt. Hiszen mit is figyelt volna, a saját nevét tudja. Ha Polner azt mondta, hogy Hekler, az nem is lehetett más, mint az az idegen úr.

Hekler Antal a műtörténet professzora a pesti egyetemen. A nagyközönség is jól ismeri a nevét, hogyan ismerné egy olyan egyetemi tudós, mint Horger. Mivel nagyrabecsüli a Hekler működését, igen megörvendett az ismeretségnek. És ezt meg is mondta.

- Na, hát igazán örvendek, hogy kezet szoríthatok veled. Hogy kerülsz ide Szegedre?

- Kineveztek, - felelte a másik.

- Micsoda? Ide Szegedre? A fővárosból?

Horger ezen nem győzött csodálkozni. Mert az mégis különös dolog, hogy egy budapesti egyetemi tanárt kinevezzenek vidékre. De a másik bólintott.

- Igen, a fővárosból ide neveztek ki Szegedre.

- Ez bámulatos. Hogyan lehet, hogy én ezt nem hallottam?

- Nem hallottad? - csodálkozott erre még jobban a másik, - csodálom, hogy nem hallottad. De olvashattad volna is, most jelent meg a hivatalos lapban.

- Úgy. Furcsa. És örülsz, hogy idekerültél?

- Ó igen, nagyon örülök. Szép és nagy terveim vannak itt Szegeden. De ülünk le, mert kezdődik az előadás.

Elhelyezkedtek. Csekey elkezdte élénk színezetű előadását, amely mindenkinek a figyelmét lekötötte, csak éppen a Horgerét nem. Ez a Hekler-dolog nem ment a fejébe. Mi az ördög lehet e mögött, hogy egy híres pesti tudóst kinevezzenek Szegedre és ő örömmel jöjjön le vidékre bizonyos terveket végrehajtani? Annyira fúrta az oldalát a kérdés, hogy megbökte a mellette ülő Polner oldalát.

- Mit akarsz? - kérdezte az sűgva.

- Mondd, mit keres ez az ember Szegeden?

- Hogyhogy mit keres? Ide nevezte ki a belügyminiszter.

- Micsoda? A belügyminiszter? Egy egyetemi tanárt?

- Miféle egyetemi tanárt?

- Hát Heklert, akivel megismertettél.

- Akivel megismertettelek? Az Imecs, az új szegedi főispán.

Mindezek alatt Heklernek Budapesten fogalma sem volt róla, hogy mennyit szerepel a szegedi aulában. Az egész esetet az ujság mai számából fogja megtudni. Viszont Imecs György, a szegedi főispán, még most is furcsálja, hogy Horger, a szelíd tudós, megkérdezte tőle, hogyan kerül ő Szegedre?

EGY KIS FÉLREÉRTÉS

Történetem egyik szereplője Sztranyavszky Sándor. Akik ismerik, tudják róla, hogy elég temperamentumos ember, és ha tűzbe jön, nem kíméli a hangját. Hirtelen fellobban, az asztalra vág és a csendes beszédből egyszerre olyan égzengő harsogásba csap át, hogy maga Stentor megírgyelhethné. Nyilván akkor szokta ezt meg, mikor főispán volt és megtanult fegyelmet tartani a közigazgatásban.

A másik szereplő Balogh Károly, osztálytanácsos a belügyben. Ő viszont elég flegmatikus ember, nehéz kihozni a sodrából. Hangosan talán még a háborúban sem beszélt, mikor a fronton járt.

Sztranyavszky és Balogh rokonok. Még pedig nem kisebb alapon, mint Madách révén. Sztranyavszky a Madách Imre fivérének unokáját vette feleségül; Balogh pedig Madách Imre nővéérének az unokája. Könyvet is írt a nagy költőről, ritka érdekességű családi feljegyzéseket és egyebeket, érdemes elolvasni.

Egyszóval rokonok ők ketten. Természetes tehát, hogy mikor Sztranyavszky még a belügyben szolgált és Balogh valami hivatali dologban nála járt, a hivatalos aktán kívül az atyafiság s a közeli ismerősök dolgairól is szó esett. Ahogy ezt is, azt is felemlítik, Sztranyavszky kiejti valakinek a nevét, akire valami görbe dolog miatt nagyon megharagudott volt. El is mondta, hogy milyen csunyaságot csinált az illető.

- Ejnye, ejnye, - csóválta a fejét Balogh Károly, - ez már nem szép dolog.

- Az semmi, - válaszolt Sztranyavszky, - de azt képzeld el, pajtás, hogy még volt bőr a képén ezek után beállítani hozzám.

- Felkeresett?

- Képzeld, fel.

- S te mit mondtál neki?

- Én? Egyszerűen azt mondtam neki, hogy...

Itt következett az a pillanat, mikor Sztranyavszky dühbe jött. Saját elbeszélésétől és a visszaemlékezéstől. Mivel pedig dühbe jött, átmenet nélkül harsogóra emelte a hangját:

- ...hogy „csirkefogó fráter, azonnal takarodj ki tőlem és többet az én szobámba be ne tedd a lábad, mert nem állok jól magamról, te nyavalyás!”

- Ezt mondtad neki? - hüledezett a maga csendes hangján Balogh Károly.

Ekkorra már Sztranyavszky is lecsendesedett. Mert amilyen gyorsan haragra fakad, éppen olyan gyorsan meg is nyugszik. Most már ő is csendesen folytatta:

- Ezt. Elment, és azóta nem is láttam, de nem is kívánom látni. Nem is mondtam el ezt senkinek, csak most neked. Fúrta is az oldalamat.

Balogh Károly felállott.

- Hát én megyek vissza az aktáimhoz. Szervusz.

Sztranyavszky kezét szorította vele és az ajtóig kísérte. Ott, a nyitott ajtóban még odavetette:

- Jól esett végre kiöntenem a szívemet.

Aztán intett a soron következőnek azok közül, akik ott várakoztak az előszobában. Többnyire a belügyminisztérium kebelbeli emberei voltak. Balogh. Károly nem nézett sem jobbra, sem balra. Sietett a maga szobájába, hogy tovább dolgozzék.

A napok aztán multak, de Balogh napról napra érezte, hogy valami érthetetlen van körülötte a levegőben. Minisztériumi kollégái valahogy zavartan és furcsán beszéltek vele. Ez neki nem tetszett. Egy szép napon megfogott a gombjánál egy másik osztálytanácsost.

- Te, öregem, én nem szeretem a homályos helyzeteket. Nektek valami bajotok van velem. Halljuk, ki vele.

- Hát kérlek, - mondta a másik, - csakugyan van valami, ha már kérdezed. Mi téged mindig kifogástalan úriembernek és gavallérnak ismertünk, a háborúban is rendesen viselted magad. Éppen ezért őszintén megmondom, hogy nagyon kinosan érintett bennünket, ami közted és Sztranyavszky Sándor között történt.

- Köztém és Sándor között? Mi történt volna? Igen kitűnő viszonyban vagyunk.

- Éppen ezen csodálkozunk azok után, amik közöttetek történtek. Fültanúi voltak annak, hogy ő téged rendkívül szigorúan kiutasított a szobájából. Úgy látszik, régen haragudott rád, mert még az ajtóban is megjegyezte, amit szintén többen hallottak, hogy jól esett végre kiöntenie a szívét. Hát bocsáss meg, kicsit különös, hogy ezt szó nélkül zsebrevágtad. Nem tudunk hova lenni a csodálkozástól, hogy ez éppen veled történik...

Balogh elképpedt. Elkezdett gondolkozni. Visszaidézte a rokonnal lefolyt legutóbbi beszélgetését. Egyszerre kitisztult előtte minden. Hangosan elkezdett hahotázni.

- Mit nevelsz ezen? - kérdezte a másik.

Balogh megmagyarázta az esetet. Az is elkezdett nevetni. Balogh Károly gavallér presztízse természetesen azonnal tisztázódott. A minisztériumban gyorsan elszaladt a történet híre és mindenki nevetett. Most nekem is elmondták, én is nevettem. Remélem, másnak is megér egy pillanatnyi mosolygást.

TEA

(Átadom a szót Emil barátomnak. Emil barátom kitűnő ember, jó fiú, hűséges barát, minden. Csak egy kicsit szórakozott. Leírom, amit tegnap mesélt nekem, mintha csak gyorsírással jegyeztem volna.)

Kérlek, ismered ezeket a Zádorékat. Nem lenne velük a világon semmi baj, csak olyan érzékenyek ne volnának. Néha már azt kell gondolnom, hogy a férfinak is, az asszonynak is van egy kis enyhe üldözési mániája. A legártatlanabb megjegyzésben kicsinylő célzást sejtene, amit aztán egy félóraig kell kimagyarázni. Ha nyilvános helyen vagyok és ők történetesen a másik asztalnál ülnek, másnap már korán reggel felhív az asszony telefonon, hogy mit tárgyalt róluk az én társaságom egész este, mert ők jól látták, hogy mi folyton róluk beszéltünk. Végül is szavamat kell adnom, hogy nem beszéltünk róluk egy szót se, de akkor is csak azért tesz úgy, mintha elhinné, hogy meg ne sértsen, ha már szavamat adtam. Pedig csakugyan nem beszélt róluk senki. Ha pedig meghívnak és más elfoglaltságom miatt kénytelen vagyok azt felelni, hogy nagy sajnálatomra nem mehetek, akkor az asszony vészterhes hallgatással teszi le a kagylót, de másnap nyolc különböző ismerős hív fel telefonon és valamennyi ugyanazt közli: Zádorné bízta meg őket, hogy puhatolják ki feltűnés nélkül, mi kifogásom van nekem Zádorék ellen. Egyszóval igen fáradságos velük az érintkezés, de én azért ragaszkodom hozzájuk, mert alapjában véve kedves és jó emberek, és tudom, hogy ők is nagyon ragaszkodnak hozzám. Legalább is máig ragaszkodtak. Hogy mától kezdve mi lesz, azt nem tudom. Legjobb volna beleugranom a Dunába. Hallgasd meg, mi történt.

Két héttel ezelőtt Zádorné felhívott telefonon, hogy a rákövetkező szerdán menjek el hozzájuk teára és bridgere. Akkor kénytelen voltam azt válaszolni, hogy lehetetlen, mert feljön Zalából a sógorom egy napra s a délutánt már neki ígértem. Évente egyszer jön fel Pestre, most már nem hagyhatom cserben. Zádorné hitte is, nem is. Kicsit sértődötten közölte velem, hogy a meghívást fenntartja máskorra. Pár nap múlva megint felhívott, hogy teázzak náluk hétfőn. A meghívást örömmel elfogadtam. Erre vasárnap reggel lázat éreztem, estére már harmincnyolc

fokos lázam volt. Kénytelen voltam telefonozni Zádornénak, hogy a teáról le kell mondanom. Ő nem hitte el, hogy beteg vagyok; másnap délután háromszor is felhívott telefonon, hogy ellenőrizze, vajjon otthon vagyok-e csakugyan. És mindjárt meghívott péntekre, abban a reményben, hogy a múltó influenzának akkorra vége lesz nálam. Az influenzának vége is lett, de csütörtökön táviratot kaptam Bécsből, hogy azonnal utazzam fel, megjött a berlini ügyvéd és azt a cedálási szerződést azonnal meg kell csinálni. Nem telefonoztam Zádornénak, hanem írtam neki. Hosszú levelet írtam és mellékeltem bizonyíték gyanánt magát a táviratot. Két nap múlva már itthon is voltam és azonnal felhívtam Zádornét. Nagyon sértett hangon beszélt, hiszen már harmadik meghívását utasítottam vissza. Kézzel-lábbal próbáltam kiengesztelni, de ő nem akart megbékülni. Végre nagynehezen megállapodtunk egy új és most már végleges napban. Én ugyan könyörögtem neki, hogy várja meg, míg a lakásomról hívom fel, mert nem hazuról beszélek, és az előjegyzési naptáram nélkül nem tudok biztos napot mondani. De ő nem tárgított. Azzal vádolt, hogy újabb kifogásokat keresek. Vagy mondok most azonnal egy napot, vagy pedig ő tudni fogja, mihez tartsa magát és levonja a konzekvenciákat. Én tehát kínomban bementem a csütörtököt. Gondoltam, hogy ha van is valami beírva a naptáramba csütörtökre, inkább majd elintézem valahogy, de Zádorékkal végre rendbe kell jönnöm.

Otthon, kérlek, majd a guta ütött meg, mikor egy pillantást vettem a naptárra. Három rendkívül fontos dolgom volt már beírva, és éppen szerda délutánra, tehát arra a napra, amelyet magam jelöltem meg Zádoréknak. Először is meghívtam magamhoz egy volt osztálytársamat, aki már hónapok óta készül a szőnyegeimet megnézni, de mindig elmaradt a dolog, mert ő csak szerdán délután ér rá, minden más délután el van foglalva. Telefonja nincs. Ajánlott levelet írtam neki, megkértem, hogy halasszuk jövő szerdára a dolgot. Táviratozott, hogy lehetetlen, mert el kell utaznia négy hétre a Balkánra valami üzletek miatt. Visszatáviratoztam, hogy akkor halasszuk el az egészet hat héttel. Erre nem válaszolt. Megsértődött. De elintéztem.

A másik volt a Kepes-család. Oda ígérkeztem hat órára bridgere. Telefonoztam Kepesnének, hogy tegye át az én kedvemért az egész bridge csütörtökre. Kézzel-lábbal tiltakozott, mert két asztalt verbuvált össze, hogy lehet most azokat mind végigtelefonozni és áttenni egy másik napra? De addig könyörögtem és erőszakoskodtam, míg nagynehezen belement. Húsz percnyi telefonozás után holtfáradtan tettem le a kagylót, de mégis boldogan: sikerült áttennem Kepeséket csütörtökre.

Hátra van még Pista öcsém, a szegény rokon, akivel úgy kell bánni, mint a hímes tojással, mert azonnal szalad anyámhoz panaszkodni, hogy komiszul bánok vele. Anyám az egész rokonságban ezt a Pistát szereti legjobban. Pista minden szerdán be szokott jönni Cinkotáról a textílepről a városba, mert ezen a napon van a rendes heti tanácskozás a bankban. Magamhoz rendeltem hét órára. Mivel ki volt zárva, hogy hétre szabadulok Zádoréktól, őt is át kellett tenni egy másik napra. Felhívtam interurbán telefonon és egy félóráig kínlódtam vele. Alaposan megzsarolt, elkérte ajándékba a vadászbekecsemet és megígértette velem, hogy személyesen felkeresem a főnökét, hogy fizetésjavítást kérjek neki. Fizetésjavítást! A mai időkben! De hát sikerült elintéznem, hogy nem szerdán, hanem csütörtökön jön be hozzám. Külön ezért beutazik Cinkotáról.

Tegnap volt szerda. Pontosan fél hatkor megjelentem Zádoréknál. Már az előszobában éreztem, hogy valami nincs rendben.

- Itthon vannak a nagyságos asszonyék? - kérdeztem az inást.
- Nincsenek, elmentek moziba. Éppen az előbb.
- Moziba? Hiszen ma délutánra meghívtak ide teára és bridgere!
- Dehogyan ma délutánra, nagyságos uram, a bridge-tea holnap lesz, csütörtökön.

Mint a villám csapott belém a valóság. Elvétettem a két napot. Csakugyan csütörtökről volt szó. Én tévesztettem el szerdára, mikor hazamentem. Ma délután kellene odamennem Zádorékhoz. Én pedig mindenkit hosszú könyörgéssel és erőszakkal mára tettem át. Még nem tudom mit csinállok. Azt hiszem, öngyilkos leszek. Szervusz.

RENDELÉS

I.

- Hát jöjjön csak ide, Géza, lássuk azt az ebédet, mit lehet ma enni maguknál.

A pincér szolgálatkészen megáll az asztal mellett. A vendég benyúl a belső zsebébe, kivesz egy tokot, a tokból kivesz egy szemüveget, azt leteszi az asztalra. Akkor előveszi a zsebkendőjét. Akkor megint felveszi a szemüveget és mind a két üvegét gondosan megtörölgeti. Akkor leteszi a szemüveget az asztalra, hogy a zsebkendőt gondosan visszagyűrje a zsebébe, mert a zsebkendőből csak egy bizonyos nagyságú csücsöknek szabad kilátszani, sem többnek, sem kevesebbnek. Akkor megint fölveszi a szemüveget és végre az orra tövére helyezi. És mialatt a pincér türelmetlenül, de mozdulatlanul vár, felveszi az étlapot.

- Hát lássuk csak. Menüt egyem, vagy rendeljek valamit? Nem bánom, menüt eszem, ha olyan a menü. Mi van itt. Azt mondja: burgonyaleves. Nem, nem eszem levest. A krumplilevest szeretem ugyan, de ebben a hőségben nem eszem levest. Mi a húsétel? Azt mondja: sertés-karaj pároltkáposztával. Micsoda? Hát krumplit nem adnak hozzá? Mi? Adnak? Akkor miért nincs itt az étlapon? Na, jó, szóval sertés-karaj párolt káposztával. Hát most jól figyeljen ide. A sertés-karaj ne legyen túlságosan kövér, mert azokat a nagyon kövér, zsíros szeleteket én nem szeretem, érti? Egy kis kövér, nem bánom, ha van rajta, mert azt az egész soványat sem szeretem, szóval, ne legyen túlkövér, de egész sovány se legyen, mert ha nagyon száraz, az megint nem jó. Vigyázzon arra, hogy az a karaj rendesen ki legyen sütvé, érti? Szóval, melléje, párolt káposzta. Hm. Nem tudna helyette valami egyebet adni, valami főzeléket? A párolt káposztát nem nagyon szeretem. Mi van? Zöldbab? Nem, akkor inkább maradjon párolt káposzta. És krumpli. Mi? A krumplit jó bőven mérjék, azzal a pár darab krumplival a maga gazdája nem lesz szegényebb. Hát szóval, ért engem? Levest nem eszem, a sertés-karaj ne legyen túl kövér, se túlsovány. Hopp, várjon csak, a leves helyett hozzon nekem egy kovászos uborkát. Azt lehet, nem? Tegnapelőtt is kicserélték nekem a levest egy kovászos uborkára. Rendben van. Na, most mi a tészta? Lekváros gombóc. De nagyon vigyázzon, hogy az a gombóc ne legyen elfőve, érti? Ha el van főve, mingyárt nem ér semmit az egész. Ezt nem úgy értem, hogy nekem nyers gombócot hozzon, hanem olyan legyen az a gombóc, amilyennek lenni kell, nem nyers, de nem is szétfőtt, érti? A prézlit ne sajnálják tőle, jó bőven legyen rajta az a prézli, remélem, nem sajnálják egy törzsvendégtől a prézlit, nahát. Egyszóval, értjük egymást, mi? Levest nem eszem, a leves helyett ad nekem egy kovászos uborkát a sertés-karajhoz... hopp, várjon csak, itt nagy baj van. Mert a párolt káposzta, meg a kovászos uborka nem megy össze. Egyféle savanyúság éppen elég. Hm, hm, most mit kellene csinálni? Mert lehetne úgy, hogy maga a leves helyett hoz nekem egy kovászos uborkát, viszont akkor a párolt káposzta helyett mégis, mondjuk, azt a zöldbabot. Csak az a baj, hogy a zöldbab maguknál nem jó. Túl vastagra csinálják, nem úgy van berántva, ahogy kellene és a tejfel maguknál mindig savanyú. Miért savanyú maguknál mindig a tejfel? Na, hagyjuk. Egyszóval, maradjon meg a párolt káposzta és akkor uborkát ne hozzon nekem, hanem mégis csak meg-eszem én azt a krumplilevest. De a tejfellel nagyon vigyázzanak annál a krumplilevesnél, azt előre megmondom. Maguknál mindig savanyú a tejfel. Mindent megértett? Nem fog elfelej-

teni semmit? Jól megértette, amit a karajról mondtam? Rendben van. Most menjen, hozza azt az ebédet, de amit mondtam, azt alaposan magyarázza meg a konyhán. Gyerünk. Hamar, hamar, mert múlik az idő. A gombócra vigyázzon, azt még egyszer megmondom, érti?

II.

A pincér kimegy a konyhába. Odaszól a tálaló asszonynak:

- Egy menü.

A HASBESZÉLŐ

Sokminden furcsaságot hall az ember, ha olykor nyakábaveszi az országot, hogy el ne felejtse magyarul. Történetet, kuriózumot, tréfát mesélnek ilyenkor a vidéki ismerősök, de annyit, hogy jegyezgetni sem lehet. Egyszóval olyan furcsát is keveset hallottam, mint most nemrég Szombathelyen. Egy vasmegyei apró helység állomásfőnökéről beszéltek, aki olyan csodálatos hasbeszélő-tehetség, hogy nyugodtan mutogathatná a tudományát akár pénzért is valami orfeumban.

Azon a vidéken is olyan földbirtokos lakik, akinek - mint Vas megye földjén majdnem minde-
nütt - remek vadászat esik a birtokán. Jól pénzel a birtokos belőle: egész rakomány vadat küld fel Pestre a vadkereskedőnek minden vadászat után. Minekutána ennek is, annak is küldött figyelemből egy-egy nyulat, körorvosnak, falusi patikusnak, jegyzőnek, állomásfőnöknek.

Azaz, hogy most már nem így van, mert új intéző került a birtokra, aki savanyú és fukar ember volt. Elsajnálta az ajándékozottaktól azt a néhány nyulat az új intéző. Rábeszélte a gazdáját, hogy az ajándék-nyulakat szüntessék meg. Nem olyan világot élünk.

- Csinálja, ahogy akarja - mondta a földbirtokos -, az ilyen apróságokkal nem törődöm.

Az intéző maga ment az állomásra feladni a nyulakat, mikor a legközelebbi vadászat véget ért. Bement az állomásfőnökhöz és hűvös hangon bemutatkozott. Aztán így szólt:

- Sok nyúl ment eddig kárba a feladásnál, mert az elődöm elég könnyedén kezelte ezt a dolgot. De ezentúl nem így lesz. A nyulak meg vannak olvasva. Háromszáztizenhét darab. Csak azért mondom.

Nagyot nézett az állomásfőnök erre a gorombaságra, de nem felelt. Csak nyelt egyet. De egy pillanat alatt átgondolta magában a bosszú tervét. Mikor a fuvarlevéllel foglalatostkodott, kintről beszól ám egy hang a kis állomási iroda nyitott ablakán keresztül:

- Agyonisten jóestét, főnök úr.

- Jó estét, István - szólt ki a főnök -, mi ujság?

- Nem tetszik-e nyulat venni - folytatta kintről a láthatatlan ember -, volna két szép kövér eladó nyulam, ma délután lőttem.

Az intéző izgatottan figyelni kezdett. Hopp, itt baj van. Mialatt ő idebenn feladja a fuvarlevelet, odakint ellopják a nyulat.

- Nem veszek, köszönöm - kiáltott ki a főnök az ablakon.

- Hát akkor jóccakát agyonisten.

- Fogaggyisten.

Így szólt az állomásfőnök és visszafordult a fuvarlevéllel. De az intéző bizalmatlanul megszólalt:

- Várjunk csak egy kicsit. Kimegyek és megolvasom a nyulakat mégegyszer. Vigyáz ugyan a kocsisom rájuk, de hátha a háta mögött lába kelt vagy kettőnek.

- Ahogy tetszik.

Kiment az intéző. Az állomásfőnök pedig gyorsan beküldte a konyhájára a pályaórt: hozza be azt a két nyulat, amit aznap délután ő maga lőtt, saját kis földjén, úgy ahogy kell.

Az intéző odakint megolvasta a nyulakat. Roppant örült, hogy valami huncutságnak jön a nyomára. De a végén mérgesen látta, hogy meg van a nyúl, mind a háromszáztizenhét, egyetlenegy híja sincs. Fejét csóválva, hümmögve ment vissza a főnökhöz. Valahogyan azt érezte, hogy mégsem lehet rendben ez a dolog. Mikor aztán a főnök irodájában megszázsorozódott gyanúval kérdezte:

- Miféle nyulak ezek?

- Az én nyulaim.

- De az előbb még nem volt itt ez a két nyúl.

- Az előbb még nem volt itt. Most már itt van.

Az intéző kutató gyanúval pillantott féloldalról az állomásfőnök arcára. Azon valami kaján kárörömet látott bujkálni. Megint megcsóválta a fejét.

- Hát én bizony mégegyszer megolvasom a nyulakat.

- Tessék. De arra figyelmeztetem intéző urat, hogy azonnal itt a tehervonat. Le fognak maradni a nyulai, ha sokat számlálgatja.

Ettől még gyanakvóbb lett az intéző. Ahá, ahá: ez a ravasz ember sietteti. Így akarja becsapni. Nem oda Buda. Ment a nyulakat olvasni. Olvasta, olvasta sürgős igyekezettel. Közben bejött a tehervonat. Fel kellett volna rakni a nyulakat. De ő még csak hatvanhárom nyúlnál tartott. Mást meg nem engedett hozzájuk nyúltni. A nyulak lemaradtak. Már elment a vonat, mikor a számlálást befejezte. Háromszáztizenhét. Mind meg volt.

Ott állt az állomásfőnök, ravasz arcával. Kezében a saját két nyula. Az intéző rámeredt a sínpár mentén. Nem értett az egészből egy szót sem. A főnök csak mosolygott. Végre megszólalt:

- Ide nézzon, intéző úr. De jól figyelje meg. Ugyebár nincs ott tőlünk öt lépésnyire senki?

- Nincsen.

- Hát most idehallgasson.

A következő pillanatban arról a helyről, ahol öt lépéssel tovább nem állott senki, az a senki csodálatosképpen megszólalt:

- Agyonisten jó estét, főnök úr. Nem akar nyulat venni?

Az intéző elálmélkodott.

- Hogy az ördög vigye el a dolgomat. Tudhattam volna. Hallottam már hírért, hogy milyen hasbeszélő tudománya van. Mit kapok én most a gazdámától, hogy lekészttem a vadat...

Az állomásfőnök hasbeszélő hangján megszólalt öt lépéssel odébb a semmi:

- Úgy kell.

A BÁMULATOS CSALÁD

Én már teljesen belefáradtam, zúg is a fejem tőle és szédülök. Abba is hagyom, nyúljon hozzá a kérdéshez, akinek kedve van.

Arról van szó, hogy egyik dunántúli városban megházasodott Czövek úr. Nem így hívják, de minek írjam ki az igazi nevét? Elárasztanak levelekkel azok, akiknek ráérő idejük van minden rejtvényt megfejtetni. Czövek úr tehát megházasodott. Ugyanis régóta özvegy sorban járt és első házasságából született Gizi leánya már kezdett felcseperedni. Úgy vélte, hogy egy anya, ha mindjárt mostoha is, jobban ért egy leány férjhezadásához. Neki is jobb lesz, ha megházasodik, Gizinek is jobb lesz.

Elvett tehát egy hozzáillő hölgyet, aki leányzó volt, de idősecske. Nevezzük őt Dobozi Malvinnak. Malvin hozzámert Czövek úrhoz, a házasság kitűnően sikerült. Az első perctől kezdve sokat járt az új házasság otthonába Dobozi Pista, az új asszony testvéröccse. Rögtön lehetett látni, hogy nemcsak a sógorsági viszony vonzza oda, hanem Gizi. Czövekné tőle telhetőleg elő is mozdította ezt a kurizálást. És Dobozi rövidesen feleségül is vette Gizit. Jól értsük meg: az asszony fivére feleségül vette a sógornak első házasságából származott leányát.

Mindkét házasságot gyermekkel áldotta meg a gondviselés. Czövekéknél kisfiú született. Neve Czövek Péter. Doboziéknál kislány született. Neve Dobozi Zsuzsa.

Itt kezdődik fejjúgásom és szédülésem története. Mert aki ezt nekem elmondta, az alapján nem nagyon bonyolult családi történethez hozzáfűzte a felszólítást: mondanám meg, milyen rokonság van a két kisgyerek, vagyis Czövek Peti és Dobozi Zsuzska között. És milyen a többi családtagok között.

Hát lássuk. A kicsinyek édes testvérek gyermekei. Peti a nővérnek a gyereke, Zsuzska a fivérnek a gyereke. Igen könnyű a felelet: elsőfokú unokatestvérek.

Igen ám, de ha tovább gondolkozom, mi sül ki. Zsuzska mamája, mint tudjuk, nem más, mint Czövek Gizi. Neki tehát Czövek úr a nagypapája és Czövekné született Dobozi Malvin a nagymamája. Nagyszüleinek gyermeke, Peti, ennél fogva nem lehet más, mint a nagybátyja. Ha jól meggondoljuk, nyilvánvaló, hogy Peti nem unokatestvére Zsuzsinak, hanem nagybátyja.

Menjünk tovább. Czövek úrnak a sógora Dobozi. Hiszen ő elvette a Dobozi nővérét. Következésképpen a Dobozi felesége neki sógorasszonya. De ki ez a sógorasszony? Czövek Gizi. Czövek úr tehát sógora a leányának.

De sógorom, vagy sógornőm apja nekem nagybátyám, ez világos. A Czövek úr sógorasszonyának apja ennél fogva Czövek úrnak nagybátyja. De ki a Czövek úr sógorasszonyának apja? Ő maga. Nyilvánvaló ebből, hogy Czövek úr nagybátyja önmagának.

A kis Czövek Peti ilyen módon nemcsak apjának fia, hanem apja nagybátyjának is fia. Ha pedig a Czövek nagybátyjának a fia, akkor Czöveknek unokatestvére. Vagyis Czövek úr elsőfokú unokatestvére saját fiának. És akkor fiának, vagyis elsőfokú unokatestvérének anyja nem más, mint neki másodízű nagynénje. Ez pedig nem más, mint a felesége.

Dobozi apósa Czövek. Az após felesége tehát anyósa neki. Dobozi tehát veje a saját nővérének. Czövekné viszont a nagynénje Zsuzsának, lévén a Zsuzsa apjának nővére. De ugyanakkor nagyanyja is Zsuzsának, hiszen a Zsuzsa nagyapjának a felesége. Ha tovább fűzöm, Zsuzsa is nagynénje önmagának.

Doboziné született Czövek Gizi édes nagynénje Czövek Petinek, hiszen a Peti mamájának sógorasszonya. De testvére is Czövek Petinek, az apjuk ugyanaz. Peti nagynénjének, Gizinek apja, neki nagyapja. De ez a nagyapa neki apja is. Czövek úr önmagának fia. Vagy önmagának apja. Azt már kisütöttem, hogy önmagának nagybátyja. De ha Czövek a nagybátyja Czöveknek, akkor Czövek apjának, vagyis magának, Czöveknek sógora. Czövek önmagának sógora, nagybátyja, apja és fia...

Bocsánat, megint szédülök. Folytassa más, én már elfáradtam.

UDVARIAS HÁZ

Én jól tudom, hogy kevés csúnyább dolog van a hálátlanságnál. Mindig elítélem azokat, akik emberszólással fizetnek a kedvességért. De Isten és ember előtt nem tehetek másként, mint-hogy elmondjam, ami a szívemet nyomja, beleesvén pontosan abba a hibába, hogy emberszólással fizetek a kedvességért.

A kedves, kellemes házaspárról van szó, Jankóról és Jankáról. Ők azok, akik rendkívül kedvesek hozzám. Kedvesek, figyelmesek, előzékenyek, udvariasak.

Nevem napja, születésem napja, újesztendő, miegymás nem mulhatik el az ő megemlékezésük nélkül. A világon mindenki elfelejtkezhetik rólam, ők nem. Az ő szerencsekívánataik olyan kétségtelen bizonyossággal megérkeznek, mint a menetrendszerinti vonat. Sőt sokkal pontosabban, mert a vonat gyakran késik, ők azonban nem. Ha nevem napja van, nyugodtan azt mondhatom az inasomnak, hogy ma a reggeli postában van egy világosszürke levél, nagyobb alakú a többinél, kékes színű tintával címezték, vegye ki és adja ide. A levél ott van. Jankó és Janka gratulálnak.

De nemcsak ilyen szabályos alkalmakkor gratulálnak. Akkor is felkeresnek szerencsekívánataikkal, ha megjelenik az ujságban, hogy Békéscsabán felolvastam. Akkor is, ha a rádió műsorán szerepel egy dal, amelynek szövegét huszonnégy évvel ezelőtt írtam a kabaré számára. Akkor is, ha repülőgépen megérkezem Bécsből anélkül, hogy csontom törött volna. Minden alkalommal válaszolnom kell. Az írásbeli gratulációt természetesen illendő levélben kell megköszönnöm, a szóbeli szerencsekívánatra előszóval kell felelnem.

- Na hát igazán, milyen kedvesek vagytok, nagyon köszönöm, ti csak mindig megemlékeztek rólam, köszönöm, na hát igazán.

Új szövegen nem törhetem a fejemet, mert százhuszonhatodszor nehéz volna új szöveget kitalálnom. Meg tudom ugyan többféleképpen fogalmazni ugyanazt a dolgot, hiszen ez a mesterségembe vág, de nem százhuszonhatszor. Ennélfogva csak kerepelem a mondókámat, mint a szajkó. És közben lenézem magamat, hogy üres frázisokban beszélek ilyen kedves emberekkel.

Ha véletlenül elszólok magam előttük, hogy az éjjel meghültem egy kicsit, másnap háromszor érdeklődnek telefonon a legnagyobb szeretettel. Minden alkalommal lázat kell mérnem, amit különben nem tennék, mert a hülés teljesen jelentéktelen. De miattuk muszáj. Háromszor tíz perc, az egy félóra. Míg azt nem mondom, hogy tökéletesen egészséges vagyok, rendszeresen érdeklődnek. Sőt még azután is, mert az ilyen meghülés igen alattomos dolog, bujkál, napok múlva megint kiütöközik, aztán ebből lesz a torokgyulladás, meg a spanyol.

Ujságból kivágják, amiről gondolják, hogy engem érdekel. Német ujságcikkeket kapok tőlük, amelyeket egyszerűen félretenni lelkiismeretem nem engedi. El kell olvasnom valamennyit,

mert hátha akad egyik háromhasábos cikkben egyetlen olyan mondat, amelyről ők észrevették, hogy az nekem mostani munkámhoz igen fontos lehet. Cseh lapot is kapok tőlük, de csehül nem tudok, tehát nyakamba kell vennem a várost, hogy a megjelölt cikket elolvas-tassam valakivel.

Ha Berlinbe utazom, gondosan feljegyeznék három telefonszámot, hogy azokat okvetlenül hívjam fel, mert bármire szükségem lehet, kezemre fognak járni. Fel is hívom mind a hármat, mert nem sérthetem meg Jankót és Jankát, hogy nem telefonálok, sem az idegeneket nem bántatom meg, hiszen Jankó és Janka mindegyiknek külön levélben írtak, hogy telefonálni fogok. Ebből az következik, hogy három családnak vagyok a terhére temérdek dolgom közepette. Azok ugyanis azt hiszik, hogy engem muszáj meghívni. S ha lemondanék, az illetők Jankóéknak vennék rossz néven az egészet. Vadidegenek vagyunk egymásnak, az együttlét nekik is alkalmatlan, nekem is. Fogy az ő elfoglalt idejük is, az enyém is.

De akkor van az igazi baj, ha meghívnak ebédre.

Megérkezem, kitörő öröm üdvözl. Leülünk beszélgetni. Szeretnék elmondani valami ujságot, ami őket is érdekli. A második mondatnál Jankó beleszól:

- Bocsáss meg, hogy félbeszakítalak, nem parancsolsz egy pohár ürmöst?

Nem kérek, folytatom a mondókámat. A negyedik mondatnál Janka szakít félbe:

- Ne haragudjék, hogy közbeszólok, de szereti a cigarettát, amire rágyújtott? Van itt erősebb is, gyengébb is, esetleg válasszon másikat.

Köszönöm, nem kérek másikat. Folytatom, amit elkezdtem. A hatodik mondatnál Jankó megkérdezi, hogy hát egy pohár tokajihoz mit szólnék ebéd előtt? Köszönöm, nem kérek. A nyolcadik mondatnál félbeszakítanak azzal, hogy tálalva van.

Evés közben jön az igazi baj. A kínálás. Jankó és Janka felváltva terrorizálnak. Tízszor, hússzor kell elmondanom ugyanazt a mondatot:

- Köszönöm, igazán nem kérek.

Jankó megkérdezi, hogy jól ülök-e. Janka a boros poharamra figyelmeztet. És megint kínálnak. És megint. Most már sírni szeretnék az idegességtől. Köszönöm, igazán nem kérek. Nem kérek, köszönöm, igazán lehetetlen. Köszönöm, komolyan nem kérek. Nem kérek. Köszönöm, nem kérek.

Agyonettettek, most két napig rosszul fogom érezni magam. Beszélgetni nem lehet, mert minden percben kínálással és figyelemmel szakítanak félbe. Ideges gyomorneurózisom tombolva visszatért. Belebetegszem abba, hogy szeretnek és kedvesek hozzám.

Eddig emberfeletti hősiességgel tűrtem. Most már nem bírom tovább. Két megoldás van: vagy megölöm magam és öngyilkosságom titkát magammal viszem a sírba, vagy pedig szívtelenül és hálátlanul elmondom belső viharomat.

Meghalni még nem szeretnék, mert holnap fontos üléssem van. Tehát az alternatíva második felét választom és így kiáltok Jankóhoz és Jankához: az Isten szerelmére kérlek benneteket, ne legyetek hozzám udvariasak. Sujsatok méltatlankodó megvetéssel és lenézéssel ezért a hálátlanságért, csak kedvesek ne legyetek, mert különben a korai halált kell választanom.

Megmondtam, megkönnyebbültem.

A JÓ ALVÓ

Sokat dolgozó embernek nagy sor életében az alvás. Egy kedves olvasóm megsejtette, hogy nekem is annyi bajom van az alvással, mint neki. Ő mondta el nekem a jó alvóról szóló történetet, hadd irigyeljem én is, ha ő irigyli.

A jó alvó ma már nem gyerekember, nyugalmazott igazgató-helyettese egyik előkelő pénz-intézetünknek. A szóbanforgó történet idején azonban csak harminc esztendő volt, tartalékos tűzértiszt a tizenkettes hadosztály-tűzérezredben. Nevezzük úgy, hogy János.

A kaszárnyát a régi Hajtsár-úton emeltette a békebeli hadvezetőség, ma Hungária-útnak hívják azt az utat. Onnan a Hajtsár-útról indultak a tűzerek Örkény felé, ahol évente az éles töltésű gyakorlatokat tartották. Végigporoszkáltak az egész városon, ki a Soroksári-út felé az országútra. János meg éppen a Soroksári-úton lakott. Elég kényelmetlen volt neki úgy indulni Örkénybe, hogy pirkadatkor a Soroksári-útról fiákkeren elment a Hajtsár-útra, onnan pedig ugyanazon az útvonalon vissza az ágyúkkal együtt Örkény felé.

Ezt különösen azért nem kedvelte János, mert a hiábavaló jövés-menés idejét az alvásból kellett elvennie. Mikor a porfelhő mélyén elcsörtetett lakása előtt, sóhajtván gondolt arra, hogy tulajdonképpen elég volna most kijönnie a kapun és csatlakoznia bajtársaihoz. Alhatott volna egy órácskával többet. És nála az alvás nem volt kismiska. Ha téli reggelen a cseléd jött befűteni, előbb baltával verte le a Meidinger-kályha belsejére rakódott salakot, János felesége rémülten menekült a borzasztó lárma elől a fürdőszobába, a szomszéd lakásokban mindenki felébredt, csak János aludta tovább a kályha tözsomszedságában mélyen és édesen az igazak álmát. Nem is volt olyan egyszerű felébreszteni. Hosszadalmas műtét volt ez, felesége és cselédje végezték, kezükben hidegvizes mosdótállal és spongyával.

Egyszóval János lement Örkénybe gyakorlatra, azt illendően elvégezte, aztán társaival együtt jött vissza a fővárosba. Pokoli volt a hőség, az út a kavargó porban a zörgő ágyúkkal két napig tartott. De végül is egy keddi napon tizenkét óra felé rekkenő melegben beértek a Soroksári-útra. János meglátta messziről a lakása lefüggönyözött ablakait és halálos fáradtságában kimondhatatlan vágy fogta el a sötét szoba hűvös ágya után.

Gondolt nagyot és merészet, odarugtatott a rangidős főhadnagyhoz:

- Kérlek szépen, a jó Isten is megáld, hagyjatok engem most hazamenni. Minek menjek én a Hajtsár-útra hőségben, porban, holtfáradtan, hogy aztán megint visszajöjjenek? Az üteget ti is hazaviszitek, este majd jelentkezem a vacsoránál.

- Ha megígéred, hogy adomázni fogsz.

Ígérte János, hogyne ígérte volna. Mert ő volt az ezred legtréfásabb embere, a tisztí étkez-dében roppantul szerették is érte. Most tehát boldogan lecsúszott a lóról, átadta a kantárszárat a tűzmesternek és beszaladt a házba. Míg a többiek poroszkáltak tovább, ő már serényen dobálta le magáról az átizzadt egyenruhát és folyatta a csapot a fürdőszobában, hogy jó hideg legyen a víz. Remekül érezte magát a hűvös magányban, nem volt a lakásban egy lélek sem, az asszony a Balatonon nyaralt, a cselédlányt elengedték falura nyári szabadságra. Nem tellett belé egy félóra, János már feküdt az ágyban. Még áttekintette napirendjét: alszik másfél órát, utána elmegy valahova ebédelni, a délutánt ellógja, este bemegy a kaszárnyába. Azzal elaludt.

Arra ébredt fel, hogy nagyon éhes. Jól el talált aludni. Megnézte az óráját, az megállott. Nem baj, világos van még, nem lehet olyan későn. Derekasán megmosdott és felöltözött.

De már kezdett feltűnni neki, hogy túlságos a csend a nagy bérházban. Sem jövés-menés, sem gyerekzsivaj, sem villamoscsengés, sem szekérszörgés. Kimegy a folyosóra, ott seperget a vici.

- Hány óra, mondja. Megállt az órák.

- Négy óra elmúlt, kérem.

János visszament a lakásba és gondolkozni kezdett. Másként nem lehet ez, mint hogy nem délután négy óra van, hanem szerdán reggel négy óra. Egy kicsit bizony elaludt. A vacsoráról is elmaradt. No, sebj, reggel hatkor van a rukkolas, oda még kényelmesen elérkezik. Talán nem is indulnak pontosan, még reggelizni is lehet.

Háromnegyed hatkor már ott volt a kaszárnya udvarán. De jaj, reggelizni már nem lehet. Ott áll az üteg készen az udvaron, mindjárt indulnak, sőt már közeledik a kapitány szikár alakja. János gyorsan felpattan a lovára, odarugtat a cügja elé, kirántja a kardját:

- Herr Hauptmann, melde gehorsamst, zwei Geschütze!

A kapitány komor, visszautasító arccal tiszteleg. Pedig Jánoshoz máskor igen nyájas szokott lenni. Vajjon mi ütött hozzá? Indult az üteg a rákosi mező felé. Mikor a kapitány hüvelybe eresztí a kardját, ez a „ruht” jele, a tisztek odakaptatnak hozzá, rágyujtanak, megindul a terefere.

János azon veszi magát észre, hogy a kapitány nem válaszol neki. Lead egy adomát, a kapitány nem nevet. Ennélfogva a többiek sem nevetnek. Mi lelte ezeket?

- Mondd, - szól János sügva a segédtisztnek, - mi baja az öregnek velem?

- Kérlek, - felel a segédtiszt szárazon - kissé túlmégy a határon. Hogy már tegnapelőtt nem jöttél vacsorára, jól van. Hogy tegnap egész nap nem jelentkeztél, hát elvégre az is megesik. De az mégis illő lett volna, hogy legalább elnézést kérj a kapitány úrtól.

János elámul.

- Mondd csak, - kérdi vészes gyanuval, - milyen nap van ma?

- Csütörtök.

- Úgy. Akkor kezdem érteni, miért vagyok olyan rettenetesen éhes.

AZ ÓRIÁSI SZENZÁCIÓ

Fülöp úr riporter. Semmi más a világon nem létezik számára, csak a riport. Ha egy nevezetesebb személyiség a délelőtti órákban tér örök nyugovóra, ő ezt személyes sértésnek veszi, mert reggeli lapnál dolgozik, a nevezetes haláleset érdekességét pedig ilyen esetben az esti lapok aratják le.

- Azoknak halt meg - mondja szikrázó haraggal -, nem nekem. Ez nem eljárás.

A világ az ő számára nem intézményekből, országokból, eszmeáramlatokból és egyéb ilyes- mikből áll, hanem csakis és kizárólag eseményekből. Még pedig háromféle eseményekből. Ha a fán csicsereg egy vidám veréb, az hasznavehetetlen esemény, mert ezt nem érdemes megírni. Ha azonban olyan hideg van, hogy a veréb fagyottan hull le a fáról és éppen egy arra haladó gyalogsági tábornok fejére esik, ez már közepes esemény, harminc-negyven sor a legkevesebb, amit írni lehet róla. Ha viszont a veréb fagyottan hull egy úr fejére, aki ettől megsebesül, jön a rendőr és a személyazonosság megállapításánál kitűnik, hogy az illető úr a norvég trónörökös, aki rangrejtve Budapesten tartózkodik, ez már jól kifejtett hármas számú esemény, vagyis szenzáció.

A szenzáció, ez Fülöp úr örökös vágya. Igazán nem a havi fizetésért dolgozik ő alapjában. Neki a szenzáció olyan, mint az iszákosnak a barackpálinka, vagy az oroszlának a kövér antilop. Nem tud élni szenzáció nélkül s ha sokáig nem történik semmi, sápadt, kedvetlen és étvágytalan.

Egyízben sokáig nem történt semmi, Fülöp úr bánatosan jött ki a szerkesztőségéből. Úgy érezte, hogy életének nincsen célja és tartalma. Nem volt kedve semmihez. Elmehetett volna az Operába, ahová egy csinos hölgyismerőse invitálta, de ehhez sem volt kedve. Különben is botfülü ember, tüntet azzal, hogy zenei dolgokról fogalma sincs. Beült tehát az Operaház mellett a tőszomszédos kávéházba, hogy ott megvárja az előadás végét s az előadásról kijövő csinos hölgyismerőst. Egyébként azt sem tudta, mit adnak.

Várt jó sokáig, unatkozott. A főkapitányságot kétszer is felhívta, hogy hátha történt valami izgalmas dolog. De bizony nem történt semmi. Az operaelőadásnak pedig sehogysem akart vége lenni.

Mikor már nagyon elúnta a dolgot, megint ment a telefonhoz és felhívta az Operaház sajtószobáját. Egyik zenekritikus jött a telefonhoz.

- Te vagy, Pista? Itt Fülöp beszél. Mikor lesz már vége annak az előadásnak? Mi van?

- Nemsokára vége, - felelte az közömbösen - éppen most omlott össze a díszlet.

Fülöp úron vad izgalom vett erőt. Összeomlott az Operaházban a díszlet? Hiszen ez óriási szenzáció! Lecsapta a kagylót és nagyot ordított:

- Telefonos!

- Igenis, tessék.

- Azonnal hívja fel a szerkesztőségemet és mondja meg, hogy óriási szenzáció van, az Operában összeomlott a díszlet, tartsanak fenn nekem legalább egy oldal helyet.

Mint az őrült rohant át a Hajós-utcán az Operaház hátsó bejáratához. Ott semmi sem mutatta, hogy valami rendkívüli dolog történt volna. A portás békésen üldögélt a fülkében.

- Igaz, hogy összeomlott a díszlet?

- Igaz, - felelte a portás alig felpillantva, - éppen most.

- Ember, és ezt maga ilyen nyugodtan mondja? Hiszen ez óriási szenzáció!

Rohant egyenesen ahhoz az ajtóhoz, amelyen át az öltözők földszinti folyosójára lehet jutni. Felszakította, rohant tovább. A folyosón két békésen beszélgető kardalost látott. Mi ez, hát ezek nem is izgatottak?

- Igaz, hogy összeomlott a díszlet?

- Igaz, hogyne. Miért tetszik kérdezni?

- Miért kérdezem? Hiszen ez óriási szenzáció!

- Mi ebben a szenzáció, kérem? Évtizedek óta mindig így van.

- Mi van így?

- Hogy a Sámson és Delila utolsó felvonásában összeomlik a díszlet. Vagy nem tetszik tudni, hogy ma azt játsszák?

CIGÁNYOK

1. A KÁVÉ-PANAMA

Nem a zenélő cigányokról akarok beszélni, bár egy-két történetet azok is megérnek. Most a pesti művészvilág cigányairól mesélek, arról a furcsa társadalomról, amely az irodalmi kávéház karzatán tanyázik. Különös egy világ ez. Írók, akiktől húsz év óta sehol semmi sem jelent meg. Színésznők, akik sehol sem játszanak. Festők, akiket kártyázni mindenki látott, festeni még senki. Zeneszerzők, akik csak fütyölni tudnak. És így tovább.

Van ennek a világnak egy alakja, nevezzük Zentainak. Igen népszerű ember, mindenki ismeri. A világon semmiféle állása vagy hivatala nincs. Ez a Zentai egy szép napon odalépett a kávéház tulajdonosához és halálsápadtan így szólt hozzá:

- Kérlek, vedd tudomásul, hogy öngyilkos leszek. Nem is tudom, miért fordulok hozzád, hiszen te sem tudsz rajtam segíteni. Még ma meg kell ölnöm magamat, mert holnap már bevisznek a rendőrségre.

- Mit csináltál, te szerencsétlen?

- Most már úgyis mindegy, elmondom őszintén. Ezelőtt három hónappal mindenáron pénzt kellett szereznem. Elmentem az X-hotel tulajdonosához és azt mondtam neki, hogy nagyszerű összeköttetéseimnél fogva kedvezményes áron tudok neki cukrot szerezni. Addig beszéltem neki, míg ideadta a pénzt. Én akartam is cukrot szerezni, de az az ember, akire a cukorgyárnál számítottam, elköltözött Bécsbe, a pénzt elköltöttem, a hoteltulajdonos most követeli a cukrot vagy a pénzt, ma nagy jelenetem volt vele és azt mondta, hogy ha holnap délig vissza nem fizetem neki az összeget, akkor megy a rendőrségre. Hát én azt nem élem túl, hogy csalásért becsukjanak, még ma megölöm magam.

A kávéház tulajdonosa nagyon derék és jó ember. Láta, hogy itt komolyan baj van. Megesett a szíve.

- Ejnye, ejnye. És mennyi az az összeg?

Zentai szemében felvillant az élet egy reménysugara. Egy kicsit gondolkozott, aztán bátoritanul kivágta a súlyos összeget:

- Az bizony háromezer pengő.

A kávéház tulajdonosa füttyentett egyet. Csinos összeg. Na de ha muszáj, hát muszáj. Elővett egy ív papírt és kollektát nyitott Zentai életének megmentésére. A maga részéről száz pengővel kezdte meg az adakozást. Odament minden módosabb vendéghez és gyűjtött. Még aznap éjfélkor együtt volt a háromezer pengő. Zentai majdnem kiugrott a bőréből örömeiben, mikor a pénz összegyűlt. Már nyult is a halom bankóért, hogy átvigye a szállodásnak. De a mecénás a fejét rázta.

- Olyan nincs. Készpénzt nem adok a kezedbe. Majd a szállodást kifizetem magam.

És ment a telefonhoz. Azt nem vette észre, hogy Zentai arcán nagyon savanyú mosoly jelenik meg.

- Halló, az X-hotel tulajdonosa? Kérem, ennek a szerencsétlen Zentainak az adósságát akarom kifizetni, tessék elállani a följelentéstől. Ha átküld egy embert nyugtával, rögtön odaadom a háromezer pengőt.

- Miféle háromezer pengőt? Zentai nekem csak kétezer pengővel tartozik.

2. A CÍMKÉP

Egyik illusztrált hetilap szerkesztője bent ült a szobájában. Mellette a segédszerkesztő. Éppen megbeszélték a jövő heti szám illusztrációit. Tanácskozás közben a szerkesztőségi szolga bejelent egy híres bankigazgatót.

- Parancsolj helyet foglalni, méltóságos uram, - mondta a szerkesztő - mivel szolgálhatok.

- Egy kis művész nő érdekében jöttem hozzád, hiszen tudod kiről van szó.

- Tudom.

- Hát kérlek, nekem nagyon fontos volna, ha a jövő héten az ő arcképe jelennék meg a címlapon. Régi vágya ez neki és most aktuális is, mert kapott egy szerepet. És megérdemli tőlem ezt a kis figyelmet, mert nagyon hűséges, derék lány. A klisé-számlát majd küldjétek el a bankba. Tehát számíthatok rá, úgy-e?

- Hogyne. A jövő héten ő lesz a címlapon.

Elkezeltek, a bankigazgató eltávozott. Utána egy fiatal festőművészt jelentett a szolga. A szerkesztő őt is nyájasan fogadta és leültette.

- Öregem, - kezdte a piktor - egy igen nagy kéréssel jövök hozzád. Van, valaki, akivel életre-halálra szeretjük egymást. Hiszen tudod, kiről van szó.

- Tudom.

- Hát kérlek, én szegény ember vagyok, én az ő végtelen hűségét és szerelmét nem tudom mivel viszonzni. Terád gondoltam, te mindig olyan jó voltál hozzám. Kérlek, tedd meg nekem: hozd a jövő héten a menyasszonyom képét a címlapon. Megteszed?

- Meg. Teljesen ingyen. A jövő héten ő lesz a címlapon.

A festő azt se tudta, hogyan hálálkodjék. Az elérzékenyülés könnyeivel a szemében távozott. Mikor elment, a segédszerkesztő csodálkozva fordult a főnökéhez.

- Nem értelek. Hogyan ígérhetted meg mind a kettőnek, mikor csak az egyiket fogod hozni?

A szerkesztő bölcs mosollyal felelt:

- A hölgy ugyanaz.

A GYILKOSOK

A tanácsosné csendes, magányos dáma, aki egészen jól megvan a nyugdíjából. Még úgy is tud könnyíteni a sorsán, hogy a lakásából kiad egy szobát albérlőnek. Annyival több ugyan a munka, de kevesebb a házbér. Adóssága nincsen, így aztán súlyosabb gond nélkül folyik élete. Tesz-vesz, rakosgat, olvas, olykor elmegy moziba.

Jó is volna minden, csak az albérlő körül ne lenne mindig baj. Igényes is az ilyen albérlő, meg aztán már jóval elseje előtt szurkolni kell: fog-e elsején rendesen fizetni? Legutóbb is egy havi bérrel károsodott, a lakó nem fizetett. De azonkívül is olyan nyögös, lármás, kellemetlen ember volt, hogy örült neki, mikor elment. Inkább hagyta veszni azt az egy havi lakásbért. A kapura pedig kikerült a cédula. A szoba egyelőre üresen állott.

Egy este, elmúlt már nyolc óra is, becsengetett egy fiatalember. Kezében aktatáska.

- Bocsánatot kérek, itt van az a kiadó szoba?

- Igen, itt van.

- Elég az két embernek? A testvéröcsémrel együtt szeretném kivenni, ha megfelel.

A fiatalember megtekintette a kiadó szobát. Jól elférhetett ott két ember is. Megkérdezte az árát. Fürdőszobával és reggelivel két embernek száz pengő. Még telefon is van, olyan be-dobós rendszerű.

- Nagyon tetszik nekem a szoba, - mondta a fiatalember - mingyárt el is foglalom.

Azzal kinyitotta az aktatáskát és kezdett belőle kirakodni: pizsamát, fésűt, fogkefét, fog-pasztát. Semmi egyébbet.

A méltóságos asszony nagyon meglepődött. Furcsálni kezdte a fiatalembert. Nincsen az rendjén, hogy valaki este kilenc óra felé betoppanjon lakást keresni, három perc alatt már ott is marad, nem alkuszik.

A fiatalember bevitte a szobájába a telefont, lefolytatott egy-két beszélgetést, ami nem hallat-szott ki, aztán megint kihozta a telefont.

- Kérem, méltóságos asszony, most beszéltem az öcsémrel, neki most valami dolga van, csak éjfélkor jön haza. Ha csenget, majd tessék beengedni. Vagy ha a méltóságos asszony már lefeküdt, a szobalány majd eressze be.

Azzal visszavonult a fiatalember. A tanácsosné pedig visszamaradt és nagy izgalom vett erőt rajta. A fiatalember percről-percre gyanusabb volt neki. Rettentő gondolat fészkelte be magát elméjébe: őt ki akarják rabolni. Hogy a fiatalember jól van öltözve, sőt elegánsnak mondható, az csak növelte gyanuját. Az ilyen gonoszok jó külsőt öltenek, hogy eltereljék magukról az áldozat gyanuját. És minden jel arra mutat, hogy itt valami készül. A fiatalember idejött poggyász nélkül, éjfélre várja cinkosát, vele végezni fognak, mindent összerámolnak, aztán az ablakon át megszöknek.

Lement a házmesterhez, annak ijedten elmondta aggodalmát. A házmester bólongatott, hogy bizony jó lesz vigyázni, manapság sok a huncut. Mindenesetre jó lesz, ha a méltóságos asszony elkéri előre a szoba félhavi bérét. Ha a fiatalember nem fizet, azonnal el lehet küldeni.

A tanácsosné bekopogtatott a fiatalemberhez. Az még nem feküdt le. Mikor meghallotta, hogy miről van szó, azonnal a tárcájába nyult, kivett ötven pengőt és odaadta.

De a tanácsosnének nem hogy elmúlt volna ettől a gyanuja, inkább még nőtt. Persze, ez az ötven pengő csak csalétek. Ha megölték, úgyis visszaveszik tőle.

Nem feküdt le, megvárta az éjfelet. Tizenkettőkor csakugyan jött a másik fiatalember. Ajtó-nyitáskor megkérdezte, hogy jó helyen jár-e. Aztán bement a jelzett ajtón. Még hallani lehetett, hogy a két fiatalember beszélget. Aztán minden elcsendesedett.

A tanácsosné nem mert még csak le sem vetközni. Minden neszre összerezzent. Várta, hogy mikor jön már a két gyilkos. Különféle terveket főzött ki magában. Hogyan fog sikítani, hogyan fogja felszakítani az ablakot, hogyan fogja gyorsan tárcsázni a rendőrséget, satöbbi.

De a gyilkosok nem jelentkeztek. Lassanként kireggeledett, a méltóságos asszonyt a karos-székekben elnyomta az álom. Arra riadt fel, hogy a szobalány költögeti. Reggel volt már, az előszobában lármáztak és kopogtak. Kitünt, hogy a két fiatalember már hét órakor ébren volt, az egyik elment és kocsival tért vissza. A holmit hozta. Elegáns bőröndjeik voltak, sok ruhájuk. Egész délelőtt rendezkedtek.

Délben az egyik bekopogott. Megmondta a vendéglőt, ahova ebédelni mennek, arra az esetre, ha telefonon keresik őket. Még szépen kezet is csókolt a méltóságos asszonynak.

- Hiszen maguk egészen rendes emberek, - mondta ő megkönnyebbülve.

- Persze, hogy rendes emberek vagyunk, miért ne volnánk?

- Már ne vegye rossz néven, de tegnap este kissé gyanus benyomást tettek. Poggyász nélkül, olyan késő órában nem szoktak lakást elfoglalni. Az is szeget ütött a fejembe, hogy mindjárt itt maradt aludni. Még most sem értem egészen, miért csinálták így.

A fiatalember nevetett:

- Jaj, kérem, ez már a kilencedik lakás, ahol ezt csináljuk. Ugyanis mind a ketten betegesen irtózunk a poloskától. Elhatároztuk, hogy csak olyan lakásba költözünk be, amelyben előbb próbát aludtunk. Így csináltuk mindenhol, mint itt. De a legtöbb helyen hajnalig sem bírtuk ki, visszatettük a fogkefét az aktatáskába és mentünk vissza a szállodába. Kilenc napja kilenc hónapos szobát próbáltunk végig, poloskás volt mind a kilenc. Még jó, hogy a holminkat óvatosan a szállodában hagytuk. Ez az első lakás, amelyben nem találtunk poloskát. Itt most már meg is maradunk.

Egyszóval nem ölték meg és nem rabolták ki a méltóságos asszonyt. Most is ott lakik a két fiatalember. Mindnyájan el vannak egymástól ragadtatva.

MISKA EBÉDJE

Nincs kedvesebb ember, mint Miska, az tagadhatatlan. De a napnak is vannak foltjai. A nap foltjairól tudvalevőleg Schiaparelli, az olasz csillagász, írta a legérdekesebb tanulmányt. Miska napfoltját én fogom most szóvátenni: légyottjai és megbeszélései közmondásszerűen megbízhatatlanok.

A továbbiak megértéséhez tudni kell, hogy Gyurkának, aki Miska egyik legjobb barátja és Bécsben lakik, volt egy igen kellemetlen pöre. Valami tőzsdei papirokat vásárolt, ebből a tőzsdebizománnyal vitája keletkezett, a vita a bíróság elé került s a tőzsdebizománnyos ügyvédje kissé túlbuzgón ment rá a dologra, sértő megjegyzéseket tett Gyurkára a bíró előtt, macerálta, piszkálta. A vége az lett, hogy Gyurka megszüntette a személyes érintkezést nemcsak az ügyvéddel, hanem a tőzsdebizománnyal is, akit a rövidség okáért nevezzünk Nagynak. Mert magyar ez is, a történet idején fent élt Bécsben.

Nos tehát: Gyurka ül az íróasztalánál Bécsben, végignézi napi postáját és talál benne egy levelezőlapot: „Az esti gyorssal érkezem, találkozás és vacsora a Sacherben félkilenckor, ölel Miska.”

Gyurka azonnal telefonált szíve hölgyének, hogy este lehetetlen színházba mennie. A hölgy nagyon duzzog, de hát egy hazulról érkező jóbarát kedvéért ezt el lehet viselni. Gyurka pontosan félkilenckor megjelenik a Sacherben. Egymás nyakába borulnak Miskával. Majd Miska szomorúan így szól:

- Kellemetlen dolgot kell közölnöm: valami értesítés várt itt a szállóban, hogy igen fontos üzleti ügyben még ma este el kell mennem valahova. Nem vacsorázhatunk együtt. De majd kipótoljuk holnap. Pontosán félkettőkor itt találkozunk és együtt fogunk ebédelni. Most nagyon sietek, szervusz!

Azzal már el is szaladt. Gyurka ottmaradt egyedül, a színházból már elkésett. De szíve hölgye már más társaságról is gondoskodott azóta. Ő tehát bánatosan megvacsorázott magában és a másnapi ebéd kellemes gondolatával vígasztalódott.

Másnap reggel megszólal lakásán a telefon. Női hang, magyarul:

- Halló, itt Nagy tőzsdebizományos úr szobalánya. Arról értesítem a nagyságos urat, hogy a pesti úrral nem a Sacherben tetszenek ebédelni, hanem itt minálunk, háromnegyedkettőkor.

Már le is tette a kagylót. Gyurka igen kínosan érezte magát. A tőzsdebizományossal már régóta köszönés nélkül mentek el egymás mellett. Most állítson be hozzá ebédelni? Üsse a kő, a Miska kedvéért még arra is képes, hogy kibéküljön a peres ellenféllel, ha a perben nem is, legalább társadalmilag. Vagy van barátság, vagy nincs.

Háromnegyed tizenkettőkor megjelent a tőzsdebizományos lakásán. A szobalány nyitott ajtót és nagyon csodálkozott.

- El tetszett jönni?

Ez már nem tetszett Gyurkának. Beljebb ment. A tőzsdebizományos ott ült az asztalnál az ebédlőben, előtte egyetlen teríték. Ebédelt, még pedig egyedül. És ő is elcsodálkozott, mint a szobalány.

- Hát te eljöttél? Nem kaptad meg a Miska értesítését? Ő lemondta az ebédet. Azt mondta, hogy neked is telefonál.

- Lehet, hogy telefonált, de én reggel óta a dolgaim után szaladgáltam és nem voltam otthon.

- Úgy. Hát csak foglalj helyet. Ebédeltél?

- Ördögöt ebédeltem. Hiszen meg voltam híva ide ebédre.

- Jut neked is, ne félj, Miska az utolsó pillanatban mondott le, mikor a háromszemélyes ebéd már készen volt.

Gyurka leült. A szobalány terítéket hozott. És odahozta a tálat kínálni. Marhahús volt benne. Gyurka a fejét rázta.

- Köszönöm, nem kérek. Ez az egyetlen húsfétel, amit nem szeretek.

- Én sem szeretem, - mondja a tőzsdebizományos - de Miska rendelte. Sajnálom. Majd eszel a tésztából.

- Milyen tészta van?

- Tojásos galuska.

- Hát az baj. Mert a tojásos galuska az egyetlen tészta, amit nem szeretek. Te szereted?

- Ki nem állhatom, de Miska rendelte.

Így folyt le az ebéd. Gyurka összesen feketét ebédelt. Magában pedig szeretett volna a föld alá süllyedni, hogy idejött. Most éhesen maradt, viszont a régi példabeszéd szerint ingyen megette a békát. De legalább az ügyvéddel nem békült ki. Azzal fenn is fogja tartani a nem-köszönési viszonyt.

Abban a pillanatban, mikor erre gondolt, belépett az ügyvéd. Elcsodálkozott, mikor Gyurkát itt meglátta. A helyzeten nem lehetett segíteni. Gyurka üdvözölte az ügyvédet és kezét fogott vele. De a társalgás igen kínosan vonszolódott. Csak az ügyvéd maradt elfogulatlan. Vidáman társalgott és közben nem mulasztotta el Gyurkát a pörre vonatkozó oldalcélzásokkal piszkálni. Végül így szólt:

- Mi lesz a mi rendes röminkkel? Mindennap kettes rőmit szoktunk játszani így ebéd után. Nem ül be harmadiknak?

Gyurka bosszúvágytól lihegve leült. Ha már kénytelen volt kibékülni a két ellenséggel, legalább példás bosszút fog állani rajtuk és kifosztja őket. Leültek rőmizni. Félháromkor. Négy órakor Gyurka felállott. Százhusz schilling volt nála, azt az utolsó garasig elvesztette. Fogát csikorgatta dühében, mikor kilépett az utcára.

Alig megy tíz lépést, találkozik Imrével, szintén Bécsben lakó barátjával. Az megáll.

- Szervusz, Gyurka, hol jársz te? Miska tűvé teszi érted a várost.

- Miska? Értem? Hát hol van Miska?

- Ott ül az Imperiálban. Egyedül ebédel és hangosan szid téged, hogy ilyen megbízhatatlan alakkal soha többé nem beszél meg semmit.

A KÁVÉ

Nagy eset verte fel a Hahóthy-kúriát: vendég jött. Ez magában véve nem lett volna olyan nagy dolog, mert az öreg Hahóthy elég gyakran látott vendéget. De rég nem látott barátját várta most, a tábornokot. Egy ezrednél szolgáltak valaha, mesebeli békeidőben. Hahóthy akkor volt önkéntes a tizenhármásoknál, a „Jazyger und Kumaner”-ezrednél, mikor barátja ott hadnagy volt. Most tehát behívatta házvezetőnőjét.

- Ide hallgasson, Rehákné. Ma délután Pataky tábornok úr érkezik ide. Nálam marad vacsorára is, itt alszik, holnap itt ebédel. Hát ha valaha összeszedte magát, most mutassa meg, mit tud, mert a kegyelmes úr étkezés dolgában nagyon érti ám a csíziót. Amiért legényember vagyok, azért a házam szégyenben ne maradjon. A vacsorába nem beszélek bele, főzzön, amit akar, de olyan legyen, hogy odafent az angyalkáknak is szikrázzék a szeme, ha lenéznek ide, Istvánpusztára.

Rehákné nagy lélegzetet vett, de a gazdája elejét vette a hosszabb mondókának:

- Jól van, tudom, hogy mit akar mondani, most nem érek rá, volt szerencsém.

Nagy büszkén és sértődötten kiment Rehákné. A vendég délután megérkezett. Csak úgy polgári ruhában, lábán vadászharisnya, poggyászában fegyver, kalapjánál zergeszakáll. A délután eltelt azzal, hogy szétnézett a birtokon, hosszasan tartózkodtak az istállóban, a kis homokfutó a Szilfa-majorhoz is kivitte őket, ott megnézték az új kosokat. Este azután leültek vacsorázni.

A tábornok a nagy szakértő érdeklődésével fogott neki. Az asztalkendőit térdére fektette, ősz bajsztát kétfelé símitotta, aztán elkezdte a vacsorát, mint valami főpap az ünnepi szertartást. Rizsleves volt az első fogás. Mikor megmerítette kanálát a szép sárga folyadékban és szájához vitte, a házigazda aggódva leste véleményét. S ő kimondta:

- Remek.

Aztán egy kis székelgyulyás következett előételnek. A tábornok nem győzte magasztalni. Kétszer vett belőle. Aztán hagymás rostélyos következett, puha, mint egy álom, olvadó, isteni. Végül vegyes rétes. Nincs olyan sóhajtás, amely olyan gyengéd és légies lehetne, mint a Rehákné rétestészája volt.

- Na, öregem, - mondta a tábornok - nyolc esztendeje nem ettem ilyen jót. Nyolc esztendeje az egri érseknél vacsoráztam. Csak az volt ehhez fogható. Most már csak a kávéra vagyok kíváncsi.

Hozta az inas a kávé. A tábornok megkóstolta. Tűnődve ízlelgette, aztán letette a csészét.

- Mondd, kérlek, nem beszélhetnék én ezzel a te házvezetőnőddel?

- Dehogyan nem. Ugorj csak, Miska, mondd meg Reháknénak, jöjjön be.

Rehákné szemérmes pirulással beállított. Már hallotta Miska inastól, hogy főztje a vendéget mennyire elbűvölte.

- No, lelkem, hát maga az a nagyszerű asszony? Gratulálok, mennyei jó volt a vacsora. Ha nem most egy kérésem volna magához. Én innen egy másik barátomhoz megyek, aki rettenetesen szereti a cikóriát. El is határoztam, hogy viszek neki cikóriát ajándékba, de elfelejtettem. Ugyan, az Isten áldja meg, segítsen ki egy kis cikóriával, ha tud.

- Igenis.

Rohant Rehákné a konyhába, pillanatok alatt megtért egy kis csomaggal.

- Köszönöm, lelkem, de ez kevés lesz. Hozzon még.

Rehákné kisietett, hozott még. Jócskán hozott, csinosan becsomagolva selyempapírba.

- Még mindig nem elég. Hozza be mind, ami van a háznál.

Harmadszor is kiszaladt Rehákné. Közben a házigazda csodálkozva kérdezte:

- Nem értelek, öregem. Mit akarsz te ilyen sok cikóriával?

- Csak bízd rám. Konyhához te nem értesz. Nem is értettél soha.

Bejött Rehákné az egész cikóriakészlettel. Letette.

- Nincs több? - kérdezte mézes nyájjassággal a tábornok.

- Nincs, kegyelmes uram, egy szem se.

A tábornok ábrázata ekkor egyszerre elváltozott. Eddig nyájas jószág ragyogott rajta, most hirtelen szigorú és kemény diadalmasság ült ki rajta. Mintha a csatában vezényelne, úgy kiáltott Reháknéra:

- Úgy. Most siessen ki, egy-kettő, édes fiam és főzzön nekünk kávé!

Rehákné dermedten távozott a konyhába. A tábornok pedig boldogan dőlt hátra a székén és nagyot szívott szivarjából.

- Tanuld meg, édes pajtás, hogy a taktika békében is igen fontos tudomány.

A SZEKRÉNY

Szép kis dolog történt Feriéknel. Hogy a tisztességes ember javaira áhító huncutok mit ki nem találnak, az bámulatos.

Feri és felesége gyermektelen házaspár. Elboldogulnak kis háztartásukban egy leánnyal is. Ennek neve Julis. Igen derék falusi leány Julis; a puskaport ugyan nem ő találta fel, de ilyen igényei nincsenek is. Elvégzi a dolgát rendesen, a többi nem őrá tartozik.

Feriék szeretnek kirándulni. A férj nyugdíjas ember, nem kell hivatalba járnia. Ahelyett, ha szép idő van, már reggel felszedelődzködnék és kimennek valahova a környékre. Sétálnak,

kedvükre való vendéglőt keresnek, megebédelnek, megint sétálnak, aztán alkonyattájt szépen hazatérnek. Ezt a szokásukat az egész környék ismeri.

Mikor egyszer megint kirándultak, Julis egyedül foglalatzkodott a konyhában. Csengettek. Kiment ajtót nyitni. Hát két bútorszállító ember állt az ajtó előtt. Jókorá szekrényt hoztak.

- Meghoztuk a szekrényt, - mondták.

- Miféle szekrényt? Mink itt nem várunk semmiféle szekrényt.

A legények megnézték a szállítócédulát. Azon ott volt a Feri pontos neve és címe. Nem lehetett tévedés. Julis nagyon csodálkozott, mert hiszen kellett volna hallania valami szekrényről. De a cím pontos volt, ennél fogva aláírta a cédulát. Gondosan bement a nappaliba a szekrénycipelő legényekkel, hogy azok el ne emeljenek valamit. De azok nagyon rendesen viselkedtek; a szekrényt szépen elhelyezték a fal egy üres darabjánál, aztán tisztességtudóan köszönve eltávoztak. Julis becsukta utánuk az ajtót és kiment a konyhába.

De alig telt el egy jó félóra, megint csengettek. És megint az előbbi munkások voltak ott.

- Csakugyan tévedés volt - mondta az egyik, - a rendelés „vissza lett vonva”. A szekrényt visszaszállítjuk.

Juli bement velük és ellenőrizte őket. Nem nyúltak azok semmi máshoz, nem néztek sehova, fogták a szekrényt és elvitték.

Estefelé hazajöttek Feriék. Julis beszámolt a szekrény-históriáról. Hoztak valami szekrényt, de tévedés volt, vissza is vitték. Feri felesége hallgatta. Nem tetszett neki a dolog. Azonnal az ezüstöt vette számba. Illetve csak vette volna, mert az ezüst szőren-szálán eltűnt. Akkorát sikoltott az asszony, hogy még az ablaktáblák is megijedtek tőle. De aztán sikoltott még többet is. Eltűnt az ékszeres kazetta is. Az ezüsttálak is eltűntek. Egyéb is eltűnt. A lakás annak rendje és módja szerint ki volt fosztva.

De hogyan fosztották ki? Hiszen Julis a bútorszállítók minden lépését és mozdulatát árgus-szemmel figyelte. Nem nyúltak azok semmihez. Hogyan tűnt el mégis a holmi? A rejtélyt nem lehetett megoldani.

Feri rögtön szólt a rendőrségnek. Onnan kijöttek megvizsgálni a helyszínt. A detektív végighallgatta a történetet, aztán legyintett egyet.

- Régi fogás. Behozták a harmadikat a szekrényben. Az, mikor tiszta lett a levegő, kijött a szekrényből, szépen kirámolta a lakást, a holmit betette a szekrénybe, aztán visszament maga is. Érte jöttek, elvitték, kész.

Feri Julishoz fordult:

- Hát maga nem próbálta kinyitni a szekrényt? Az ember ösztönszerű kíváncsiságból is belenéz ilyenkor egy szekrénybe.

- Dehogyan. Csakhogy nem volt benne kulcs.

Szóval ebbe bele kellett nyugodni. Az eljárás megindult, mint mondani szokás. Nem is tellett sok időbe, a tetteseket megfogták. El is ítélték őket a bíróságon, de a lopott holmi nem került meg.

Sebaj, biztosítva volt. Feri elment a biztosítóhoz is. Ott azonban azt felelték neki, hogy a holmi csak betörés ellen volt biztosítva. Az ellen nem volt biztosítva, hogy a háznép maga segíti be a lakásba a tolvajt.

E pillanatban javában veszekszik Feri a biztosítóval. Ha majd megegyeztek valamibe, hírül fogom adni.

HÁROM TANÁR

Jelen pár sor írásom a páciens lélektanáról szól. A páciens lélektanáról, amely az orvosok szerint kitanulhatatlan.

A történetben három sebésztanár szerepel. Nevezzük őket így: Fehér professzor, Fekete professzor, Veress professzor. Remek embere szakmájának mind a három, európai hírű orvos-tanárok. Telik a mi orvostudományunkból nemcsak három, hanem több is, ha kell. De most csak erről a háromról van szó.

Beállít Fehér professzorhoz egy uriember. Hogy az őt szíveskedjék megvizsgálni. Megvizsgálja és közli:

- Önnek idült vakbélgyulladás van. Tanácslom, hogy a vakbelét mennél hamarabb vétesse ki.
- Igenis, - felel a beteg, de látszik, hogy még szeretne valamit mondani, csak zavarban van.
- Van még valami közölni valója?
- Hát kérem... ne tessék rossz néven venni... én ki is fogom vétetni a vakbelemet... de Fekete tanár úrral. Őhöz nekem rendkívüli bizalmam van, kérem.

Fehér tanár bólint.

- Nagyon helyes, Fekete tanár úr kitűnő sebész, nyugodtan rábízhatja magát. De miért nem egyenesen őhöz fordul diagnózisért?
- Kérem, elmondom az egészet, ahogy volt. Nékem fájni kezdett a vakbelem, erre elmentem Veress tanár úrhoz. Ő a tenyerét a hasamra tette, őt másodpercig vizsgált, aztán azt mondta: „vakbél”. Ez nekem nem tetszett, kérem. Veress tanár úr lehet igen nagy ember, de hátha ilyen rövid vizsgálattal téved? Elmentem Fekete tanár úrhoz. Az igen, kérem, az aztán megvizsgált. Forgatott, kopogtatott, figyelt, gondolkozott, ezt nyomkodta, azt tapogatta, dolgozott velem, kérem, egy félóráig. Akkor azt mondta: „vakbél”. Nagyszerű ember az, kérem, roppant alapos és roppant körültekintő. Óriási bizalmam van hozzá. Ide a tanár úrhoz már csak azért jöttem, hogy mégis lássa a bajomat egy harmadik is. Hát most megyek és Fekete tanár úrral megoperáltatom magamat.

A beteg elment. Nem telt bele két hét, hasonló esete akadt Fehér professzornak. Ritkán történik eféle furcsaság, de ha történik, akkor szériászerűen.

Szóval beállít hozzá egy másik uriember. Ez már azzal kezdte:

- Kérem, tanár úr, tessék engem megvizsgálni, de hogy félreértés ne legyen, már most bejelentem, hogy amennyiben műtetre lesz szükség, én Veress tanár úrral fogom magam megoperáltatni. Van ez ellen kifogása tanár úrnak?
- Dehogyan van. Veress tanár úr elsőrangú ember és nekem jóbarátom is. Tessék lefeküdni.

Megvizsgálja a beteget és megállapítja, hogy epeköve van. Kitapintható. Ajánlatos mennél gyorsabban kivétni. A beteg ezt tudomásul vette és búcsúzott. De Fehér professzort furdalta a kíváncsiság.

- Mondja, uram, miért velem vizsgáltatja magát, ha Veress tanár úrban több bizalma van?
- Kérem, elmondom az egészet. Én először elmentem Fekete tanár úrhoz, mert sokat hallottam róla. Fekete tanár úr elkezdett vizsgálni. Végignyomkodta hasamat, mellemet, mindenemet. Jobboldalamra fordított, végigkopogtatott. Baloldalamra fektetett, végigkopogtatott. Hasra fektetett, így vizsgált. Hanyatt fektetett, megvizsgált még egyszer. Várt, gondolkozott. Elkezdett megint nyomkodni, tapogatni, kopogtatni. Száz kérdést intézett hozzám. Részletesen

feleltem valamennyire. Végre egy jó félórai vizsgálat után megmondta, hogy epekövem van, ki kell vétetni. Gondoltam magamban: ha ilyen nehezen jött rá, talán nem is egészen biztos a dolgában. Elmentem Veress tanár úrhoz. Kérem. Veress tanár úr megkérdezte, hol fáj, odanyult és azonnal megmondta, hogy kitapintható epekövem van.

- Nos?

- Hát aztán akkor, hogy egészen biztos legyek, eljöttem ide a tanár úrhoz is. Most látom, hogy csakugyan igaz: epekövem van. Hát nem bámulatos, hogy Veress tanár úr csak odanyúlt és egy pillanat alatt megmondta? Ahhoz megyek én operálni, kérem. Az egy lángelme.

A VERSENY

Színház után vacsorázó társaság gyanánt verődünk össze. A darab is, és ennél fogva a vacsora is nagyon korán végződött. A társaság nagyobbik felének még nem akaródzott hazamenni. Kivált a hölgyek agitáltak hevesen amellett, hogy menjünk valahova. Aki az urak közül habozni mert és gyáván ugyan, de mégis a hazamenésnek igyekezett hangot adni, azt le-torkolták azzal, hogy szombat este van, az urak másnap alhatnak, amennyit akarnak. Így aztán még elmentünk egy tánchelyiségbe.

Mi a varázsa az ilyen kirándulásnak? A közönség, amelynek magunk is tagjai vagyunk. Az ember a mozgást nézi, a tömeget, a táncolókat és üldögélőket. Aki ismerős, az azért érdekes, mert ismerős. Aki ismeretlen, az azért, mert ismeretlen. A lokálokat korántsem az tartja el, amit a maguk jóvoltából nyújtanak, hanem egy amolyan Rousseau-féle „contrat social”, az a hallgatólagos társadalmi szerződés, amelyet a közönség köt önmagával: betelepszik bizonyos helyekre, hogy nézegesse önmagát. Tapasztalható, hogy néha egy-egy vendéglő, bár, tánc-helyiség, vagy ilyesmi, minden ok nélkül rosszul kezd menni. Pedig amit nyújt, az semmivel sem rosszabb, mint azelőtt, sőt - mivel a meghökkent tulajdonos ijedten siet költséges attrakciókkal visszanyerni elmaradozó látogatóit - még jobb. De a közönség, a tömeglélektannak ez a megfejtetetlen alanya, úgy határozott, hogy most másutt nézegeti magát. S az illető mulató-hely rosszul megy. Az okát senki sem tudja. Az ember, ha erről van szó, vállat von, és azt mondja: divat. Pedig ez csak más fogalmazása a tünetnek, de nem magyarázat.

Egyszóval mi is teljesen üresnek találtuk azt a lokált, amelybe valakinek indítványára lementünk, még a szombat este ellenére is. Összesen még két asztalnál ültek emberek rajtunk kívül, azok is érdektelenek, akiken nem volt semmi nézni való. A hangulattalanság ilyenkor ráragad a zenére, arról visszarágad a jelenlévőkre, és viszont. Ebből aztán úgy támad a tömény unalom, mint ahogyan borbélyüzletekben megszázsorozódik az ember képe az egymással szemközt álló két tükörben.

Mélységesen untuk magunkat. Az asztal közepén álló virágbokréta, mintha csak bennünket jelképezett volna, hervadtan kókkadozott a füstben.

Mici asszony, aki a leghevesebben agitált a kirándulás mellett, hozzám fordult:

- Találjon ki valami játékot, mert ez halálosan unalmas. Mentsük meg a hangulatból, ami menthető, hiszen vacsoránál még mindenkinek olyan jó kedve volt.

- Rendezzünk hazugsági versenyt, - mondtam, - versenyezzünk, hogy ki tudja a legnagyobbat hazudni. Én leszek a bírálóbizottság. Első díj ez a virágbokréta. Annak adjuk, aki a legnagyobbat hazudja.

A gondolat tetszett. Kimondtuk, hogy sorba megy a játék. Ernő kezdte, ő ült balról legszélsőnek.

- Hagyjatok békét, - mondta - egész nap dolgoztam, nagyon fáradt vagyok.

A kijelentést zajos derűtség jutalmazta. A jó Ernő tudvalevőleg a legnagyobb naplopó a világon. Délben kel fel, kimegy a Váci-utcára, benéz a Zserbóba, hazamegy ebédelni, utána lefekszik, délután kártyázik a klubjában, este mindig meg van híva. Kétségtelen, hogy igen nagyot hazudott. Utána Lenke következett.

- Remekül mulatok, - mondta.

Ez is tetszést aratott, mert tudnivaló, hogy a jó Lenke, amilyen derék asszony, alapjában véve, éppen olyan savanyú. Mindig rossz kedve van és a félvilágért nem mosolyogna. Ha ránézne egy hordó mézre, az rögtön megecetesednék.

Miska volt a soron következő.

- Engem hagyjatok ki, - mondta, - én még gondolkozom.

Általános derűtség. Miska és gondolkozni? Mindenki tudja, hogy kevés nagyobb csacsi van nála széles e fővárosban. Elsőrangú, előkelő uri ember, de nagy csacsi, mondjuk meg úgy, ahogy van.

Sári következett, a fiatal özvegy, aki roppantul szeretne aféle huncut menyecskének feltűnni, de mindenki tudja róla, hogy a lelke mélyén a legszolidabb nyárspolgári nő, akit el lehet képzelni. Még sincsen nagyobb vágya, mint hogy szerelmi fenegyereknek tartsák.

- Mostanában nem udvaroltatok magamnak, - mondta boldogan, hogy most milyen elméset hazudott.

De megjárta. Mindenki kórusban kezdett kiabálni:

- Ez nem hazugság! Ez igaz! Óvás! Hiába adod a bankot, feddhetetlen nő vagy, pukkadj meg!

Sári elszontyolódva hallgatott el. Jóska következett, szegény derék Jóska, aki olyan hősies küzdelemmel tartja magát a víz színén, miután teljesen tönkrement. Tudjuk róla, hogy miért tartja olyan egészségesnek a sok gyaloglást, és hogy miért rendel vacsorára két tojásból rántottát gyomorbántalmaira való hivatkozással. Néha ötven fillér sincs a zsebében. De azért nem marad el a társaságtól, mert halálosan szerelmes Micibe. Aki viszont olyan kegyetlenül bánik vele, hogy azt már rossz nézni. Kínozza, gyötri, ugratja. És olyan dolgokat tud elhitetni ezzel a szegény szerelmes számmal, hogy az embernek égnek áll a haja.

- No Jóska, halljuk, te következél.

Jóska körülnézett, szomorúan elmosolyodott és csendesen így szólt:

- Mindenki az én vendégem.

A nevetések elhallgattak. Ebben a vallomásban a tréfán felül annyi volt az öngúny, a szomoruság és a bátorság, hogy mindenkinek szeretet és részvét jelent meg a tekintetében. Láttam a közhangulatról, hogy mindenki Jóskának szánja az első díjat. Úgyis már csak Mici volt hátra.

A szép Mici, Szende Madonna-arcocskájával, hófehér homlokával, amely mögött annyi keménység és hamisság lakik. És annyi körmönfont, élesesű ravaszság.

Mici negédesen félrehajtotta a fejét és amolyan jókislány-arcra így szólt:

- Én nem veszek részt a versenyben. Én nem tudok hazudni.

Mindenki meglepetve fordult feléje, hogy nem akar játszani. Én azonban benyúltam a vázába, kiemeltém a virágot és megjegyzés nélkül átnyújtottam neki. Nyert.

HAT FILLÉR

Barátom, Frédi, autóbuszra vár. Kártyázni megy a klubjába. Jön is az autóbusz, még pedig tömve. De egy kis jóakarattal helyet lehet szorítani rajta az olyan nem túlnagy ember számára, mint az én Frédi barátom. Fel is kapaszkodik a többi polgár közé, kesztyűs markában kikészítve huszonnégy fillér, cigányos arcának fekete tekintetében derű, kötekedő hajlandóság és nógrádi huncutság.

Egy göthös, öreg, rossz tekintetű polgártárs mellé kerül Frédi a szorongók között. Ez az öregember már külsőre is teljesen ellenkezője neki. Hórihorgas, ádámcsutkás, girhes. Savanyú és bizalmatlan ábrázata, gyomorhajos kifejezésű karvaly orra körül embergyűlölő, gonosz vonások. Ahogy rápillant szűkösen nyomakodó embertársaira és bennük az egész külvilágra, abban irigy és kaján ellenségeskedés látható. Rosszmájú vén ember ez, ne kerteljünk. Ez első pillantásra is meglátszik rajta.

Az autóbusz-kalauz rettentő erőfeszítéssel próbál eleget tenni jegyárúsító hivatásának. A zökkenő kocsi goromba mozdulatai hozzácsapják az utasokhoz, akik egymás lábára taposva igyekeznek egyensúlyukat megtartani. Igen nehéz mesterség a kalauz mestersége. Ezer dologra kell figyelnie egyszerre: jegyet adni, indítani, lecsengetni, felszállókra vigyázni, aprópénz-szűkével bajlódni, tömegben a közönség sérelme nélkül előre törni. Nem irigyelni való ember, ez belátható. Legfeljebb annyiban, hogy állása van. Nagy dolog.

A kalauz jegyet ad Frédi szomszédjának. Szakaszt, és hozzá vissza a harminc fillérből kettőt. Több krajcárja nincsen.

- Négy fillért azonnal adok.

Frédi jegyet vált. Ő is szakaszt. Átadja a huszonnégy fillért. A kalauz huszat a táskába tesz belőle, négyet pótlólag még visszaad az előbbi utasnak. Következik a rossz ábrázatú öreg. Az is szakaszt kér és harminc fillért ad.

- Nem volna négy fillér apró?

Az öreg azonnal méregbe jön.

- Nincs apró! Tartsanak maguknál elég aprópénzt! Mindig csak azon jár az eszük, hogyan uzsorázzák ki a közönséget. Inkább a közönség kényelmével törődnének valamit. Nincs apró. Érdekes.

A kalauz türelmesen válaszol:

- Később adok uraságnak hat fillért.

Azzal megy vissza a kocsi eleje felé, hogy az utasok kiszolgálását onnan újra kezdje, mert itt a perronon már végzett. Tolakszik szegény, lehetőleg udvariasan, a zsúfoltan álldogáló és kapaszkodó utasok közt. Itt az öreg ember tovább dohog magában. De azért úgy, hogy a környezők hallják a haragos monológot:

- Nincs apró! Mindig azzal jön, hogy nincs apró. Ismerjük már az ilyeneket. Húzza-halasztja, hogy hátha ott marad a hat fillér. Hogyne. Majd bolond leszek otthagyni a pénzemet.

A környezők nem helyeselnek. Unják. De ő visszhangra vágyik, mint a népszónok. Hatást akar. A kocsi döcögve halad, a könyökök a szomszédok rekeszizmába döfődnek, tyúkszemes emberek feljajdulnak. Ő pedig tovább dohog:

- Hat fillér. Hogyne. Nem olyan kis pénz manapság az a hat fillér. Jó is volna. Mind arra utaznak, arra a borralalóra. Persze. Örüljön, hogy állása van. Érdekes. Az ilyen trükköknek már nem ugrunk be. Nincs apró. Úgy éljen a feje, hogy nincs apró.

De hiába várja a helyeslést, senki sem jelentkezik azzal, hogy „úgy van”, vagy „nagyon helyes”. Utálják a zsémbes öreget. Frédi különösen utálja. Alulról oldalról felnéz rá. Tekintetében igen kevés a tisztelet és rokonszenv.

A kalauz mindezt nem hallja: ott dolgozik a roskadásig zsúfolt kocsi elején. De az öreg ember egyre türelmetlenebbül dohog:

- Na mi lesz, mi lesz? A Vörösmarty-térnél le akarok szállani. Mi lesz a hat filléremmel. Hé, kalauz, mi lesz a hat filléremmel?

- Igenis! - kiált vissza a kalauz.

És elkezd nyomulni a kabátos testek tömött falán át a perron felé. A kocsi közepe táján megpróbálja, hogy kinyújtott karral el tudja-e érni azt az urat, akinek tartozik. Fejek és kapaszkodó karok között kinyújtja a karját, ujjai között hat fillér. A kocsi éppen megérkezik a Vörösmarty-térre. De a kalauz rosszul emlékszik. Nem az ecetes kedvű öregnek nyújtja a hat fillért, hanem Frédinek. Összetévesztette őket emlékezetében. Frédi szeme észrevétlenül villan egyet. Odaszól a kalauznak a maga palócos hanghordozásával:

- Mágá nekem akár adni hát fillért?

- Igenis, - felel jóhiszeműen a verejtékező, lihegő kalauz.

- Nem kell, - szól oda Frédi, - csak tártsá meg.

A kocsi már áll. A gonosz öreg ember ott áll a lépcsőnél. Nem lehet tőle felszállni, míg ő le nem száll. Alulról szidják. Ő lármáz. Végül is kénytelen lelépni. Mialatt az új utasok lökdösődve felszállanak, az öreg dühösen kiabál alulról Frédire:

- Micsoda dolog ez, kérem? Hogyan jön hozzá uraságod, hogy az én hat filléremet odaajándékozza a kalauznak?

Frédi lenéz. Naiv és ártatlan arcával.

- Nekem hát fillért akart adni a kalauz, de nekem nem jár. Áért mondtám, hogy tártsá meg. Önt és ügyét nagy sajnálatomra nincs szerencsém ismerni.

Csengetés. A kocsi indul. A kalauz a kocsi közepén dolgozik, nem tud semmiről semmit. A házsártos öreg szikrázó dühvel ordít a kocsi után. Frédi édesded arccal néz maga elé. A világrenddel teljesen meg van elégedve.

NEHÉZ MA PÉNZT KERESNI.

Ismerősöm hivatalnok-ember, tehát mindig azon jár az esze, hogyan lehetne szert tenni egy kis mellékkeresetre. A legravaszabb dolgokat eszeli ki, házladást igyekszik közvetíteni, fantasztikus találmányok feltalálóját próbálja összehozni vállalkozókkal, általában a világ minden jelenségében csak lehetőséget szimatol. Azon panaszkodik, hogy nagyon nehéz a dolog, mert ha sikerül is hetek szaladgálásával húsz pengőt összehozni, telefon és autóbusz addigra már tizenhat pengőjét megette.

Mikor most találkoztam vele, különösen mérges volt.

- Túljártak az eszemen, - mondta, - kitűnő keresetet szimatoltam s a végén még én fizettem rá!

- Halljuk, - mondtam, mert ha nem mondtam volna, a történetet ő úgyis elmondta volna.

El is mondta. Úgy kezdődött a dolog, hogy vasárnap tüzetesen elolvasta az apróhirdetéseket. A vasárnapot mindig ezzel szokta kezdeni. Az apróhirdetések között mindig talál valami nyomot, amelyen el lehet indulni.

Talált most is. Abban a rovatban, ahol a közönség vételkedve a különfélék iránt nyilatkozik meg, kitűnt, hogy valaki fajkutyát akar venni. Ő azonnal homlokára ütött. Van egy rokona a Lágymányoson, aki már hetek óta próbál rászózni egy pulikölyköt. Csak úgy ajándékba. Ő azonban mindeddig vonakodott az ajándékot elfogadni. Most persze lecsapta az ujságot, nem tétovázott egy pillanatig sem, kapta a kabátját, szaladt le az utcára és lóhalálában igyekezett kifelé a Lágymányosra.

A rokont nem találta otthon. A rokon kirándult vidékre. Levelet hagyott neki, hogy meggondolta magát és holnap reggel eljön a kutyáért. Aztán hazament. De a dolog nem hagyta nyugodni. Az apróhirdetéseket sokan olvassák, az illető helyre azóta százával viszik már a kutyákat. Mire ő holnap reggel odamegy, már nem fog kelleni a kutya. Az ördög vigye el azt a rokont, annak is ilyenkor jut eszébe kirándulni.

Este már annyira fúrta oldalát a dolog, hogy elment a hirdetésben megadott címre. Nagy bérház ez a Mester-utcában. Becsengetett a házmesterhez. Öröndetes meglepetésére régi ismerőst fedezett fel benne. Valaha ott volt ez házmester, ahol ő is lakott és nagyon kedvelték egymást.

- Maga az, Nemcsik?

- Én vagyok, doktor úr. Mi jóban tetszik járni erre felé?

- Csak azt szeretném megtudni, kedves Nemcsik, hogy vett-e már kutyát az az ötödik emeleti lakó?

- Nem, még nem vett.

- De hoztak már kutyát sokat, képzelem.

- Rengeteget. Egész nap megszámlálhatatlan kutyát vittem fel a liften.

- Jól van, köszönöm, csak ezt akartam tudni.

A házmester kedvetlennek látszott. Nyilván haragudott az apróhirdető miatti nagy rendetlenségért. De az én ismerősöm jó kedvre derült. Búcsút vett és reményteljesen ment haza.

Másnap reggel fölkelte öt órakor. Fél hétkor kint volt a Lágymányoson. Kilencig, mikor a hivatal kezdődik, el akarta intézni a kutyakérdést. A rokont az ágyból verte fel. Az váltig csodálkozott, hogy ilyenkor jön valaki az ajándékkutyáért, de azért odaadta a kutyát.

Ismerősöm most már takszit vett. A kutyát nem vihette sem autóbuszon, sem villamoson. Takszin ment a Lágymányosról a Mester-utca. Odaért negyed nyolckor. Csengetett. Jött ki a házmester.

- No öregem, vigyen csak fel az ötödikre, hátha szerencsém lesz ezzel a kutyával. Ha igen, magától sem fogom sajnálni a borraalót.

A házmester ugyanolyan kedvetlen lett, mint előző este. Állott és habozott. Végre nekidurálta magát és megszólalt:

- A doktor úr mindig jó volt hozzám. A doktor urat nem akarom becsapni. Ne tessék felmenni az ötödikre.

- Miért ne menjek fel?

- Mert ott nem vesznek kutyát.

- Hiszen maga tegnap azt mondta, hogy még nem vettek.
- Nem vettek. Nem is fognak venni. Egy szegény b-listás tisztviselő lakik ott, kérem. Az nem vesz kutyát. Ebédre valója is alig van, nem hogy fajkutyát vásárolna.
- Akkor miért hirdet?

A házmester közelebb hajolt hozzám:

- Megsúgom a doktor úrnak: megfelezem vele a liftpénzt. A tegnapi napon hetvenhárman jöttek kutyát eladni. Ennyien voltak, akik liften mentek. Fizettek hét pengő harmincat. Eddig kerestem én is három pengő hatvanötöt, a bé-listás lakó is. De a doktor úr tíz fillérjére nem pályázom. Ne is tessék felmenni.

Közben már hárman is jöttek, akik a liftet várták. Mind a háromnál kutya volt. A házmester ment a lifthez. De visszasúgott:

- Ma is lesz egy kis kereset.

A TÖKÉLETES KOCSI.

Ezt a történetet Párizsból hozta nekem egy barátom. Azon frissiben, ahogy elmondta, tovább adom.

Bemegy egy úriember az autókereskedésbe. Mindjárt meg is nevezi magát. A kereskedő elsápad a váratlan örömtől. Aki bejött, az Párizs egyik leg-leggazdagabb embere. A mai világban nem mindennap jön be egy ilyen vevő.

- Mit méltóztatik parancsolni? - kérdi sóváran és boldogan.

- Figyeljen ide, - szól a nagyon gazdag ember, - én feltettem magamban, hogy veszek egy tökéletes kocsit. Annyi bajom volt már mindenféle gyártmányú autóimmal, hogy únom a sok vesződséget. Nekem tökéletes kocsit kell. Amit meg akarok venni, az A Kocsi, ért engem? A KOCSI. Az ára nem számít. Ha tud nekem ilyen, minden szempontból ideális kocsit ajánlani, azt megveszem. Különben ne is tárgyaljunk. Van-e tehát önnek tökéletes kocsija, igen, vagy nem?

A kereskedő meghajlik.

- Az én telepemen, - mondja, - nyolcszáz kocsit várja a vevőt. Mind igen jó kocsik. De pontosan megértettem, mit méltóztatik parancsolni. Hétszázkilencvennyolc kocsi, tehát nem is beszélek, mert ha nagyon kutakozna az ember, valami egészen piciny tökéletlenséget mindegyikben fel lehet fedezni. Csak két olyan kocsit van, amelyet nyugodtan kínálhatok. Mind a kettő ideális. Amit méltóztatik keresni. Tessék velem fáradni.

Odavezeti a kereskedő a vevőt a két kocsihoz. Először az egyikhez, azután a másikhoz.

Az első nem tetszik a vevőnek. Remek kocsit, de nincs kedve hozzá. Az ilyesmi egyéni gusztus dolga. De a másik annál inkább tetszik. Azt megnézegeti apróra. Párnázását, rugózását, hengereit, sebességmérőjét, kilincseit, öngyújtóját, rádióját, felhágóját, szerszámládáját, mindent. Semmi ellen semmi kifogást nem lehet emelni. A kocsi minden része tökéletes.

A vevő bólint. Már nyúl is a belső zsebébe a csekk-könyvéért. A kocsi árát akarja megkérdezni. Ekkor, az utolsó pillanatban meglát valamit.

- Mi az ott elül, a hűtő alatt?

- Ott kell kurblizni.
 - Hogy-hogy kurblizni? Hiszen ez önindító kocsi, nem?
 - Hogyne. De ha az önindító netalán felmondaná a szolgáltatot, akkor kurblizni is lehet.
- A vevő megcsóválja a fejét. Az elészedett csekk-könyvet visszateszi a zsebébe.
- Mégsem veszem meg.
 - Miért?
 - Mert ha fennáll a lehetősége annak, hogy az önindító elromolhatik, akkor ez nem tökéletes kocsi. Nem veszem meg.
 - De uram, hiszen éppen ez teszi tökéletessé. Így is lehet, úgy is lehet. Soha ezzel baj nem történhetik.
- Csak a fejét rázza a vevő és indul kifelé.
- Nem. Ami elromolhatik, az nem ideális. Sajnálom, nem veszem meg.
- A kereskedő kétségbeesve kapacitálja a vevőt. Magasztalja a kocsit, érvel, így, meg amúgy. De minden hiába. A vevő csökönyösen vonakodik. Már a kijáratnál tartanak. Ott a kereskedőnek egy végső ötlete támad.
- Mondja uram, - szól a vevőnek, - van önnek keble?
 - Tessék?
 - Azt kérdezem kellő tisztelettel, hogy van-e önnek keble.
 - Van hát, hogyne volna. De miféle képtelen kérdés ez?
 - Hát tetszik látni, ez éppen olyan dolog, mint a kocsin az önindító és a kurbli. Ön férfiember, tehát nem nagyon valószínű, hogy valaha az életben anya lehessen. De a jó Isten mégis keblet adott önnek. Ha netalán mégis anya lenne, akkor táplálhassa a kisbabát.
- A vevő meghökkent. Ránéz a kereskedőre. Tűnődik. Majd kis szünet után így szól:
- Igaza van. Megveszem a kocsit.

NYUGDIJASOK.

Külső sorsukra nézve egyformák: mind a ketten miniszteri osztálytanácsossáig vitték s nyugalomba vonulásuk alkalmával megkapták a miniszteri tanácsosi címet. Tehát méltóságos urak lettek.

De soha két ilyen különböző méltóságos urat. Az egyik mindig jókedvű és nagyon előzékeny, a másik állandóan komor és inkább rátarti. Az egyik közlékeny és folyton beszélni szeret, a másik tartózkodó és néma méltóságba burkolózik. Az egyik az egész világ elé kitarja a szívét, a másik elzárja mindenki előtt.

Életmódjuk is így különbözik, ahogy egyéniségük. Az egyiknek törzsasztala van egy nevezetes budai kocsmában, ahová vele egyívású urak járnak, nyugalomba vonult miniszteriális emberek, kúriai bírák, tábornokok. Minden áldott este vacsora után elnéz a törzsasztalhoz, ott eldiskurál úgy éjfél tájáig a világ folyásáról és bírálatot gyakorol a jelenlegi szakminiszter intézkedései felett, mert most már szabad. Ha aztán jól kibeszélte magát, megkönnyebbült

lélekkel hazasétál és átadja magát az igazak nyugalmanak. A másik azonban nem szeret társaságba járni. Vacsora után sétál másfél órát, egészen egyedül, komoly arckifejezéssel. Ha nagyon rossz az idő, akkor beül egy megszokott kávéházba magányosan és szorgosan át-böngészi a napilapokat, majd pedig a külföldi folyóiratokat. A London Newst beható érdeklődéssel tanulmányozza, a pajkos francia élelapokat komor és fejcsóváló kritikával.

Ilyen különbség van estéik közt. De hogyan élnek nappal? Éppen erről szól a történet.

Mert egyszer az utcán összetalálkoznak. A víg méltóságos nagy hűhót csap a viszontlátásnak. Még a komor méltóságosnak is felderül az arca, pedig az ritkán történik. De most megőrül. Rég nem látta barátját, akivel annyi esztendő telt el egy hivatalban.

- Mit csinálsz errefelé? - kérdezi a jókedvű.

- Sétálok. Vacsora után megszoktam. De rendesen nem erre járkálok. Hát te?

A jókedvű méltóságos elmondja szélesen és hosszan törzsasztalát. A másik hallgatja és nem igen szól, csak bólogat.

- Hát szóval így eltöltjük esténként az időt, - fejezi be törzsasztala elmondását a jókedvű méltóságos.

Erre megszólal a szófukar méltóságos is végre:

- Esténként én is megvolnék. De nappal nem találom a helyemet.

Kartársa meglepetten néz rá. Szokatlan bizalmas nyilatkozat ez. Ilyen zárkózott embertől. Ránéz, szemléli egy darabig. Aztán egyet gondol.

- Te, öregem, elárulok én neked egy nagy titkot magamról. Másnak nem mondtam el senkinek. De neked elmondom, mert ismerem a természetedet, te ugyan ki nem fecseged senkinek. Mindig ilyen voltál, ilyen tartózkodó, szófukar, komoly. Soha senkinek el nem mondasz semmit, soha még kéréssel nem fordultál senkihez. Hát hallgass ide. Ezelőtt egy esztendővel délelőtt céltalanul kóvályogtam a Várban. Nem tudtam, mit kezdjek az időmmel. A hivatal, az roppantul hiányzott. Hogyan, hogyan nem: bevetődtem a minisztériumba. A lábam szokásból bevitt. Látom ám, hogy az udvaron társzekérre aktákat rak a szolga, talán emlékszel arra a Kecskésre. Megkérdeztem, miféle akták ezek. Hát kérlek, selejtezték a jogügyi osztály régi aktáit és kijelöltek pár ezer aktát, hogy azok ne foglalják az irattárban a helyet. Eladták makulaturának mázsaszámra. Erre én, barátom, adtam egy pengőt Kecskésnek és néhány száz aktát hazavittem a lakásomra. Most minden délelőtt nekiülök, pipára gyujtok és aktát intézek. Remek dolog ez, mert közben nem zavarnak úgy, mint régen. Háborítatlanul dolgozhatom. Közben kényelmesen pipázom. És amellet az aktát úgy intézem, ahogy akarom. Nem beszél bele senki. Nincs az az államtitkár, aki az én döntésemet megváltoztassa. Tizenkettőig intézem az aktákat szép lassan, kényelmesen, akkor átmegyek a Baltába, megiszom egy pohár sört és megeszem egy sóskiflit. Fél egykor megyek megint haza és dolgozom kettőig. Úgy, mint régen. Akkor aztán leülök ebédelni. A délutánom szabad. Mióta így élek, mintha kicséréltek volna. Jól alszom, remek étvágyam van, soha nem vagyok beteg. Nem emlékszem, hogy a sok-sok évi szolgálat alatt valaha is ilyen jól éreztem volna magam.

A rátarti és komor méltóságos úr egyre növekvő izgalommal hallgatta ezt. Gőgös testtartása alázatossá változott, merev arcán rimánkodó és meghunyászkodó lágyság jelent meg. Még a szeme is nedvesen csillogott, mikor félrehajtott fejjel, esdeklő hangon, könnyörögve szólt nyugdíjas társának:

- Nézd, soha az életben nem kértem tőled semmit. Most kérek. A jó Isten is megáld: adj nekem ajándékba legalább száz olyan régi aktát...

A HIDON.

Van az úgy, hogy akik a legjobb barátok, egyszer csak elszakadnak egymástól, az élet széjjel sodorja őket, akkor aztán hosszú-hosszú évekig nem hallanak egymásról semmit. Talán váltanak még egy-két levelet, de aztán a levelek is abbanmaradnak. Az emberi természet olyan, hogy a vágytól a cselekvésig nagyon hosszú az út. Tudhatjuk magunkról, hányszor fordul meg a fejünkben, hogy jó volna már írni ennek, vagy most már igazán fel kellene hívni telefonon, - de a gondolat megelégszik ilyenkor önmaga megfogalmazásával, az ige nem lesz testté! A levél is, a telefon is elmarad. Pedig bizonyísten gyakran gondolunk az illetőre.

És akik messze szakadtak egymástól, azoknak egyéb akadályokat is le kellene küzdeniök. Az egyik például nem tudja, hogy a másik milyen városba került. Hogyan kezdje a nyomozást? Nem kezdheti sehogyan, napi dolgai eléggé elfoglalják. És Miska megelégszik azzal a tünődő és tétlen gondolattal, hogy vajjon hogyan megy a sora annak a Jóskának, jó volna annyi esztendő után látni egyszer.

Miska és Józsi tanulótársaim voltak a kolozsvári egyetemen. Úgynevezett testi-lelki jóbarátoknak ismerte őket mindenki. Együtt is laktak egyetemi éveikben. Aztán letették a doktorátust. Egyik a jogit, másik az orvosit. Miska lett az orvos, József lett a bíró. Széjjel-kerültek, elvesztették egymást. Még hozzá Józsit vitézzé avatta a kormányzó, neve helyett új nevet kapott, magyaros hangzásút. Ha Miska kereste volna is a nevét, Hein Józsefet már nem találta volna, vitéz Hevesi Józsefről pedig nem sejtette, hogy kicsoda.

Nem látták egymást huszonöt esztendeig.

Mi történt a minap? Miska eljött Budapestre megszállt területről. Taxival ment keresztül a Lánchídon. Ugyancsak feljött alföldi falujából Jóska is, ő is taxin ment át a Lánchídon,

A híd közepén találkozott a két taxi. Szemközt robogtak.

Pesti ember nem nagyon nézeget ki a kocsí ablakán. Még azt a látványt is megszokta, amelyet a Duna nyújt a Lánchídról. De messziről jött ember kinéz az ablakon. Józsi is kinézett, Miska is kinézett. Egyazon pillanatban pillantották meg egymást. És azonnal egymásra ismertek. Mindegyik ráismert a hajdani kenyeres pajtására. Huszonöt év után.

Miska rögtön rákopogtatott a vezetőre:

- Hé, hé, forduljon csak meg, öregem, azt a másik kocsit okvetlenül érzük utól.

De a vezető hátra szólt:

- Nem szabad a hídon megfordulni, kérem. Az lehetetlen. Leszállítanak a kocsiról.

- De nekem feltétlenül beszélnem kell azzal az úrral, aki a kocsiban ült. Forduljon csak meg az én felelősségemre.

- Nem tehetem, nagyságos úr, az állásomat kockáztatom.

- Hát akkor mit csináljak?

- Most már nekünk muszáj átmenni a pesti oldalra. Ott megfordulhatunk és jöhetünk vissza. De ez reménytelen. Hol lesz már akkorra az a másik kocsí.

Miska gondolkozott. Józsi látta és megismerte őt, az bizonyos. Százat lehet tenni egy ellen, hogy az hasonlóképpen meg akar most fordulni. De hasonlóképpen nem tud. Azonban talán lesz annyi esze, hogy a másik oldalon megáll és vár egy kicsit. A pesti oldalra érkezvén tehát azonnal visszadirectálta a kocsit Buda felé.

Csakhogy Józsina pontosan ugyanez jutott az eszébe. Így történt, hogy megfordult az is. Pontosan a híd közepén találkozott a két kocsis megint. Az imént egyik ment, a másik jött. Most a másik ment és az egyik jött. Meglátták egymást és nagyban integettek. És kiki átérkezett a tulsó oldalra megint.

Miska ott állt a hídfőnél. Elkezdett gondolkodni. Józsiról nyilvánvaló, hogy őt utól akarja érni. Ennélfogva legokosabb lesz, ha ő itt megáll és figyeli a tulsó oldalról érkező kocsikat. Józsina megint csak vissza fog jönni. Szólt tehát a vezetőnek Miska, hogy álljon meg és várjon.

- Itt nem szabad állnom, - felelte a vezető, - csak amott valahol oldalt.

- Jól van, én kiszállok és itt maradok, maga várjon rám amott valahol oldalt.

A híd tövében megállt Miska és feszült figyelemmel várta a túlról érkező kocsikat. De hiába várt. Mert Józsina igen természetesen ugyanez jutott eszébe. Ő is kiszállt odaát és várt. Egymást várták a két parton, egyik innen, másik túl.

Vártak jó húsz-huszonöt percet. Akkor Miska feladta a küzdelmet. Már-már elindult dolga után. De aztán eszébe jutott, hogy hátha a másik ugyanilyen logika szerint ugyanígy várakozik odaát. Beült a kocsiba és nekivágott a hídnak még egyszer. Hát uramfia: a híd kellős közepén találkozik megint Józsival. Át akart kiabálni, hogy végre megállapodjanak valamiben. De mire az ablakot lecsavarta, a két kocsis messze járt egymástól. Visszanézve még annyit ki tudott venni, hogy amaz is kihajlik az ablakon és kiabál valamit. De hallani nem lehetett.

KILENC KACSA

Munkásember feleségének lenni nem könnyű polgári állás. Kivált ha az a feleség a Bodó Jóska felesége. Mert akármilyen derék jó ember ez a Bodó Jóska, akármennyire kocsmakerülő és otthonülő, de viszont a ház körül való dolgokban nem ismeri a tréfát. A fukarságig takarékos, még a kiürült orvosságos üveg dugóját is számon tartja. A fiatal menyecskének kemény ellenőrzéssel kell számolnia. Éppen ezért nagy volt a gondja, mikor nemrég szemlét tartott a kicsiny éléskamrában. A rumos meggyből, amit sátoros ünnepek ebédjein annyira szeret az ura, megpenészedett három üveg. Tiszta kár, ki kellett dobni. Maga sem értette, hogyan történhetett, hiszen megszalicílozta és keményen bekötötte hártapapírral, úgy, ahogy kell. Mégis megpenészedett. Halálos kár érte, erősen rumos volt, ahogy Jóska szereti.

De a baj nem jár egyedül. A minap, mikor Jóska hazajött az éjszakai munkából és ő kiment a kisudvarra, hogy elkezdje a napot, majd hogy ájultan nem esett össze: ott feküdt a háztartás szemefénye, a kilenc kacska, a szemétdombon élettelenül. Teremtő Isten, ilyen csapás! Mi lelhetette ezeket a kacsákat? Lehajolt hozzájuk, tapintotta őket. Testük még meleg volt, de fejüket hiába emelte, a fej visszahullott a földre. Nemrég szállhatott ki belőlük a pára.

Borzasztó. Mit fog szólni Jóska? Egy az, hogy éjszakára nyitva maradt a kacsáol ajtaja. Már ez magában véve súlyos rendetlenség. Más az, hogy hiába nem ő ölte meg a kacsákat, Jóska Isten és ember előtt csakis őt fogja felelőssé tenni halálukért. Most mit csináljon? Emelgette még a kacsák tetemét, hátha valami csoda folytán visszaszáll beléjük a lélek. De hiába.

Sírva zörgetett át a kátrányos kerítésen a szomszédasszonynak, Julis néninek. Az mindjárt át is jött. Csendesen beszéltek meg a borzasztó balesetet, hogy Jóska fel ne ébredjen valahogy. Julis néni idős asszony és tapasztalt.

- Nézd, Zsuzsi lelkem, itten te már hiába óbégatsz. A kacsákat azzal fel nem támasztod. Egyetlen, amit csinálhatsz, hogy megtajuzod őket. Legalább az maradjon belőlük.

- Mit csinálók?

- Megtajuzod. Lekoppasztod a tollat róluk. Jó lesz az egyszer vánkosnak. Aztán majd vetődik errefelé valami cigányféle, az nem nagyon finnyás, megveszi a döglött baromfit is. Az is néhány fillér.

Mit tehetett Zsuzsi egyebet, a kilenc kacsát megtajuzta. Eredeti álma az volt, hogy majd zsírral locsolja őket, mikor pirosra sülnek a serpenyőben, most bezzeg öntözte őket omló könnyeivel. A kacsatollat halomba gyűjtötte és elrakta. A kacsatetemeket pedig letette a pincébe. Sorban egymás mellé a kilencet. Holnap majd utána néz, hogy hogyan adjon túl rajtok egynéhány fillérért.

Csak hogy mi lesz Jóskával? Hogyan fogja neki tudtára adni a szörnyű esetet, amely után egész biztosan rettenetes láрма és földindulás következik? Még tán nyakleves is. Jóskától, aki annyira óvja és félti és számon tartja minden holmiját, nagy felindulásában még az is kitelik.

Jóska felkelt délben. Nyugodtan megebédelt. Ki is nézett az udvarra. Zsuzsiban reszketett a lélek, hogy most jön a baj. De Jóskának csodálatosképpen nem tűnt fel a kacsák távolléte. Még tett-vett valamit a szobában, aztán elment a legényegyletbe ujságot olvasni. Este nem kérdezte a kacsákat, vacsorázott, aztán elment éjszakai munkára a gyárba.

Zsuzsi egész éjjel nem aludt semmit. A szemét sem tudta lehúyni. Korán reggel, még ura hazatérte előtt, hirtelen dobogó szívvel ült fel az ágyban. Mi ez? Csengett a füle, vagy kísértetek játszanak vele. Hallgatódzott. Úgy bizony, ez nem tévedés: erős hápogást hallani.

Felpattant, magára kapkodta a holmiját, kiment. Kinyitotta a pinceajtót. Urambocsá', kitámo-lyog onnan óriási hápogással, panaszos lármával a kilenc kacsá. Még pedig pucéron.

- Julis néni, Julis néni, jöjjön át hamar!

Jött át hamar Julis néni. Akkorra már ettek a kacsák, Zsuzsi szórt nekik valamit. De úgy faltak, hogy az még kacsától is sok volt. Zsuzsi álmélkodva szemlélte a kopaszon didergő kilenc kacsát. Micsoda furcsa csoda történt ezekkel? Valami gonosz varázslat járhat itt a ház körül. Julis néni sem értette a dolgot. Szinte kedve lett volna keresztet vetni.

Ekkor jött haza Jóska. Szeme-szája elállott a különös látványtól. A pucér kacsák ordítva hápogtak előtte az udvaron, mintha ország-világnak panaszolták volna a rajtok esett sérelmet.

- Mi ez? - kérdezte Jóska.

Zsuzsi sírva mondta el, hogy mi történt. S ha már benne volt a töredelmes elmondásban, gyorsan kibökte egy füst alatt a három megpenészedett rumos-meggyes üveget is.

- Hopp, - kiáltott Julis, - várjunk csak. Kiöntötted azt a rumos meggyet?

- Ki hát, - könnyezett Zsuzsi - mit csináltam volna vele?

- Hová öntötted?

- Amoda a szemétre.

De ahogy ezt kimondta, már az ő orcáján is kivilágosodott a titok megfejtése. Siettek mind a szemétdombhoz. Ott bizony egy szem meggy nem sok, de annyi sem volt található. Nyilvánvaló lett a rejtelmes történet: a falánk kacsák felették a rumos meggyet és olyan részek lettek tőle, hogy Zsuzsi holtnak nézhette őket.

Most a konyhában vannak a tűzhely körül, hogy ne fázzanak. Máskülönben kutyabajuk. Ha valaki tud valami gyors hatású szörnővesztőt, küldje el a holtukból megelevenedett főnixszek gazdájának, Bodó Jóskának. Címét is megadom... nem, mégsem adom meg. Mondom, hogy hirtelen haragú ember. A pucér kacsák híre gyorsan elterjedt utcahosszat és seregestül jöttek

csodát látni az emberek még a harmadik sarokról is. Hasukat fogták, úgy nevettek. Bodó Jóska most vérben forgó szemmel ül otthon délutánonként. Zsuzsinak már megbocsátott, de idegeneknek nem ajánlatos benyitni a portára.

A mezítelen kacsák ott tanyáznak a konyhán mind a kilencen, mintha élelmiszerkirakatban ülnének.

MENTŐK!

Orvosi társaságban elvi kérdésekről beszélgettünk. A közönségről volt szó, pontosabban a közönségnek az orvoshoz és általában az orvosi intézményekhez való viszonyáról. Már régen megfigyeltem, hogy az orvosok általában úgy szoktak beszélni a közönségről, sőt az egész emberiségről, mint apa szokott beszélni vásott gyerekéről. Mindig bámulok, ha orvosokat hallok honorárium-kérdésekről eseteket elmondani. Amin én felháborodom, azon ők bölcs és megbocsátó kézlegyintéssel esnek túl, pedig az ő bőrükről van szó, nem az enyémről. Azt hiszem, a közfelfogás e tekintetben némi kiigazításra szorul. Érzésem szerint az emberek nem elég hálásak az orvostudomány képviselőivel szemben.

De ezt csak úgy mellékesen mondom, ha már erről beszélünk. Amit el akarok itt mondani, az egyéb. Ha előnyök szerzéséről van szó, az emberi leleményesség kifogyhatatlan. Tessék erről három esetet meghallgatni.

Az első eset hőse a házi orvos. Nem látogatásonként fizetik, hanem átalányösszeget küldenek neki minden január elsején. Ő maga kint lakik a Városliget vidékén, az illető család pedig a Horthy Miklós-körtér táján. A házi orvost felhívják telefonon: jöjjön el még ma délután okvetlen, beteg van a háznál. A házi orvos megjelenik. Mi a baj?

- Úgy érzem, - mondja a ház asszonya - mintha a torkom fájna.

A doktor belenéz az illető torokba és megállapítja, hogy az makkegészséges. A panaszkodónak nincs láza. Olyan, mint az élet maga. És miután a vizsgálat ezzel az örömdetes eseménnyel végződött, a házi orvos távozni készül. De gondolatai közt egy kis gyanakvás motoszkál: vajjon miért hívták most ide? Hogy az állítólagos torokfájás miatt nem, az bizonyos.

Az előszobában azt mondja a ház asszonya:

- Ja igaz, doktor úr, megkérem egy szívességre. A maga szomszédjában lakik egy ismerősünk, akit sürgősen értesítenünk kell valamiről. Itt van ez a levél, ugyan legyen szíves, adja le a szomszédjában a házmesternek. Fontos, hogy a címzett még ma megkapja.

Az orvos zsebre tette a levelet. A rejtély megoldódott. A háziasszony kieszelte, hogy a helybeli távirat hatvan fillérbe kerül, az orvosnak szóló telefon tizennégy fillérbe. Hogy a közlekedést oda-vissza az orvos fizette, az őt nem zavarta.

A másik két eset a mentőkkel van összefüggésben. Tudnivaló, hogy a mentőknek betegszállító kocsijuk van, amely bérelhető. Ez a kocsit elmelegíti a beteg lakására. Szanatóriumba elviszi nyolc pengőért, pályaudvarra tíz pengőért.

A mentőket tehát felhívja egy gazdag úriember.

Bejelenti, hogy betegszállításról van szó. A beteget el kell vinni Pasaréti-úti lakásáról a Keletre. Még pedig pontosan holnap reggel fél hétkor.

A mentőkocsi meg is jelent pontosan fél hétkor. Becsengettek. Nagynehezen ajtót nyitott egy inas, akin meglátszott, hogy most ébredt fel. Várjanak egy kicsit - mondta, - a nagyságos úr mingyárt felkészül.

Jó sokára megjelent a nagyságos úr. Frissen, egészségesen, életvidáman. Utána a poggyászok rengeteg sorát hordta ki az inas. Annyit, hogy egy kistaxira azok nem fértek volna fel. Tudniillik az inas is kiment az állomásra, hiszen a szegény betegnek kíséőre is van szüksége.

Kitűnt, hogy az illető úr unta magát a telefonközponttal felköltetni, külön nagytaxit rendelni, bajlódni: sokkal egyszerűbb volt így. Biztos lehetett, hogy idejében felköltik, poggyásza elfér, azonkívül kellemesen kocsikázik, mert ezek a mentőkocsik jobbak, mint a taxik, hiszen betegszállításra építették őket.

A harmadik eset vidéken történt. Felhívták egy közeli faluból a vármegyei mentőállomást és négy súlyos sebesült számára kérték a kocsit. Az ki is ment. A szóbanforgó faluban megkérdezte, hogy hol lakik Bögos Máté. Odaigazították.

A háznál már várták a mentőkocsit. Azzal orvost nem küldenek ilyenkor, csak kocsist.

- Nagy baj van, - mondta Bögos Máté a mentőkocsisnak - mind a négy olyan rosszul van már, hogy alighanem meghaltak.

- Lövés? - kérdezte a kocsis.

- Nem, szúrás. Mingyárt hozzuk őket.

Hozta is Bögos, meg két sógora a testeket. Véres ponyvába voltak azok takarva, semmijök nem látszott ki. Rettentő kövér és alacsony lehetett mind a négy áldozat, ezt az első pillantásra meg lehetett állapítani. Mikor felrakták őket, Bögos Máté is felült a mentőkocsira. Indultak be a megyei székhelyre a kórház felé. A város határában a vámnál sem álltak meg, a vámőrök csak szalutáltak és intettek előre a kocsisnak, hogy csak siessen.

Ahogy két utcával odébb értek, Bögos Máté megkopogtatta a kocsis hátát.

- Hé, koma. Ne a kórházba, hanem Steiner mészároshoz vigyük a négy disznót.

Mert a szúrás folytán súlyosan megsebesült, sőt elhalálozott négy áldozat négy hízott disznó volt. Bögos Máté megfizette a fuvar, kissé drágábban, mintha szekeret vett volna. De a vámnál a fogyasztási adót megtakarította. Remek üzletet csinált.

NÉGYSZEMKÖZT.

Nagyon kérem az olvasót, maradjon ez a történet magunk között. Csak úgy négyszemközt mondom el, nem szükséges, hogy túlságosan elterjedjen.

Az eset főszereplőjét röviden a grófnak fogom nevezni. A gróf a diplomáciai pályát választotta mesterségül és pedig még a régi ferencjózsefi időkben. A háború előtt is diplomata volt és diplomata most is. Olyan Ballplatz-nevelés. Lehetnek, akik nagyon kritizálják ezt az iskolát, lehetnek, akik ma is nagyon helyeslik. Annyi bizonyos, hogy ezek a Ballplatz-diplomaták kitűnően beszéltek nyelveket. Ez az én grófom is úgy beszél angolul, németül és franciául, hogy Londonban, Bécsben és Párizsban egyaránt bennszülöttnek tarthatják abban az üzletben, ahová bemegy vásárolni. Pedig született magyar ember.

Nemrégiben vette ki a gróf a folyó évre járó szabadságát. Magányos ember, közeli rokonsága idehaza nincsen, meg aztán nagyon régen nem járt Párizsban, ennél fogva elhatározta, hogy

idei szabadságát a Szajna partján fogja tölteni. Elment Párizsba, szobát vett a szokott szállóban és körülnézett a rég nem látott boulevardokon. Megebédelt Laruenél, este elnézett a Boisban egy szellős kis helyre, utána elbámészkodott a Mortmartreon és így tovább. Kellemesen teltek a napok, csak nagyon meleg volt.

Egy délelőtt régiségkereskedés előtt állott meg. Olyan asztalt látott a kirakatban, amilyenre éppen szüksége volt. Habozás nélkül befordult a boltba és megkérdezte az asztal árát. Nem mondtak túlságos nagy summát, alkudni is lehetett. Rövid közelharc után megvette az asztalt. Mingyárt ki is fizette. Csak az volt a baj, hogy noha az asztal tetejét ki lehetett húzni, deszka-betétet a régiségkereskedő nem tudott adni hozzá. Sebaj, majd azt megcsináltatja otthon.

De még ugyanaz nap délután, mikor egy régi ismerőse lakását kereste, szemébe ötlött egy asztalosüzlet. Gondolta magában: meg kellene kérdezni, mennyiért csinálnak olyan deszka-betétet. Ha nagyon olcsó, akkor rögtön megcsináltatja itt, mit bajlódjék vele otthon. Bement tehát a műhelybe és a mestert kereste. Mingyárt oda is állott elébe egy igazi francia kispolgár, afféle harcsabajúszú, aprószemű, pohos ember, aki azonnal éktelen dühbe jön, ha pénzről van szó.

- Látnom kellene az asztalt, - mondta a mester.

- Majd megláthatja, de a betét árát megmondhatja már most, mert a méreteket megadom.

Elővette a noteszt, ott fel voltak írva gondosan az asztal méretei. Az asztalos vizsga szemmel kémlelte a grófot. Aki most régiségkereskedésben vásárol műtárgyat, annál könnyen állhat a pénz. Próba szerencse. Kivágta merészen, hogy a betétdeszkalap háromszáz frankba kerül.

A gróf meghökkenve kapta fel a fejét. Azt hitte, rosszul érti.

- Mennyi?

- Háromszáz frank.

- Na hallja, - mondja a gróf - nem érdemlik meg maguk párizsi iparosok, hogy boldoguljanak. Ha egy idegent kapnak a körmük közé, mingyárt elevenen meg akarják nyúzni. Nem is kezdek alkudni.

És elfordult, hogy távozzék. De az asztalos visszatartotta.

- Ön nem francia?

- Nem. Idegen vagyok.

- Csodálom, a kiejtésén nem vettem észre. Szóval idegen. Talán cseh?

A gróf válaszolni akart, de az asztalos, akit most már nagyon előntött az epe, nem hagyta beszélni.

- Vegye tudomásul, uram, hogy a párizsi iparosok fütyülnek az ön véleményére. Ön csak ne tegyen megjegyzéseket a párizsi iparosokra, érti? Örüljön, hogy egy párizsi iparosnál dolgoz-tathat, érti? Érdekes dolog, voyons. Bejön ide egy ilyen cseh úr és elkezd kritizálni a francia iparosokat...

Szeretett volna közbeszólni a gróf, de az asztalos nem hagyta. Egyre dühösebben folytatta:

- Hol vannak maguk csehek a franciáktól, mi? Hol volnának maguk, ha mink nem csináltunk volna magukból országot, mi? És még maguk jönnek megjegyzéseket tenni? Vegye tudomásul, hogy én ezentúl tőlem telhetőleg minden alkalmat meg fogok ragadni, hogy agitáljak a csehek ellen, értette?

A gróf egy pillanat alatt elhatározta, hogy most már nem leplezi le nemzetiségét.

- Értettem, - felelte szép csendesén. És ment kifelé a boltból.

Kint az utcán ravaszul elvigyorodott. És kacsintott egyet. Senkinek. Csak úgy sajátmagának.

VENDÉGEK

Két úr jön ki a házból. Éjfél van, szép, kellemes nyári éjfél. Be sem kell gombolni a szmóking felett a felöltőt. Ott vár egy kistakszi a kapu előtt.

- Hazamégy vagy még elnézel valami lokálba?

- Nem, hazamegyek, holnap idejekorán talpon kell lennem.

Akkor ülj be a takszimba, útba esel, majd leteszlek.

- Óh, nagyon kedves, köszönöm.

Beülnek, az ajtó becsapódik, a motor berregni kezd. Bent a taksziban két tüzes pont világít, mind a ketten szivaroznak. Egy kicsit hallgatnak, akkor aztán megindítja egyik a társalgást.

- Egész kellemes este volt, részemről nagyon jól éreztem magam. Mindig örülök, ha ez a Pista meghív. Kitűnő ember. Roppant szeretem. Igen jó barátom.

- Nagyszerű ember. Nekem is igen jó barátom.

- Elsőrangú, kiváló ember. Nagyon eszes. Roppantul nagyrabecsülöm azt a józan, reális életfelfogását.

- Úgy van, ez az. Reális életfelfogása van. Nem sokat érzeleg, hanem megnézi a dolgokat a praktikus oldalukról. Meg is van az eredmény: becsülöm a vagyonát legalább négyszázezer pengőre.

- Van az több is.

- Könnyen meglehet. És megnyugtató érzés, hogy ez a vagyon nem fog elúszni.

- Nem bizony, Pista nem az az ember. Remekül tud vigyázni a pénzre. Az ki nem ad egy pengőt sem, ha nem muszáj.

- Egy pengőt? Két fillért sem ad ki. Hiszen köztudomású, hogy mindnyájunk között ő adja a legkisebb borraavalókat. A pincéreknek nem sok örömük van belőle.

- A kölcsönkérőknek sem. Én ugyan nem kértem még sohasem kölcsön tőle, de meg vagyok győződve, hogyha hirtelen bajba jutnék és hozzá fordulnék, akármilyen régi barátság köt is össze bennünket, egyszerűen megtagadná.

- Hát adni nem szeret, az bizonyos. Kapni annál inkább.

- Kapni, azt igen. Rettentően szereti a pénzt, mondhatnám: imádja. Ha csak a szagát megérzi valahol a pénznek, már izgatott lesz. És addig nem nyugszik, míg az üzletet meg nem csinálja.

- Úgy van. Minden módon, ahogy csak lehet, de megcsinálja.

- Meg. Mint a multkor azt a fakitermelési dolgot. Őszintén szólva, félttem is egy kicsit, hogy megüti a bokáját, mert... hogy is mondjam... túllőtt a célon az öreg. Elvégre nem volt üldözhető inkorrekttség, amit csinált, de hát, tudjisten... baj is lehetett volna belőle.

- Teljesen igazad van, én is tartottam tőle egy kicsit. De a végén neki lett igaza. Még mondtam is magamnak: milyen számár vagyok én, hogy izgulok, ő meg csak gyűjti rakásra a pénzt és a végén még engem nevet ki. Mert az ilyen zavaros ügyeket remekül érti.
- Csak rajta ne veszítsen egyszer. Roppant sajnálnám, ha baj történnék vele.
- Hja, kérlek, amit ő csinál, az kockázattal jár. Aki ennyire nem válogat az eszközökben, az el lehet rá készülve, hogy egyszer rajta veszít. Mert őszintén szólva, most már egy kicsit sok, amit csinál.
- Pontosan ez az én véleményem is. Csak azt nem tudom, mi ez nála? Szenvedély, vagy sport, vagy jellemhiba? Az ördög tudja, hiszen alapjában véve tisztességes embernek tartom, de néha mégis zavarba jövök, mint például, mikor ezt a Novák-ügyet hallom...
- Jaj, ne is mondd, az nagyon rossz-szagú ügy volt. Ez már belenyúlt a kriminalitásba. Na és amit a sógorával csinált? Az még rosszabb illatot terjesztett. Valljuk meg, a mi derék Pistáknak bizonyos dolgokban bámulatosan hiányzik az erkölcsi érzéke. Néha ez engem igen kellemetlenül érint. Olyankor szeretném egy jó darabig nem látni. Ma este is egyenesen kínos volt nekem, hogy ott kellett ülnöm nála, csak igyekeztem nem mutatni.
- De én észrevettem rajtad. Talán azért, mert magam is így voltam vele. Legjobban szerettem volna az előszobából visszafordulni. Ki nem állhatom neki ezeket a dolgait. Szinte félek megkeresni az igazi szót ezekre a dolgokra.
- Talán azt lehetne mondani, hogy erőszakos.
- Nem csak erőszakos, lelkiismeretlen is.
- Hát bizony, lelkiismeret dolgában gyengén van eleresztve a mi derék Pistánk.
- Úgy van. Tipikus lelkiismeretlen ember. Másokkal nem sokat törődik.
- Miért törődne? Egyenesen mulatságot talál abban, ha másoknak bajt okozhat.
- Nem jó ember.
- Nem. Rossz ember.
- Az még nem is elég pontos kifejezés, hogy rossz ember. Mert tudod, egy rossz ember azért lehet nagyvonalú is. De ő kicsinyes.
- Az. Komisz.
- Úgy van. Komisz alak. Meg is érkeztünk. Hát én most kiszállok. Komisz fráter, mondjuk meg úgy, ahogy van.
- De milyen komisz. Kicsinyes, komisz, aljas, pizok csirkefogó! Szervusz, öregem, jó éjszakát.
- Szervusz. Jó éjszakát.

„...MEGÉRKEZIK”

Egy novellistáról szól az ének. Jóállású közigazgatási fiatalember az illető, nem kenyérkeresete az írás. De hát olyan időket élünk, hogy a fizetés mellé minden külön pengőcske jólesik. Ezért Kovács barátunk - nevezzük így - írásra adta a fejét. És mivel elég jól forgatja a tollat, fáradozását siker is koronázta: sikerült elhelyeznie egy hetilapban a „A perjel megérkezik” című novelláját.

Ügyes kis novella volt. Arról volt szó, hogy a vidéki kisvárosban igen népszerű ember volt a perjel, a helybeli tanítórend priorja. Galamblelkű, áldott öreg lévén, nem volt neki ellensége egyetlenegy sem. Viszont annál több jóbarátja. Volt tanítványai, mikor felnövekedtek is, fiúi szeretettel ragaszkodtak hozzá tovább. Egy szép napon az öreg perjelnek valami ügyes-bajos dologban fel kellett mennie a fővárosba. Csak úgy három napra. Csütörtökön volt visszaérkezendő. Ezért barátai és tisztelői nagy seregben mentek ki az állomásra, hogy fogadják. A vonat be is futott. Mind odasiettek, hogy öleléssel fogadják a leszálló perjelt. De helyette egy koporsót emeltek le a vonatról. Meghalt szegény odafenn Budapesten, csak hült teteme jött vissza. A perjel megérkezett.

A szerkesztőnek tetszett a formásan megírt, hangulatos történetke. Kovács barátunk boldogan vette fel a honoráriumot.

Egy idő múlva megint jólesett volna a fizetés mellé egy kis pótlék. Novellát akart írni újra, hogy elhelyezze. Igen ám, de nem volt témája. Hiába rága a tollszárat, nem jutott eszébe semmi. Ez annál jobban bosszantotta, mert egy baráti összeköttetés révén megígérték neki, hogy ha jó lesz a novella, „A szemlésház” című pénzügyi szaklap le fogja közölni és megfizeti.

Egyszer csak a homlokára ütött. Maga elé tette a régi novellát és bizonyos változásokkal elkezdte másolni. Mindenekelőtt ezt a címet adta neki: „A pénzügyigazgató megérkezik.” Aztán következett a történet, hogy a vidéki kisvárosban igen népszerű ember volt a pénzügyigazgató. Galamblelkű, áldott öreg lévén, nem volt neki ellensége egyetlenegy sem. Viszont annál több jóbarátja. Egy szép napon az öreg pénzügyigazgatónak valami ügyes-bajos dologban fel kellett mennie a fővárosba. Úgy volt, hogy csütörtökön este érkezik. Egész sereg ember ment ki elébe az állomásra. De helyette egy koporsót emeltek le a vonatról. A pénzügyigazgató megérkezett.

„A szemlésház” szerkesztőjének tetszett a novella. Közölte és kifizette. Kovács boldogan tette zsebre a könnyen szerzett honoráriumot. És pár hét múlva gondolt egyet: megint leült, megint maga elé tette a novellát és elkezdte leírni, ezúttal ilyen címmel: „A százados úr megérkezik.” A vidéki kisvárosban igen népszerű ember volt az öreg csendőrszázados. Galamblelkű, áldott egyéniség lévén, satöbbi. Egy szép napon fel kellett mennie a fővárosba, satöbbi. Koporsót emeltek le, satöbbi. A százados úr megérkezett. Az író pontot tett a novella végére és ment vele egyenesen a „Csendőrségi Közlöny” szerkesztőségébe. A szerkesztő elolvasta, elfogadta, közölte, kifizette.

Most már végleg vérszemet kapott Kovács. Leírta a novellát „A vendéglős megérkezik” címmel és elhelyezte a Vendéglősök Közlönyében. Leírta „A főerdész megérkezik” címmel és eladta az Erdészeti Közleményeknek. Leírta „A főmérnök megérkezik” címmel és értékesítette a Mérnöki Lapoknál. Megjelent a novella „A nagytrafikos megérkezik”, „A jószágigazgató megérkezik”, „A téglagyáros megérkezik”, „Az építész megérkezik”, „A főkertész megérkezik” címekkel.

Ezt egy közös barátunktól hallottam. Ő mondta azt is, hogy Kovács éppen most írja át a novellát „A szikvízgyáros megérkezik” címmel. A szikvízgyárosok szaklapjában akarja elhelyezni.

Nem tudtam a kísértésnek ellentállni, elpletykáltam a dolgot. Sajnálom, hogy ezzel Kovácsnak esetleg anyagi kárt okozok, mert jelen írásomat a még hátralévő szaklapok szerkesztői olvasni fogják.

Kovács kollégától ezennel bocsánatot kérek.

A TAKARÉKOS ATYA

(Mindenki tudja a hercegről, hogy atyja, az öreg herceg, igen gavalléros, de ugyanakkor igen takarékos ember. Más nem is kell előre bocsátani. A minap egy estélyen azt mondja a háziasszony a hercegnek, jelenlétemre való tekintettel:

- Ugyan mondja el azt a történetet a maga haláláról, az író ez érdekelni fogja.

A herceg készséggel tett eleget a háziasszonyi felszólításnak és elmondta az alább következő történetet.)

Egyenesen a kadettiskolából kerültem a frontra. A gyalogsághoz osztottak be, akkor már nem lehetett válogatni a fegyvernemekben. Mint bakatiszt mentem az északi harctérre, egyenesen a tűzbe.

Azon a frontszakaszon csúnya világ volt. Állandó pergőtűzben éltünk, egyik ütközet követte a másikat. Jött aztán egy különösen erős orosz roham, rettenetes túlerővel. Annyian voltak az oroszok, mint a tenger. Körülbelül kétszázunkat bekerítettek, nem volt menekvés. Foglyul estünk, az oroszok elhurcoltak bennünket.

Csak később tudtam meg, hogy a mi oldalunkon a csata után mi történt. Az történt, hogy az elesettek között találtak egy feltűnően magas férfit, akinek a fejét teljesen szétroncsolta a kézigránát. Termete után azt hitték, hogy én vagyok az. Zsebeiben semmi holmi nem akadt, amiről a tévedés kiderülhetett volna. Bekerültem a veszteséglistába, szüleim hivatalos értesítést kaptak, hogy hősi halált haltam. Családom tagjai feketét öltöttek és gyászoltak. Azonkívül apám kijárta, hogy a tömegsírt, amelybe vélt holttestemet a többiekkel együtt elföldelték, felbontsák, az én hullámat kikeressék és külön temessék el. Temetésem rendesen le is folyt, a helybeli pap és kántor annak rendje és módja szerint elvégezték a síromon a gyászszertartást.

Apám elég férfiasan viselte a csapást. Ő természete szerint igen visszavonultan élő ember, aki otthon szeret ülni és nem jár társaságba. De ebben az időben, szokása ellenére, gyakran eljárt hazulról talpig feketében és büszkén hordta annak az apának fájdalmát, akinek fia hősi halált halt. Telt-múlt az idő, családom és rokonságom megszokta a gondolatot, hogy meghaltam. Kezdték már nem beszélni rólam. Apám foglalkozott csupán azzal a gondolattal, hogy lovaszobrot fog nekem állítani, de barátai lebeszélték. Két dologgal érveltek főként. Először azzal, hogy egy bakatisztnak nem lehet lovasszobrot állítani. Másodszor azzal, hogy az ilyen lovaszobrok rengeteg pénzbe kerülnek. Az első érv nem hatott, a második igen. Az emlékemet megörökítő lovasszobor nem készült el.

Én közben minderről nem sejtettem semmit. Abban a hiszemben éltem a fogoly életét, hogy otthon mindenki értesült elfogatásomról. Különböző kalandok után, igen bonyodalmas úton sikerült megszöknöm az oroszok közül. Mikor megint hazai földre érkeztem, azonnal értesítettem apámat, hogy érkezem, Budapesten keresztül. Itt Pesten hallottam nagy meglepetésemre, hogy én voltaképpen már meghaltam, el is temettek és Brody közelében sírom is látható.

Apámat Pozsonyban találtam, bejött a birtokról. A szállóban vacsorázott, mikor megérkeztem. Nem mutatott valami nagy felindulást, elég flegmatikus ember. Nekem egy huncut krajcár sem volt a zsebemben, a szemem pedig kopogott az éhségtől. Vártam, hogy meghívjon vacsorára, de ő ezt nem tette.

- Hogy vagy? - kérdezte.

- Köszönöm, elég jól, - feleltem én.

Ezzel a viszontlátást el is intéztük. Helyesnek találtam azonnal a tárgyra térni.

- Bocsánatot kérek, ha étkezés közben ezzel zavarlak, de miután most már visszakerültem az élők sorába, felmerül egzisztenciám kérdése. Míg a frontra nem mentem, voltál oly szíves és havi apanázst folyósítottál nekem...

Apám bólintott, letette a kést-villát és zsebéből elővett egy előre elkészített számadást. Átadta.

- Az apanázst változatlanul meg fogod kapni. Sőt lásd, hogy kivel van dolgod: megkapod visszamenőleg az egész fronton töltött időre. Már ki is számítottam, mennyi jár egyösszegben. Ott a kimutatás. Holnap a pénz a bankban rendelkezésedre áll. Valorizálva.

Átfutottam a kimutatást,

- Bocsánatot kérek, - mondtam - nem akarok szerénytelen lenni, csak a rend kedvéért jegyzem meg, hogy a számításban a végösszeg nem stimmel. Nekem több jár. Itt valami levonás van, amit nem értek.

Apám megütközve válaszolt:

- Kezdetől fogva megmondtam, hogy minden személyes kiadásodat és szórakozásodat a zsebpénzedből tartozol fedezni. A temetésedre egy igen drága koszorút küldtem. Talán én fizessem a halotti koszorúdat? Ha ilyen zavarokat csinálsz, azt csak fizesd magad.

Ezzel bólintott. Ami azt jelentette, hogy a kihallgatás be van fejezve. Tisztelettel elbúcsúztam tőle. De mikor eltávoztam, még utánam szólt:

- Ja igaz, a papnak meg a kántornak, akik eltemettek, még nem adtam semmit. Légy szíves majd őket is elintézni. Nem szeretném, ha a te adósságaidért engem molesztálnának. Szervusz.

Igen nagy örömmel távoztam. Annak örültem, hogy apám nem állította fel a lovasszobrot. Azt is számlámra írta volna. Ráment volna kétévi apanázsom.

GRAFOLÓGIA.

A híres-nevezetes bankelnöknél megjelent a szegény rokon. Nagynénje: anyja nővére.

- Csak gyorsan, Linka néni, sok a dolog, nem érek rá.

Linka néni azonnal sírva fakadt. Már úgyis rettegve jött be híres unokaöccse pazar irodájába. Az előszobában várakozással eltöltött másfél óra teljesen leverte lábáról. Most alig tudott beszélni.

- Gyerünk, gyerünk, - szólt a bankelnök - a pityergéssel csak telik az idő. Pénzt ne kérjen, mert azt nem adok.

- Nem pénzt kérek, - szipákkolt Linka néni, - a fiamért jöttem.

- Állás nincs.

- Dehogy nincs, Géza, vagyis pardon, méltóságos uram, dehogy nincs. A múlt héten ketten haltak meg a levelezési osztályban. Az két állás.

- Az egyiket nem töltöm be.

- De a másikat betöltöd. Az Isten szerelmére kérlek, vedd fel a fiamat.

- Itt csak a bank érdeke számít. A rokonság nem számít.

- Vedd fel a bank érdekében. Kereskedelmi érettségije van és azonfelül jogi doktorátusa kitüntetéssel. Jól beszél angolul, franciául, németül és olaszul. Egy közgazdasági munkája pályadíjat nyert a Sorbonneon. Nem iszik, nem dohányzik, nem kártyázik. Rajta kívül még négy gyerekem van, azokat is, engemet is most már neki kell támogatni. Könyörgöm, vedd fel, két napja nincs meleg étel a háznál és egy hete már nem tudunk fűteni, azonkívül...

- Jó, jó, nem érek rá. Irjanak egy kérvényt.

- Itt a kérvény!

- Tegye le. Isten áldja meg!

Linka néni letette a kérvényt és sírva eltávozott. Ahogy kitette a lábát az ajtón, a bankelnökön dühös harag vett erőt. Mégis csak disznóság, mennyit zaklatják az embert ezek a szegény rokonok. Haragjában felvette a kérvényt, nyolcfelé szakította s bedobta a papírkosárba. De ezzel dühét le is vezette. Kifújta magát és gondolkozni kezdett. Ha az a fiatalember olyan remek munkaerő, talán mégis fel lehetne venni. Mindenesetre méltányos volna, hogy részt vegyen a pályázaton. És Linka néni mégis csak testvére az édesanyjának...

Elrestelte magát a bankelnök, beszólította a titkárt, meghagyta neki, hogy egy negyedóraig ne bocsásson be senkit, azután előhalászta a papírkosárból az összetépett és most már használhatatlan kérvényt. A darabokat kiteregette maga elé és saját keze írásával lemásolta az egészet. Mintegy vezeklésül. Aztán megint becsengette a titkárt:

- Ezt a kérvényt küldje át a személyzeti osztályba. A pályázó rokonom, de külön elbánás nincs. Az állást a legalkalmasabbnak adják oda. Jöhet a következő fél.

Két hét múlva megtörtént a kinevezés. Nem a Linka néni fiát vették fel. Valaki egész mást. Linka néni megint csak megjelent hatalmas unokaöccsénél. Úgy sírt, mint a záporosó.

- Miért nem az én fiamat vették fel? Egy gazdag fiatalember kapta az állást, akinek semmi szüksége nincs rá. Most mit csináljak, hova forduljak?

- Jól van, menjen csak haza, majd utána nézek a dolognak.

Linka néni elment, a bankelnök pedig bekérte Káldor igazgatót, a személyzeti osztály főnökét.

- Mi van ezzel az állással a levelezési osztályban? Volt a pályázók között egy Fehér Jenő nevű, úgy hallom, igen kitűnő fiatalember. Miért nem az kapta az állást?

- Csakugyan az lett volna a legalkalmasabb, méltóságos uram. De méltóságod elrendelte, hogy minden pályázat eldöntése előtt a pályázók írását grafológussal meg kell vizsgáltatni. Most is így tettük. És ennek a Fehér Jenőnek a pályázatáról azt a szakvéleményt adta a grafológus, hogy aki ezt írta, összeférhetetlen, hatalmaskodó, komisz, ordinaré fráter.

ORDÍTÓZÁS A KISKOCSMÁBAN

Elekkel találkoztam a minap. Szeretek vele találkozni, mert ilyenkor bizonyos, hogy valami mulatságos dolgokkal jövök haza. Ez az Elek ugyanis nagy ugrató. Mindíg csak a tréfán jár az esze. Úgy van a maga sorsával, mint más: a régi gondtalanságnak vége, kisebb a lakás, kevesebb a szórakozás, taxi helyett autobus is megteszi. De kedélye nem változott semmit, ugyanolyan mókás ember, mint azelőtt. Apró, ravasz szeme van neki. S ez a szem fortélyosan és boldogan csillog, mikor legújabb csínyjét elmeséli.

- Mi újabbat eszeltél ki? - kérdezem tőle.

Már nevet magában. Már előre nevetek én is.

- Nem meséltem még, hogyan tettem rekedtté a két Patakyt?

- Nem.

- Hát akkor hallgass ide.

És elmeséli Elek, hogy meghalván Róza néni, a gazdag rokon, egybe kellett gyülekezni az egész családnak idefenn, Pesten. Róza néninek ugyanis nem maradt végrendelete, örökös volt pedig egész csomó. Egyforma jogú oldalági rokonok voltak valahányan, meg akarták kísérelni tehát, hogy elosszák az örökséget békésen, hagyatéki pörösködés nélkül. Legtöbbjük vidéken él, a családi összejövetelt Eleknek kellett megrendezni, mert ő pesti ember. Megrendezte úgy, ahogy kell, ebben nem csinált tréfát. Levelet írt mindenkinek, hogy ekkor, meg ekkor fogják megtartani a családi gyűlést, még pedig délután ötkor a kaszinó egy kölcsönként termében. Valamennyien válaszoltak, ki Zemplénből, ki Hevesből, hogy megjelennek pontosan.

A találkozó napján délelőtt megszólalt az Elek hivatali telefonja. Az egyik oldalági rokon jelentkezett, Pataky Tamás. Már reggel megérkezett.

- Gyere ide a hivatalomba, - szólt Elek - nem láttalak már tíz esztendeje, egy kicsit elbeszélgetünk.

Alig tette le a kagylót, a hivatalszolga névjegyet hozott be. A Pataky Elemérét. Ez is hivatalos volt a családi megbeszélésre.

- Hogy vagy, kedves Elemérem, jaj de régen láttalak, foglalj helyet.

- Nem igen szeretnék zavarni, bizonyosan van elég dolgod itt a hivatalban. Hanem tudod mit: együtt lehetne ebédelni.

- Kitűnő gondolat. Én, mint afféle öreg legény, kocsmában eszem. Itt van egy remek kiskocsmá a minisztérium tőszomszédságában. Ott találkozunk két órákor. Hárman leszünk, mert idevárom Tamást is, majd neki is szólok, hogy étkezzék velünk.

- Tamás? Hogy van a jó Tamás? Kerek tíz esztendeje, hogy nem találkoztam vele. A Böske lakodalmán láttam utoljára. Jól van?

Elekben egy szempillantás alatt talpon volt az ugratás ördöge.

- Jó, hogy kérdezed, mert valamire akarlak figyelmeztetni. Szegény Tamás nagyon kezd öregedni. A hallása nagyon romlik. Már olyan nagyot hall, mint az ágyú. Igen hangosan beszélj majd vele, mert a csendes szót nem érti. Ő maga is nagyon hangosan beszél, mint a nagyothallók általában.

Elemér megköszönte a figyelmeztetést és a viszontlátásra eltávozott. Elek visszaült az aktákhoz. Egy jó félóra múltán jelentkezett Tamás. Nagy viszontlátás volt, összeölelkeztek, egymás hogylétét kérdezték.

- Nem zavarlak a munkádban? - kérdezte Tamás.

- Nem zavarasz, de hivatal után mégis szabadabban tudnánk diskurálni. Tudod mit: ebédelj velem két órákor. Ott lesz Elemér is.

- Elemér? No, ennek örülök. A Böske lakodalma óta nem láttam. Annak pedig tizenhat esztendeje. Jól van Elemér?

- Hát bizony öregszik ő is. Figyelmeztetni is akartalak, hogy nagyot hall az öreg. Jó erősen kiabálj neki, ha beszélsz vele. Restelli szegény, hogy rossz a hallása és ha csendesen beszélnék hozzá, inkább úgy tesz, mintha értené, csak hogy ne kelljen a fogyatkozását elárulni.

- Jól van, majd kiabálok.

Elek még megmagyarázta a kiskocsmá bejáratát pontosan, aztán elbúcsúztak. Pataky Tamás eltávozott.

Ekkor még csak tizenegy óra volt. Elek anyagi jókedvben végezte hivatali dolgát két óráig. Orcáján állandó ravasz mosoly tündökölt. Két órákor szépen kezet mosott, vette kalapját, kabátját és ment ki az épületből. A kiskocsmába óvatosan lépett be, mint a betörő. A söntésben megállott és ragyogó arccal hallgatta a belső szobából zengő ordítózást. A vendéglős odajött.

- Tessék már jönni, méltóságos uram, ilyen még nem történt. Két süket úr van itt, mind a kettő a méltóságos urat várja. Tessék csak hallgatni, hogyan ordítanak.

Bizony azok ordítottak, mint két oroszlán. Elek nem ment be, itt álldogált a söntésben és nagy gyönyörűséggel hallgatta a két hang már fáradt üvöltését. Azok a búza áráról beszélgettek a mennydörgés erejével, de már rekedten.

Ekkor Elek, mikor művében már kigyönyörködte magát, bement a belső szobába. Felemelte a kezét és egészen halk suttogással így szólt:

- Ne ordítsatok annyira, mert odakint már az egész utca összeszaladt.

Tamás halkan felelt:

- Mit csináljak, ha másképpen nem hallja?

Ugyanakkor ugyancsak rekedt sűgással felelt Elemér:

- Ha süket szegény, mit csináljak?

Egyszerre szólt halkan mind a kettő. És megdöbbenve néztek egymásra. Azonnal megértették a helyzetet.

- Miért tetted ezt velünk? - támadtak gyilkos dűhvel Elekre.

- Hogy majd a nagy hagyatéki tárgyalásnál ti rekedtek legyetek, de én ne. Pincér, hozzon nekem egy paradicsomlevest.

ELADNI.

Van egy igen kedves ismerősöm, idősebb hölgy, valaha földbirtokos-asszony volt, de most kereskedelemre adta a fejét. Gavalléros, mulató ura volt, aki alól elszaladt a föld. Az özvegy egy ideig kapkodott fűhöz-fához, de egy szép napon megemberelte magát és átnyergelt az új világnézetre. Boltos lett. Pénze roncsain vett egy kis papirkereskedést.

Ott vásárlók nála, hogy támogassam. De meg azért is benézek a boltjába, hogy gyönyörködjem a munkájában. Akik azt hirdetik, hogy a birtokososztály föld nélkül maradt tehetetlen családait az új világban halálra ítélte az élet, azokat szeretném szépen karon fogni és bevinni ebbe a boltba, nézzék csak meg, mit tud ez az asszony, aki hajdan még lóháton kergette a nyulat és bálkirálynő volt a megyebálon.

Mert az valóságos művészet, ahogy az én öreg barátnőm el tud adni. Figyeljék csak meg, elmondom egy bravúrt.

Bejön az üzletbe egy sportsapkás fiatalember. Aféle külvárosi gavallér, aki füle mellett hordja a cigarettát. Mégsem olyan, mint a többi, mert feltűnően vörös haja van. Olyan vörös, szinte piros, hogy az ember álmélkodva felejt rajta a tekintetét. Megy ez a fiatalember egyenesen a pulthoz és Otti kisasszonyhoz fordul. Otti az üzletben a kiszolgáló kisasszony. Tanítónői oklevele van, nem kap állást, itt dolgozik a papírüzletben.

- Képeslapot kérek.

- Tájasat, vagy jeleneteket?

- Jeleneteket.

Aki nem tudná, az tudja meg, hogy jelenetes képeslap alatt olyan képeslap értendő, amelyen egy gyönyörű szép fiatalember, meg egy gyönyörű szép fiatal leány mindenféle romantikus helyzetben fordulnak elő: fogják egymás kezét az állólámpa alatt ábrándosan, vagy együtt ülnek álmodozva a tóparton.

Sokáig válogat a fiatalember, de nem találja, amit keres.

- Milyet tetszik parancsolni, - kínálgatik Otti, - talán segíthetek.

A fiatalember kissé zavarba jön. Akadozva magyarázza:

- Olyan jelenetet szeretnék, hogy egy férfi benéz egy ablakon és ott meglátja, hogy ketten csókolódnak...

A helyzet nyilvánvaló volt. A sportsapkás szeladon hűtlenségen érte ideálját és ezt képeslap útján óhajtotta közölni a hűtlen kigyóval. Most már ketten kerestek megfelelő képeslapot, a vevő, meg a kisasszony. De nem boldogultak. A fiatalember köszönt és indult kifelé a boltból. Ekkor lépett közbe a boltos-asszony. Odasietett, elébe állt, elzárta az útját.

- Tessék csak várni, majd keresünk valamit, ami megfelel uraságodnak.

- Hiába keresünk, nincsen. Egy volna, de az nem felel meg.

Már megint ott voltak a pultnál. A fiatalember megmutatott egy képeslapot, amelyet Otti már készült visszarakni.

- Tetszik látni, ez megfelelne, csak egy hibája van. Hogy ez a fiatalember, aki az ablak alatt áll, ez fekete. Nekem olyan kellene, amelyiken a benéző fiatalember... izé...

- Bronz-szőke, - vágta rá az asszony, - szép bronz-szőke, ugyebár? Ilyen érdekes bronzszőke, mint uraságod. Azon könnyen segíthetünk. Tessék ennek a benéző fiatalembernek a haját megfesteni. Szolgálhatunk remek szép bronzfestékekkel. És kitűnő ecsettel, valódi szőr, elsőrangú minőség. Ha uraságod a lapot szépen kijavítja, akkor a lap nagyon szép lesz, azonkívül az illető, akinek méltóztatik elküldeni, azonnal figyelmes lesz a benéző úrnak a hajsztínére.

A fiatalembernek tetszett az idea. De még habozott.

- Igen, csak hogy amit ráfestek a lapra, az lekopik a postán.

- Nagyon igaz. Tehát betesszük egy szép ízléses borítékba az egészet.

Már vette is elő a borítékot és letette a gombalakú bronzfesték, meg az ecset mellé. Otti a száját tátotta. De még mindig nem volt vége.

- Talán hátul a borítékra ragasszunk egy kis képet, az most nagy divat.

Az ifiúr habozott. Nyilván sokalta a kiadást. De a boltos-asszony már nyitotta is a nagy mappát, amely ott feküdt a pulton.

- Talán lehetne ezt a kígyót.

Erre a fiatalember azonnal izgatott lett.

- Kígyó, igen. Azt igen. Hűtlen kígyó, az nagyon jó lesz. Mennyibe kerül összesen?

A hajdani bálkirálynő öntudatos oldalpillantást vetett a kisasszonyra, aki ezt a vevőt már el hagyta volna menni. Aztán szélesebben számolni kezdett:

- Harminc, negyvennyolc, ötvenegy, hatvanegy, nyolcvanöt.

A fiatalember visszakapott egy pengőből tizenöt fillért. És gyorsan távozott. Sietett a benéző alak haját megfesteni.

KÁRTYA

Óriási izgalom a klubban: Pista feleségét elgázolta az autóbusz. Nem lett különösebb baja a nagyságos asszonynak, mert a vezető az utolsó pillanatban mégis csak lefékezte a kocsit. De azért mégis csak kellemetlen baleset volt: szegény asszonynak kimarjult a bokája, a két térdét véresre horzsolta az eséstől, és a fejét is csunyán megütötte. Az ujságokban is benne volt az eset, az estilapok „Elütött úriasszony” címmel, vagy a „Közlekedési balesetek” gyűjtőcím alatt emlékeztek meg róla. Este, mikor a rendes rómi-pártira szokott sor kerülni a klubban, már mindenki tudta. A három partnert különösen izgatta az eset. Kifelé nagy részvéttel sajnálkoztak a pórul járt hölgyön, befelé pedig az a kérdés furdalta őket, vajjon a baleset következtében nem fellegzett-e be ma estére a megszokott és jóízű pártinak.

Nem, Pista a rendes időben megérkezett. Arcán bizonyos komor ünnepiességgel, a méltóságos komolyságnak és szerénykedő büszkeségnek azzal a keverékével, amely a szenzációba cseppent emberek kifejezésében szokott megjelenni. A pártnerek roppant megörültek neki, de illedelmesen leplezték örömeiket.

- Borzasztó! Olvastuk! Hogy van a nagyságos asszony? Remélem, nem komoly. Borzasztó! Na hát!

Ilyen hűhóval vették körül Pistát, aki leült rendes helyére, de ezúttal nem nyúlt a kártyához. Komolyan, fejét csóválva kezdte mesélni a balesetet. Közben fáradtan símitotta meg homlokát.

- Kérlek, az embernek megáll az esze. Ülök nyugodtan a hivatalban, egyszer csak hívnak a telefonhoz. A szobalány kétségbeesetten hebeg, hogy azonnal menjek haza, „elgázolták a nagyságos asszonyt”, mondja. Kapom a kalapomat, kabátomat, mint egy örült, be egy taxiba, rohanok haza, hát kérlek, ott fekszik az asszony az ágyban. Képzelteríték ezt a lelkiállapotot, hiszen azt sem tudtam, életben találom-e még. Senkinek ezeket a percek nem kívánom. „Mi van veled, angyalom”, - kértem tőle. Megnyugtató, hogy nem tört el semmije, csak a bokája rándult ki és egy pár helyen zúzódásokat kapott. Elmondta aztán, hogy történt a baleset. Elgondolkozva ment át az utca másik oldalára, a sarkon éppen akkor fordult ki az autóbusz, a rendőr kiabált rá, a járőkelők is ordítottak, de ő már csak akkor ocsudott fel, mikor ott feküdt a kocsi előtt. Ha a kocsi még egy félmétert megy... rettenetes, nem is akarok rá gondolni. Úgy felizgatott az egész, hogy még most is reszketek. Tulajdonképpen el sem akartam jönni, de aztán gondoltam: jót fog tenni az idegeimnek ekkora izgalom után.

És így tovább. Kérdések is következtek. Egyik ez iránt, másik az iránt érdeklődött. Nincs-e belső sérülés? Meddig kell feküdni a nagyságos asszonynak? Van-e láza? Satöbbi, satöbbi. Pista részletesen felelt minden kérdésre. Akkor aztán az egyik elkezdett osztani. Gépiesen felvették a lapokat, indult a játék.

A második osztás alatt felbukkant a játékszoba ajtajában Géza. Buzgó érdeklődéssel sietett egyenesen Pistához:

- Borzasztó, amit olvastam, nyugtass meg, ugy-e, nincs semmi komoly baj?

Pista letette a kezében már sorrendbe rakott lapokat.

- Borzasztó volt, kérlek, de inkább az izgalom. Majd megbolondultam, kérlek, mikor a szobalány felhívott telefonon, hogy menjek azonnal haza, Irénkét elgázolták. Átment az utcán és valahogy elgondolkozott. A saroknál akkor fordult be az autóbusz, és ő már csak arra ocsudott fel, hogy ott fekszik a kocsi előtt. Még egy félméter, és akkor a legborzasztóbb tragédia történik, kérlek. De most már semmi baja, holnap fel is kelhet. Ki osztott? Én indulok?

Géza leült egy másik asztalhoz. Itt tovább folyt a játék. Tíz perc múlva érkezett Elemér. Ő is azonnal Pistához sietett:

- Olvasom az ujságban, hát ez rémes, hogyan történt a dolog?

Pista kiadta a káró ászát, aztán felnézett.

- Nincs komolyabb baj, hálistennek. Átment az utcán és nem látta az autóbuszt. Már csak akkor ocsudott fel, mikor ott hevert a kocsi előtt. Még egy félméter és vége van. Holnap, hálistennek, már felkelhet. Mit vettél fel imént, kérlek? Bocsánat, már folytatom.

Játszottak tovább. Tíz perc múlva jött Miska. Mint a többi, nagy hűhóval és résztvevő arccal sietett Pistához.

- Kedves Pistám, fogadd részvéteimet, olvasom az ujságban...

Pista az olyan ember ideges mosolyával, akit fontos dolgában megzavarnak, válaszolt neki:

- Azonnal, kérlek, csak befejezem a pártit.

Miska ott állt az asztalnál, megvárta a párti végét. Akkor Pista hozzá fordult:

- Nincs különösebb baj, holnap már fel is kelhet. Ki osztja? Ilyen cudar rossz lapom hetek óta nem járt.

Osztottak, játszottak. Kisvártatva jött Marci. Siet ő is az asztalhoz.

- Pistám, drágám, olvasom ezt a borzasztó dolgot az ujságban...

Pista felnéz, ideges, türelmetlen. Kissé ingerült hangon vág közbe:

- Bocsáss meg, magas alapon játszunk, most ne zavarj. Ki következik, uraim?

BELÉPTI DIJ

Ül otthon a lakásán a jónevű író. Hogy melyik jónevű író, az mindegy. Tőle magától, legfrissebb forrásból tudom a történetet.

Dolgozni szeretne az író, nehezen megy. Először egy régi iskolatársa telefonoz és véleményt kér egy filmtémára vonatkozólag. A filmtémát azonnal el is mondja telefonon. Az író előbb

félbe akarja szakítani, de aztán eszébe jut, hogy úgyis mindegy. Ha most meg nem hallgatja a témát, és írásban óhajtja elküldetni, akkor még egyszer foglalkozni kell a dologgal, válaszolni kell a levélre. Így mégis csak el lehet intézni egyszeri áron. Hallgatja tehát mélabúsan a részletes filmtémát, amely monotonul csörgedez, mint a patak. Végre befejeződik. Válasz: kár fáradni a megírással, mert kosztümös darabtémákat a filmgyárak mostanában már eleve elutasítanak. Különben pedig van egy kis hiba a bonyodalom körül, mert a szövevény azon fordul meg, hogy a szabadságharcbeli kém telefonon tesz jelentést Haynau tábornoknak. Akkor még nem volt telefon. Az iskolatárs meghökkenve hallgat a telefon tulsó végén. Erre nem gondolt. Hidegen köszön. Haragszik.

Aztán a Vörös Keresztől jönnek három pengős nyugtával. Tagsági díj.

Aztán a szabótól telefonoznak. Lásza be, kedves mester, és a többi. Hogyne, hogyne, a jövő hét folyamán okvetlenül.

- Három hölgy van itt.

- Miféle három hölgy? Névjegyet nem adtak?

- Nem, azt mondják, hogy ők küldöttség. Igen fontos, hogy tessék fogadni őket.

Sóhajt az író. A hölgyek fáradjanak be.

Belép három igen ifjú hölgy. Húszon alul mind a három. Egészségesek, jókedvűek, csinosak. Kellemes nézni őket. Tessék helyet foglalni, mivel szolgálhatok. Az ifjú hölgyek egymást bökdösik, hogy melyik beszéljen. Közben apró vihogásokat fojtanak el. Bámulatos, hogy ha három ilyen lány összekerül, mindig találnak valami nevetni valót. Végre az egyik, a legszőkébb rákezdi:

- Egy ívet hoztunk, hogy tessék aláírni.

A retikülből előkerül egy tizenhatodréti hajtogatott kis papiros. Mikor kibontatják, nagy ívnek bizonyul. Ez és ez a zárda kerítést akar csináltatni, ehhez azonban kellő anyagi alapja hiányzik, minélfogva a katolikus társadalomhoz fordul. Az íven egy tízpengős adomány kezdi a sort, de rögtön utána a közismert adakozó, N. N., szerepel, aki egy pengőt adott.

- A hölgyek talán nem tudják, hogy én református vagyok.

- Igen, de mindig a felekezeti békét hirdeti, - vág vissza az egyik a három közül.

Igaz. Ez ellen nincs mit tenni. A sorban utolsó adomány két pengő. Az író odaírja a nevét és egy kettes számot. Kivesz két pengőt, átadja. A hölgyek összenéznek, nevetnek, megköszönnek. Aztán indulnának, mint dolgvégzett küldöttség. De még haboznak. Egymásra néznek megint, össze nevetnek. Végre az egyik megszólal.

- Tulajdonképpen nem is ezért jöttünk. Ez csak ürügy volt.

- Úgy. Vagyis mivel szolgálhatok?

- Semmivel. Mi csak közelről akartuk látni. Ezt az ívet nem is mi körözzük, hanem az elemisták. Én csak kölcsön kértem a kis hugomtól, hogy legyen valami címünk idejőnni.

Mind a hárman nevetnek. Titkosan nevetnek, mint a csínytevők, alattomosan lökdösik egymást. Roppant helyesek. Hancuzni szeretnének, mint a kölyökkutyák. Elfojtott vihogással, egymást tuszkolva indulnak kifelé. Az egyik visszaszól:

- Most megzavartuk a munkájában. Haragszik, ugy-e?

- Nem haragszom, csak gondolkozom valamin.

Mind a hárman megállanak. Mint három kis vizsla. Tágra nyitott szemmel figyelnek.

- Azon gondolkozom, hogy milyen különös látnivaló vagyok. Azért, hogy a hölgyek engem lássanak, én fizettem a két pengő belépti díjat.

A három bakfis kipukkad a nevetéstől. Az egyik visszanéz az ajtóból.

- Tulajdonképpen nagyon olcsó.

Azzal becsapja az ajtót. Az előszobában nevetve taszigálják egymást. A folyosóról is visszahallatszik még, ahogy kitörő vidámsággal elcsörtetnek.

FOGOTT FOGOLY

Nehéz a birtokos élete manapság. Akinek földje van, az este ugyanannyi gonddal fekszik az ágyba, és reggel ugyanannyi bajra ébred, mint a boltos. Nem csoda, ha a szorultság ideje a legkülönbözőbb plánumokat győzi elé a földesgazdai elmékből. Mit hallottam például arról a báróról, aki szintén a földbirtokosi pályán működik. Hogy kóser foglyot fog tenyészteni.

Közbevetve elmondom, hogy nemcsak olyan mágnás van, akinek becsípett verekedési afférja van a rendőrrel. Vannak fiatal arisztokraták, akik megfogják a dolog végét és kézzel-lábbal dolgoznak a nehéz időkben, mint jómagunk, polgári lények. Csakhogy ezek otthon ülnek falun, nem a főváros jazztől hangos kirakatában. Nem is hallani róluk, mert küzködnek, tanakodnak, próbálnak, igyekeznek a maguk csöndjében. Ezek az igazi arisztokraták, osztályuk életképességének bizonyítékai.

Ilyen ez a báró is, akiről beszélek. Folyton azon jár az esze, miféle racionális ötlettel lehetne előbbre vinni a gazdaságot ebben az agrárválságos időben. A birtokán sok a fogolymadár. Hajdanában-danában csak a főúri vadászat elegáns passzióját szolgálták a fogolymadarak. De józan gazda manapság nem a passziót nézi elsősorban. A báróék is megállapodtak valami vadkereskedelmi érdekeltséggel a fogolyállomány kiaknázására. És érdeklődve nézték, hogy a kiaknázó urak nem puskával és söréttel jelennek meg a területen, hanem mindenféle hálókka. Hálóval fogják a foglyot. Nem lőtt foglyot vittek a piacra, hanem fogott foglyot.

Gondolta magában a fiatal báró, hogy amit ezek a vadkereskedők tudnak, azt ő is tudja. Elhatározta, hogy be fogja szerezni a speciális fogolyfogó hálókat, aztán exportál. Elkezdett számolni és a kérdés részleteinek utána járni. Rájött, hogy a levágott fogoly nem igen bírja a túlmesszi szállítást. Közeli fogyasztási területről kell tehát gondoskodni. Igen ám, de belöldön a már bevezetett vadkereskedelem jól meg van szervezve, avval nem olyan egyszerű felvenni a versenyt. Annak megvan a maga közönsége. Új közönséget kellene keresni. Olyan fogyasztókat, akik eddig foglyot nem fogyasztottak.

Ekkor ütött homlokára a báró, mert a homlok mögött megvillant az Eszme. A foglyot a zsidó vallású közönségnek kell eladni. A vallásos zsidó eddig nem evett foglyot, mert tudvalevő, hogy lőtt állatot enni tilt a zsidók vallási parancsa. De a fogott foglyot bizonyára nem tiltja.

- Óriási dolog lesz, - magyarázta lelkes tüsszel az ifjú báró egy közös ismerősünknek, akitől hallottam a dolgot, - össze fogom fogdosni hálóval a foglyaikat, bevitetem őket ezrével a karcagi rabbihoz és megállapodom vele, hogy a vallási parancsok szerint deklarálja a metsző által szabályosan levágott foglyot kóser fogolynak. Karcagon aztán megszervezem a szétküldést, s az egész országban megszervezem a zsidó vallású vevő-közönséget. Biztos sikerem lesz, mert első leszek a piacon a kóser fogoly ötletével. Külön emberem fog dolgozni Sátoraljaújhelyen, meg más ilyen városokban, ahol erős a zsidóság. De itt nem állok meg. Ha a kezdeten túl leszek, haladéktalanul megszervezem a kóser fácán-akciót. Sőt már egy kóser

nyúl-akciót is forgatok a fejemben. Száz ötletem van a kivitelre. A foglyok nyakán kis cédula lesz héber és magyar írással, hogy a legvallásosabb fogyasztó is megnyugodjon, mikor veszi.

Nagyon tüzelt lelkesedésében a báró, ahogy a nagy, országos koncepciót elmondotta. Valamit azonban elmulasztott, amit én nem mulasztottam el. Mert én felütöttem a telefonkönyvet és felhívtam telefonon Kis Arnoldot, a tudós és nevezetes budai főrabbit. Megkérdeztem tőle, miután a báró tervét elmondottam neki, hogy a terv kivitelét mennyiben érintik a zsidóság vallási szabályai.

A főrabbi nagyon sajnálta a választ, amit adnia kellett; a kóser fogoly ötlete megvalósíthatatlan. Azok az ősi parancsok, amelyek a hithű zsidóság étkezését szabályozzák, kimondottan megtiltják a vadmadarat. A karcagi rabbihoz tehát hiába fog fordulni a báró, a rabbi nem deklarálhatja kósernek a foglyot semmiképpen, akár lövik, akár fogják a madarat.

Nagyon levertek engem a főtisztelendő úr felvilágosításai. Szerettem volna lelkem mélyén, ha a báró ötlete sikerül. Ami ötlet, az önkéntelenül megvesztegeti az embert. Elkezdtem alku-
dozni telefonon, hogy hátha legalább a kóser nyúl, meg a kóser fácán kivihető.

- A kóser nyúl gondolata is kivihetetlen, - mondotta a főrabbi, - mert vallásunk parancsai szerint a táplálékul szolgáló állatnak, ha négy lábú, kérődzőnek és hasított patájúnak kell lenni. Már pedig a nyúl se nem kérődző, se nem hasított patájú. Még akkor sem, ha nem lövik, hanem hálóval fogják.

- És mi volna a kóser fácánnal? - kérdeztem makacsul, mint az ötlet fogadatlan prókátora.

- A fácán, az más. A fácán tyúkféle állat és nem számít vadmadárnak. A nem fegyverrel el-ejtett, hanem hálóval fogott fácán kóser voltáról esetleg lehetne beszélni.

Így hát mégsem egészen hiábavaló a báró ötlete. Remélem, meg is fogja szervezni a kóser fácánforgalmat. Az egész történetben azt látom tanulságosnak, hogy mekkorát fordult a világ. Régebben a zsidóember törte a fejét, hogyan lehetne valamit eladni a bárónak. Most a báró tűnődik és spekulál és gondolkodik, hogyan adhatna el valamit a zsidóembernek. Igen helyes. Ha egy olyan világban, ahol dolgozni kell, az eddig nem praktikus társadalmi osztályok versenyre kelnek üzleti élelmességben, szorgalomban, leleményességben azokkal, akik a praktikumot korábban elkezdték, mindjárt nem lesz semmi bajuk egymással.

Az Ur békéje legyen mindnyájunkkal.

PALI ÉS A POHÁR

Már a vacsora elején láttam, hogy Pali barátomban nagy az indulat. Vagy nagyon élénk volt és hadonászott és nevetett, vagy pedig minden átmenet nélkül olyan lett a nézése, mint a komor bikáé. Még fújt is hozzá. S aztán, mikor konok haraggal egy negyedóráig nézte az ásványvizes üveget, váratlanul megint nagy természetre gerjedt és a zenétől „Özveggy vagyok, özveggy” című bécsi dalt követelte, amely neki gyermekkori emléke.

Ilyenformán nem volt túlságosan meglepő, mikor Pali megragadta az előtte álló és természetesen üres poharat. Megragadta marokra és bús kedvének egyetlen szorításával összeroppantotta. Száz üvegcserep hullott ki a kemény marok alól, sőt ezer apró üvegszilánk. Pali előtt üvegsóval telt meg az abrosz.

Egyszerre valaki azt mondja:

- Vigyázz, Pali, csurog a vér a kezedből.

Az ám, csúnyán elkezdett vérezni a Pali keze. Szomszédai rögtön megvizsgálták. Egy szilánk végighasította a jobb keze középső ujjának belső oldalát. Olyan vékony hasítás volt, hogy a vér letörzése után a seb teljesen eltűnt, de azonnal megjelent egy vastag piros csík az inkriminált helyen és dőlt belőle a vér, de csúnyán.

Szárítgatta zsebkendővel, míglén olyan lett a zsebkendő, mint valami dressz a lóversenyen: fehér alap vastag piros sávokkal. Akkor kiment a mosdófülkébe és csorgatta a vizet az ujjára, rózsaszínű árvizet képezvén a mosdóban. Aztán új zsebkendőt vett elé és megint szárítgatta. Nem használt mindez semmit, a vérzés nem akart elállani.

Csak az kellemetlen, - mondta, - hogy nálunk költözködési zavarok vannak és éppen most apámmal alszom egy szobában. Biztosan alszik már, most nem költhetem fel azzal, hogy a szanaszéjjel álló bútorok fiókjaiban teljes világításnál valami flastromot keressek. Affene egye meg, milyen marha vagyok.

Ehhez mindannyian hozzájárultunk s mivel ideje volt otthonunkba térni, a társaság széteszlott. Pali mindenkitől bal kézzel búcsúzott el. Még mindig vérzett az ujjá erősen. Felszólítottam, hogy kerüljön a Klotild-utca felé és menjen be a mentőkhöz, kérje meg őket, hogy szépen kötözzék be. De erre azt mondta, hogy ő nagyon lusta, majd eláll az a vérzés, ha meg nem akar elállni, pukkadjon meg.

Kissé még eltűnődtem azon, hogy a vérzés megpukkadása olyan szókép, amely minden logikát nélkülöz. Aztán elfelejtettem a dolgot.

Másnap kivel találkozom a Belvárosban. Palival. A kezén nincs kötés.

- Mi van az ujjaddal?

- Meggyógyítottam magam. Hazamentem sötétben és mivel apámat nem akartam felverni, villanygyújtás nélkül kerestem új zsebkendőt. Akkor azt rendkívüli nehézségek árán rákötöttem az ujjamra. Az ember úgy tud bekötözni valamit, hogy a két kezét használja hozzá. Nekem azonban csak a balkezem és a fogam állott rendelkezésemre. Soká tartott, de bekötöttem. Aztán úgy elaludtam, mint a bunda.

- Gratulálok!

- Még ne gratulálj! Ma reggel felébredtem és első dolgom volt megnézni az ujjamat. Meggyógyult barátom, kötés sem kellett hozzá. Igen helyes volt, hogy éjszakára bekötöttem.

- Mondtam mindjárt.

- Csak egy kis részletkérdésben tapasztaltam egy kis szabálytalanságot.

- Na?

- Reggel kiderült, hogy a sötétben nem a sérült ujjamat kötöttem be negyedórai munkával, hanem egy másik ujjamat.

AZ AMERIKAI NAGYBÁCSI

Tibor barátom, a piktor, egyszer szóbeszéd közben elejtette ezt a megjegyzést:

- Még gyerekkoromban említette nekem az amerikai nagybátyám.

Erre az egész asztaltársaság felfigyelt.

- Micsoda? Neked amerikai nagybácsid van? Sose mondtad.

- Amért nem mondtam, attól lehet.
- Na és ki az? Hogyan nagybátyád? Mit csinál kint?

Tibor alig győzött a kérdésekre felelni. Igenis, édes nagybátyja az illető, boldogult atyjának testvéröccse. Hosszú évekkel ennekelőtte kivándorolt Amerikába és most kint van. A család keveset tud róla, mert nem ír, de valahonnan, homályos forrásból, az a hír érkezett egyszer, hogy sikerült odakint gyökeret vernie. Biztosan roppant gazdag.

- Miért nem írsz neki, hogy küldjön egy kis pénzt?
- Már sokszor elhatároztam, hogy írok, de valahogy mindig elmaradt.

Voltak, akik hitték és bizonyos tisztelettel néztek Tiborra. Nem kis dolog az, ha valakinek amerikai nagybácsija van. Ujságokban minduntalan olvasni, hogy ez, vagy az a gyanútlan ember egy szép napon micsoda legendás örökség hírét kapta Amerikából. Viszont voltak, akik kételkedve csóválták a fejüket és összenéztek a Tibor háta mögött. Ezek úgy vélték, hogy Tibor elhajtotta a sulykot, és az amerikai nagybácsiból egy szó sem igaz.

Akárhogy volt, akármit volt, a Tibor nagybátyja kezdett sokat emlegetett emberré válni a társaságban. Ha valaki panaszkodott, hogy nincs pénze, mindjárt válaszolt rá a másik:

- Írni kéne Amerikába a Tibor nagybátyjának.

Ha egy képet sehogyan sem tudott eladni a festője és a kávéházi asztalon a tenyerébe támasztotta gondterhelt fejét, hogy vajjon hol lehetne egy mecénást felhajszolni, mindig akadt, aki megjegyezte:

- Bezzeg a Tibor amerikai nagybátyja rögtön megvenné, ha itt volna.

És ha valaki felolvasta az ujságból, hogy ez meg ez a bank új székházat épít tíz millió költséggel, a másik legyintett és így szólt:

- Tíz millió, az is pénz? Mi az a Tibor nagybátyjának?

Így aztán az amerikai nagybácsi legendás alakká fejlődött. Mennél többet emlegették, annál valószínűtlenebb emberré változott. Lassanként senki sem hitte, hogy van. Mindenki meg volt győződve, hogy a Tibor amerikai nagybátyja nem él sehol másutt, csak a Tibor fantáziájában. Ő maga, Tibor, volt az egyetlen, aki tudta, hogy a nagybácsi valóságosan létezik Amerikában. De nem hitték neki. Ő tehát nem is felelt az évődésekre. Azt mondogatta magában, hogy egyszer mégis csak eljön a nap, mikor Pestre érkezik vagy a nagybácsi, vagy a teméntelen pénz, akkor aztán majd nagyot néznek ezek a tréfálkozó hitetlen tamások.

Teltek-múltak az évek. Egy szép napon Tibor lakásán megszólalt a telefon. A törzskávéház főpincére kereste. Még pedig igen izgatott hangon.

- Nagyságos úr, tessék azonnal idejönni, itt van a nagybátyja.

Tibor szentül meg volt győződve, hogy a fiúk ugratják. De ahogy óvatosságból faggatni kezdte a főpincért, egyre valószínűbbnek látszott a dolog. A nagybácsi megszállt egy hotelben, ott megkérdezte, hogy melyik kávéházba járnak a festők, felkereste a kávéházat, öccse után kérdezősködött és örömmel hallotta, hogy öccsének telefonja van, tehát azonnal odahívható.

Nosza, lecsapta a kagylót Tibor és még kalapot venni is elfelejtett, úgy rohant rögtön a kávéházba. Útközben diadalmas ujjongással gondolt a rettenetes sok pénzre. Már látta a kis családi villát, amit a Hűvösvölgyben építtetni fog magának, az elegáns autót, a spanyolországi tanulmányutat, mindent. És nem utolsó sorban az elképedt kollégákat, amint most ugyancsak el fogják tátani a szájukat.

Lihegve érkezett a kávéházba. A főpincér izgatottan várta már. Egy úrra mutatott, aki egyedül üldögélt a sarokban.

- Ott van, az az.

Tibor odarohant. Valóban ő volt, az évtizedekkel ezelőtt kivándorolt amerikai nagybácsi. Alig ismerték meg egymást, hiszen Tibor kisgyerekből felnőtt ember lett, a nagybácsi pedig felnőtt emberből öregúr. Melegen összeölelkeztek, egymás kezét szorongatták. Aztán elkezdtek beszélgetni. A nagybácsi első mondata ez volt:

- Ugyan, öcsém, adj egy pengőt, hogy a feketémet kifizethessem. Úgy érkeztem haza, hogy a kerek világon egy huncut vasam sincsen.

ELLENSZÁMLA

Azon hallgatóim, akik a kereskedelmi világban nem járatosak, tudják meg, mi az az ellenszámla. Az ellenszámla magyarul azt teszi, hogy cserekereskedés. Ha például egy ifjú piktor megfősti a fűszeresné idealizált portréját selyemruhában családi ékszerekkel és kisebb tokával tíz kiló nullás- és húsz kiló főzőlisztért, ezt ellenszámlának nevezzük. Hasonlóképpen ellenszámla az, hogy a fogorvos kihúzza a divatkereskedőből hat nyakkendőt és egy szemfogot.

Ki szokott legtöbbet ellenszámlával dolgozni? A vidéki lapkiadó. Ő rendelkezik a Piripócs és Vidéke hasábjai felett. Ő dönti el, milyen hirdetések jelenjenek meg a lapban, a hirdetések árát ő veszi fel és néha készpénz helyett szívesebben vesz egy varrógépet, amelyért már rég nyaggatja a felesége, vagy egy gramofont, amelyre süldő leányának van szüksége házi mulatságok alkalmából. Viszont a kereskedőnek is kitűnő, ha nem kell a hirdetésért készpénzt fizetnie, hanem áruval honorálhatja a reklámot, úgyis ott áll az az áru, nem viszi a kutya sem, a jó Isten akárhová tegye.

Ezek után elmondom azt az ellenszámla-történetet, amelyet most hallottam vidékről. Mondjuk: a Rátót és Környéke érdemes kiadó-tulajdonosával, Zsombik úrral történt, aki lapkiadó minősége mellett még nyomdatulajdonos is, igen derék ember, ügyes kereskedő, példás férj és családapa. A Rátót és Környéke felelős szerkesztője, dr. Sass Leó, nem győz róla, mint kenyéradó gazdájáról, jót mondani.

Egy szép napon sétálgat Zsombik úr a rátóti Fő-utcán. Egyszer csak szemközt jön dr. Kondor, az orvos. Nagynyájasan köszöntik egymást.

- Hallotta-e már a nagy szenzációt, Zsombik úr?

- Nem. Mi az?

- Röntgen-gépet hoztattam. Ezentúl meg tudom a betegeimet röntgenezni. Jöjjön fel, nézze meg, nagyon érdekes.

Kondor doktor ott lakott a közelben. Zsombik úr nem sokat kérette magát, felment vele. Gondolta: ebből biztosan kisül egy jó kis hirdetési üzlet. Mert könnyű a fővárosi nagy lapoknak, ahová magától dől a sok hirdetés, hogy nem is győzik elhelyezni és a kiadóhivatali igazgatóhoz csak protekcióval lehet bejutni néha. De bezzeg a vidéki kiadó, aki egymaga az egész kiadóhivatal, kénytelen saját maga utána nézni, hogy ahol nem csurran, ott legalább cseppenjen.

Megnézte Zsombik úr az ördögös Röntgen-masínát. Megcsodálta, fejét csóválta álmélkodva. Aztán gratulált a doktornak és ment egyenesen a szerkesztőségbe.

- Szerkesztő úr, írjunk egy szép cikket arról, hogy Kondor doktor Röntgen-gépet hozatott. Nagy szenzáció ez Rátóton, biztosan érdekelni fogja az embereket.

- Meglesz, majd elküldöm a munkatársat.

A munkatárs el is ment, a cikket meg is írta, Rátót nem győzött ámulni, hogy már Röntgen is van a községben. A kiadóhivatal, vagyis maga Zsombik, pedig elküldte a hirdetési számlát Kondornak rendes árszabás szerint. De ez a Kondor doktor igen fukar huncut. Azonnal válaszolt, hogy neki esze ágában sincs fizetni, még ő neki járna pénz, hogy ilyen remek szenzációval szolgált a Rátót és környékének. Mivel azonban nem akar túlságosan szűkkeblűnek látszani, szívesen szolgál orvosi segéllyel díjmentesen, ha - Isten ments - szükség lesz rá.

Zsombik nagyon mérges volt. Ejnye, ejnye, ez a doktor hogyan túljárt az eszén. De majd ledolgoztatja vele, csak valami betegség legyen a családban. Szinte kívánta is, hogy legyen.

A jó Isten azonban bölcsőbb, mint Zsombik és nem adott betegséget. Olyan egészséges volt az egész család, mint a makk. Még csak el sem köhintette magát senki. Zsombik pedig mindennap találkozott az utcán Kondor doktorral és a le nem szolgált reklám folyton viszkedett neki. Egyre jobban izgatta a dolog; most már naponta hőmérőzte az egész családot, hátha jelentkeznek valami kis hőemelkedés, hogy Kondort azonnal hivatni lehessen. De bizony harminchat hétnél nem volt több láza senkinek.

Egy hétig bírta ezt az állapotot Zsombik. Akkor egy délben úgy állított be a szerkesztőségbe, hogy alig lehetett ráismerni. Majd leesett a lábáról, halálsápadt volt az arca, a keze reszketett.

- Az Istenért, Zsombik úr, - hökkent meg Sass szerkesztő - mi baja?

- Most már semmi - felelte egy székre hullva és gyengén pihegve Zsombik. - De le is dolgoztattam az ellenszámlát azzal a cudar Kondorral.

- Hogy-hogy?

- Tudja, már egy hete macerál engem az a tudat, hogy ingyen csináltam üzleti reklámot egy ilyen fukar embernek. Nem tudtam elégtételt szerezni, mert az egész családom jómagammal együtt olyan egészséges, mint a makk. De ma túljáram az eszén. Csináltattam vele valami olyat, amit teljesen egészséges ember is megcsináltathat.

- Mit?

Zsombik mélyet sóhajtott, mert még mindig rosszul volt. De fáradt békaszínű arcára kiült az ellenszámla diadalmas bosszúja, mikor válaszolt:

- Gyomormosást!

HOGY KELL SZAPPANT ELADNI?

Egy ismerősöm meséli, aki hivatalnok.

Nehéz az élet, az egész nap reggeltől-estig tele van ügynökökkel, eladókkal, gyűjtőkkel, segélykérőkkel. Soha annyi ilyesféle ember nem járt be a hivatalokba szerencsét próbálni, mint mostanság. Bejönnek, miután a portás és a hivatalszolga éberségét kellő módon kijátsozták, és elkezdik előadni mondókájukat. A legtöbb igen ügyetlen. Látszik rajtuk, hogy semmi hivatásuk a kenyérkereset ilyen módjához. Más életben nőttek fel, s most a nagy föld-rengés után bizonytalan lábbal csetlenek-botlanak a nekik még mindig nem szilárd talajon.

Arcukon látszik a riadtság, hogy meg kell alázkodniok, s a kelletlenség, amellyel a kenyérkereset gyűlölt és nekik idegen fajtát végzik.

De akad köztük erősebb is, bizakodó, jókedvű, élelmes. Az ilyet nem kell féltetni, ez már az új világból való. Azt szokás mondani az ilyenről, hogy a jég hátán is megél. Az effajta ember a jövő. Az új középosztály. A nadrágos ember, aki leszorult a roskadásig megtömött lateinerpályákról és nekivág a világnak, ahogy tud.

Bejött a minap a szóbanforgó hivatalba egy ember. Kis mokány legény volt, szegletes arcú, villogó szemű. Folyton járt a szája, nem lehetett elhallgattatni, akkora hévvel és lendülettel kínálta a portékáját, hogy azzal akár gőzturbinát hajthatott volna. Szappant árult, rózsaszínű, lila és sárga, tojásdad alakú mosdószappant.

- Itt ugyan hiába próbálkozik, uram, - mondta neki az iroda főnöke, - itt mindenki megnézi a garast, mielőtt kiadná.

- Tessék csak rábízni, - szólt a kis mokány ember, - székelly vagyok én, a kősziklából is tudok vizet fakasztani.

A főnök ránézett.

- No, ha olyan nagy legény, adjon el valamit annak az idős úrnak, aki ott dolgozik a sarokban. Olyan ember még nem született, aki annak el tud adni valamit.

A sarokban ott ült az öreg Medák. Szigorú, sőt zordon ember, fukar, pedáns, mogorva. Hogy a főnök őt említette, felütötte a fejét, megvetően végigmérte a szappan-embert és újra aktái közé merült. A székelly szeme azonnal villámot fogott. Elszánt ravaszság gyúlt ki a tekintetében. Rántott egyet a vállán; látszott, hogy most nagy dolognak vág neki. És megszólalt, jó hangosan.

- Miért méltóztatik azt az urat idős úrnak nevezni? Nem olyan idős még. Csak rá kell nézni.

Medák nem válaszolt a közvetett aposztrofálásra. Megvető némasággal végezte tovább a dolgát.

- Én ugyanis, - mondta a székelly, - bárkinek meg tudom mondani, hány éves. Még azt is, hogy milyen hónapban született. Aki vesz tőlem egy darab szappant, annak meg is mutatom ezt a tudományomat.

- Na, jól van, - mondta a főnök, - veszek egyet. Lássuk azt a kunasztot.

- Hát kérem, tessék felírni egy darab papírosra, hogy hányadik hónapban méltóztatott születni.

A főnök felírta az ötös számot, mert májusban született. Medák úgy tett, mintha őt az egész nem érdekelné, de lopva ő is felírta a kilences számot, mert szeptemberben született.

- Ezt tessék megszorozni kettővel.

A főnök bólintott és szorzott. Medák, akire a szappan-ember látszólag rá sem nézett, felírta, hogy tizennyolc.

- Ehhez tessék hozzáadni ötöt.

Medák jegyezte, hogy huszonhárom.

- Ezt tessék megszorozni ötvennel.

Medákot egyre jobban érdekelte a dolog. Némán szorzott és felírta az eredményt: ezerszázötven.

- Megvan? - kérdezte a székelly a főnöktől, közben a szeme sarkából Medákra sandítva.

- Meg, - felelte a főnök, szintén a hallgatag Medákot lesve.

- Akkor ehhez tessék hozzáadni az életkorát.

Medák hozzáadott ötvennégyet. Kijött ezerkétszáznégy.

- Most ebből tessék levonni annyi napot, ahány egy esztendőben van.

Medák levont háromszázhatvanötöt. Kijött nyolcszázharminckilenc.

- Megvan? Most ehhez tessék hozzáadni a titokzatos varázsszámot, úgymint száztizenötöt.

Az egész iroda számolt persze. Főként a legteljesebb közömbösséget tettetve, Medák. De ebben a pillanatban a kis székelő ember egyenesen rákiáltott:

- Mennyi jött ki?

- Kilencszázötvennégy, - felelte Medák önkéntelenül.

- Nagyon helyes. Ön szeptemberben született és ötvennégy éves. Tessék a szappan, harminc fillért kapok.

Medák ámulva nézett a papírra. Ott volt a kilences, amely a szeptembert jelentette, és utána az ötvennégyes. Ahogy a számokat bámulta, gépiesen nyúlt a zsebébe és szedte elő a harminc fillért. Mire felocsudott, már megvette a szappant. Maga elé meredt és mérgesen morogta:

- No még ez se történt velem.

De a székelő már nem figyelt rá. A főnöknek, aki végeredményül ötszázharminckilencet kapott, megmondta, hogy májusban született és harminckilenc éves. És letett elébe egy lila szappant.

- Kérek harminc fillért.

És így tovább. Mindenki vett szappant, még Bodovics is, pedig nem volt harminc fillérje. Kölcsönkért Csorbától. Az öreg Medák még most is csodálkozik a hivatalban.

Így kell szappant eladni.

KÉT TOJÁS POHÁRBAN

Azt mondja egy barátom:

- Tudod-e, kit láttam az utcán? Gurcsik urat. Életbiztosító ügynök. Egész jól keres. Családja van. El tudja tartani.

Szívből örülök Gurcsik úr jólétének. De ki az a Gurcsik úr?

- Ejnye, hát nem emlékszel? Aki mindenáron író akart lenni, az a kis vörös. És elküldtük riportot csinálni a Kinizsi-kávéházba.

Erről már eszembe jutott. Azonnal előttem állott Gurcsik úr képe, a ráírott erőszakossággal és szemtelenséggel együtt. És a történettel együtt, amely őt az írói pályáról határozottan és véglegesen letaszította.

Réges-régen, mikor még igen fiatalok voltunk, egy kávéházban tartottunk magunknak törzsasztalt. Itt ültünk össze minden este vacsora után és heves vitákat folytattunk mindenféle kérdésekről. Azaz csak kétféle kérdésekről: irodalmiakról és szerelmiokről. Ahogy azt nőten, ifjú titánok szokták. Roppant gögösek voltunk, sokat tartottunk modern voltunkra és aki asztalunkhoz merészkedett, annak ugyancsak össze kellett szedni az esztétikai tudományát,

hogy szenvedélyes vitáinkban helyt tudjon állani. Nem is vettünk be mindenkit a kompániába. Akinek irodalmi nézetei nem tetszettek, azt könyörtelenül kinéztük.

Hát egyszer csak egy este, mikor szállingózva odaérkeztünk, már ült valaki az asztalnál. Egy apró, vöröshajú fiatalember. Én azt hittem, hogy Gyulához tartozik. Gyula azt hitte, hogy Déneshez tartozik, Dénes azt hitte, hogy hozzám tartozik. És így tovább. Sorra bemutatkoztunk neki. A társalgásban azonnal élénk részt kezdett venni, csakhamar ő kiabált a leg-szenvedélyesebben, ellentmondást nem tűrt és általában igen szemtelenül viselkedett.

Hajnaltájban hazamenet négy szemközt kérdeztük egymást, hogyan került ez a szemtelen, vörös idegen az asztalhoz. De egyikük sem tudott róla semmit. És másnap este megint ő volt az első az asztalnál. Verseket hozott és azokat felolvasta. Égbekiáltó rossz versek voltak, ordított belőlük a tehetségtelenség. Feszengve néztünk egymásra, kényszeredetten makogtunk kitérő frázisokat, mégis kényelmetlen valakinek röviden és gorombán megmondani, hogy teljesen tehetségtelen.

Másnap már két hosszú novellát hozott és mind a kettőt felolvasta. Egyszersmind határozottan követelte tőlünk, hogy sürgősen mutassuk be ennek vagy annak a főszerkesztőnek. Ajánló leveleket is követelt, pártfogó telefon-ajánlásokat is követelt. Nem lehetett élni tőle. Harmadnap is ott volt, negyednap is és végre úgy odaszokott, mintha ott született volna. Asztaltársaságunkat a felbomlás veszedelme fenyegette. Kétségbeesve sügtünk össze, mit kellene vele csinálni. Mert halványabb célzásokra nem reagált. Nyílt célzásokra, hogy nem óhajtjuk a társaságát, csak nevetett. Tréfára vette. Fegyvertelenek voltunk vele szemben.

Végre Dénes azt mondta, hogy huncut legyen, ha nem végez vele. Elég volt. Egy este azt mondta Gurcsik úrnak:

- Nézze, maga nem jó úton keresi az irodalmi érvényesülését. Próbáljon valami óriási szenzációs riportot írni egy nagy napilapnak, azonnal megtörte a jeget és egyéb írásait is szívesen fogják látni.

- Gondolja? De honnan vegyem azt a szenzációs riportot?

- Én tudok egyet. A király tegnap délután inkognitóban elment a Vígsházba és utána bement a Kinizsi kávéházba. Két tojást rendelt pohárban. A közönség megismerte és megéljenezte. Óriási szenzáció: I. Ferenc József két tojást evett a Kinizsi-kávéházban. Egyik újság sem tudja. Menjen el a kávéházba, kérdezze ki a főpincért, akinek öfelsége ezer forint borralót adott, írja meg a cikket, holnapra országos hírvé ember lesz magából.

Gurcsik izgatottan ugrott fel és elrohant. Mi pedig kérdően néztünk Dénesre, hogy mit akar ezzel a fantasztikus hazugsággal. Ő azonban felvilágosítás helyett felkelt, a telefonfülkébe sietett és felhívta a Kinizsi-kávéházat.

- Halló, itt a lipótmezei tébolyda igazgatósága. Kinizsi-kávéház? Kérjük a főpincér urat a telefonhoz, halló, főúr? Kérem, egy Gurcsik nevű ön- és közveszélyes betegünk a legéberebb őrizet ellenére megszökött. Az a rögeszméje, hogy a királyt akarja megkeresni az önök kávéházában. Szíveskedjék feltartóztatni, mi már indulunk érte a kocsival. Könnyű megismerni, mert feltűnően vörös haja van. De ha eleresztik, önök lesznek felelősek. Jó napot.

Ezzel Dénes letette a kagylót és „Ezt megnézem” kiáltással elrohant. Bedobta magát egy fiákkerbe. Mivel egy óra múlva sem jött, megúntuk a várást és valamennyien elmentünk a Kinizsi-kávéházba. Dénes ekkor már vörösre sírta a szemét a nevetéstől az eldugott sarokban, ahova leült.

Gurcsik ugyanis megérkezett, a főpincért kérte és elkezdett a királyról kérdezősködni. A főpincér ránézett, látta, hogy vörös. Elkezdett mindent ráhagyni.

- Hogyne, kérem, itt volt őfelsége. Én magam szolgáltam ki.
- És igaz, hogy két tojást rendelt pohárban? Mondja el, kérem, részletesen.
- Azonnal visszajövök, kérem.

A főpincér elment és minden pincérnek megmondta, hogy csakugyan itt az örült, akit a Lipótmezőről keresnek. Rá kell hagyni, mindent, de vigyázni kell rá, mert közveszélyes.

Gurcsik egy félóraig várta a főpincért, de az nem akart odamenni. Akkor elkezdett lármázni, hogy ő nem ér rá... „Már dühöng”, mondták a pincérek és becsalták a kávéház irodájába. Ott egyedül hagyták és rázárták az ajtót. Mire odaértünk, már botrány volt a kávéházban. Gurcsik verte belülről az ajtót és torkaszakadtából ordított.

Félegykor a főpincér már únta várni az elmeorvosiintézet embereit. Felhívta tehát a Lipótmezőt telefonon, hogy jöjjenek már, az örült nagyon tombol. De a Lipótmezőn nem tudtak semmiféle örülről. Gurcsikot óvatosan, de még mindig gyanakodva kieresztették. Torkaszakadtából szitkozódott. Tajtékozott a dühtől.

Ekkor meglátott minket. A mondatát is félbehagyta, úgy leesett az álla. Megértett mindent azonnal. Sarkon fordult és elietett a kávéházból.

Azóta nem láttuk Gurcsik urat. Örülök, hogy most hírért hallottam.

PIROS BÉKA

(Barátom elbeszélése a következőképpen szól.)

Kérlek alássan, vásároltam valamit a Váci-utcában egy üzletben. Közben odapillantok egy polcra, hát mit látok: üvegből való groteszk állatokat.

Ismered a feleségemnek azt a passzióját, hogy mindenféle anyagból való kis állatokat gyűjt a vitrinje számára. Egész állatsereglete van már pamutkutyából, meissen porcellánkakasból, famacskából, üvegelefántból, rézkígyóból, vascerebogárból. Rögtön szemlét tartottam itt a polcon és kinéztem egy piros békát. Megkérdeztem az árát: négy pengő. Meghagytam, hogy csomagolják be. Maradt még a polcon három.

Igen ám, de ezt nem volt olyan egyszerű becsomagolni. Roppant vékony vétagokat szabott a mintázó ennek a piros békának. A lába valami roppant törekeny virág finom kocsányához hasonlított. Ha én ezt a zsebembe teszem, azonnal összetörik. Bepakolták tehát vastagon selyempapírba, aztán még másféle papírba. Zsebretettem. Ahogy mentem volna kifelé, egy hölgy rámnitotta az ajtót, egyenesen neki annak a zsebemnek, amely a békát tartalmazta. Rosszat sejtve, húztam ki a kis csomagot. Ahogy szétnyitom a selyempapirost, kihull belőle két piros üvegdarab. A béka két lába.

Isten neki, megvettem a békát mégegyszer. Becsomagoltattam még több selyempapírba és a kabátomnak, mivel most már több eszem volt, nem a külső zsebébe tettem, hanem a belsőbe. Azután elmentem a Vörösmarty-térre, hogy autóbuszra szálljak, mert az Opera tájékán még egy üzletbe be kellett szólnom.

Az autóbuszban rendkívüli óvatossággal helyezkedtem el. Végigmentem az egész kocsin és helyet foglaltam a vezető rekesze mellett alakult sarokban, hogy csak egyik oldalról veszélyeztessen a közönség. Egy rendkívül természetes hölgy ült mellettem, aki nagyon határozott és energikus egyéniség lehetett, mert azt a húsz centiméternyi közt, amely énközöttem és egy katonatiszt között üres maradt, hatalmas vállának titáni furakodásával igyekezett egy fél-

méterre bővíteni. Rettegtem a piros békáért minden mozdulatánál. Végre megérkeztünk az Operához. Mindenki tudja, hogy az autóbusz, mikor megáll, úgy felrázza az utasokat, mint használat előtt az orvosságot szokás. Ahogy kiszálláskor a harang nyelve gyanánt verődtem a székekhez és utasokhoz, hirtelen nekem csapódott egy vastag, függőleges rúd. Akkor már tudtam, hogy baj van. Lent a gyalogjárón kibontottam a csomagot. A békának ezúttal csak egy lába hiányzott. De hiányzott.

Most már csak azért is elhatároztam, hogy dacolok a sorssal. Beültem egy autótaxiba, pedig máskülönbén takarékos ember vagyok. Visszamentem a Váci-utcába, megvettem a harmadik békát. Azt most már három réteg vastag vattába csomagoltattam és a taxival úgy mentem vissza az Operához. Ott bementem abba az üzletbe, ahol dolgom volt. Kit látok a pultnál? Fekete Gyurkát, hajdani jogásztársamat, akivel nyolc éve nem találkoztam, mert bírónak ment vidékre. Ő is meglátott, nagy örömmel sietett felém és melegen megölelt. Az ölelés azt eredményezte, hogy a csomagban, amelyet ijedten azonnal elészedtem és kibontottam, öt részletben találtam a békát: törzsét és négy lábát külön-külön. Gyurka igen erős ember, egy eleven medvét is meg tudna fojtani. Hát még egy üvegbékát.

Más lemondott volna a békáról, ha a sors ennyire nem akarja. De én csökönyös ember vagyok. Visszamentem a taxival a Váci-utcába és megvettem a negyedik békát. Négy réteg vattába tettem, majd három réteg selyempapírba és nem tettem zsebre a csomagot, hanem a kezemben hordoztam, mint az apród a bársonypárnát, amelyen a korona nyugszik.

A hazafelé vezető úton izgatottan vártam, mikor történik autóbaleset velem. Más már nem következhetett. De az autóbaleset elmaradt. Sértetlenül jutottunk a házhoz, én meg a béka. A taxinak kifizettem a borralalóval nyolc pengőt. És roppant féltő gonddal vittem fel a lépcsőn a négy pengős békát, amely huszonnégy pengőmbé került.

A lakáskulcsért nem mertem a kabátom zsebébe nyúlni. A könyökömmel nyomtam meg a csengőgombot. A szobalány, mikor beeresztett, le akarta segíteni a kabátomat. Nem engedtem, mert ehhez ki kellett volna adnom a csomagot a kezemből. Bementem felöltösen a feleségemhez, csak a kalapot vétettem le a szobalánnyal a fejemről.

- Szervusz, mit hoztál? - kérdi az asszony.

Én letettem a csomagot az asztalra és lassan, óvatosan kibontottam. Ott volt benne a piros béka sértetlenül, négy lábával együtt, egy darabban.

Kivettem a vatta közül és olyan büszke mozdulattal nyújtottam az asszony felé, mintha az angol korona gyémántjait hoztam volna neki. Én nem is tudom, hogyan történt: én nyújtottam, ő nyúlt érte, én azt hittem, hogy ő már fogja, ő azt hitte, hogy én még nyújtom. A béka lent volt a földön. De nem egy darabban, még csak nem is ötben. Százban.

Ez tegnap volt. Ma már reggel óta hajszolom a várost piros üvegbékáért. De százfelét is találtam már, csak ilyet nem. Hát azért vagyok ilyen feldult állapotban. Szervusz.

AZ ERNYŐ

Mindig gyanakodva olvastam azokat a történeteket, amelyek a szórakozott tanárról, meg az esernyőről szóltak. A köztudat sokszor igaztalanul általánosít, azt jól tudjuk. Más is tud szórakozott lenni, nemcsak a tudós ember és mással is megesik, hogy elhagyja az ernyőjét. A lelkem mélyén lakó igazságérzet mindig megmozdul, ha valamelyik élclap nem restelte megint csak előhozakodni a szórakozott tanárral, meg az ernyővel. El is határoztam, hogy a

művelt világnak ez igazságtalan állásfoglalását szóvá fogom tenni és egymagam kiállok akár milliók ellen is. Ime, most elérkezett az óra, mikor ezt megteszem, még pedig egy hitelesen megtörtént eset alkalmából, amelynek tanulságát ezennel fáklyaként meglobogtatom akár a Népszövetség előtt is és fennem hirdetem, hogy nem igaz, az ernyő nem veszett el, az ernyő megvan.

A minap Debrecenben jártam. Részint felolvasni, részint atyafiságom látogatása céljából. Atyafiságomon kívül ott lakik Debrecenben nagytiszteletű Nagy Sándor barátom is, aki a kollégium ifjait tanítja a vallásnak Kálvin szerint való szabályaira. Igen derék, tiszta életű, tudós ember, a nagytiszteletű asszonynak pedig olyan a lelke, akár a galambé, nincsen is a portájuk táján veszekedés soha. Csak éppen hát az ernyő miatt van olykor bizonyos különbség a felfogásokban. A nagytiszteletű asszony azt állítja, hogy a férje kezébe nem való ernyő, ő viszont azt állítja, hogy ugyan ne okoskodj lelkem, hiszen nyilvánvaló, hogy az ernyő megvan.

Nézzük csak, hogy kezdődött ez a vitás dolog. Úgy kezdődött, hogy a ház asszonya ennek előtte három esztendővel új ernyőt vett az urának. Szép, vékony, fekete ernyőt, öröm volt ránézni. Annál nagyobb volt az öröm, mert a ház ura éppen készült átrándulni Hajduhadháza, az idő pedig borongós arculatot mutatott. Büszkén fogta hóna alá az új ernyőt és elutazott Hadháza. Másnap megérkezett Hadháza. Ernő nélkül.

- Uram teremtmény, - csapta össze a kezét a felesége, - az ernyőt meg elvesztetted.

- Már hogy vesztettem volna el, mikor megvan.

- Hol van?

- Hadházon. Nézz ki, milyen szép idő van, minek most az ernyő?

Ebből hosszabb fejtegetés keletkezett. A nagytiszteletű asszony azt az álláspontot foglalta el, hogy az ernyő nincs meg. A férje viszont azt fejtegette, hogy az ernyő Hadházon van, tehát megvan. Mindketten fenntartották álláspontjukat másfél évig. A feleség új ernyőt akart venni, mert hiszen nyilvánvaló, hogy az eső tönkreteszi a télikabát prémgallérját, ami nagyobb kár, mint egy ernyő ára. A férj azonban nem utalta ki a költséget, mert nyilvánvaló, hogy akinek van ernyője, annak nem kell ernyőt venni, már pedig neki van egy nagyon szép ernyője Hadházon. Becsületes hajdu város az a Hadház, nem veszhetsz el ott semmi.

Másfél esztendő múlva megint elment az én barátom Hadháza. Hát ahogy benéz valami távirat dolgában a polgármesterhez, ott lát a fogason egy ernyőt.

- Na itt van! Folyton mondom az asszonynak, hogy megvan az ernyő, de ő csak vitatkozik velem. Ugye, hogy az én ernyőm ez?

- A tied lehet. Azért tartom itt a fogason, hogy aki elhagyta, rögtön ráösmerjen, mikor bejön. Nézd meg, nyisd ki.

Megnézte, kinyitotta. Az övé volt az ernyő csakugyan, de megváltozott nagyon. Kopott volt, itt-ott foszladozó, elnyűtt.

- Ejnye, ejnye, hát hogy mehetett így tönkre a fogason?

- Ördögöt a fogason. Hiszen használtam én ezt. Mikor az eső nagyon esik, nem vagyok bolond ernyő nélkül kimenni, ha már egy gazdátlan ernyő úgyis itt lóg a fogason. Nagyon meg is szoktam, olyan jó kézbevaló nyele van. Ha eddig itt volt, most már itt is hagyhatnád. Eleget őriztem, illendő volna, hogy rám testáld.

- Azt már nem teszem, pajtás. Hogy gondolsz olyat? Be akarom bizonyítani az asszonynak, hogy az ernyő megvan. Másfél esztendeje bizonyígtatja, hogy nincs meg. Hát most meg tudom mutatni, hogy igenis megvan. Ezt csak belátod?

A polgármester belátta. A nagytiszteletű professzor pedig fogta az ernyőt nagy gaudiummal és átment a patikushoz. Ott mindjárt el is mesélte a dolgot a patikusnak, mert jeles eset az, mikor az embernek ennyire igaza van. Másnap aztán hazautazott Debrecenbe. Alig hogy köszönt a feleségének, máris rákezdte méltó diadallal:

- Na, ugy-e, hogy megvan az ernyő! Megmondtam én azt már másfél éve, de nem hitted.

- Megvan? Hol van? Hiszen megint elvesztetted!

Egy kis szünet következett. Az ernyő tulajdonosa gondolkozott. Aztán kijelentette:

- Már hogy vesztettem volna el, mikor megvan! Ott van a hadházi patikusnál.

Ez történt most másfél éve. Mind a mai napig is ott az ernyő a hadházi patikában. Tehát megvan. Ha pedig megvan, akkor nem is vészett el. Szórakozott tanárról, meg esernyőelvesztésről nekem ne meséljen többet senki.

FURCSA EMBER

Ennek a történetnek a világon semmi értelme nincs. Tünődök is magamban, hogy elmondjam-e, vagy sem. Nem bánom én, ha nincs is értelme, elmondom, mert mikor nekem elmondták, igen jól mulattam rajta, hadd mulasson az is, aki olvassa, ha csak egy halavány mosoly erejéig is. Az is valami a mai világban.

Hát szóval beállít a péküzletbe egy úriember. Kifogástalanul van öltözve, a ruháján sehol egyetlen gyűrődés, egyetlen pehely. Látszik, hogy igen pedáns ember. Odalép a pulthoz és felszólítja a péket, hogy mutasson neki sósperecet. A pék odatesz egy csomó sósperecet. A pedáns úriember leveszi a szemüvegét, zsebkendővel tisztára törli, visszateszi a szemére, aztán rendkívül komoly arccal szemügyre veszi a sósperceket. Nézegeti, bírálgatja, bólogat. Végre megszólal:

- Mondja, kérem, tudnának nekem sósperceből egy bö betűt sütni?

- Mit, kérem?

- Egy bö betűt.

A pék csodálkozik. De hát nem az ő dolga, hogy firtassa a vevők furcsaságait. A rendelő, az rendelő. Hogyne lehetne bö betűt sütni, ha megfizetik. Megalkusznak. A pedáns úr hosszú alkú után megállapodik az árban, majd pontosan megállapodik abban is, hogy holnap délelőtt bejön a sósperec-betűért. Aztán gondolatokba merülve elmegy.

Másnap féltízkor csakugyan belép az üzletbe. Pontosán, mint az óraütés.

- Megvan a betű?

- Igenis, tessék parancsolni.

A komor úriember megnézi a betűt. Csóválja a fejét.

- Nagy tévedés van itt, kérem. Én nem kis bö betűt gondoltam, hanem nagy Bö betűt. Ezt nem vehetem át.

- Nem baj, kérem, holnapra megcsináljuk a nagy Bö betűt. Tessék érte befáradni.
- Jó, hát holnap megint eljövök. Alászolgája.
- Alázatos szolgája.
- Ja igaz, holnap valami dolgom lesz féltízkor. Nem jöhetnek be a betűért már kilenckor?
- Dehogyan nem, csak tessék befáradni kilenckor.

Elmegy, másnap kilenckor jön. A pék elébe tolja a betűt. A pedáns úriember megcsóválja a fejét.

- Ez nem jó. Én sokkal kisebbet gondoltam. Nem lehet kisebbet csinálni?
- Dehogyan nem. Csinálunk kisebbet. Körülbelül mekkorát méltóztatik gondolni?

A pedáns úr papirost kér, előveszi töltőtollát, felrajzolja pontosan a betűt. A pék elteszi a mintát. Megállapodnak az új határnapban. Holnap nem lehet, mert az illető úrnak vidékre kell utaznia. De holnapután bejön, még pedig háromnegyed négykor. Megfelel ez az idő? Hogyne, megfelel.

Holnapután valóban jön a rendelő. Elébe teszik a betűt. Hosszasan nézi. Emelgeti, méregeti. Bólint.

- Ez már jó. Csak még egy kis hiba van. Holnapra tegyenek rá több sót.

A pék türelmesen ígéri, hogy holnapra ez is meglesz. Tesznek rá egy kevés sóval többet.

Végre elérkezik az utolsó látogatás. A pedáns úriember megnézi a Bö betűt, amely sós-perecből készült. Helyeslően bólint. Előveszi aprópénztárcáját, kifizeti.

- Becsomagoljuk? - kérdi a pék.
- Nem szükséges, - feleli az idegen.

Azzal veszi a betűt és megeszi.

GALGÓ JOGESETE

Az ügyvédemmel ültem egy étteremben. Ahogy diskuráltunk és én az adóztató hatóságoknak irántam való indulatát rendkívül tiszteletlen szavakkal illettem, egyszer csak így szól:

- Nézd meg ezt az embert.

Az asztalunk mellett elment egy középkorú úriember. Szelid, szőke, ártatlan ember volt, ábrándos gyermekszeme élnetlenségileg és bocsánatkérően nézett a világba. Olyan ember volt, akiről azt mondják, hogy tízig se tud számolni. Az embernek kedve lett volna odamenni hozzá, bemutatkozni és nyájasan bátorítani, hogy fel a fejjel, ne csüggedjen, az igazság előbb-utóbb diadalt fog aratni.

Ez volt Galgó. Ügyvédem elmesélte Galgó jogesetét.

Galgó igen jó családból származik. De csak ő szokott a családdal dicsekedni, a család ővele nem nagyon. Ő a család kényes pontja. A világ semmiféle állásában meg nem maradt. Nem járt be hivatalba, folyton a legbonyolultabb szerelmi ügyei voltak, minden főnöke a haját tépte, mígnem protekció ide, protekció oda, ki nem tették a szűrét. Akkor aztán összeült a

familia, hogy benyomják valami új állásba. Valami tizennégy álláson ment keresztül eddig, most kereskedő. De ne vágjunk a történetnek elébe.

Évekkel ezelőtt Galgó megházasodott. Megszöktette a főnöke egyetlen lányát. Az apa fogcsikorgatva egyezett bele a házasságba. De egy félév múlva Galgó felesége nem bírta a házaseletet és kiment a férjes nővéréhez lakni Berlinbe. Az apa pedig kirúgta Galgót a hivatalból. Galgónak el kellett mennie Szegedről.

A család új állást szerzett Galgónak Törökszentmiklóson. Ott beleszeretett egy dúsgazdag bútorkereskedő lányába. Végül megkérte a kezét. Olyan édesdeden nézett a szülőkre, hogy azok az ábrándos lelkületű, szelid kérőnek igent mondtak. Az esküvőt ki is tűzték. Kevéssel az esküvő előtt Galgó négy szemközt megvallotta a menyasszonynak, hogy ő, ha úgy vesszük tulajdonképpen már házas ember. És könnyben úszó arccal, összetett kézzel rimánkodott az arának, hogy azért ne dobja ki. Elválnia nem lehet, mert a Berlinben lakó feleség minden ezirányú kérést kajánul elutasít. Nincs más hátra, mint valami kibúvót találni. A menyasszony a szerelmes férfi kétségbeesett könyörgésének nem tudott ellenállni. Belement, hogy Galgó eszeljen ki valamit. Galgó erre bejelentette a bútorkereskedőnek, hogy ő a család ősi falujában, Kapornyakon akar megnősülni, ahol ősei is mindig esküdtek, még pedig ő szigorúan csendes esküvőt szeretne, közönség nélkül, még a család se jöjjön. A bútorkereskedő beleegyezett, a fiatalok elutaztak, másnap táviratoztak, hogy az esküvő megtörtént, majd négyheti nászút multán hazajöttek és boldogan éltek újonnan berendezett lakásukban.

Alig éltek együtt egy félévig, a fiatal asszony spanyolt kapott és meghalt. Éppen akkor, mikor Galgó gyanus gyakorisággal kezdett Pestre utazgatni egy újabb szerelmi ügyben. Galgó kénytelen volt felesége halálesetét bejelenteni az anyakönyvi hivatalban. De az ilyen bejelentéshez házasságlevél is szükséges. Ott nem tudta senki, csak maga Galgó, hogy házasságlevél nincs. Ő a bútorkereskedő lányát sohasem vezette oltár elé. Csak nászútra. Mít csinált Galgó? Hamisított egy házasságlevelet, ennek segítségével az asszony megboldogulását szabályosan bejelentette és mindjárt ki is állíttatta a hivatalos halotti bizonyítványt, mely szerint Galgó Viktorné ekkor és ekkor elhunyt. (Felesleges mondanom, hogy az összes családneveket és városneveket megváltoztattam.)

Pesti utazásait gyászruhában folytatta. Egy tanácsos házához járt nagy buzgalommal, azért utazgatott Pestre. A tanácsosnak két lánya volt: az egyik egy bírósági titkár felesége, a másik még hajadon. Ez a hajadon volt új tárgya Galgó gyorsan lobbanó szenvedélyének. Eddig nem szívesen látták a háznál, mert házas embernek ismerték. Most azonban bemutatta a tanácsosnak a halotti bizonyítványt és egyszersmind megvallotta a szőke hajadon iránt való halálos szerelmét. Az ábrándos nézésű, érdekesen sápadt özvegyembernek a hajadon nem tudott ellenállni. Megtörtént az eljegyzés szűk családi körben és a gyászév leteltét követő napon az esküvő. Az új pár Budán vett lakást, mert közben Galgót a törökszentmiklósi főnök kidobta, s a család a fővárosban szerzett új állást.

Galgó úgy élt, mint a hal a vízben. Pláne az a nagy öröm érte, hogy Berlinben élő felesége megismerkedett egy szemrevaló német gyárossal és hogy hozzámelessen, végre beleegyezett a válásba. Galgó suttyomban, új felesége tudta nélkül, szépen beadta a megegyezésen alapuló válókeresetet. És közben teltek a hónapok.

Azt már említettem, hogy az új, immár harmadik menyecskének nővére egy bírósági elnöki titkárnak volt a felesége. Ez a titkár egy szép napon bement az egyik bíró szobájába és ahogy az asztalon heverő aktacsomóra pillantott, a sógora neve ütötte meg a szemét. Kíváncsian nézett bele az aktába és majd hanyattesett. Galgó az akta szerint válófélben volt egy olyan asszonytól, akiről az egész családban nem tudott senki semmit.

Na, volt otthon haddelhadd. A tanácsos elvette Galgót. És Galgó hiába vette elé a legkönyörgőbb, legszívrehatóbb pillantásait, a felháborodott após nem ismert tréfát. Galgót még aznap feljelentette.

Itt következett Galgó komplikált jogesete. Hogy a tanácsos lányát elvette, - mondta védekezésében - azzal nem követett el bigámiát, hiszen ő kifogástalan okirattal igazolta, hogy az előző Galgóné meghalt. Mikor pedig az előző Galgónét elvette, akkor szintén nem követett el bigámiát, hiszen valójában nem vette el soha.

De hát a bíróságokban nincs elég érzék a humor iránt. A bíróság nem tréfált, hanem elítélte Galgót okirathamisításért és bigámiáért összesen nyolc hónapra. Ugyanekkor kimondotta a tanácsos leányával kötött házasság érvénytelenségét. Ugyanekkor egy másik bíróság jogerősen felbontotta a Berlinben élő hölgygel hajdan kötött házasságát. Galgónak tehát be kellett vonulnia a dutyiba, hogy ott örüljön két asszonytól való szabadulásának. Mert azt is meg kell még mondani, hogy Galgó az utóbbi időben minden harmadnap leutazott Kaposvárra, ahol hosszú órákat töltött egy csinos özvegy fűszeresné üzletében. Szóval Galgónak be kellett volna mennie a hüvösre. De nem ment be. Súlyos gyomorfekélyt konstataáltak rajta. Feltételes orvosi szabadságot kapott.

Az ítélet után négy héttel elvette feleségül a kaposvári fűszeresnét. Ez egy félévvel ezelőtt történt. Most újabb baj van Galgóval. A kaposvári cég csődöt mondott. A könyveket elkezdtek piszkálni a hatósági személyek és most Galgó ellen hamis bukás miatt eljárás van folyamatban. Mivel pedig gyomorbaja gyógyulófélben van, az új vád ellen aligha fog már szabadlábban védekezni.

Eddig mesélte ügyvédem a Galgó történetét. Még hozzátette, hogy Galgó újabban erős érdeklődést mutat egy pesti orvos nővére iránt, akivel gyomorbajának kezelése közben ismerkedett meg. A hölgy már kijelentette, hogy Galgót mindenki félreismeri, végtelen derék, arany szívű, költői lelkületű ember, csak sok a rosszakarója. Különben válik a feleségétől.

Az este folyamán még egyszer láttam Galgót. Megint elment az asztalom mellett. A fejét egy kicsit félretartotta, arcán szelid, gyermekes csodálkozás látszott. Mintha ezt mondta volna: miért bántanak engem, mikor én nem bántok senkit? Aztán leült egy közeli asztalhoz, nagyobb társaságba. Egy nem nagyon fiatal, de igen csinos hölgy ült mellette. Galgó felemelte a poharát és mélyen, hosszasan, ábrándosan a csinos hölgy szemébe nézett.

A SAS.

A borbélyom igen szemfüles és élelmes ember. Magából a borotválásból nyilván nem tudja megkeresni, ami kell neki, ezért a legkülönbözőbb adásvételi üzletekhez folyamodik. Az még hagyján, hogy mindúntalan valami szakmájába vágó cikket akar az ember nyakába sózni. Egyszer valami új kölni vize van, soha nem látott üvegben, amelynek felbontása után penetráns terpentiszag önti el a könnyelmű vásárlót. Másszor egy bámulatos találmányt sóz az emberre: borotválkozó krém helyett valami mérges fehér port, ami szerinte remekül puhítja a szakállat egyszerű, száraz behintéssel is, ehelyett azonban napokig tartó viszketeges kiütést kap az ember az arcára. De hát mondom, ez rendben volna, ezek a holmik az ő külön fodrászvilágába tartoznak. Ő azonban nemcsak ezekkel cincárkodik, hanem egész váratlan és meglepő árucikkokkal, úgy mint bundabéléssel, öngyújtóval, képrámával, egyáltalán mindennel, amit alkalomadtán olcsón meg lehet venni és lehetőleg hamarosan jó áron el lehet sütni.

Született kereskedő ez a derék fodrász, valami izgalmas düh hajtja belülről, mikor valahol valamit meg lehet venni. És ugyanolyan lihegő szenvedély fogja el eladáskor. Már meg is szoktam. Mikor beülök a székbe és hátratámasztom a fejemet, már várom, mit fog kínálni eladásra.

A minap aztán felülmúlta önmagát. Ahogy végigmázolt a szappanos pamaccsal, a következő ajánlattal fordult hozzám:

- Nagyságos uram, tessék venni egy sast.

- Mit vegyek?

- Egy sast.

- Bolond maga? Minek nekem egy sas?

- Tessék elhinni, jó ez a háznál. Nem árt az, ha van a háznál egy sas. És ez a sas valami remek szép példány. Az egyike, kérem a legszebb sasoknak, ami valaha létezett. És nevetséges olcsó.

- Nem, nem veszek sast.

- De kérem, nagyságos uram...

- Ne is beszéljen, fiam, nem veszek sast. Inkább mondja el, honnan az ördögből van magának sasa.

- Vettem. Spekulációra vettem, kérem. Zárás után mentem haza és találkoztam egy fiúval, aki vitt egy sast. Megkérdeztem, hova viszi. Mondta, hogy eladni. Kérdeztem mennyi: Azt mondja, húsz pengő. Rögtön ígértem érte két pengő huszat. Sokáig alkudtunk, a végén három hetvenért megvettem. A feleségem éppen nem volt Pesten, vendégségbe ment vidéki sógoromhoz, no gondolom, fog örülni a sasnak, ha hazajön. Otthon aztán eloldoztam a madzagokat, amikkel meg volt kötözve, hát kérem, az anyja ne költötte volna, csúnyán megharapta a kezemet. Alig tudtam a vérzést elállítani. Ja, igaz, van egy szenzációs új vérzéscsillapító, nem tetszik venni? Pedig nagyon olcsó. Szóval nem tudtam hova helyezni a sast, mert félttem tőle, hát betettem a fürdőszobába. Ott élt a sas. Csak egy kicsit mertem kinyitni az ajtót, mikor beadtam neki az ételt. Mészárosnál vettem neki májat, kérem. A nagyságos úr nem tudja elképzelni, mennyit tud enni egy ilyen dög. Tessék elhinni, bámulatos. Mint egy mészároskutya, annyit eszik. Komoly pénzeket költöttem rá, a jó Isten akárhova tegye. Aztán meg valami fertelmes szaga is van egy ilyen sasnak. Mondhatom, sokat szenvedtem vele, a fürdőszobámat nem tudtam használni, mert nem mertem bemenni, kölcsön jártam fürödni a szomszéd lakóhoz. A végén a fivérem, aki forgalmiadó-ellenőr és járt nálam vizitálni, azt tanácsolta, hogy csináljunk neki kalickát és rakjuk ki a gangra. Egész nap ácsoltunk régi ferslógokat, estére kész lettünk. De akkor jött a baj: bele kellett volna tenni a sast. Hát kérem, a kezünkbe vettünk egy-egy botot, úgy mentünk be óvatosan a fürdőszobába, gondoltuk, majd fejbeütjük, ha nekünk jön, osztán elszédül. Én hozzá is sujtottam, de nem találtam és kérem, a huncut féreg a karmával elkapta az egyik ujjamat és nem engedte. Ütöttem a sast, kérem, nem engedte, fivérem elszaladt harapófogóért, de azzal se tudta levenni. Azt mondja: te, lecsípem én ennek a karmát, a teremtésit neki. Ne csípd le, mondom, mert csonka sasért nem lehet jó árat kérni. A végén veder vízzel öntöttük, amíg eleresztette az ujjamat, nagynehezen oszt begyömöszöltük a kalickába. Ki is tettük a gangra. Igen ám, de akkor a házmester, akivel valami malagaszólvó-üzlet miatt feszült viselkedésben vagyunk, kérem, feljelentette a sast a háziúrnak. A háziúr izent, hogy pusztuljon a házból a sas, mert felmondja a lakást. Akkor a szomszédom kitalálta, hogy el kéne adni az állatkertnek. Ki is vittem, kérem, de még a kapun se eresztettek be, azt mondják: nem engednek bizony belül a kapun, mert még kitelik tőlem, hogy odabent szabadon ereszttem, már pedig van nekik sasuk etetni való elég. No, erre aztán

az az ötletem támadt, hogy otthon az udvaron szabadon ereszttem, ott üsse meg a kő azt a három pengő hetvenet, de én nem szenvedek vele többet, nem is költök rá, a fürdőszobát is külön asszonnyal kellett kitakarítani utána, de még most is facsarodik az ember orra. Egy szóval az udvaron szabadon eresztettem. Tetszik tudni, hova repült? A lichthófon keresztül a fürdőszobába. Megszokta a kosztot. Tehetetlen vén sas már ez, kérem, jóformán repülni se tud, a fürdőszobában meg kapta a jó drága májat, a csuda essen a hasába. Hát most otthon van a sas, nem lehet a házból elriasztani, a feleségem megjött, el akar a sas miatt válni, tessék elhinni, nagyságos uram, már úgy el vagyok keseredve a sas miatt, hogy se éjjelem, se nappalom, mert agyonütni mégis csak sajnálom, mondhatom, meg van annak mérgezve az élete, aki egy ilyen sast bevásárol magának, a jó Isten elvette az eszemet, mikor sast vettem, most már ott tartok, hogyha holnapig túl nem adok rajta, felmond a háziúr. Van szerencsém, ásztos szgája.

Az utóbbi szavak azt jelentették, hogy borotválkozásom befejeződött. Éppen új vendég érkezett a borbélyüzletbe. Mialatt az inas rámadta a kabátomat, az én derék borbélyom már az új vendéget kezdte szappanozni. És ahogy a pamaccsal nekiesett, roppant elevenül így szólt hozzá:

- Nagyságos uram, tessék venni egy sast. Alkalmi vétel. Tessék elhinni, egy sas mindig jó a háznál. Különösen egy ilyen gyönyörű sas, nagyságos uram, egyike a legszebb sasoknak, ami valaha létezett...

SZEGÉNY CSÁK

Szegény Csák jól táplált, magas termetű, szőke ember volt. Az arca virított az egészségtől, meg a télvíz-idő kicsípett pirosától. Szemében derű ragyogott, télikabátján pedig valóságos szilzskin-gallér, vagy hogy nyelvészkedő szenvedelem ezúttal se szüneteljen: fókabőr-gallér.

De ha ilyen nyugalmas és derűs jelenség volt Csák, miért nevezem őt szegénynek? Éppen ezt akarom elmondani. Mindenki csak úgy hívta, hogy szegény Csák. Én bankigazgató barátomnál ismertem meg szegény Csákot. Ott ültem a hivatalos szobájában és valami ügyes-bajos dolgomat intéztem vele, mikor bejött a titkár és jelentette, hogy azt mondja:

- Kérem, direktor úr, itt ez a szegény Csák.

A bankdirektornak halvány aggodalom suhant át az arcán.

- Kérlek, - fordult hozzám, - ezt az embert nem akarom vártni, ha nem veszed rossz néven, be fog jönni, azonnal végzek vele.

Helyes. Bejött Csák. Olyannak jött be, amilyenek leírtam. Szépen, nyájasan köszönt Csák. Aztán letett az íróasztalra egy akvarell-festményt. A festmény egy szarvast ábrázolt a hegytetőn, naplemente alkalmával. A festmény borzasztó volt. Bankigazgató barátom megkérdezte az árát. Szegény Csák azt felelte, hogy száz pengő. A bankdirektor legnagyobb megdöbbenésemre egy szisszenés nélkül kivette a száz pengőt és odaadta. Majd pedig, mikor szegény Csák hálás mosollyal szelíden távozott, hirtelen utána szólt:

- Mondja csak, Csák, nem az én nadrágom van magán?

- De igen, - felelte Csák szelíden és derűsen - most voltam a méltóságos asszonynál és viselt ruhát kértem tőle.

A bankdirektor nyelt egyet és csak bólintott. Szegény Csák eltávozott. Ahogy kitette a lábát a párnás ajtón, barátom nagyot csapott öklével az íróasztalra.

- Ez mégis csak disznóság, ez volt a legkedvesebb csíkos nadrágom. Még két évig hordhattam volna. És a feleségem odaadja neki. De hát hiába, ő sem tehet róla. Ki vagyunk szolgáltatva ennek a szerencsétlen szegény Csáknak.

- Hogyhogy?

- Kérlek, ez az ember súlyos szívbajban szenved. Ha valami fölízgatja, akkor az arca eltorzul, a lába meginog és félős, hogy görcsöt kap. Annak csak nem tehetem ki magam, hogy miattam szívszélhűdést kapjon, nem igaz? Ki vagyok neki szolgáltatva. Minden héten eljön hozzám ide a bankba. A titkárom beengedi, mert ha nem engedné be, szegény Csák szívgyörcsöt kapna az előszobában. Ennélfogva akkor jut be hozzám, mikor akar. Grófokat esetleg nem fogadok, de szegény Csákot mindig fogadom. Ő pedig bejön és hoz valamit eladni. Mint ezt a piszkot itt ni. Ha nem akarom megvenni, akkor Csák arca eltorzul, a térde rogyni kezd. Eszem nélkül nyúlok a pénzemért és fizetek, nehogy meghaljon nekem szívgyörcsben az íróasztalom előtt. Most már a feleségemre is rákapott. Hol viselt ruhát kér tőle, hol cipőt, hol lisztet, hol egy pár kiló kockacukrot és a feleségem nem mer neki nem adni, mert fél, hogy szegény Csák felízgul, szívgyörcsöt kap és meghal. No de térjünk a tárgyra.

És mialatt a tárgyra tértünk, bankigazgató barátom az alkonyati szarvast kettérepesztve bedobta a papírkosárba.

Pár nap múlva nálam is jelentkezett szegény Csák. Őszinte meglepetésemre. Nyakkendőt hozott eladni. Szörnyűséges nyakkendők voltak, nagyon bámulom, hogy van gyár, amely ilyen nyakkendőket képes gyártani. Amellett a nyakkendők ára tetemesen meghaladta az ilyen holmi bolti árát. A fejemet csóváltam.

- Sajnálom, kedves Csák úr...

Ebben a pillanatban nagy rémületemre szegény Csák arca eltorzult és termete megingott. Szent Isten, ez az ember itt nálam görcsöt fog kapni. Eszem nélkül vettem hamar két nyakkendőt és szegény Csáknak adattam egy pohár vizet. Hálás tekintettel nézett rám, mint jóltevőjére és a súlyos betegek halkán rebegő hangján búcsúzott.

El voltam rá készülve, hogy most én is minden héten fogok egy látogatást kapni Csák úrtól és én is életem végéig ki leszek neki szolgáltatva, mint a fentemlített bankigazgató. De nem így történt. Mert mikor kevés idő múltán megint dolgom volt a bankban, új titkárt láttam az előszobában.

- Új titkárod van? - kérdeztem a direktortól.

- A régit vidékre helyeztük egy fiókhöz. Ez az új ember, ez lángelme. Képzeld, örökre megszabadított szegény Csáktól.

- Micsoda?

- Igen. Mikor szegény Csák megint jelentkezett, mindenféle kifogásokkal leültette az előszobában és itt tartotta. Közben orvul orvost hivatott. Az orvos megjött és itt helyben megvizsgálta szegény Csákot. Szegény Csákról kiderült, hogy makkegészséges ember. A vizsgálat után hanyatthomlok menekült innen, azóta békességben vagyok tőle.

Ez még tavaly télen történt. Szegény Csákról azóta sem hallottam. De a minap egy ismert ügyvéd felesége mellett ültem egy vacsoránál és ő ezt mesélte:

- Vajjon maguk írók tudják, hogy micsoda nyomorúság van ebben a városban? Jár hozzám egy szerencsétlen ember, élelmiszert, vagy egy pár pengőt kérni. Olyan szívbajos, hogy mindig félek: ott esik össze az előszobában...

- Bocsánat, hogy félbeszakítom, nem Csáknak hívják azt a szegény embert?

- De igen. Maga ismeri?

Ime, nagyságos asszonyom, itt adtam meg a részletes választ. Valóban ismerem szegény Csákot. És most csakugyan sajnálom. Mert jelen pár sor írásommal alighanem sokat ártottam jólmenő kis szívbajának.

A NÉGYFILLÉRES AKTÁK

A sok különös eset között is különös azoknak a négyfilléres aktáknak az esete, amelyet egy kedves olvasóm mesél el nekem. Egy derék magyar rendezett tanácsú város a dolog színhelye, - hogy melyik, ne kutassuk. Ennek a városnak a főjegyzői hivatalában nő a négyfilléres akták csodálatos hegye. Már akkora, hogy az irattárba se fér. Idestova akkora lesz, hogy Dunát lehet rekeszteni vele.

Honnan származnak ezek az akták, amelyek egytől-egyig négy filléren kezdődnek és el vannak látva szabályosan iktató számmal, felzettel, akkurátus kék borítékkal és spárgakantárral? Onnan származnak, hogy a város kerékpározó fiatalsága vasárnap délután szeret örülni az életnek.

Aki a városból ki akar menni, az ebbeli szándékát minden hivatalos akadéknél végrehajthatja. Mindig végre is hajthatta. A régi jó időkben sem kellett vámot kifelé fizetni a biciklistának. Vígán karikázott kifelé a szabad rétek és hegyek irányában, a vámőr fel se nézett. De mikor a kirándulás után, hátán a batyu mellé erősített nagy mezei bokrétaival hazafelé taposta a pedált, akkor a vámnál egyszerre csak eléje meredt a város rendezett tanácsának azon parancsa, miszerint a terhelt járműért nyolc, a nem terhelt járműért viszontag négy fillér vám fizetendő. A parancs eleven testesülésekként ott állt maga a vámőr és beszédte: attól a derék borbélylegénytől, aki restelt leszállani a nyeregből, a nyolc fillért, attól pedig, aki szép szerényen csak elvezette a vámház előtt a „járművet”, mint az eladó lovat, attól csak négyet, mert mindenki beláthatta, hogy az utóbbi jármű terheletlen volt, az előbbi ellenben terhelt.

Egy szép napon ráeszmélt a tanács, hogy a terheltségnek és terheletlenségnek ez a megkülönböztetése mosolyra készíti az érdektelen szemlélőt. Forradalmi döntést hoztak tehát: ezentúl minden biciklista négy fillért fizet, ha bejön a vámon, akár csak vezeti a drótparipát, akár nyargal rajta.

Igen ám, de mi történik, ha egy ilyen biciklistának nincs meg a négy fillérje? A vámőr kiabál rá, de a biciklista elszáguld mellette, mint valami táltos. A vámőr káromkodik egyet, megnyálazza a ceruzája öreg végét és felírja a bicikli rendszámát. Most jön a hivatalos eljárás.

Első stáció: a vámos hivatalos jelentést küld a városi jövedéki hivatalnak, amelyben nyíltan megmondja, hogy a 628. számú kerékpár nem átallott fizetés nélkül bekarikázni a vámon.

Második stáció: a városi jövedéki hivatal átír a rendőrségnek, közli vele a 628. számot és kipuhatolni kéri, vajjon ki az az istentelen nemfizető, akinek ilyen számú a kerékpárja.

Harmadik stáció: a rendőrség a kerékpárnumerusok nyilvántartása alapján közli a városi jövedéki hivattal, hogy a 628. számú jármű tulajdonosa nem más, mint Klincsek István bádigos és szerelő.

Negyedik stáció: a városi jövedéki hivatal rácsap Klincsek István nevére és elrettentő példa céljából drákói szigorúsággal megfenyíti, amennyiben tízszeres bírságra, vagyis negyven fillérre, ítéli.

Ötödik stáció: a városi kézbesítő megjelenik az ítélettel Klincsek István bádigos és szerelő műhelyében, de nem kérdezheti meg tőle, hogy töredelmesen megnyugszik-e az ítéletben, mert Klincsek e pillanatban az állatorvos elromlott csengőjét szereli. A kézbesítő tehát elmegy anélkül, hogy Klincsek megnyugvását hírül vehette volna.

Hatodik stáció: a városi hatóság, amelynek nincs értesülése arról, hogy mit szól Klincsek az ítélethez, szabályosan kénytelen kitűzni a tárgyalást. A határnapot kitűzik.

Klincseknél megint megjelenik a városi kézbesítő és kikézbésíti a tárgyalásra szóló idézést. Ha Klincsek szerel valahol, nem baj. Majd oda adja neki a felesége.

Nyolcadik stáció: rettenetes sokadalom van a főjegyzői hivatalban, ott folynak a tárgyalások. Minden szép vasárnap délután ötven-hatvan ilyen renitens biciklistát okoz. Az mind külön akta és külön tárgyalás. Mindegyikről külön jegyzőkönyvet vesznek fel. És mi történik? Aki kifizeti a négy fillért, annak jóságosan elengedik a negyvenet. De vannak makacs perlekedők, konok Koppányok, akik veszekszenek és tanut jelentenek be, aki igazolni fogja, hogy ők azon a vasárnapon egész délután durákoztak, tehát a város határán kívül nem lehettek. Következik a bizonyítás kiegészítése, a hivatkozott tanut megidéznek és új határnapot tűznek ki.

Az akták nőnek, mint a piramis, amelyhez biciklisták óriás sokasága hordja vasárnaponként az akta-papírt. És közben az embernek egy ördögi gondolata támad: vajjon mi volna, ha a biciklistákat arra köteleznék, hogy már kifelé menet váltsák meg a visszafelé szóló vámjegyet?

Nem, azt nem lehet. Az előírás szent dolog, a régi rendhez a tradíciók nemes tiszteletével kell ragaszkodni. A négyfilléres akták sokasodnak tovább. Nemsokára külön épület kell nekik.

CSEMPÉSZTÖRTÉNET

Aki külföldön járt és hazaérkezik, annak elbeszélésében rendszerint jelentékeny rész jut a vámvizsgálatnak. Van, aki nagy diadalérzettel meséli el, milyen körmönfont ravaszsággal hozott haza egy hölgyismerősenek valami drága párizsi illatszer, a másik pedig napokig szidja a vámöröket, akik őt valamely érthetetlen oknál fogva gyanusnak találták és hajnali két órakor behatolván hálófülkéjébe, legédesebb álmából felzavarták, minden holmiját összevissza kutatták, remek rendbe csomagolt fehérneműjét összetúrták, pénztárcájában még a turistaegyleti tagsági igazolványát is számon vették s miután nem találtak nála semmit, mérgükben dühösen bevágták az ajtót.

Az ilyen élmények elmondásakor következnek a csempésztörténetek. Alig van ember, akivel ne történt volna valami mulatságos, vagy izgalmas kaland. Nándor, aki szenvedélyes szivarozó és csak a magyar szivart szereti, hat heti nyaralására háromszáz szivart vitt magával oly ügyesen elrejtve, hogy azt a legjobb szimatú finác sem igen találhatta meg. De utolsó pillanatban még eszébe jutott valami: húsz szivarszipkát tett a legkisebb táskába. Az osztrák

finánc csak tessék-lássék nyúlt a holmijához, éppen csak formaságból nyitotta ki ezt a legkisebb táskát. Már be is akarta csukni útott arckifejezéssel, mikor meglátta a szipkákat.

- Hohó, - mondotta -, minek ez a sok szipka? Ahol sok szipka van, ott sok szivar is van.

Lázasan elkezdett kutatni és végül természetesen megtalálta a szivarokat. És elkobozta őket.

Lili viszont a porosz utasról mesél vámtörténetet. A svájci határra ér a vonat, felszállnak a vámőrök. Hajnal van, a vámőrök maguk is fáradtak és álmosak. Végigmennék a hálókocsin, csak éppen egy futó pillantást vetnek egy-két útlevelelre és már mennének is aludni. De a porosz utas rájuk szól:

- Kérem csak. Tessék az én poggyászatot megvizsgálni.

A vámhivatalnokok csak legyintenek a kezükkel álmosan, hogy jól van, rendben van. De a porosz kiabálni kezd:

- Az nem úgy van. Tessék az én poggyászatot megvizsgálni. Nekem jogom van követelni, hogy a poggyászatot vizsgálják meg! Én teljesítettem a kötelességemet: minden bőröndömet kinyitottam. Követelem, hogy önök is teljesítsék a kötelességüket. Nekem van esetleg olyan tárgyam, aminek kivitele tilos. Ha tilos, akkor a törvényes vámot meg akarom fizetni. Gyerünk.

Az álmos vámhivatalnokok, szegények, csikorgó foggal nézték át a porosz utas rengeteg útiholmiját. Persze nem találtak semmi vámkötelezet benne. Biztosan még most is átkozzák a kötelességtudó utast.

Egyszóval van ilyen történet számtalan. A minap egy külföldről hazatért jóismerős útikaland-jainak kapcsán szintén ezekről volt szó s valaki elmondta a maga csempésztörténetét, amelynek Brüsszel és Köln között volt szemtanuja. Ha nem igaz, ráhárítom a felelősséget.

A Belgiumból kifutó vonat a belga határhoz közeledett. Az első osztályú fülkében egy hölgy ült, aki szemelláthatólag egyre izgatottabban viselkedett. A mellette ülő úr - nem nagyon bizalomgerjesztő külsejű - hozzáfordult és megkérdezte, mi baja.

- Kénytelen vagyok elmondani - felelt a hölgy, - mert majd elájulok az idegességtől. A barna táskámban három méter brüsszeli csipke van. Rettenetesen félek, hogy a németek rajtakapnak.

- Ha csak ez a baj, - felelt ez, - tessék nyugodtan rábízni. Én vállalom a felelősséget, hogy remekül elintézem.

A hölgy valamennyire megnyugodott. Mikor a német vámtiszt bejöttek a kocsiba, feltették a szokásos kérdést, hogy van-e valakinek elvámolni valója. Az az úr, aki a hölgy védelmét elvállalta, rögtön megszólalt:

- Nekem nincs semmi, de ennek a hölgynek abban a barna táskájában három méter brüsszeli csipke van.

Már kapták is le a vámemberek a táskát. Csakugyan ott volt eldugva a fenekén a csipke. A hölgyet rögtön leszállították, jegyzőkönyvet vettek fel vele, alapos pénzbírsággal sújtották és csipkéjét elkobozták. Szegényke sírva jött vissza a szakaszba. Már indult is a vonat.

A póruljárt hölgy persze azonnal rátámadt az aljasul viselkedő utasra. De még el sem kezdte gyalázni, mikor az felemelte a kezét.

- Bocsánat, asszonyom, mennyire büntették?

- Kétszázhetven márkára - sírt az asszony haragosan -, és a csipkémet is elvették.

Az idegen szó nélkül elővett a tárcájából kétszázhetven márkát és átnyújtotta. Majd így szólt:

- Rögtön odaadom a három méter csipkéjét is. Az én táskámban tudniillik háromszáz méter brüsszeli csipke van...